

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 402
Παρασκευή
5 Μαΐου 1989
Δρχ. 150

ΑΦΗΣΤΕ ΤΑ ΠΑΜΠΕΡΣ
ΒΟΥΤΗΣΤΕ ΤΙΣ ΚΑΛΠΕΣ

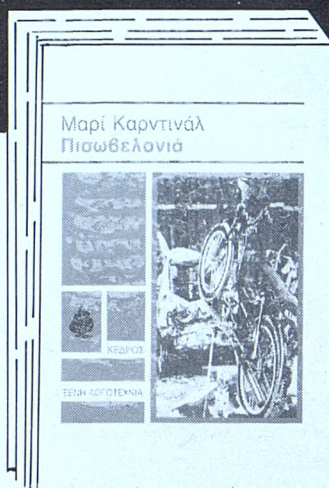

- Ο Ανδρέας, πρωταγωνιστής του σκανδάλου Κοσκωτά
- Η ΝΔ προετοιμάζεται για τις εκλογές
- Η σκανδαλιέρα ΕΡΤ

Εκδόσεις Κέδρος Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

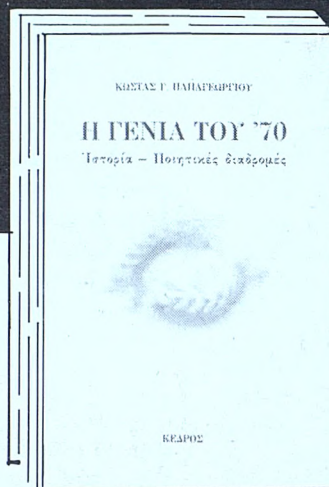
ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΑΡΙ ΚΑΡΝΤΙΝΑΛ

Πισωδελονιά

Σ' αυτό το βιβλίο η Μαρί Καρντινάλ αντιμετωπίζει ολόκληρο το πρόβλημα της οικογένειας. Το δράμα της μητρότητας και της γενεαλογίας. Τα πιο σκοτεινά ερωτήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα, από τη γέννησή της. Πρόκειται για ένα μεγάλο μυθιστόρημα γεμάτο πάθος, γραμμένο σε συναρπαστικό ύφος.

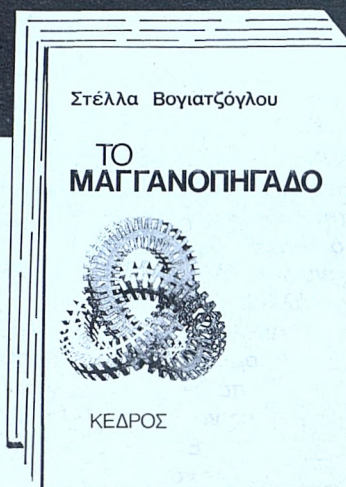

ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η γενιά του '70
Ιστορία - Ποιητικές διαδρομές

Το βιβλίο αυτό αποτελεί την πρώτη συστηματική και ολοκληρωμένη προσπάθεια να αντιμετωπιστεί η ποιητική γενιά του '70 από ιστορική, κοινωνική και αισθητική άποψη· να εντοπιστούν και να εξεταστούν οι παράγοντες που συνέβαλαν στη διαμόρφωση του προσώπου της και προοιωνίσαν την εξέλιξή της, καθώς και την ιδιαιτερότητά της μέσα στον ευρύτερο μεταπολεμικό λογοτεχνικό μας χώρο. Εξάλλου, το γεγονός ότι η προσπάθεια αυτή επιχειρείται από έναν εκπρόσωπο της γενιάς του '70, προσδίδει στο όλο εγχείρημα ξεχωριστό ενδιαφέρον, δεδομένου ότι συχνότατα αποκτά τις διαστάσεις μιας έμμεσης προσωπικής εξομολόγησης, ακόμη και διαμαρτυρίας.

3η έκδοση

ΣΤΕΛΛΑ ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ

Το Μαγγανοπήγαδο

Σε λιγότερο από 100 σελίδες αναδιώνει η μαρτυρία σειράς γενεών και η πρόσφατη ιστορία μας, όπως μορφοποιείται με τη μνήμη ενός παιδιού, μ' αντιθετικό στοιχείο το χιούμορ που ξεπηδά από τραγικά διώματα ανθρώπων, που θα μπορούσαν με άνεση να κινούνται δίπλα μας...

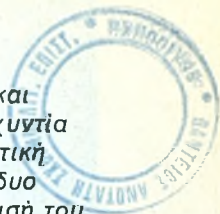
ΒΡΟΧΕΣ ΤΟ ΜΑΗ, ΜΠΟΡΕΣ ΤΟΝ ΙΟΥΝΗ

ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ότι «στον καταραμένο τόπο Μάη μήνα βρέχει», τότε κάτι δεν πάει καθόλου καλά. Με δεδομένο μάλιστα ότι όλο το χειμώνα δεν έριξε σταγόνα, τούτες οι όψιμες βροχές του πρώιμου Μαΐου δεν προμηνύουν «καλύτερες ημέρες». Ούτε για τα στάρια (που όσα μπόρεσαν να φυτρώσουν, παρά την ανομβρία, θα «πλαγιάσουν» τώρα) αλλά και για τα λοιπά γεννήματα —κυρίως αυτά που σπέρνονται τώρα από το ΠΑΣΟΚ για να θεριστούν στις 18 Ιουνίου.

Ο Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ασθμαίνων οργώνει τη χώρα και τις δυτικές συνοικίες της πρωτεύουσας προσπαθώντας να μας τρομοκρατήσει με το σύνθημα «Το ΠΑΣΟΚ είναι εδώ», όπως κι ο Μένιος Κουτσόγιωργας βεβαίως. Το χαζοκούτι παρενοχλεί κάθε βράδυ την όποια οικιακή μας γαλήνη: εισβάλλουν επιθετικά ο Μπινσίμ, ο Χαντζάρας, ο Διακογιάννης για να μας θυμίσουν πως σε αυτόν τον τόπο οι αμοραλιστές, οι θρασεείς, οι επιτήδριοι κατάφεραν πάντα να επιπλέουν. Και βλέπουμε λαοθάλασσες να συρρέουν, σημαίες να κυματίζουν, κεράκια στον Επιτάφιο, στόλους στην Κάλυμνο επαναστάτες και «σοσιαλιστές» πρωθυπουργούς να μας χαμογελούν — όλοι για να τιμήσουν τον Ισόβιο Ηγέτη του Κινήματος που διεκδικεί να μας κυβερνήσει και τρίτη τετραετία.

ΠΙΣΩ ΑΠΟ τις κάμερες, για να μη φαίνονται οι «έντιμοι» και «αδιάφθοροι» δίνουν τις εντολές και κινούν τα νήματα αυτής της φοβερής σε αναισχυντία επίδειξη. Κι αφού ικανοποιηθούν από τη θεαματική απόδοση του φανατισμένου πλήθους και πούν δυο λόγια κολακευτικά στον Αρχηγό για την εμφάνισή του, σπεύδουν στις εφημερίδες να δώσουν συνεντεύξεις για την ανάγκη «νέου ήθους» για την «αυτοκάθαρση» για «συλλογικές ηγεσίες» —βεβαιώνοντας μας με υπονοούμενα ότι ο αποδιοπομπαίος τράγος Κουτσόγιωργας ετελεύτησε τον πολιτικό του βίο. Οι ίδιοι, που μόλις λίγες εβδομάδες πριν μας κατακεραύνωναν όλους ότι ασχολούμεθα με «σκανδαλολογία», με «απολιτικά» και «παραπολιτικά» φαινόμενα, όπως αυτό του Κοσκωτά. Οι ίδιοι θα βρίσκονται ασφαλώς και πίσω από την αυριανή και τηλεοπτική μεγέθυνση κάθε μικροεπεισοδίου δίνοντάς του διαστάσεις διωγμού ή και «σφαγής» πασοκτζήδων: ο κόσμος του ΠΑΣΟΚ πρέπει να νοιώθει ότι όλοι τον απειλούν αλλά και να έχει τη σιγουριά ότι μπορεί να τους νικήσει.

ΔΕΝ ΥΠΟΤΙΜΟΥΝ απλώς τη νοημοσύνη μας τα παραπάνω καμώματα κλεπτών και εντίμων. Αποτελούν ύβρη, υπέρβαση κάθε αποδεκτού ορίου. Πρόκειται βέβαια για φυγή προς τα εμπρός, για να ξεπεραστεί το δύσκολο σήμερα. Όποιοι όμως σπέρνουν την ύβρη, θα θερίσουν γρήγορα τη Νέμεση. Τούτη η χώρα μπορεί να αγαπά τα θεάματα, στις κρίσιμες στιγμές όμως προσγειώνεται στην πραγματικότητα.

αντι

ΠΕΡΙ
ΕΧΟ
ΜΕΝΑ

• Περίοδος Β'
• Χρόνος 16ος
• Τεύχος 402
Παρασκευή 5 Μαΐου 1989
δρχ. 150

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

Το πολιτικό όπλο ενός αφοπλισμένου	10
Χ.Γ.Π.	
Ο πρώτος «τη τάξει» υπεύθυνος	12
Β. ΖΗΣΗΣ	
Η αριστερά δεν ηττάται	18
ΠΑΝΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ	
ΝΔ: Η τελική έφοδος προς του Μαξίμου	20
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΙΑΧΝΗΣ	
Δυστυχώς χρεωκοπήσαμε!	21
ΤΕΤΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	
Το ΠΑΣΟΚ, ο «λαός» και ο αποδιοπομπαίος τράγος	22
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Πως δένονταν οι «φιλίες»	24
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Η «σκανδαλιέρα» ΕΡΤ	26

ΝΙΚΟΣ ΚΥΡΙΑΖΙΔΗΣ

Περιοδικά: Ανοίγματα μετά το τέλος της «Γραμμής»	28
ΣΠΗΛΙΟΣ ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΟΛΓΑ ΦΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ	
ΤΟΥΡΚΙΑ: Μια χορωδία από κραυγές	30
WALLTRAUD SCHORPE	
Οικολογία - Ο τρίτος δρόμος στην πολιτική;	32
ΑΝΤΙ-ΦΕΣΤΙΒΑΛ'89	35
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΚΛΕΑΣ	
Η εμπειρία του «ολοκληρωτικού θεάτρου»	43
ΜΝΗΜΗ ΝΙΚΟΥ ΣΒΟΡΩΝΟΥ	44-48
ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ	
Το εθνικό ζήτημα στο έργο του Ν. Σβορώνου	
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ	
Κονφορμισμός και γεροντοκόρες	50

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ

Το «στοίχημα» για το αύριο	4
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	6
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	8
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	11
Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ	19
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	38
Εικαστικά: Αλ. Ξύδης, Αρχιτεκτονική: Δ. Φιλιππίδης, Μουσική: Νεκτάρης Μητρόπουλος	
ΒΙΒΛΙΟ	51
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	55

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

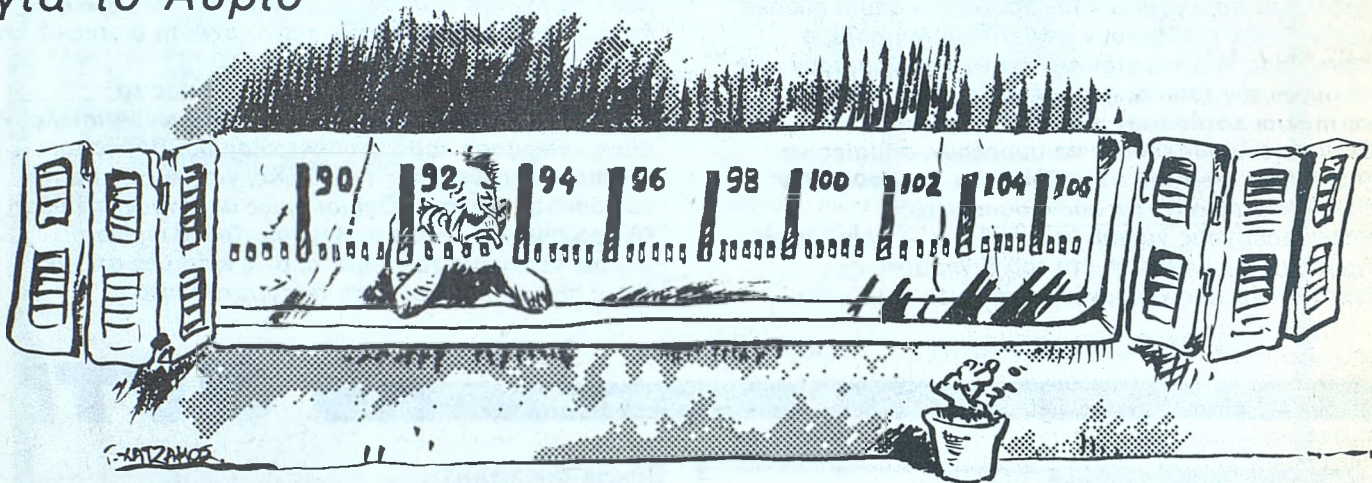
πολιτικό 15ήμερο

Το «στοίχημα» για το Αύριο

σμένα— στην Κάλυμνο. Και η επίσκεψη-εκδρομή, στο δεύτερο αυτό νησί, δεν μπορούσε παρά να στεφθεί από τρομερή επιτυχία. Η υποδοχή, όπως συνήθως, ήταν «αυθόρμητη». Παντού ανέμιζαν οι πράσινες πλαστικές σημαίες του ΠΑΣΟΚ, που «συμπλήρωναν το γαλάζιο της θάλασσας και του ουρανού»... Και ο πρωθυπουργός— «βαθύτατα συγκινημένος», όπως πάντα— διαβεβαίωσε τους Καλύμνιους οπαδούς του πως τέτοια υποδοχή δεν ξαναείδαν τα μάτια του: «Είναι—τους είπε— η πιο θερμή, η πιο εκρηκτική, η πιο θαλάσσια (τρισβάρβαρα τα ελληνικά των οι άθλιοι...) υποδοχή που μου έχει γίνει!»

ΚΑΙ ΕΝΩ αυτά συνέβαιναν ανάμεσα στην Κω και την Κάλυμνο, κάποιοι εκλογομάγειροι του ΠΑΣΟΚ ανησυχούσαν μήπως η πασχαλινή έξοδος των Αθηναίων

ελεφάντων θα μας απασχολήσει μια άλλη φορά. Το μόνο βέβαιο είναι ότι, από του ξέσπασε το σκάνδαλο Κοσκωτά, δεν βρέθηκε ούτε ένας υπουργός ή υφυπουργός ή γενικός διευθυντής δημόσιου οργανισμού ή σύμβουλος ή φίλος του πρωθυπουργού που να υποβάλει—προτού εκδηλωθεί η επέμβαση του εισαγγελέα— την παραίτησή του. Βέβαιο είναι επίσης ότι οι λεγόμενοι «έντιμοι του ΠΑΣΟΚ», μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου ή της Κεντρικής Επιτροπής.—εξακολουθούν, μέχρι σήμερα, να τηρούν αιδήμονα (και ένοχη) σιωπή, ενώ πολλά ξέρουν και πολλά περισσότερα θα μπορούσαν να είχαν κάνει... Και ενώ σιωπούν, δεν σταματούν να βρίζουν τον Συνασπισμό της Αριστεράς διότι δεν δηλώνει, εκ προοιμίου, ότι θα στηρίξει κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, στην περίπτωση που η Νέα Δημοκρατία

ΤΟ ΠΑΣΧΑ '89 ήταν, για τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ και πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου, «Πάσχα τερπνόν και μέγα»! Πρώτον, διότι η Κως είναι ένα ωραίο νησί και —όπως έγραψε ο «Ριζοσπάστης»— «Ο Ιπποκράτης τώρα δικαιώνεται!» (Ο Α. Παπανδρέου εξήγγειλε, μεταξύ άλλων, την ίδρυση «Ινστιτούτου μεταπτυχιακών σπουδών» για την... ιστορία της Ιατρικής). Δεύτερο, διότι η επίσκεψη του προέδρου Ντανιέλ Ορτέγκα στο νησί επέτρεψε στην πολυφωνική τηλεόραση να αποδείξει ότι η επανάσταση της Νικαράγουα και το «κίνημα του ΠΑΣΟΚ» είναι ομοειδή, περίπου, πράγματα! Τρίτο, διότι, κατά την παραμονή του στην Κω, επευφημήθηκε όχι μόνον ο ίδιος, αλλά και η κ. Δήμητρα Λιάνη. (Το επιβεβαίωσε και η πρωινή έκδοση της «Αυριανής» —ο «Δημ. Λόγος»— που έγραψε εντός πλαισίου: «Θα ήταν αδικία αν δεν σημειώναμε και τις θερμές εκδηλώσεις των κατοίκων για την κ. Δήμητρα Λιάνη. Σε κάθε της εμφάνιση ο λαός της Κω τη χειροκροτούσε ζωηρά και τη φώναζε με το μικρό της όνομα: Δήμητρα»...). Τέταρτο, διότι, μετά την Κω, ο Α. Παπανδρέου σκέφθηκε πως θα μπορούσε να γιορτάσει το Πάσχα —έστω και ετεροχρονι-

και Θεσσαλονικέων χαλάσει το «καλό κλίμα» της υπαίθρου: «Οι ετεροδημότες των μεγάλων πόλεων, όταν πηγαίνουν στο χωριό τους γίνονται άλλοι άνθρωποι... Πιστεύουν ότι πρέπει να μεταφέρουν τη λάσπη, τις κασέτες και τη σκανδαλολογία στους αγνούς ανθρώπους της επαρχίας»... Τι απέδωσε η έξοδος αυτή των ετεροδημοτών, κανείς δεν μπορεί να ξέρει ακόμα. Φαίνεται, όμως, ότι η «λάσπη» και τα «ξένα διαβάσματα» έφθασαν, μέχρι το χωριό και, σε αρκετές περιπτώσεις έπιασαν τόπο! Ιδού πως περιγράφει τις επιδόσεις των ετεροδημοτών αυτών, στέλεχος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ: «Είναι αδίστακτοι... Σε ένα χωριό της Θεσσαλίας, έφθασαν να αντιπαραβάλουν τον Ανδρέα με τον Τακσίτα (τον Ιάπωνα πρωθυπουργό) επειδή παραιτήθηκε ευθύς μόλις ξέσπασε εκεί ένα δικό τους σκάνδαλο... Και όχι μόνον αυτό, αλλά έδιναν και λεπτομερή περιγραφή για το πώς αυτοκτόνησε ο στενότερος συνεργάτης του (ο Αοκί): Έκοψε, πρώτα, με ένα ξυράφι, τις φλέβες του, το λαιμό του, τα πόδια και μετά κρεμάσθηκε... Είναι αδίστακτοι, σας λέω!»

ΑΛΛΑ ΤΟ ποιοι είναι «αδίστακτοι» ή α-νάληγτοι ή ποιοι διαθέτουν ευαισθησία

δεν θα μπορεί να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση! Αλλά το μόνο που δεν μας είπαν, μέχρι τώρα, οι «έντιμοι του ΠΑΣΟΚ» είναι τι πρόκειται να κάνουν οι ίδιοι: θα κρατήσουν, για αρχηγό τους, τον Ανδρέα Παπανδρέου; Τι είδους ΠΑΣΟΚ ονειρεύονται; Μπορεί να σχηματισθεί «συμμαχική κυβέρνηση» όταν ο πρωθυπουργός της δεν συγκεντρώνει την εμπιστοσύνη του κόσμου, αλλά ούτε την εμπιστοσύνη των πιθανών εταίρων; Τι είδους «νέα συνείδηση» ή «νέα πολιτική» θα προωθήσουν, όταν —επτά εβδομάδες πριν από τις εκλογές— εξακολουθούν ακόμα να συνωθούνται στα γραφεία ή στους ραδιοθαλάμους της «Αυριανής» και να χαρακτηρίζουν τον Τόμπρα —και τον εντιμότατο κ. Τόμπρα— αγωνιστή της... «δημοκρατίας και του σοσιαλισμού»; Και αν αυτό είναι το ήθος τους, τότε πού διαφέρουν από τους αυριανιστές και τους λογής άλλους που βαρύνονται για το σκάνδαλο της συνολικής αποτυχίας του ΠΑΣΟΚ;

ΚΑΙ ΣΑΝ να μην έφτανε η ένοχη σιωπή, ένας από τους εκπροσώπους των «εντίμων» (ο Γ. Γεννηματάς) σκέφθηκε πως έπρεπε να βάλει κατά του Συνασπισμού επί τω ότι... αντέγραψε το πρόγραμμα του

ΠΑΣΟΚ! Οι άνθρωποι αυτοί δεν έχουν, φαίνεται, το θεό τους. Ένα κόμμα που κατέκλεψε κάθε ιδέα της ανανεωτικής Αριστεράς που καπηλεύθηκε τα ιερά και τα όσια της Αριστεράς (προχθές ακόμα, ο Χ. Μαρκόπουλος μας είπε πως αν ζούσε ο Γρηγόρης Λαμπράκης θα ψήφιζε... ΠΑΣΟΚ!), ένα κόμμα που το μόνο αυθεντικό κείμενό «του» είναι η διακήρυξη της 3 του Σεπτεμβρίου, όπου η πράσινη σημαία του ΠΑΣΟΚ μπλέκεται με την πράσινη σημαία του Καντάφι (αν όχι και του... Προφήτη), κατηγορεί την Αριστερά για... λογοκλοπή! Αν ο υπουργός Εργασίας είχε διαβάσει Έκο, θα είχε συγκρατήσει, τουλάχιστον, τη φοβερή σύσταση από «Το όνομα του Ρόδου»: «Verba vana aut risui apta non loqui» — Λόγια μάταια ή που προκαλούν γέλια, να μη λέγονται...

Η εκμετάλλευση μιας επίσκεψης

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ γεγονός του δεκαπενθημέρου ήταν, ασφαλώς, η επίσκεψη του προέδρου της Νικαράγουα Ντανιέλ Ορτέγκα και οι επαφές που είχε με την κυβέρνηση και τα πολιτικά κόμματα της χώρας. Οι επαφές ήταν όλες σε επίπεδο κορυφής, με εξαίρεση τη Νέα Δημοκρατία, που έστειλε τον γραμματέα της κοινοβουλευτικής της ομάδας (Αθ. Τσαλδάρη), αντί του αρχηγού Κ. Μητσotάκη, που παρέμεινε στα Χανιά. Τη στάση αυτή της Νέας Δημοκρατίας επέκρινε ο υπουργός Εσωτερικών Α. Τσοχατζόπουλος, που παρατήρησε ότι «*όταν έρχεται ο πρόεδρος μιας φίλης χώρας, οι επίσημες συναντήσεις πρέπει να γίνονται σε επίπεδο που αρμόζει*». (Αυτό που δεν είπε ο υπουργός Εσωτερικών είναι αν αρμόζει ο «*πρόεδρος μιας φίλης χώρας*» να υποχρεώνεται να επισκεφθεί τον πρωθυπουργό σε ένα μικρό νησί του Αιγαίου, για να μη διαταραχθεί η πασχαλινή ευεξία του αμφιτρύονα...). Πάντως φαίνεται ότι ο Κ. Μητσotάκης θέλησε συνειδητά να υποβιβάσει την επίσκεψη Ορτέγκα. Όπως είναι γνωστό, σε πρόσφατη συζήτηση στη Βουλή (τον περασμένο Μάρτιο, με αφορμή την πρόταση δυσπιστίας που είχε καταθέσει η αξιωματική αντιπολίτευση) ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας είχε επικρίνει την κυβέρνηση διότι πούλησε στη Νικαράγουα όπλα αξίας περίπου 5,5 εκατομμυρίων δολαρίων. «*Ο απόστολος της ειρήνης, ο κ. Παπανδρέου* — ανέφερε ο Κ. Μητσotάκης — *πωλεί όπλα σε όλους τους εμπολέμους της γης. Εκεί, τουλάχιστον, ακολουθεί μια πολιτική ίσων αποστάσεων. Η αλήθεια είναι πως δεν αδικεί κανένα*». Ο ίδιος, ωστόσο, ο Ορτέγκα, στην συνέντευξη Τύπου που έδωσε στο Ζάππειο, μίλησε για βοήθεια «*επιπαιστική, υγείας και παιδείας*» που δέχεται η Νικαράγουα από την Ελλάδα. Πάντως, τόσο ο γενικός γραμματέας του ΚΚΕ Χ. Φλωράκης, όσο και ο γραμματέας της ΕΑΡ, Λεωνίδας Κύρκος, με δηλώσεις

τους, τόνισαν ότι το πρόβλημα της Νικαράγουας δεν εξαντλείται σε φράσεις αλληλεγγύης, αλλά σε συγκεκριμένα μέτρα που πρέπει να ληφθούν από τη διάσκεψη της Στοκχόλμης, καθώς και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, για να αποτραπούν οι παραπέρα επεμβάσεις των ΗΠΑ και η ενίσχυση στους «κόντρας». Ειδικότερα ο Χ. Φλωράκης ζήτησε την αύξηση της ελληνικής βοήθειας. Κατά τα άλλα, ο Ορτέγκα προσδιόρισε το ποσό που χρειάζεται σήμερα η Νικαράγουα, για την οικονομική της ανόρθωση, σε 250 εκατομμύρια δολάρια. (Αυτό, όταν η «*ανθρωπιστική*» βοήθεια προς τους «κόντρας» που ενέκρινε, πρόσφατα το αμερικανικό κογκρέσο ανέρχεται στο ποσό των 70 εκατομμυρίων δολαρίων).

ΟΛΑ ΤΑ παραπάνω αυτά δεν αναιρούν, βέβαια, την εξοργιστική κομματική εκμετάλλευση της επίσκεψης Ορτέγκα από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Η «*γραμμή*» που έλαβε η τηλεόραση, ο τρόπος που οργανώθηκε η «*υποδοχή*» στην Κω, η πράσινη σημαία που είχε αντικαταστήσει την ελληνική, η απουσία οποιαδήποτε σημαίας της Νικαράγουας (δεν υπήρχε ούτε μια, για δείγμα!) — όλα έδιναν την εντύπωση ότι ο επισκέπτης μας ήταν κάποιος επιφανής «*συλλογικός*» ψηφοφόρος του ΠΑΣΟΚ, που μοναδική αποστολή είχε πως να φέρει ψήφους στο κυβερνών κόμμα! Με άλλα λόγια: Στην Κω επαναλήφθηκε ό,τι έγινε και στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα, όταν επισκέπτης ήταν ο Τ. Ζίβκωφ, με μόνη διαφορά ότι, στην Κω, η κ. Τουρλουμούση, αν και παρούσα, δεν ενεφανίσθη ως επίσημος εκπρόσωπός «*μας*»! Για το ΠΑΣΟΚ, και τα θέματα εξωτερικής πολιτικής εντάσσονται στο παιχνίδι των εσωτερικών κομματικών σκοπιμοτήτων, χωρίς κανείς να ενδιαφέρεται, βεβαίως, για τις συνέπειες που συνεπάγεται μια τέτοια επιλογή. Ό,τι προέχει είναι η καπηλεία, μέσω μιας διαδικασίας «*υπερηφάνων θεάτρων*», «*υπερηφάνων τούνελ*», «*υπερηφάνων συνθημάτων*» που συνήθως ξεχνιούνται την άλλη μέρα...

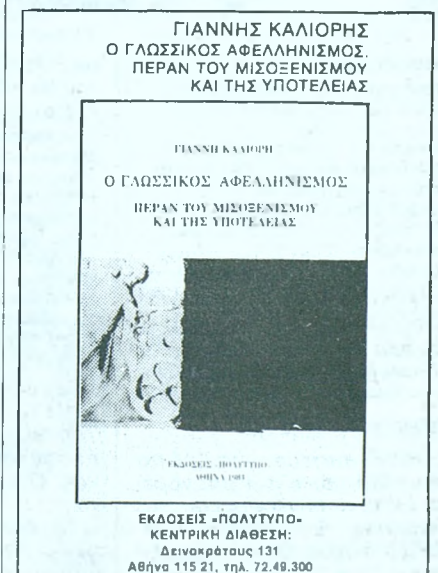
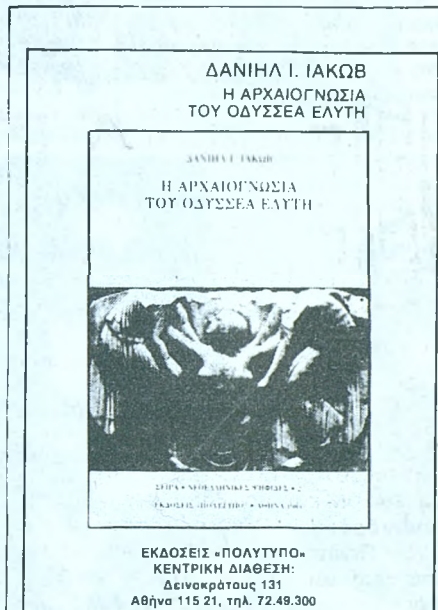
Και ο Συνασπισμός προχωρεί

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η προεκλογική εκστρατεία προχωρεί. Το «*μέτωπο κατά των κλεπτών*» (η «*αντικλεπτικό σύστημα*»...) που θέλει ο Μίκης Θεοδωράκης δεν φαίνεται να έχει ελπίδες, όπως δεν φαίνεται να έχει ελπίδες η ευχή του για αυτοδύναμη κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας. (Μέχρι στιγμής, όλα τα γκάλοπ ανεβάζουν το ποσοστό της Νέας Δημοκρατίας γύρω στο 45%, το ποσοστό του ΠΑΣΟΚ γύρω στο 35-37% και το ποσοστό του Συνασπισμού γύρω στο 15-16%). Ωστόσο, όλα θα κριθούν από την ψήφο των αναποφάσιστων, οι οποίοι παραμένουν ακόμα πολλοί! Από την άλλη, φαίνεται ότι η δύναμη του Συνασπισμού θα ανέλθει ακόμα παραπάνω, καθώς επικεντρώνει την προσοχή του σε πέντε μέτωπα, που

είναι: Εργαζόμενοι, γυναικεία απελευθέρωση, αγροτική μεταρρύθμιση, νέα γενιά και οικολογία. Η εξόρμηση αυτή του Συνασπισμού, με την ταυτόχρονη προσχώρηση και άλλων πολιτικών προσωπικοτήτων στις γραμμές του, πιστεύεται ότι θα δώσει ένα άλλο πολιτικό στίγμα, άσχετο με το τέλμα των σκανδάλων — και το «*δίλημμα*» Κουτσόγιωργα — μέσα στο οποίο παραδέρνει το ΠΑΣΟΚ.

ΚΑΙ ΟΣΟ και αν η δημαγωγία, τα ψευδή πείραφα, η υποσχαιολογία μπορούν να παγιδεύουν, για ένα μικρό διάστημα, τελικά ο ώριμος πολίτης αυτής της χώρας ξέρει: Ότι ο Συνασπισμός «*δεν υπόσχεται, αλλά εγγυάται*». Και ότι ο πολιτικός του λόγος, υπεύθυνος, κριτικός, μαχητικός, μπορεί να κερδίσει το «*στοίχημα*» για το Αύριο της πατρίδας.

ANTHΝΩΡ

ημερο δηκτης

ΤΕΤΑΡΤΗ 19.4. - ΤΡΙΤΗ 2.5.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 19.4.89

Πολύωρες συμπληρωματικές καταθέσεις δίνουν στον μεν ανακριτή ο Π. Βακάλης στη δε Εξεταστική Επιτροπή η Μ. Μαυρομμάτη. Ο Γ. Λούβαρης «πουλάει τρέλα» και εξετάζεται συμπληρωματικώς στο Αιγινίτειο.

Κορόιδα: εσείς θα πληρώσετε τον δικηγόρο του Α. Παπανδρέου για τη δίκη κατά του «Τάιμς».

κυρ-Μέντιο, ή μπάρμπα, ή Ρώσο.

«Το ΠΑΣΟΚ είναι εδώ», ήταν το σύνθημα στο Περιστέρι. Καιρός να ξεκουμπίζεται.

Ενώ χθες οι κοσκωτάνθρωποι ήσαν λαλίστατοι, σήμερα στην Εξεταστική Επιτροπή ο μενιάνθρωπος Β. Ρώτης έπαθε ξαφνική κρίση αμνησίας και γλωσσοδέτη.

Ο αρχηγός της ΕΥΠ Π. Τσι-

Η κ. Λιάνη με άγνωστο μυστακοφόρο

Ήδη του δώσατε ως προκαταβολή 16 εκατομμύρια. Η ΝΔ θα απαγορεύσει την ανάγνωση εφημερίδων στον στρατό και αποκλείεται να καθιερώσει εναλλακτική θητεία για τους αντιρρησίες συνείδησης, δήλωσε ο κ. Παπαδόγγονας. Αξίζουμε μια καλύτερη κυβέρνηση. Πιο «διστραμμένοι» ήταν οι αξιωματούχοι του ΝΑΤΟ από τους Σαουδάραβες Πρίγκηπες δηλώνει το πολύπειρο κωλ-γκερλ Πάμελα, ιδιοκτησίας Κασόγκι. Οι τριτοκοσμικοί όλου του κόσμου δικαιώνονται.

ΠΕΜΠΤΗ, 20.4.89

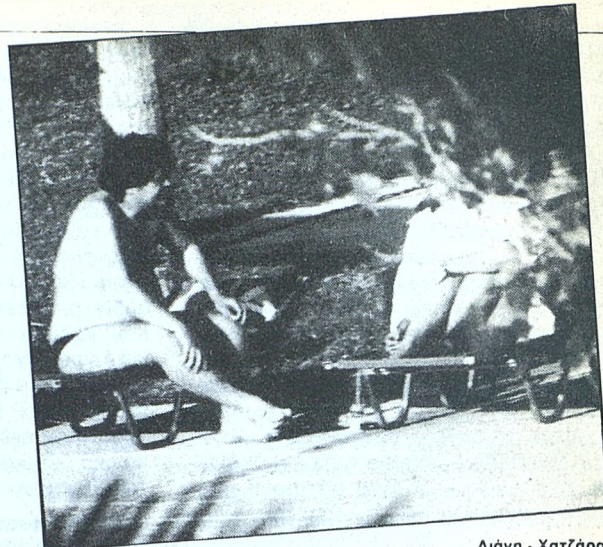
«Δεν πίστευα στα μάτια μου» δήλωσε ο Α. Παπανδρέου μετά τη συγκέντρωση στο Περιστέρι. Εγώ να δεις — ειδικά όταν αντελήφθην μεταξύ των άλλων επισήμων και τον

μας θα πολιτευθεί και αντ' αυτού θα μας παρακολουθεί ο κ. Γ. Πολίτης.

Δεν παρέστη στην απονομή των Βραβείων Ωνάση γιατί και φέτος έχασαν να μου δώσουν. Η Μόσχα διαψεύδει ότι χρησιμοποιήθηκαν χημικά αέρια στην Τιφλίδα αλλά ουδείς την πιστεύει — πλην των Κινέζων φοιτητών που καθησυχασμένοι διαδηλώνουν κατά εκατοντάδες χιλιάδες στην πλατεία Τιεν Αν Μεν υπέρ του θανάτου Χου Γιάο Μπανγκ.

Με υπόδειξη του Πέτσου άφησε τα λεφτά των ΕΛΑ στην Τράπεζα Κρήτης, δηλώνει ο προφυλακισμένος Π. Βουρνάς. Ο σώζων εαυτόν, σωθήτω.

Οι διαπραγματεύσεις μου με Τρίτση - Γλέζο - Αρσένη για δημιουργία νέου πολιτικού

Λιάνη - Χατζάρας

σχήματος συνεχίζονται. Θάσας ενημερώνω.

Ή το 1996, ή το 1999, ή το 2019, ή το 2097 θα ενεργοποιηθεί το ηφαίστειο της Σαντορίνης, ανακοινώθηκε σε εγχώριο σεισμολογικό συνέδριο. Ποιο μήνα ακριβώς, δεν μάθαμε.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 21.4.89

Σαν σήμερα, προ 22 ετών, συνελήφθησαν υπνώττοντες όλοι οι πολιτικοί ηγέτες της Ελλάδος. Λόγω αυτού του κακού προηγούμενου δεν συλλαμβάνονται πλέον ούτε οι διάφοροι ξύπνιοι που κλέβουν.

Ο Χ. Φλωράκης στην Καισαριανή υπενθυμίζει ότι η Αριστερά ήταν πάντα εδώ. Εμείς το ξέρουμε — στον Ορτέγκα και τον Σεβερντνάντζε να τα πει που τώρα θυμήθηκαν να έρθουν για επισκέψεις.

Σε ηλικία 82 ετών πέθανε ο φιλόλογος και συγγραφέας Γ. Βαλέτας.

Απεργούν οι αεροσυνοδοί της Ολυμπιακής. Απαιτούν να αλλάξει πρωθυπουργός για να δοκιμάσουν κι αυτές την τύχη τους.

Και ο κ. Πρόεδρος τα βάζει με τους αντιρρησίες συνείδη-

σης κατά την επιστροφή του από την Ολλανδία. Μας αξίζει ένας καλύτερος Πρόεδρος.

Μαντζουράνης, Σαραβάκος, Αντωνίου επέστρεψαν στην Τράπεζα Κρήτης τα λεφτά που είχαν πάρει από τον Κοσκωτά.

Για το Νόμπελ Ειρήνης προτείνεται η κ. Μ. Παπανδρέου — η κ. Δ. Λιάνη θα βολεύτει με ένα Βραβείο Ωνάση.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 22.4.89

Στη λαϊκή αγορά της Καλλιθορίου όλοι είναι αναστατωμένοι: αφού απεργούν οι αεροσυνοδοί πώς θα πάει ο Α. Παπανδρέου να συναντήσει τον Ζίβκωφ στην Αλεξανδρούπολη;

Λαλιώτης, Τσούρας, Πάγκαλος, κ.ά. κατακεραυνώνουν τον σύντροφό τους κυρ-Μέντιο και απαιτούν την κεφαλήν του επί πίνακι. Δρυός πεσούσης...

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ, 23.4.89

ΑΚΕ, ΕΕΔΥΕ, ΚΕΑΔΕΑ και άλλοι γλωσσοδέτες πραγματοποιούν κοινή Πορεία Ειρήνης από Μαραθώνος εις Αθήνας. «Μάθε τέχνη κι άσπην»: χάρις στις ικανότητες της κ.

Κι ο Κουτσόγιωργας μόνος...

Δ. Λιάνη πραγματοποιήθηκε η ιστορική συνάντηση Παπανδρέου - Ζίβκωφ στα σύνορα των δυο χωρών, παρά την απεργία των αεροσυνοδών.

Κατά τον εορτασμόν της ηρωικής εξέδου του Μεσολογίου ο κ. Πρόεδρος υπενθυμίζει ότι εάν τότε υπήρχε ο θεσμός των αντιρρησιών συνείδησης οι Τούρκοι δεν θα την είχαν πολιορκήσει λόγω ελλείψεως στρατού και εμείς τι θα γιορτάζαμε σήμερα;

Τσοχατζόπουλος, Σημίτης, Νεολαίοι, κ.ά. καταγγέλλουν κι αυτοί τον κυρ-Μέντιο. Έχει πέσει γραμμή φαίνεται.

Σαν σήμερα πέρυσι γιόρταζαν οι Γιώργηδες και οι Γεωργίες.

επιβεβαιώθηκαν.

Ανακοίνωσε ότι παραιτείται ο Ιάπων πρωθυπουργός Τακεσίτα λόγω εμπλοκής του σε σκάνδαλο. Ο Έλλην πρωθυπουργός ανακοίνωσε ότι αν οι Ιάπωνες δεν ήταν βλάκες θα είχαν νικήσει στον πόλεμο.

«Φασιστική» αποκάλεσε την τηλεόραση η κ. Μ. Παπανδρέου. Τόση αχαριστία.

«Άστρον λαμπρόν», το σημά του Συνασπισμού. Το πού οδηγεί θα το μάθουμε στις 18 Ιουνίου.

Αντιπροσωπευτικό Προεδρείο στη ΓΣΕΕ — να δούμε αν θα αντέξει και μετά τις εκλογές.

Θεοδωράκης · Μητσotάκης

ΜΕΓ. ΔΕΥΤΕΡΑ, 24.4.89

Δεν έδιναν θέση βουλευτή στον γαμπρό του κι έτσι δεν επανέρχεται ο κ. Γ. Ράλλης στη ΝΔ. Κι εγώ αν ήμουν πεθερός το ίδιο θα έκανα.

«Ο ελληνικός λαός θα απλλάξει τον τόπο και από τον κ. Α. Παπανδρέου και από τον Ρ. Κήλυ». Όχι, δεν πρόκειται για προκήρυξη της «17Ν». Για ανακοίνωση της ΝΔ πρόκειται — μετά από φιλοπασοκικό δημοσίευμα των «Τάιμς» της Νέας Υόρκης.

Μ. ΤΡΙΤΗ, 25.4.89

Νέα Κόμματα:

● Η Άμεση Δημοκρατία των κ. Γλέζου - Βασιλειάδη - Μπακιρτζή.

● Το, ανώνυμο για την ώρα, κόμμα του κ. Α. Τρίτη.

● Η «Εμπιστοσύνη» των κ. Σαμπαχτιν Εμίν, Σαδίκ Αχμέτ και Ισμαήλ Μολά — με έδρα την Κομοτηνή.

● Η «Σκούπα του Ελληνικού Λαού» του ταξiarχου Β. Σαραντόπουλου, Αγίας Ζώνης 58 Δ.

Οι πληροφορίες ότι θα ιδρύσουν κόμμα και οι κ. Βουρνάς και Μανταγός που αποφυλακίστηκαν σήμερα δεν

Μ. ΤΕΤΑΡΤΗ, 26.4.89

«Αθώς» δηλώνει στην Εξεταστική Επιτροπή ο Μ. Κουτσόγιωργας — αλλά δεν τον πιστεύει ούτε η «Αυριανή».

Αυτοκτόνησε ο ιδιαίτερος γραμματέας του Ιάπωνα πρωθυπουργού. Κι έτσι έγινε φανερό ποιος ρόλος επιφυλάσσεται στην κ. Τουρλουμούση - Κοτοπούλη...

Σε ηλικία 78 χρονών πέθανε ο Νίκος Σβορώνος — μα-

Λιάνη · Ορτέγκα

κάρι να φθάνουμε τη σοφία του, τα χρόνια του, το πείσμα του, τη νεανικότητά του.

Μ. ΠΕΜΠΤΗ, 27.4.89

Εσταυρώθη ο Ιησούς, απελευθερώθη ο χουντικός βασιανιστής του ΕΑΤ-ΕΣΑ Σπανός και ο ακροδεξιός τρομοκράτης Καλέντζης.

Με τον Συνασπισμό τα έβαλε ο κ. Αρσένης, γιατί δεν συμφωνεί να τον υποστηρίξει ως κοινό υποψήφιο, μαζί με το ΠΑΣΟΚ, στην Κεφαλλονιά. Είναι πεπεισμένος φαίνεται ότι η υποστήριξη του ΠΑΣΟΚ δεν φτάνει.

Οι Πανελλήνες αγοράζουν αρνιά και οι Πανελληνίδες βάφουν αυγά.

Μ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 28.4.89

Πλήθος επιταφίων, απουσία γεγονότων. Ζευγάρια: Αντρέας και Μιμή στην Κω, Μίκης και Μητσotάκης στα Χανιά.

Λιάνη · Ζίβκωφ

Μ. ΣΑΒΒΑΤΟ, 29.4.89

Οι Πανελλήνες προετοιμάζουν τον οβελία, οι Πανελληνίδες τη μαγειρίτσα, τα Πανελληνόπουλα τα βαρελότα.

Ζευγάρια: Ξανά Αντρέας και Μιμή στην Κω, Μίκης και Μητσotάκης στα Χανιά.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ, 30.4.89

Έλληνες-ίδες, όποια πριν καλά-καλά χωνέψουν τη μαγειρίτσα ρίχνονται στα ψητά, στα κουλούρια, τα αυγά, τα τσουρέκια — όσοι επέζησαν από τους δρόμους και τα βαρελότα.

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ 1989

Έλληνες-ίδες, όποια προσπαθούν ακόμη να χωνέψουν όσα καταβρόχθισαν από το Σάββατο το βράδυ — και την παρουσία του Ορτέγκα στην Κω. Ως εκ τούτου οι Πρωτομαγιάτικες εκδρομές και απεργίες αναστέλλονται. Η ταξική πάλη θα ξαναρχίσει από εβδομάδα.

Γεωργίες και Γεώργιοι σπολλάττας!

ΤΡΙΤΗ, 2.5.89

30 νεκροί και μερικές εκατοντάδες τραυματίες τα φετινά θύματα της Λαμπής. Οι πρώτοι σίγουρα δεν θα αναστηθούν, ας ελπίσουμε ότι οι δεύτεροι θα θεραπευτούν.

Την ίδρυση Πατριωτικού Μετώπου κατά κλεφτών και συνενόχων ανήγγειλε ο κ. Θεοδωράκης. Κι εγώ μαζί!...

Να παραπεμφθεί το Κυπριακό στη... Χάγη. Προτείνει ο κ. Ορτέγκα. Τον αλάλιασαν στην Κω, δεν θα τον αναγνωρίζουν οι δικοί του...

Ο ΑΝΕΡΑΣΤΟΣ ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ

Αποστάσεις Γ. Ράλλη

Οι γιορτές του Πάσχα βοήθησαν να ξεχαστούν δυο γεγονότα που προηγήθηκαν και οι οποίοι δεν ήταν τα «ευτυχέστερα» από αυτά που θα μπορούσαν να συμβούν, για τους οπαδούς της ΝΔ. Το πρώτο, η κατάληξη της υπόθεσης Ράλλη. Το δεύτερο, ο νέος γύρος της διένεξης με τον αμερικανό πρεσβευτή κ. Ρ. Κήλυ.

Το θέμα Ράλλη κατέληξε εκεί που κατέληξε, σύμφωνα με ορισμένους κύκλους της Ρηγίλλης επειδή ο τ. πρωθυπουργός επέμεινε μέχρι τέλους να ταυτίζει την προσωπική του τύχη με εκείνη του γαμπρού του κ. Αναστάσιου Παπαληγούρα. Παρά τη μεσολάβηση Καραμανλή και την επιμονή του κ. Ράλλη, ο κ. Κων. Μητσοτάκης δεν ήρε το προσωπικό του «βέτο», επισημαίνοντας ότι «ο Αναστάσης είχε εκτραπεί σε προσωπικούς χαρακτηρισμούς και είχε υποστηρίξει ότι η ΝΔ, υπό την παρούσα ηγεσία της, δεν κερδίζει τις εκλογές».

Ωστόσο πρέπει να επισημανθεί ότι η «κόντρα» Ράλλη - Μητσοτάκη δεν μπορεί να περιοριστεί σε «προσωπικό» επίπεδο επειδή ο τ. πρωθυπουργός έχει εκφράσει πολλές φορές στο παρελθόν απόψεις που δεν «συνάδουν» με τη «γραμμή» Μητσοτάκη. Απ' αυτή την άποψη η «κόντρα» μεταξύ των δύο και μάλιστα λίγο πριν τις εκλογές είναι και ένδειξη καταστάσεων και υποθήκη για το μέλλον.

Ανεξαρτήτως της υπόθεσης Ράλλη, εντύπωση προκάλεσε η σφοδρότητα της επίθεσης της ΝΔ κατά του αμερικανού πρεσβευτή στην Αθήνα. Σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, η επίθεση αυτή είχε καθαρά «προληπτικό χαρακτήρα» διότι η Ρηγίλλη είχε βάσιμες πληροφορίες για την πρόθεση του κ. Κήλυ να αναμειχθεί ενεργά σε «παρασκηνιακές εξελίξεις», στην ευθεία προς τις εκλογές.

Βεβαίως η διένεξη της ΝΔ με την αμερικανική πρεσβεία έφερε σε πολύ δύσκολη θέση τον Τύπο που υποστηρίζει τη Ρηγίλλη, εφόσον δημιούργησε τον προ-

βληματισμό «κατά πόσον είναι σκόπιμο να παρουσιάζεται σε συντηρητικούς αναγνώστες ο Ανδρέας ως ο ευνοούμενος των ΗΠΑ...».

Ο Μίκης

Ποταμός πάλι όπως πάντα ο Μ. Θεοδωράκης. Αυτή τη φορά με καίριες επισημάνσεις για τους ανθρώπους της εξουσίας και καταλυτική κριτική για τις πολιτικές διαστάσεις του σκανδάλου Κοσκωτά αλλά και με μια συμβολική παρουσία στο πλευρό του Κ. Μητσοτάκη. Μηνύματα και τα δύο πολιτικά με βαθύτερη σημασία ιδιαίτερα προ των εκλογών.

Ταυτόχρονα όμως ο Μίκης εγκαλεί την Αριστερά να εγκαταλείψει το διπλό μέτωπο απέναντι του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ και να υιοθετήσει τη γραμμή του «Πatriωτικού Αντικλεπτικού Μετώπου». Δεν θα σχολιάσουμε το νέο ΠΑΜ που βλέπει ο Μίκης.

Εκείνο που ενδιαφέρει σε ό,τι αφορά το πολιτικό σύστημα που οικοδομήθηκε μετά τη μεταπολίτευση και πλησιάζει τώρα στα όριά του είναι ότι στηρίχθηκε στην ενίσχυση της αυτοδυναμίας δύο αστικών κομμάτων εξουσίας αποκλείοντας έτσι πολιτικές αλλά και κοινωνικές δυνάμεις. Ένα από τα αποτελέσματα είναι και ο δικομματισμός.

Σήμερα, όπως εύστοχα παρατήρησε ο Συνασπισμός της Αριστεράς, δεν αποτελεί λύση η αυτοδυναμία του ενός ή του άλλου πόλου του δικομματισμού. Κάτι τέτοιο θα μετέτρεπε άλλωστε την Αριστερά σε πολιτικό εκκρεμές που άλλοτε πάει «Δεξιά» και άλλοτε «Αριστερά» χωρίς ποτέ να κατορθώνει να στέκεται αυτοδύναμα στα πόδια της και στις δικές της δυνάμεις.

Από αυτή την άποψη η καταλυτική κριτική στην εξουσία του ΠΑΣΟΚ κινδυνεύει να ακυρωθεί από συμβολικά μηνύματα που μεταφράζονται πολιτικά με ενίσχυση του ενός πόλου του δικομματισμού. Και κάτι τέτοιο δεν είναι για την Αριστερά τίποτα παραπάνω από εκκρεμές. Αλλά και επιπλέον σηματοδοτεί και μια υποχώρηση απέναντι σε θέσεις που υποστήριζε και υποστηρίζει η Αριστερά για την αλλαγή του πολιτικού συστήματος και για την πλήρη κάθαρση που δεν μπορεί να ταυτίζεται μόνο — αν και αυτό αποτελεί όρο — με την απομάκρυνση των κλεφτών από την εξουσία.

Ο διασυρμός

«Φάμπρικα» επισκέψεων ξένων προσωπικοτήτων έχει στήσει η κυβέρνηση, εντάσσοντας και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας στο προεκλογικό της παιχνίδι.

Η επίσκεψη του ηγέτη των Σαντινί-

στας Ντανιέλ Ορτέγκα και ο τρόπος με τον οποίο προβλήθηκε από την κρατική τηλεόραση είναι γεγονότα απολύτως ενδεικτικά, από την άποψη αυτή.

Ούτε λίγο ούτε πολύ ο Ορτέγκα υπέστη έναν ηθικό εκβιασμό από το ΠΑΣΟΚ και τον κ. Α. Παπανδρέου. Ο τελευταίος θυμήθηκε τη βοήθεια που είχε στείλει η παρούσα κυβέρνηση στους Σαντινίστας, λίγο καιρό μετά την ανάληψη των καθηκόντων της.

Η ηθική αυτή δέσμευση του ηγέτη της επανάστασης στη Νικαράγουα, καθώς και το επιβεβλημένο, από τις εξελίξεις, άνοιγμά του προς την Ευρώπη, ήταν τα δυο βασικά κίνητρα που τον οδήγησαν στην Αθήνα.

Αλλά ο άνθρωπος δεν είχε φαντασθεί, βεβαίως, τι τον περίμενε!...

Δεν είχε διανοηθεί ότι θα τον τραβούσαν κατ' αυτόν τον τρόπο στην Κω, για να τον καθήσουν δίπλα στην Μιμή και να τονβάλουν να τσουγκρίσει τα ποτήρια μαζί της!...

Με φόντο στο βάθος του σκηνικού, την «Μπέμπα» και την κ. Τουρλουμούση!...

Απ' ό,τι μαθαίνουμε οι φωτογραφίες που απεικονίζουν τον πρόεδρο της Νικαράγουα με τη μαϊτρέσσα του κ. Α. Παπανδρέου πουλήθηκαν αφειδώς στα ξένα φωτοειδησεογραφικά πρακτορεία, για να κάνουν τον γύρο του κόσμου.

Όχι βεβαίως για το καλό της επανάστασης στη Νικαράγουα...

Και αυτή τη φορά πάντως ήταν «άξιος ο μισθός», του κ. Α. Παπανδρέου και ελπίζουμε ότι θα εκτιμηθεί από τους διεθνείς αντιδραστικούς κύκλους, τους οποίους «λέξεσι» πάντοτε «κεραυνοβολούσε», αλλά στην πράξη τους υπηρετούσε με δεξιοτεχνία και αποτελεσματικότητα. Δεν είναι και μικρό πράγμα να διασύρεις έτσι, στο άψε-σβήσε έναν ποιητή και επαναστάτη της εξεγερμένης και αγωνιζόμενης Κεντρικής Αμερικής!...

Υ.Γ. Λεπτομέρεια αξιοσημείωτη: Στην Κω δεν είδαμε ελληνικές και νικαραγουανές σημαίες. Ελληνικές και τις πλαστικές σημαιούλες του πράσινου ήλιου, είδαμε μόνον.

Η Πρωτομαγιά

Ο φετινός γιορτασμός της εργατικής Πρωτομαγιάς, την Κυριακή 7 Μαΐου, γίνεται για πρώτη φορά με διοίκηση αντιπροσωπευτική όλων των παρατάξεων στη ΓΣΕΕ, αλλά και χωρίς ένα πλαίσιο διεκδικήσεων. Χαρακτηριστικό είναι ότι έγιναν ή θα γίνουν στάσεις εργασίας αλλά απεργία δεν θα γίνει.

Η αντιπροσωπευτική διοίκηση βέβαια, έδωσε τέλος σε μια εκκρεμότητα στη ΓΣΕΕ με σοβαρές και αρνητικές επιπτώσεις στο εργατικό κίνημα. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι το συνδικαλιστικό κίνημα των εργαζομένων έχει ξεπεράσει την κρίση του.

ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΑΛΕΠΟΧΕΡΙΟΥ
ΚΑΤΟΙΚΟΙ 37
ΑΚΟΥΣ ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ...

ΕΝΑ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΑΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΔΥΟ ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ

ΕΝΑ ΑΝΙΣΟΠΕΔΟ ΛΙΜΑΝΙ
ΚΑΙ ΠΟΤΙΣΜΑ ΜΕ ΧΡΟΝΟΔΙΑΚΟΠΤΕΣ

ΕΝΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ
ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΗ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ

Οι συνδικαλιστικές παρατάξεις πιθανόν να είναι «ευτυχείς» για ορισμένες «τακτοποιήσεις» που έγιναν πριν τις εκλογές, όμως αυτό δεν μπορεί να οδηγήσει στον εφησυχασμό. Τόσο η κατάσταση της οικονομίας και οι λύσεις που προτείνονται, όσο και η κατάσταση στο εργατικό κίνημα, που κάθε άλλο δείχνει να είναι ευνοϊκή για την παρέμβαση των εργαζομένων εν όψει μάλιστα του '92 και της μετεκλογικής οικονομικής πολιτικής που προδικάζεται, πρέπει να οδηγήσουν σε διαδικασίες διαλόγου και προβληματισμού ιδιαίτερα στο χώρο της Αριστεράς.

Και αυτό, για να υπάρξουν αποτελέσματα, χρειάζεται να ξεκινήσει από τώρα και να μην αντιμετωπισθεί μόνο σε σχέση με τις εκλογικές ανάγκες των κομμάτων.

Αν δεν βρεθούν τρόποι αναζωογόνησης των συνδικάτων, ενεργητικής συμμετοχής των εργαζομένων, ενίσχυσης της αυτονομίας των συνδικαλιστικών οργανώσεων τότε το εργατικό κίνημα θα βρεθεί μετά τις εκλογές ανήμπορο να

αντιμετωπίσει μια νέα λιτότητα και μια σκληρή εισοδηματική πολιτική.

Το κυριότερο όμως είναι ότι δεν θα μπορέσει να δημιουργήσει προϋποθέσεις παρέμβασης σε αποφάσεις καθοριστικές για το μέλλον, ούτε να αντιμετωπίσει από την πλευρά των συμφερόντων των εργαζομένων αλλαγές που ήδη διαφαίνονται στις παραγωγικές διαδικασίες.

Η Τηλεόραση

Όσο πλησιάζουμε στην τελική ευθεία των εκλογών τόσο περισσότερο σφίγγει ο κομματικός κλοιός στην τηλεόραση και τόσο περισσότερο το ΠΑΣΟΚ και η κυβέρνηση την χρησιμοποιούν ως όργανο ασύδοτης και γκαϊμπελικής έμπνευσης προπαγάνδας υπέρ του Α. Παπανδρέου.

Οι ιδύνοντες στην ΕΡΤ έχουν καταργήσει κάθε έννοια δεοντολογίας και έχουν ξεπεράσει τον εαυτό τους με πρωταγωνιστή τον «Ταβιάνη» του Α. Παπανδρέου κ.

Μπρισίμ σε ένα όργιο παραπληροφόρησης, διαστρέβλωσης και εκχυδαϊσμού της ειδήσης.

Σε οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ευρώπης αν συνέβαινε ότι συμβαίνει στην ελληνική Τηλεόραση θα υπήρχε ξεσηκωμός. Εδώ παρά τις διαμαρτυρίες αντί να μειωθεί η κυβερνητική-κομματική προπαγάνδα και να βρεθεί ένα πλαίσιο ισότιμης προβολής των απόψεων όλων των πολιτικών δυνάμεων συμβαίνει το εντελώς αντίθετο. Και απ' ότι δείχνουν τα γεγονότα η κατάσταση αυτή θα συνεχισθεί.

Η καταγγελία απ' ότι φαίνεται δεν αρκεί. Χρειάζονται και άλλες πρωτοβουλίες πλέον ουσιαστικές και κυρίως πολιτικές. Απέναντι σε αυτό το κομματικό όργιο δεν πρέπει να μείνουν απαθείς ούτε τα κόμματα, ούτε, οι πολίτες.

Τα πεντέλεπτα που παραχωρεί η κυβέρνηση στα κόμματα δεν αποτελούν ούτε πολιτικό διάλογο, ούτε είναι «ισότιμη μεταχείριση». Από την άλλη η καθυστέρηση του διακομματικού ελέγχου δεν μπορεί να αποτελεί τυπικό πρόσχημα για την οργιώδη προβολή των κυβερνητικών απόψεων.

Οφείλουν τα κόμματα έστω και στο παρά πέντε να αντιμετωπίσουν επιτέλους τον πολιτικό διάλογο με αξιοπρέπεια και σοβαρότητα. Να παραμερίσουν τον φανατισμό των συγκεντρώσεων, να προβάλλουν θέσεις, να απαντήσουν στην πρόκληση της αντιπαράθεσης μέσα από ένα πολιτισμένο κλίμα, να μην φτιάχνουν νέους «Μπρισίμ», να μιλήσουν για τα προγράμματά τους και τις προτάσεις τους.

Σε τελική ανάλυση θα πρέπει να κατανοήσουν —και πρώτα απ' όλους η κυβέρνηση— ότι αναγκάιος όρος για τον εκσυγχρονισμό της πολιτικής ζωής είναι να ανοίξουν οι διαδικασίες του πολιτικού διαλόγου από την τηλεόραση και να εξασφαλιστούν οι συνθήκες ισότιμης προβολής σε όλες τις δυνάμεις που διεκδικούν την ψήφο του λαού.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Την Κυριακή του Πάσχα, έφυγε ο Γρηγόρης Αγγελόπουλος. Ο Γρηγόρης Αγγελόπουλος ήταν ένας λαμπρός επιστήμονας που υπηρέτησε με ζήλο την Ιατρική και άσκησε υπεύθυνα τη δουλειά του. Οι συνάδελφοί του νευρολόγοι, αναφέρονταν με σεβασμό στον Γρηγόρη και η δική του γνώμη μετρούσε πάντοτε.

Αλλά ο Γρηγόρης Αγγελόπουλος δεν ήταν μόνο καλός γιατρός. Ήταν και ο αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης, ο διωγμένος που συμμερίστηκε τη μοίρα των συναγωνιστών του στα νησιά της εξορίας.

Αλλά πιο πολύ ο Γρηγόρης Αγγελόπουλος ήταν ο γλυκός συμπαραστάτης, ο καλός φίλος, ο ευθύς άνθρωπος. Αυτές οι αρετές, είναι οι δυσεύρετες και οι πιο πολύτιμες. Και σε αυτές αναφερόταν πάντοτε ο Γρηγόρης Αγγελόπουλος.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΟΠΛΟ ΕΝΟΣ ΑΦΟΠΛΙΣΜΕΝΟΥ

Τα «φοβερά στοιχεία» που έχει στη διάθεσή του ο κ. **Αγαμέμνων Κουτσόγιωργας** και απειλεί τον **Ανδρέα Παπανδρέου** για να αποφύγει την αποπομπή του από το ΠΑΣΟΚ και την καταδίκη του για τις καταθέσεις στην Ελβετία δεν αφορούν την εμπλοκή του πρωθυπουργού στο σκάνδαλο Κοσκωτά, ούτε στο εμπόριο όπλων.

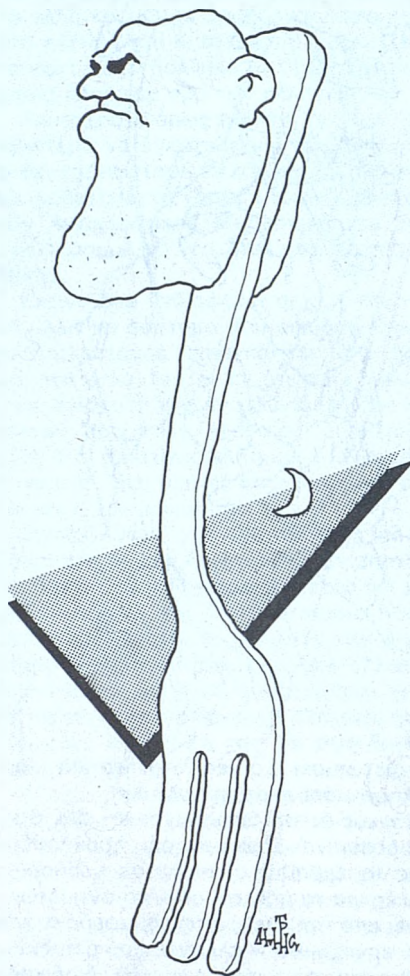
Σύμφωνα με αξιόπιστες πληροφορίες του ΑΝΤΙ, οι οποίες μέχρι σήμερα ήταν σε γνώση ελαχίστων μόνο προσώπων, το «μυστικό όπλο» με τον οποίο απειλεί τον Ανδρέα ο «Μένιος» —γνωστός και ως «Ρώσος», ή «Μπάρμπας»— είναι τα ακλόνητα στοιχεία που διαθέτει για «την μεγάλης έκτασης καλπονοθεία και τις διπλο-τριπλοεγγραφές» που διέπραξε το ΠΑΣΟΚ το 1985 για να παραμείνει στην εξουσία.

Η πληροφορία που αποκαλύπτει σήμερα το ΑΝΤΙ δίνει άλλη διάσταση στο εσωκομματικό παιχνίδι που παίζεται αυτές τις ημέρες με άξονες τον Ανδρέα Παπανδρέου και το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ και με αντικείμενο την τύχη του «Μένιου». Επιβεβαιώνει επίσης τις υποψίες που είχαν από παλιά η Νέα Δημοκρατία αλλά και η Αριστερά —η τελευταία από το καλοκαίρι του 1987. Οι υποψίες αυτές, θεμελιωμένες, σε αποσπασματικά στοιχεία, δεν επιβεβαιώθηκαν ποτέ και εκτός από μερικούς πρωτοσέλιδους τίτλους που κατάγγειλαν «την εκλογική νοθεία του ΠΑΣΟΚ» το θέμα ξεχάστηκε.

Σήμερα επανέρχεται με τρόπο δραματικό στην επικαιρότητα μέσω του ... Γιώργου Κοσκωτά. Έχοντας απωλέσει όλα τα κομματικά του ερείσματα, μόνος και απομονωμένος, ο πρώην «πρώτος τη τάξει» μεταξύ των επιτελών του Ανδρέα Παπανδρέου προσπαθεί να διασωθεί σείοντας τα στοιχεία της νοθείας του 1985. Ως βασικός εκλογομάγειρας του Ανδρέα Παπανδρέου το 1985, μόνον ο κ. Αγ. Κουτσόγιωργας διαθέτει τα στοιχεία της εκλογικής νοθείας και μόνον ο Ανδρέας Παπανδρέου είναι ο «αποδέκτης» της απειλής, επειδή οι δυο τους πλαστογράφησαν την λαϊκή βούληση.

Εκτός από τις πληροφορίες που έχει στη διάθεσή του το ΑΝΤΙ, το γεγονός ότι ο κ. Αγ. Κουτσόγιωργας απειλεί τον Ανδρέα Παπανδρέου με ό,τι έγινε το 1985 επιβεβαιώνεται και από τις περιφημες δηλώσεις του προς τους δημοσιογράφους όταν προσήλθε στη Βουλή για να καταθέσει στην Εξεταστική Επιτροπή για το σκάνδαλο Κοσκωτά. Αντί να απειλήσει,

Ο Μένιος απειλεί με τη νοθεία του 1985

έμμεσα ή άμεσα, όπως θα περίμενε κανείς, τον Ανδρέα Παπανδρέου για την συνενοχή του στο σκάνδαλο Κοσκωτά και με σκοπό να ελαφρώσει τη δική του θέση, ο κ. Κουτσόγιωργας απέφυγε να πει οτιδήποτε για τον πρωθυπουργό και εντολοδόχο του. Είπε μόνο ότι «αν μιλήσω θα τιναχθεί το κοινοβουλευτικό σύστημα στον αέρα». Είναι προφανές πλέον ότι ο Μένιος Κουτσόγιωργας μιλούσε για τη νοθεία του 1985, αλλά λίγοι γνώριζαν τότε τι εννοούσε.

Επισημαίνουμε επίσης ότι ο κ. Κουτσόγιωργας απείλησε ότι «θα μιλήσει μετά τις εκλογές».

Αν αποκάλυπτε τώρα την εκλογική απάτη του 1985 θα διέλυε τις όποιες ελπί-

δες διατηρεί το ΠΑΣΟΚ για ένα αξιοπρεπές εκλογικό αποτέλεσμα πράγμα που δεν συμφέρει ούτε τον ίδιο, εκτός του ότι θα κατηγορηθεί από τους πρώην συντρόφους του ότι «έδωσε όπλα στην Δεξιά». Τέλος θεωρείται βέβαιο ότι ο κ. Κουτσόγιωργας θα αποφύγει με κάθε τρόπο να μιλήσει για τις ευθύνες του Ανδρέα Παπανδρέου στο σκάνδαλο Κοσκωτά, επειδή ταυτόχρονα θα ενοχοποιήσει και τον ευατό του, ως άμεσα εμπλεκόμενο και συνεργό.

Οι ίδιες πληροφορίες αναφέρουν ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου γνωρίζει φυσικά περί ποιού πράγματος ομιλεί ο Μένιος γι' αυτό και διστάζει να τον απομακρύνει από το ΠΑΣΟΚ, όπως απαιτεί το Εκτελεστικό Γραφείο. Αυτές τις ημέρες ο κ. Κωστας Λαλιώτης έλεγε σε συνομιλητές του ότι «ο Ανδρέας είναι συναισθηματικά δεμένος με το Μένιο, γι' αυτό και θέλει να αφεθεί το θέμα του όπως είναι, για την ώρα».

Ο κ. Λαλιώτης δεν είπε για μια ακόμα φορά την αλήθεια. Αν διακρίνει κάτι τον Ανδρέα Παπανδρέου, αυτό είναι η πλήρης έλλειψη συναισθηματισμού. Θέλει να απομακρύνει τον κ. Κουτσόγιωργα επειδή έχει τρομοκρατηθεί από την απειλή της αποκάλυψης της νοθείας του 1985, η οποία θα σημάνει τελεσίδικα το πολιτικό του τέλος.

Το θέμα είναι οπωσδήποτε πάρα πολύ σοβαρό. Τις αποδείξεις κρατά στα χέρια του ο Μένιος. Οι «ακριτομύθιες» του δεν μπορεί παρά να αποδειχθούν από μια αντικειμενική ομάδα εργασίας, διορισμένη από τη Βουλή, η οποία θα ερευνήσει τους καταλόγους του υπουργείου Εσωτερικών. Οι τεχνικές υπάρχουν και είναι γνωστές. Ο χρόνος μόνον επείγει, καθώς οι εκλογές πλησιάζουν και υπάρχει ήδη το προηγούμενο.

Ο υπαινιγμός του Μένιου αποσκοπεί στην προσωρινή έστω πολιτική διάσωση του άλλοτε πανίσχυρου Αντιπροέδρου. Αλλά η πολιτική ζωή της χώρας, ο κοινοβουλευτισμός, δεν μπορούν να εξαρτώνται από τις απειλές ενός υπόλογου πολιτικού προς έναν υπεύθυνο για τον εκμαυλισμό της δημόσιας ζωής.

Οι εκβιασμοί του Μένιου, προς τον Ανδρέα δεν αφορούν κανένα. Όταν όμως αποκαλύπτεται ότι, εκτός των σκανδάλων και της καταλήστευσης του δημόσιου χρήματος, εκτός από την καπηλεία των οραμάτων του ελληνικού λαού για μια Αλλαγή στον τόπο, οι κύριοι αυτοί πλαστογράφησαν και την ψήφο, το σκηνικό όλο αλλάζει. □

του Γιάννη Ιωάννου

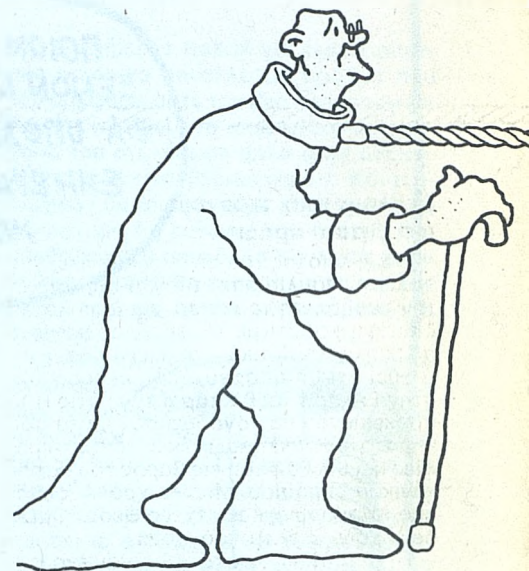
Οι στρουθοκάμηλοι της πολιτικής

Η μεγαλοβδομαδιατική εξέταση του άλλοτε αγέρωχου Μένιου, ο εξευτελισμός του και ο αναμενόμενος εξοβελισμός του από το ΠΑΣΟΚ, μετατόπισαν και πάλι το ενδιαφέρον της έρευνας περί τα κοσκωτικά από τον κύριο υπεύθυνο, στο δευτεροκλασάτο λειτουργό της «Αλλαγής». Η κοινή γνώμη τροφοδοτείται και πάλι με τα καμώνματα της πρωθυπουργικής παρέας στην Κω, λες και όσα έχει κανείς να προσάψει στον Α. Παπανδρέου είναι οι παρέες της ρέμπελης κοιλάδας. Από την άλλη, τα επιτελικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ, με περισσή άνεση φλυαρούν για τον «άθλιο» Μένιο που μόνος αυτός χάλασε τη σούπα της «Αλλαγής». Τώρα ανένησαν και τώρα ανακάλυψαν πως έκρυβαν φίδι στον κόρφο τους —τόσα χρόνια έσκυβαν ψοφοδεείς μπροστά στον Μένιο, έστηναν συμμαχίες μαζί του και συντονίζονταν με το δικό του ρυθμό. Η υποκρισία και ο στρουθοκαμηλισμός —μαζί και η ιδιοτέλεια ότι προκειμένου να διασωθούν πρέπει να βαδίσουν συσπειρωμένοι— δεν τους αφήνουν περιθώρια να ομολογήσουν ότι ο κύριος υπεύθυνος των σκανδάλων είναι ο αρχηγός και γενάρχης του ΠΑΣΟΚ.

Η χώρα βαδίζει προς τις εκλογές και όμως το μέγα σκάνδαλο εκκρεμεί. Όλος ο κομματικός μηχανισμός έχει αποδυθεί σε μια τεράστια προσπάθεια αποπροσανατολισμού της κοινής γνώμης: «Εμείς είμαστε εκείνοι που επιδιώξαμε την κάθαρση» φωνασκούν και θέλουν να ξεχάσουμε όλες εκείνες τις τρικλοποδιές που έκαναν ψηφίζοντας τους «κουτσονόμους» —όλοι μαζί—, παρεμποδίζοντας το έργο της Εξεταστικής Επιτροπής, προσπαθώντας να τρομοκρατήσουν —με τον Τύπο που τους απέμεινε και τα κρατικά μέσα που ελέγχουν— δικαστικούς λειτουργούς και την Τράπεζα της Ελλάδος. Κατονομάζουν εξιλαστήρια θύματα —μέχρι στιγμής μόνον τον Μένιο Κουτσόγιωργα— και θέλουν να ξεχάσουμε τις πολυδαίδαλες εξαρτήσεις του κυβερνώντος κόμματος με τον απατεώνα που φιλοξενούν οι φυλακές του Σάλεμ. Μήπως τα «νέα τζάκια», η Εταιρεία Αιγαίου, το Κινγκ Τζωρτζ, οι εισροές των πόρων των ΔΕΚΟ, η μη δίωξη του Κοσκωτά για ψευδή δήλωση για το «απολεσθέν διαβατήριο», τα παράνομα κτίσματα στην Παλλήνη η αλληλογραφία και οι μυστικές συναντήσεις, η πλημμυρίδα των πασοκικών στις κοσκωτικές εταιρείες αποτελούν στοιχεία μιας διεθνούς συνωμοσίας που εξυφάνθηκε εν αγνοία του αρχηγού τους;

Η ευπιστία και η καλή προαίρεση του ελληνικού λαού —που αυξάνει όταν συνδυάζεται με πλουσιοπάροχες προεκλογικές παροχές— δεν αρκούν για να καλυφθεί το σκάνδαλο και να μην κατονομαστούν οι πρωταίτιοι. Στις σελίδες που ακολουθούν θα υπενθυμίσουμε μερικά γνωστά στοιχεία και θα αποκαλύψουμε μερικά άλλα από τα μη δημοσιοποιημένα που όλα μαζί δείχνουν ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου είναι ο κύριος υπεύθυνος και ο μοχλός των όσων επιχειρήθηκαν και συντελέστηκαν στην Τράπεζα Κρήτης και τη Γραμμή Α.Ε. «Έντιμοι» σαν τον Γ. Χαραλαμπίδου, «αριστερούληδες» σαν τον Κ. Λαλιώτη, «ιδεολόγοι» σαν τον Γ. Γεννηματά, «αδιάφθοροι» σαν τον Κ. Σημίτη, «ρεαλιστές» σαν τον Α. Λιβάνη, συμπράττουν στην προσπάθεια αποκρύψεως του μεγάλου ενόχου γιατί η αποκάλυψη των ευθυνών του θα σημάνει και το τέλος της δικής τους πολιτικής σταδιοδρομίας. Όλοι αυτοί γνωρίζουν περισσότερα από όλους εμάς: είτε εξ ιδίας αντιλήψεως, είτε από έμμεσες αναφορές, είτε γιατί σκόνταψαν πολύ νωρίς στην πέτρα του σκανδάλου και τώρα καμώνονται πως δεν κατάλαβαν τίποτα. Ο κ. Κ. Σημίτης λ.χ. έχει από τριετίας υποβάλει υπόμνημα για τον Κοσκωτά, έχει έκτοτε παρακολουθήσει από κοντά την υπόθεση αλλά μέχρις στιγμής δεν έχει τολμήσει να αναφερθεί στο ρόλο του αρχηγού του. Ο Αντ. Λιβάνης δεν αμφέβαλλε ούτε στιγμή για τον απατεώνα Κοσκωτά αλλά ακόμα και τώρα βοηθά στη συγκάλυψη των σχέσεων με τους μεγαλόσχημους του ΠΑΣΟΚ: όταν εκλήθη να καταθέσει στον ανακριτή κατέθεσε υπέρ του κ. Κουτσόγιωργα γιατί ο Μένιος ήταν ακόμα τότε ισχυρός. Αλλά και των υπολοίπων η συμπεριφορά δεν είναι διαφορετική. Όλοι μαζί συνεργούν στη συγκάλυψη του απατεώνα και των συνενόχων του.

Ο ΠΡΩΤΟ

Το σκάνδαλο του καλαμποκιού, οι περίεργες αναθέσεις για αναπτυξιακά έργα (μετρό, ζεύξη Ρίο-Αντίριο, οδοποιίες κλπ.), οι λαθροχειρίες στη ΔΕΗ, οι προμήθειες στις ένοπλες δυνάμεις και τόσα άλλα επισκιάστηκαν από το σκάνδαλο στην Τράπεζα Κρήτης και τη Γραμμή Α.Ε. Όλα αυτά κοντεύουν να ξεχαστούν ή έχουν παραγραφεί ενώ οι έρευνες για τις προμήθειες στις ένοπλες δυνάμεις που έχει αναλάβει η κ. Μπιτζούνη καρκινοβατούν. Τα οικονομικά μεγέθη που έχουν σχέση με τις αγορές και τις προμήθειες οπλικών συστημάτων είναι βέβαια πολλαπλάσια από τα δισεκατομμύρια της Τράπεζας Κρήτης αλλά είναι πολύ πιο δύσκολο να εντοπιστούν βοηθώντας του εθνικού απορρήτου αλλά και της πολυπλοκότητας του προβλήματος. Συνήθως οι αναμεμιγμένοι με τις άνομες προμήθειες επικαλούνται τεχνικούς λόγους και σκοπιμότητες που συσκοτίζουν τα πραγματικά κίνητρα, τα κυκλώματα των μεσαζόντων και τις παρανομίες. Όταν λοιπόν ο υπεύθυνος κρατικοί λειτουργοί έχουν αποφασίσει να καλύψουν τις λοβιτούρες είναι δύσκολο να υποδειχτούν οι ένοχοι. Μόνη ίσως γνώστη εξαίρεση είναι εκείνη του Γ. Λούβαρη που τον πρόδωσε το περίφημο TELEX που εξασφάλιζε την προμήθεια στον ίδιο και τον πάτρωνά του. Αλλά ούτε και για το θέμα αυτό υπήρξε η παραμικρή κύρωση. Μια προσωρινή μόνον παύση του Λούβαρη από την ΙΤΣΟ και η εν συνεχεία αναβάθμισή του στον έμπιστο φίλο και διακομιστή των χαρτοφυλάκων και των πάμπερς. Υπάρχει όμως το σκάνδαλο Κοσκωτά. Είναι δύσκολο τώρα πια για τους κρατούντες να κουκουλώσουν την υπόθεση και να εξασφαλίσουν ασυλία για τον Α. Παπανδρέου.

Σ «ΤΗ ΤΑΞΕΙ» ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

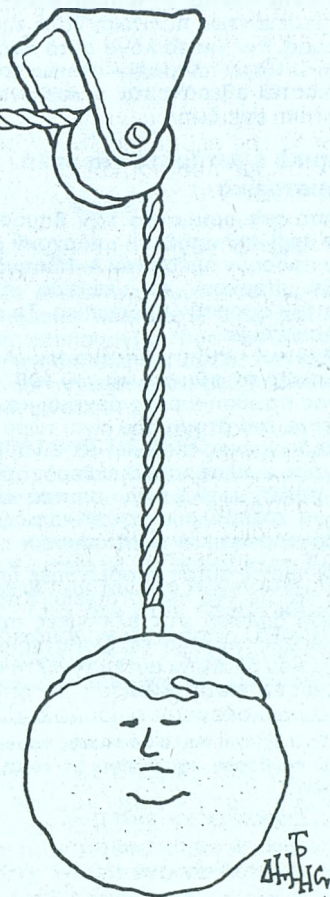
Εγκληματική ενέργεια ή πολιτική πράξη;

Ο έγκλειστος του Σάλεμ επιδιώκει την πολιτική ασυλία υποστηρίζοντας ότι για την περίπτωση του υπάρχει μια πολιτική διαμάχη και ότι με τις επιχειρήσεις του παίχτηκαν πολιτικά παιχνίδια. Έτσι πιστεύει ότι θα αποφευχθεί η έκδοσή του στην Ελλάδα και θα παραμείνει στις ΗΠΑ προκειμένου να λογοδοτήσει για τα αδικήματα που διέπραξε εκεί: πλαστογραφίες και υπεξαίρεση εις βάρος του αμερικανικού δημοσίου. Μερικά χρόνια φυλάκης, λησμοσύνη και...έχει ο Θεός. Όμως δεν έχουν έτσι τα πράγματα.

Η «υπόθεση Κοσκωτά» είναι ένα εγκληματικό γεγονός με πολιτικές προεκτάσεις και όχι μια πολιτική υπόθεση. Με όσα μέχρι στιγμής έχουν έρθει στο φως αποδεικνύεται ότι ο Κοσκωτάς και μερικοί άλλοι αποφάσισαν κάποια στιγμή να κλέψουν, έκλεψαν περίπου 35 δις και στην πορεία σκέφτηκαν να συναποκομίσουν και πολιτικά ή κομματικά οφέλη ή την προσωπική τους προβολή.

Η εγκληματική πράξη της υπεξαίρεσης των χρημάτων της Τράπεζας Κρήτης έχει πολιτικές προεκτάσεις μόνον από το γεγονός ότι συνεταιρεί του Κοσκωτά βρέθηκαν να είναι και πολιτικά πρόσωπα. Η μόνη «πολιτική διάσταση» είναι ότι συνεργάστηκαν και πολιτικοί μαζί του. Με ποιο αιτιολογικό λοιπόν δεν θα τον εκδώσουν οι ΗΠΑ; Εφόσον τελικά δεν εκδοθεί ο Κοσκωτάς θα πρέπει να υποθέσουμε άλλα πολλά.

● Σύμφωνα με αποκλειστικές πληροφορίες του ΑΝΤΙ, μετά από μια εβδομάδα πρόκειται το θέμα Κοσκωτά να συζητηθεί σε ειδική επιτροπή του αμερικανικού Κογκρέσου προκειμένου να διερευνηθούν οι συνθήκες κάτω από τις οποίες κλήθηκε ο μεγαλοαπατεώνας το φθινόπωρο του '87 στον Λευκό Οίκο —πρόσκληση που αποδείχθηκε μοιραία. Η ανάμειξη ανθρώπων όπως ο κ. Βόννιακ, τότε υπεύθυνος της Αμερικανικής Υπηρεσίας Πληροφοριών στην Αθήνα, ο πρέσβης κ. Κήλυ, ο Δημ. Κουνελάκης της Γραμμής (σύνδεσμος του Κοσκωτά με την εδώ πρεσβεία των ΗΠΑ) και ο Τσαρλς Γουίκ διευθυντής των κεντρικών γραφείων της Υπηρεσίας Πληροφοριών στην Ουάσινγκτον, γνωρίζουν πολλά για το θέμα αυτό. Η συζήτηση στην ειδική αυτή επιτροπή του Κογκρέσου θα δώσει νέα στοιχεία και ίσως αποδειχθεί αποφασιστική για το μέλλον του ψευδοδόκτορα.

Υπάρχει μήπως και η πολιτική;

Σήμερα, ενάμιση χρόνο μετά τις 23/10/87, δεν αντέχουμε στον πειρασμό να μην αναδημοσιεύσουμε ένα απόσπασμα από εκτενές ρεπορτάζ που δημοσιεύτηκε στο τχ. 358 του ΑΝΤΙ:

Ό,τι δρομολογήθηκε από την Παρασκευή 9 Οκτωβρίου είναι δύσκολο να αντραπεί παρ' όλες τις πιέσεις και τις διαμεσολαβήσεις. Αν μια πρώτη φάση της ζωής του έκλεινε στις 16 Ιουλίου 1980 όταν του καταλογίσθηκαν μια σειρά από παραβάσεις του αμερικανικού ποινικού κώδικα, στις 9 Οκτωβρίου 1987 έκλεινε η περίοδος της ανέμελης και απρόσκοπτης ανόδου που τον οδήγησε στο πρώτο σκαλοπατάκι των "World Leaders". Όμως μετά την Παρασκευή 9/10/87 θα είναι δύσκολο για τον κ. Κοσκωτά να προχωρήσει.

Ο ερασιτεχνισμός των ενεργειών του και οι παρενέργειές τους είναι πολύ πιθανότερο να τον οδηγήσουν στη γελοιοποίηση μάλλον παρά τη φυλακή. «Το μπαλόνι ξεφούσκωσε», λέγεται χαρακτηριστικά και οι περισσότεροι συμφωνούν με την

κρίση αυτή. Η επάνοδος του Γιώργου Κοσκωτά στις πραγματικές του διαστάσεις είναι ορατή. Ακόμα και αν καταφέρει να αποσείσει μέρος των κατηγοριών που τον βαρύνουν και να διασώσει την περιουσία που διαχειρίζεται, είναι δύσκολο να τον εμπιστευθεί κανείς στο μέλλον: είτε είναι ένοχος για όλα όσα τον κατηγορούν είτε μόνο για ένα μέρος από αυτά, ο Γιώργος Κοσκωτάς είναι δύσκολο να χριστεί εκ νέου «World Leader» από τους Αμερικάνους.

Μια διάσταση που χρειάζεται να διευκρινιστεί είναι αν και ποιά πολιτικά παιχνίδια παίχτηκαν ή εξακολουθούν να παίζονται στο «άλογο Κοσκωτά». Και εδώ το ΠΑΣΟΚ έκανε άλλο ένα από τα θαυμάτα του.

Είναι δύσκολο να διακινδυνεύσει κανείς με βεβαιότητα τους οικονομικούς δεσμούς του ΠΑΣΟΚ με τον νεαρό τραπεζίτη

αλλά οι πληροφορίες και τα εμφανή στοιχεία αποδεικνύουν ότι κάποιες σχέσεις αλληλοεξαρτήσεως υπήρξαν και συνεχίζουν να υπάρχουν. Τη στιγμή που ο «δρ.» αγοράζει την Τράπεζα Κρήτης προσπαθεί να ξεφορτωθεί τον «δύσκολο» Παύλο Μπακογιάννη που δημιούργησε την επιχείρηση της «Γραμμής» με το περιοδικό ΕΝΑ και τον αντικατέστησε με τον άχρωμο Γ. Τσούτσια με το σκεπτικό ότι ο Μπακογιάννης ήταν ο γαμπρός του Κ. Μητσοτάκη.

Από πολύ νωρίς η Μαργαρίτα Παπανδρέου εξεδήλωσε το φιλικό της ενδιαφέρον προς τον μελλοντικό «World Leader» ενώ ο Γιώργος Παπανδρέου διατηρούσε επίσης επαφές μαζί του. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός τον συνάντησε 3-4 φορές και αφορμή στάθηκε το γράμμα του Γ. Κοσκωτά για συνάντηση με τον πρωθυπουργό με αφορμή την απόκτηση της Τράπεζας Κρήτης.

Αυτά όμως δεν θα έφταναν. Αλλά οι σχέσεις ΠΑΣΟΚ - Κοσκωτά χιζόνταν σιγά-σιγά. Ο τελευταίος άρχισε να προσλαμβάνει γνωστά στελέχη του ΠΑΣΟΚ στις τραπεζικές και εκδοτικές επιχειρήσεις του και εξασφάλιζε μόνιμη επικοινωνία με το περιβάλλον του Ανδρέα μέσω του οικονομικού του συμβούλου Γιάννη Παπανικολάου. Το ρόλο αυτό του «συνδέσμου» φαίνεται ότι σήμερα παίζει ο άνθρωπος του Μένιου κ. Γιάννης Ματζουράνης.

Ο Γ. Ματζουράνης μπήκε στο περιβάλλον μέσω του φίλου του δημοσιογράφου Θ. Καλούδη «των λοιπών δημοκρατικών δυνάμεων».

Ο κ. Γ. Βακάλης είναι ένα άλλο στέλεχος του ΠΑΣΟΚ που τον πλαισιώνει στις επιχειρήσεις του από παλιότερα όταν τον συμβούλευε για επενδύσεις.

Όταν παίχθηκε η αγοραπωλησία της

Τράπεζας Κεντρικής Ελλάδος —που ματαιώθηκε εξαιτίας πολλών ανταγωνισμών και κυρίως εκείνου με τον Μπόμπολα— ένας άλλος άνθρωπος του ΠΑΣΟΚ, φίλος του Γ. Παπανδρέου, «έδωσε» κυριολεκτικά την τράπεζα στον Γ. Κοσκωτά. Είναι ο κ. Παπακωνσταντίνου.

Κρίνοντας τα πράγματα κάτω από το φως των πληροφοριών που συσσωρεύτηκαν έκτοτε, πρέπει να τονίσουμε ότι από τότε το περιοδικό σημείωνε ότι:

- Το αστέρι του Κοσκωτά δεν είχε μέλλον.

- Περί τον Κοσκωτά υπάρχει ένα οικονομικό σκάνδαλο.

- Τίθεται προς εξέταση το πρόβλημα των οικονομικών δεσμών του «δρα» με το ΠΑΣΟΚ.

Όλα τα σημεία επαληθεύτηκαν, αποσαφηνίστηκαν οι σχέσεις του «δρα» με το ΠΑΣΟΚ.

Τι έπραξε όμως η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ το κρίσιμο αυτό διάστημα; Φυσικά όταν μιλάμε για ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, εννοούμε πρωτίστως τον Α. Παπανδρέου.

Ανάρμοξη και ευθύνες του «Μεγάλου»

«Σέβομαι τους συναδέλφους, την άποψή τους και συνήθως λέω “εντάξει”. Υπάρχουν φορές που έχω άλλη άποψη. Καλά, φυσικά, περνάει η δική μου άποψη, αλλά αυτό είναι και η ευθύνη μου».

Αποκλειστική συνέντευξη του Α. Παπανδρέου στον Ν. Αντωνόπουλο, «Τα Νέα» 25/10/83.

Θα πρέπει να είναι κανείς εξωγήινος για να υποστηρίξει ότι ο Α. Παπανδρέου δεν εγνώριζε τι συμβαίνει με τον Κοσκωτά. Αυτό που πράγματι συνέβη είναι ότι και στην «υπόθεση Κοσκωτά» «πέρασε τη δική του άποψη και αυτό είναι η ευθύνη του», για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του.

Ευθύνη για τη «χειραφέτηση» του Κοσκωτά σαν κοινωνική παρουσία έχουν βεβαίως κάποιοι ερμαφρόδιτοι αριστερίζοντες διανοούμενοι, έχει η κ. **Ελ. Βλάχου** (η οποία μέχρι πρόσφατα εξηγούσε στους Τάιμς της Ν. Υόρκης τις αρετές του «στρουμπουλού Έλληνα»), έχει ο κ. **Α. Ανδριανόπουλος** με τους ρωμαϊκούς θριάμβους στο δημαρχείο του Πειραιά, ο κ. **Γ. Παλαιοκρασσάς** που τον πλάσαρε στις δεξιώσεις. Όπως έχουν ευθύνη και όλα τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ που είτε τον περιστοιχίζαν είτε αιδημόνως σιωπούσαν και κρυβόταν όταν επί δύο χρόνια τους ζητούσαμε την άποψή τους για τον τραπεζίτη. Αλλά την κύρια ευθύνη έχει ο γυνάρχης του Κινήματος, ο **Ανδρέας Παπανδρέου**. Γιατί ήταν αυτός που επέβαλε τη συγκάλυψη και ήταν αυτός που συνεργάστηκε με τον «τραπεζίτη» σε κρίσιμες και αποφασιστικές στιγμές.

Είναι άραγε μόνο πολιτικές οι ευθύνες του Α. Παπανδρέου; Ευθύνεται μόνον για ολιγωρία και πλημμελή άσκηση του κυβερνητικού έργου για τα τέρατα και σημεία που διέπραξε ο «δρ» Κοσκωτάς ε-

πί των ημερών του; Μια σειρά από γεγονότα και ισχυρές ενδείξεις καθιστούν υπεύθυνο τον Α. Παπανδρέου για κάθε πτυχή του σκανδάλου είτε πολιτική είτε ποινική πρόκειται. Το «σκάνδαλο Κοσκωτά» είναι πρωτίστως ποινικό έγκλημα και δευτερευόντως πολιτικό, κατά την άποψή μας. Και για το λόγο αυτό πρέπει να διευκρινιστεί πλήρως —αλλιώς θα δηλητηριαστεί αθεράπευτα η κοινωνική και πολιτική μας ζωή.

Μερικά ερωτήματα για απλά περιστατικά

Από τον ορυμαγδό των δημοσιευμάτων περί την υπόθεση υπάρχουν μερικά που αφορούν άμεσα τον Α. Παπανδρέου. Αλλά υπάρχουν και νεώτερα στοιχεία που τον αφορούν προσωπικά. Τα ανακεφαλαιώνουμε:

- Αμέσως μετά την «περιπετειούλα» της Αμερικής το φθινόπωρο του 1987 ο Έλληνας πρωθυπουργός δέχεται και συνομιλεί με ένα άτομο που είναι τώρα πια αποδεδειγμένος απατεώνας: Είναι υπόδικος που κυκλοφορεί ελεύθερος χάρις σε μια πολλή υψηλή εγγύηση που καλούν να καταβάλουν μόνον μαφιόζοι, έμποροι ναρκωτικών ή κατάσκοποι.

- Ο κύριος αυτός αποδείχθηκε απατεώνας και με ένα νέο στοιχείο: Κατέθεσε ψευδή δήλωση στις ελληνικές προξενικές αρχές (για απώλεια διαβατηρίου) αδικήμα που διώκεται αυτεπάγγελα και συνεπάγεται διετή φυλάκιση. Το ANTI είχε

από τότε (Οκτώβριος του '87) αναφερθεί στις εισαγγελικές αρχές για την παράλειψη αυτή. Ερώτημα που υποβάλλαμε μεταγενέστερα στον κυβερνητικό εκπρόσωπο και μέσω αυτού προς τον υπουργό Εξωτερικών και τον υπουργό Δικαιοσύνης σχετικό με την «παράλειψη» αυτή δεν απαντήθηκε. Κάλυψε δηλαδή, ο πρωθυπουργός και στην περίπτωση αυτή τον μεγαλοαπατεώνα.

- Στις 18/10/1987 ο Μένιος «δήλωνε σε σύμβουλο του Κοσκωτά ότι η κυβέρνηση θεωρεί ότι όλος ο θόρυβος που ξεσηκώθηκε για την περιπέτεια της Αμερικής δεν άξιζε τον κόπο γιατί πρόκειται για απλή φορολογική παράβαση. Εκδήλωνε επίσης το έντονο κυβερνητικό ενδιαφέρον για την πορεία των υπό έκδοση εφημερίδων - Καθημερινή σε ταμπλόιντ και 24 Ώρες». (Βλ. ANTI 23/10/1987). Την πληροφορία αυτή είχε τότε διαψεύσει ο κ. Κουτσόγιωργας αλλά δεν πιστεύουμε ότι επιμένει ακόμα σε κείνη τη διάψευση. Ο Μένιος διαμήνυε κυβερνητική βούληση αλλά από ποιον εκτός του ίδιου του Α. Παπανδρέου μπορούσε να εκπορεύεται αυτή η βούληση;

- Το φθινόπωρο του '87, μετά τις «περιπετειούλες» της Αμερικής η Τράπεζα Ελλάδος δραστηριοποιήθηκε και ο Διοικητής της με γράμμα του στις 14/10/87 ζήτησε πληροφορίες από τον κ. Κόριγκτον πρόεδρο της Federal Reserve Bank της Ν. Υόρκης. Του απάντησαν ότι ο Κοσκωτάς είχε διαπράξει το αδικήμα της πλαστογραφίας και της πλαστοπροσωπείας

Το μνημόνιο που ο Κοσκωτάς παρέδωσε στον Γ. Λούβαρη με αποδέκτη τον πρωθυπουργό. Ο Λούβαρης ισχυρίστηκε ότι το ξέχασε στην τσέπη του. Τέλος του '88 το παρέδωσε στο ANTI.

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

1. Ο κ. Χαλικιάς με τον τρόπο που χειρίζεται το θέμα της Τράπεζας Κρήτης το κρατά ανοιχτό, τροφοδοτεί τους εκδότες και εκθέτει συνεχώς την Κυβέρνηση.

2. Ο κ. Χαλικιάς δεν ακολουθεί τις κυβερνητικές υποδείξεις και κινείται συνεχώς για την εξυπηρέτηση συμφερόντων τρίτων.

3. Ο κ. Χαλικιάς αντιλαμβανόμενος ότι έχει δημιουργήσει δυσάρεστες σε κυβερνητικό επίπεδο παίξει το χαρτί της Τράπεζας Κρήτης με σκοπό να το ανταλλάξει ή έστω να πέσει ηρωικά.

4. Ο συνεχής θόρυβος εγκυμονεί κινδύνους για την ομαλή λειτουργία της Τράπεζας και την παραπέρα ανάπτυξή της.

ΠΡΟΤΑΣΗ

Επειδή ο κ. Χαλικιάς προφασίζεται ότι ο συναλλαγματικός έλεγχος στην Τράπεζα Κρήτης δεν έχει ολοκληρωθεί, να δοθούν νέες οδηγίες από το Υπ. Εθνικής Οικονομίας για ένα σύντομο (μιά εβδομάδα) συναλλαγματικό έλεγχο με στοιχεία 1988 και από δύο ελεγκτές της Τράπεζας της Ελλάδος. Παράλληλα να γίνουν αυστηρές συστάσεις στην Τράπεζα Κρήτης για υποβοήθηση του έργου των ελεγκτών.

ΕΝ ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΙ: σύντομος συναλλαγματικός έλεγχος με στοιχεία του 1988 και κλείσιμο του όλου θέματος.

από το '74. Ο κ. Χαλικιάς έθεσε τα στοιχεία αυτά υπόψη του κ. Σημίτη ο οποίος ενδιαφέρθηκε «κατ' αρχήν». Όταν ο Διοικητής της Τ.Ε. επανήλθε αφού τον άφησε «να σκεφτεί το θέμα», δηλαδή τη λήψη μέτρων για να παραιτηθεί ο «δρ» από τη θέση του Προέδρου της Τράπεζας Κρήτης, εισέπραξε την απάντησή του μετ' ολίγων αποχωρώντος υπουργού: «Όχι». Αυτό το «όχι» αδυνατούμε να πιστέψουμε ότι ήταν έμπνευση του κ. Σημίτη ο οποίος είχε δεδομένη την άποψη του κ. Χαλικιά. Ο κ. Σημίτης «είναι εδώ» και οφείλει να δώσει εξηγήσεις ή να αναλάβει την ευθύνη της αρχικής κάλυψής του Κοσκωτά ή να την αποδώσει σε άλλον.

● Ο πρωθυπουργός όχι μόνο δέχεται τον Κοσκωτά και συνομιλεί μαζί του αλλά και συνεχίζει την από μακρού εγκαθισθείσα αλληλογραφία με το αφεντικό της Τράπεζας Κρήτης και της Γραμμής. Από την αλληλογραφία αυτή —όπως έγινε γνωστή μετά την κατάθεσή της στην Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής, μία επιστολή (7.7.87, σχετικά με τα παράνομα κτίσματα στην Παλλήνη) είναι μεταγενέστερης ημερομηνίας, ενώ μία άλλη που αποκάλυψε η «Ελευθεροτυπία» έχει χρονολογία 17.10.88 και ζητεί την πρωθυπουργική συνδρομή στις δύσκολες εκείνες ώρες. Την επιστολή αυτή «δεν έλαβε ποτέ» ο πρωθυπουργός σύμφωνα με τον κυβερνητικό εκπρόσωπο αλλά όλοι γνωρίζουμε την αξιοπιστία τους. Αλλά και το μνημόνιο Κοσκωτά προς Ανδρέα που α-

ποκάλυψε το ΑΝΤΙ εστάλη τον Ιούλιο του '88. Με πόσους Έλληνες επιχειρηματίες είχε ο πρωθυπουργός τόσο πυκνές και τόσο στενές επαφές και μάλιστα φυγόδικους, πλαστογράφους και ψευδορκούς; Τι ροπή είναι αυτή;

Αιμοδοσία από τις ΔΕΚΟ

● Στις αρχές του 1988 —συγκεκριμένα το Φεβρουάριο— γίνεται η μεγάλη εισροή των καταθέσεων των ΔΕΚΟ στην Τράπεζα Κρήτης. Είναι οι μέρες της δικής στο Εφετείο με το ΕΘΝΟΣ και η Τράπεζα χρειάζεται τόνωση στο τρωθέν κύρος της. Τότε δεν ήταν κανείς Μένιος που ενεργούσε «αντ' αυτού». Ήταν ο ίδιος ο πρωθυπουργός που έδινε εντολές και «περνούσε την δική του άποψη». Οι

διοικητές των ΔΕΚΟ είχαν την απ' ευθείας αναφορά σε αυτόν. Ας δούμε την ιστορία αυτών των καταθέσεων:

— Φεβρουάριος 1988: Αθρόα εισροή καταθέσεων των ΔΕΚΟ στην Τρ. Κρήτης. Έτσι ενώ τον Γενάρη οι καταθέσεις των ελεγχόμενων από το κράτος οργανισμών ήταν 5,5 δις, τον Φλεβάρη διπλασιάστηκαν: έφθασαν τα 10,3. Χάρης στη συμβολή κυρίως των ΕΛΤΑ, του ΟΑΕ, του Γεν. Νοσοκομείου «Παπανικολάου» και του ΟΑΣ.

— Κατά τον έλεγχο της Τράπεζας Ελλάδος (τέλος Ιουνίου 1988) διαπιστώνονται μεγάλα ανοίγματα στην Τράπεζα του Κοσκωτά εξαιτίας της απόσυρσης των ιδιωτικών κυρίως καταθέσεων. Δίνεται τότε παραγγελία από την Κεντρική Τράπεζα: «Μέχρι το δεκαπενταύγουστο πρέπει να έχετε καλύψει τα ελλείμματα σε μεγάλο μέρος και τέλος Αυγούστου να έχουν μηδενιστεί». Και για εξασφάλιση, η Τράπεζα Ελλάδος παίρνει έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου που είχε η Κρήτης. (Αυτά τα χρεώγραφα δεν επεστράφησαν εκτοτε).

— Τέλη Ιουλίου εμφανίζεται δραστική μείωση του χρεωστικού. Είναι η νέα φάση εισροής χρημάτων από τις ΔΕΚΟ. Τότε ο Π. Βακάλης είπε στους αρμόδιους της Τράπεζας Ελλάδος:

«Είδате πόσο γρήγορα καλύψαμε το έλλειμμα». Το θαύμα είχε συντελεστεί!

«Σε σας προσωπικά»

● Δημοσιεύουμε μια ξεχασμένη επιστολή που ο «δρ» Γ. Κοσκωτάς απήλυθε στον Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος. Είναι σκανδαλώδης η ομοιότητά της με το μνημόνιο που ο Κοσκωτάς —δια χειρός Λούβαρη— απηύθυνε λίγες ημέρες πριν. Και είναι αξιοσημείωτο ότι στην επιστολή αυτή, ο Κοσκωτάς προτείνει —με αρκετή δόση θράσους είναι αλήθεια— να επιδείξει π ρ ο σ ω π ι κ ά στο Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος τα παραστατικά. Αλλά για την ίδια ρύθμιση ακριβώς πίεζε φορτικά τον κ. Δ. Χαλικιά, ο Μένιος.

Η «γραμμή πλεύσης» είχε καθοριστεί από το επιτελείο Κοσκωτά-Βακάλη-Μεταξά-Μαντζουράνη. Η «γραμμή» διοχετεύεται μέσω Λούβαρη προς Ανδρέα, μέσω Μαντζουράνη προς Μένιο. Το δίδυμο της εξουσίας πίεζε με τη σειρά του τους υπηρεσιακούς παράγοντες της Τράπεζας Ελλάδος. Ο Κοσκωτάς είχε τις ημέρες εκείνες προβλήματα: Στις 20 Ιουνίου είχε αρχίσει ο έλεγχος στην Τράπεζα «του». Στις 23 Ιουνίου με επιστολή του ο κ. Δ. Χαλικιάς ζητούσε από τον κ. Ρουμελιώτη την άρση του απορρήτου. Ο κ. Ρουμελιώτης απάντησε αρνητικά —αλλά το μήνυμα είχε ληφθεί από τον Κοσκωτά.

Η επιστολή αυτή (της 23/6) έχει απο-

σιωπηθεί. Το θέμα άνοιξε όταν εστάλη και μια δεύτερη επιστολή προς Ρουμελιώτη (στις 8 Ιουλίου). Ο κ. Ρουμελιώτης γενικώς ήταν «εξαφανισμένος» εκείνον τον καιρό. Επικοινωνούσε όμως με το Καστριό τακτικότερα.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΔΡ. ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΣΚΩΤΑΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

Κύριο
Δημήτρη Χαλικιά
ΔΙΟΙΚΗΤΗ
Τράπεζα της Ελλάδος
Εντούθα

Αθήνα, 4.7.1988
Αρ. Πρωτ.: 268

Κύριε Διοικητά,
Τον τελευταίο καιρό έχει αναπτυχθεί από μερίδα του Τύπου ένας συντονισμένος και περίεργος θόρυβος γύρω από τις δραστηριότητές μου με κεντρικό στόχο να πλήξει την αξιοπιστία και το κύρος της Τράπεζας Κρήτης.

Είναι αυτονόητο ότι μέσα από την υστερόβουλη αυτή επίθεση πλήττεται έμμεσα το κύρος και η αξιοπιστία ολόκληρου του πιστωτικού συστήματος της χώρας, ενώ παράλληλα δημιουργεί σοβαρά ερωτηματικά στην κοινή γνώμη για τον ρόλο των εποπτικών οργάνων του κράτους.

Στα πλαίσια αυτά, κύριε Διοικητά, επιχείρησα να έχω μια συνάντηση μαζί σας η οποία για λόγους που κατανοώ απόλυτα δεν έγινε εφικτή.

Με την επιστολή μου αυτή επιθυμώ να σας ενημερώσω για τα εξής:

1. Ο έλεγχος που ασκείται στην Τράπεζα Κρήτης αποτελεί σημείο αναφοράς για την συντήρηση του θορύβου και αποτελεί σοβαρό κίνδυνο για την ενδεχόμενη πρόκληση ανησυχίας των καταθετών της με σοβαρές επιπτώσεις για την Τράπεζα. Γι' αυτό και προκειμένου να αποφευχθεί ένας τέτοιος κίνδυνος, παρακαλώ να δώσετε τις αναγκαίες οδηγίες στους ελεγκτές της Τράπεζας της Ελλάδος να ολοκληρώσουν τον ασκούμενο έλεγχο το ταχύτερο δυνατόν, χωρίς όμως αυτό να επηρεάσει την αντικειμενικότητα και την αξιοπιστία του πορίσματος του ελέγχου.

2. Όπως και παλαιότερα είχα την ευκαιρία να σας διαβεβαιώσω, προκειμένου να διαφυλάξω την αξιοπιστία που επιβάλλει ο ρόλος μου ως Προέδρου της Τράπεζας Κρήτης αλλά και να διαφυλάξω και το απόρρητο των καταθέσεων που ισχύει για κάθε Έλληνα πολίτη, προτείνω να προσκομίσω και να επιδείξω σε σας π ρ ο σ ω π ι κ ά όλα τα αναγκαία στοιχεία ακόμα και τους προσωπικούς μου λογαριασμούς, προς αποκατάσταση της αλήθειας.

Είμαι πεπεισμένος, κύριε Διοικητά, ότι κατοείτε τις προθέσεις μου.

Είμαι στην διάθεσή σας όποτε σεις το κρίνετε επιβεβλημένο.

Με τιμή
Γιώργος Κοσκωτάς

Όλοι ξέρουμε σήμερα τους θαυματοποιούς.

● Την άνοιξη του 1988 ο Κοσκωτάς αγοράζει τα δικαιώματα για οποιαδήποτε έκδοση ανά τον κόσμο, της αυτοβιογραφίας της κ. Χριστίνας Ρασιά πρώτης συζύγου του Α. Παπανδρέου έναντι του υπερβολικού ποσού των 135.000 δολαρίων τα οποία και κατέθεσε στην Ίρβινγκ Τραστ. Την υπόθεση αυτή αποκαλύψαμε με πολλές λεπτομέρειες στο τχ. 390 της 16/12/88. Δεν γνωρίζουμε πόσο προχώρησε η δικαστική έρευνα στη διερεύνηση αυτού του λογαριασμού που ο Κοσκωτάς είχε αρνηθεί να αποκαλύψει στις 4/10/88 στον Διοικητή και τον υποδιοικητή της Τράπεζας Ελλάδος. Ποιο αντάλλαγμα ξεπλήρωνε ο «δρ» όταν εξασφάλιζε την αποσιώπηση του παρελθόντος του Α. Παπανδρέου από την πρώτη του σύζυγο; Ο λογαριασμός Ρασιά ήταν «το νούμερο που έκαίγε» όπως είπαν τότε οι άνθρωποι του Κοσκωτά. Ο Π. Βακάλης προχώρησε:

«Είναι τρία στοιχεία που δεν θέλουμε να σας δώσουμε»

Το ένα στοιχείο ήταν ο λογαριασμός Ρασιά. Τα άλλα δύο ποια ήταν; Τι σχέση μπορεί να έχει αυτή η στιχομυθία (που εξόργισε τον Γ. Κοσκωτά) με όσα αναφέρονται στο ρεπορτάζ του Γ. Μαύρου στην πασχαλιάτικη «Ελευθεροτυπία»;

● Στις 2 ή 3 Ιουλίου 1988 ο Κοσκωτάς παρέδωσε στον «έμπιστο φίλο» Γ. Λούβαρη ένα μνημόνιο που περιείχε εντολές προς τον πρωθυπουργό για τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν προκειμένου να αποφευχθεί ο ουσιαστικός έλεγχος στην Τράπεζα Κρήτης. Το γεγονός και το σημείωμα δημοσιεύσαμε στο τεύχος 388 της 18/11/88. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος διέψευσε, κατά την πάγια τακτική του το περιστατικό αλλά λίγο καιρό μετά, ο Γ. Λούβαρης καταθέτοντας στην Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής παραδέχτηκε ότι παρέλαβε το σημείωμα από τον Κοσκωτά για να το παραδώσει στον πρωθυπουργό αλλά ισχυρίστηκε ότι... το ξεχασσε στην τσέπη του και το παρέδωσε μερικούς μήνες μετά σε συντάκτη του ΑΝΤΙ!

Όρα για έναν κουτσονόμο

● Εδώ φτάνουμε σε ένα κομβικό σημείο: την προετοιμασία και την ψήφιση του περιφημου «κουτσονόμου» καθώς και την υπουργική απόφαση εμπνεύσεως Ρώτη. Το μνημόνιο αυτό του Κοσκωτά πρέπει να συνεξετασθεί με τη δημοσιευόμενη στις σελίδες αυτές επιστολή του Κοσκωτά προς τον Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος και το περίφημο γράμμα του Γιάννη Μεταξά προς τον Κουτσόγιωργα που αρχίζει με την προσφώνηση «Μένιο μου» (το είχαν αποκαλύψει η «Ελευθεροτυπία» και η «Πρώτη» στις 20.2.89). Την εποχή αυτή, τη εμπνεύσει του επικοινωνιολόγου Γιάννη Μεταξά αρχίζει ένα μπαράζ δημοσιεύσεων στον Τύπο για να «διαφυλαχθεί η αξιοπιστία» του Κοσκωτά, για να χρησιμοποιήσουμε τον όρο που ο ίδιος αναδέσναι επικαλείται στο δημοσιευόμενο προς Χαλικιά γράμμα του. Η Καθημερινή και οι 24 Όρες του Καλούδη

και των λοιπών δημοκρατών σιγοντάρουν. Από όλα αυτά (βλ. και τχ. 388 του ΑΝΤΙ αλλά και τον τύπο της εποχής) προκύπτει ότι ο Κοσκωτάς επεδίωκε τον ενσπουδή και επιφανειακό έλεγχο ώστε να μην καταστεί δυνατόν να αποκαλυφθεί το μέγεθος της απάτης.

Τη «γραμμή πλεύσης» που είχε δρομολογήσει το κοσκωτικό επιτελείο (και συννοήστηκε στο «μνημόνιο» Κοσκωτά προς Ανδρέα και το «Μένιο μου» του Μεταξά προς Κουτσόγιωργα) ο τότε ισχυρός ανήρ Αγαμέμνων Κουτσόγιωργας προσπάθησε να περάσει στον Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος. Και του ζητούσε επίμονα να δει «κατ' ιδίαν» τον Κοσκωτά. Ο κ. Χαλικιάς δεν δέχτηκε και του απάντησε: «Δεν δέχομαι. Υπάρχουν ελεγκτικά όργανα». Σε όλη αυτή τη δραστηριότητα, η συμμετοχή του πρωθυπουργού ήταν μηδενική;

● Μετά από λίγο προτείνεται ο νόμος με όλες τις κουτσογιωργικές και κοσκωτικές επιδιορθώσεις, υπογράφεται φαρδιά-πλατιά από τον κ. Σαρτζετάκη και καθυστερεί επί 70 ημέρες περίπου η υπουργική απόφαση που συντάσσει ο κ. Ρώτης προκειμένου να δοθεί η άνεση χρόνου στο λογιστήριο της Τράπεζας Κρήτης να μαγειρέψει τα βιβλία και τους λογαριασμούς.

Ποιες όμως είναι με λίγα λόγια αυτές οι ρυθμίσεις που επεδίωξαν οι συνένοχοι του Κοσκωτά στην κυβέρνηση; Ο νόμος που ψηφίστηκε όριζε ότι «η εισαγωγή κεφαλαίων εκ του εξωτερικού αποδεικνύεται μόνο με τα χορηγούμενα παραστατικά». Αλήθεια τι έλεγχος είναι αυτός όταν τα ελεγκτικά όργανα «δύνανται να λαμβάνουν γνώση των ροζ χαρτιών» χωρίς να μπορούν να διερευνούν και την προέλευση του συναλλάγματος; Ο νόμος αυτός ήταν απλώς η προετοιμασία για την μετά από 70 ημέρες εκδοθείσα υπουργική απόφαση που ενεπνεύσθη ο κ. Ρώτης: σύμφωνα μ' αυτήν αρκούσε η «επίδειξη των ροζ χαρτιών»...

Με τις μεθοδεύσεις αυτές προσπάθησαν να συγκαλύψουν τις ανομίες. Και αποτελεί παραπληροφόρηση το λεγόμενο ότι ο έλεγχος και η αποκάλυψη του Κοσκωτά έγινε χάρις στο νόμο του Κουτσόγιωργα. Ο έλεγχος και η αποκάλυψη έγινε γιατί εγκαταστάθηκε επίτροπος στην

Τράπεζα Κρήτης. Ο Ανδρέας ήθελε να γίνει έλεγχος «σύμφωνα με το νόμο», δεν ήθελε να εγκατασταθεί επίτροπος. Πάνω σε αυτό μερικές μαρτυρίες είναι πολύ χρήσιμες. (Δεν μένουμε σε όσα ο Κοσκωτάς αναφέρει στην κασέτα που ακούστηκε στις 9 Απριλίου φέτος αν και επιβεβαιώνονται από μια σειρά άλλες μαρτυρίες). Στις μαρτυρίες αυτές θα επιμείνουμε:

● Στο δεύτερο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου '88 ο κ. Χαλικιάς καλείται στον Αστέρα προκειμένου να συζητήσει με τον πρωθυπουργό τα σχετικά με την Τράπεζα Κρήτης. Αντ' αυτού εμφανίζεται ο Μένιος, ζητεί ενημέρωση για διδείς αόριστες οδηγίες. Όταν σε λίγες ημέρες ο κ. Χαλικιάς αποφασίζει να διεξαγάγει έλεγχο, ο Ανδρέας του τηλεφωνεί για να τον ρωτήσει: «Τι έλεγχος είναι αυτός στην Τράπεζα Κρήτης»; Να θυμηθούμε ότι τις ημέρες εκείνες γινόταν η συνέλευση των μετόχων και ο Κ. Κάππος αποκάλυπτε στη Βουλή το ξεπούλημα της Εταιρείας Αιγαίου στον Γ. Κοσκωτά.

Την ίδια ημέρα που ο Ανδρέας τηλεφωνούσε στον Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδας έγινε ένα έντονο επεισόδιο μεταξύ Βακάλη και Παπαδάτου που βρισκόταν τότε στην Κρήτη για τη διενέργεια ελέγχου. Το επεισόδιο αυτό είχε τότε αψηγηθεί ο Παπαδάτος στον υποδιοικητή κ. Στάθη Παπαγεωργίου. Ο Βακάλης είπε στον Παπαδάτο: «Ο Ανδρέας θα δώσει εντολή να σταματήσει ο έλεγχος στην Τράπεζα». Ο κ. Παπαγεωργίου ειδοποιεί τον κ. Χαλικιά ο οποίος εν συνεχεία τηλεφωνεί στον πρωθυπουργό, του αναφέρει το επεισόδιο και ο κ. Παπανδρέου του αντιδράει: «Όχι, δεν ξέρω τίποτα. Ενήργησε σύμφωνα με το νόμο». Τι είναι τελοσπάντων αυτό το «σύμφωνα με το νόμο»; Δηλαδή, κάνει ό,τι λιγότερο μπορείς. Γιατί ο νόμος δεν άφησε βέβαια περιθώρια ουσιαστικού ελέγχου. Όλοι είχαν τότε ξεσηκωθεί για το περίφημο «τραπέζικό απόρρητο» που ο κουτσονόμος σε λίγο καιρό υποτίθεται ότι θα καταργούσε. Έτσι κι αλλιώς η μόνη διέξοδος για ουσιαστικό έλεγχο ήταν ο διορισμός επιτρόπου — αυτό που ούτε ο Κοσκωτάς ούτε ο Ανδρέας ήθελαν με κανένα τρόπο. Αλλά έγινε και κάτι άλλο: Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος ανήγγειλε αφιάντητο ότι «κάποιοι σοφοί» θα γνωμοδοτούσαν. Το είπε και ξεχάστηκε έκτοτε.

Πρόεδρε εσύ έδωσες εντολή

Ο διορισμός του Επιτρόπου που ζητούσε ο Τύπος και που ήταν η μόνη λύση προκειμένου να γίνει έλεγχος έγινε χάρις στην επιπολαιότητα του Κοσκωτά και του Βακάλη και παρά τις επιθυμίες του Καστριού. Ας δούμε πως:

Όταν επέδειξε κάποια από τα «ροζ χαρτιά» του ο Κοσκωτάς, ένας από τους ελεγκτές, συγκράτησε στοιχεία για τρία παραστατικά. Αυτά τα στοιχεία μεταβιβάστηκαν σε πιστωτικά ιδρύματα του εξωτερικού και ήρθε η απάντηση ότι είναι ανύπαρκτα. Τότε πια, ο έλεγχος είχε κάποια «ατού» στα χέρια του. Η κατρακύλα του Κοσκωτά ήταν αναπόφευκτη και οι πιέσεις του Μένιου αναποτελε-

σματικές. Και στις 19/10/88 εκόντες άκοντες οι Μένιος - Ρουμελιώτης - Ακριτίδης - Δασκαλάκης δέχτηκαν να μπει ο επίτροπος. Ο Γ. Κοσκωτάς αναχωρεί για την Παλλήνη. Ο Γιάννης Ρουμπάτης έφτασε από την Παλλήνη στο κεντρικό κατάστημα της Βουκουρεστίου και στις 4.15' το απόγευμα της 19/10/88 τηλεφωνεί από το γραφείο του Κοσκωτά στον τέταρτο όροφο, στο Grosvenor House στον Ανδρέα.

Στο τηλέφωνο ακούστηκε πρώτα η φωνή της Μιμής που πέρασε τη γραμμή στον «Πρόεδρο του Κινήματος». Ο Γ. Ρουμπάτης όλος αγωνία απευθύνεται:

«Πρόεδρε εσύ μου έδωσες εντολή να πάω στον Κοσκωτά. Γιατί επέτρεψες να μπει Επίτροπος; Καταστρεφόμαστε». Το τηλεφώνημα αυτό έγινε με την παρουσία των δύο γραμματέων του Γ. Κοσκωτά, των κ. Μαυρομμάτη και Στίγκα.

Όλα αυτά τα στοιχεία οδηγούν στον Ανδρέα Παπανδρέου. Το αποδεικτικό υλικό που έχει συσσωρευθεί, όσα έγιναν γνωστά από τις καταθέσεις Μαντζουράνη και τις μαγνητοφωνημένες τηλεφωνικές επικοινωνίες της Κάθυ Κοσκωτά, η συνέντευξη Βακάλη στο «Έθνος», οι δηλώσεις Κοσκωτά μέσω συνεντεύξεων και κασετών (και αναφερόμαστε μόνον στα σημεία που ελέγχονται και από άλλες πηγές), η συνέντευξη Λούβαρη στο ΑΝΤΙ, οι καταθέσεις στην Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής και όσα διέρρευσαν από την τακτική ανάκριση, η πληθώρα των αποκαλύψεων του Τύπου, όλα τα στοιχεία οδηγούν κατ' ευθείαν στον πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου.

Η συρροή των στελεχών του ΠΑΣΟΚ στις επιχειρήσεις του Κοσκωτά —ήδη γνωρίζουμε τα διαμειφθέντα μεταξύ Ρουμπάτη - Ανδρέα στις 19/10/88 και οι φιλοφρονήσεις Κοσκωτικών - Ανδρέα τι μαρτυρούν;

Ως προς το τελευταίο, ας θυμηθούμε ότι αποκλειστική συνέντευξη μέσα από το αεροπλάνο της επιστροφής, έδωσε ο Ανδρέας στον «SKY» του Κοσκωτά. Και οι εκφώνητές του σταθμού εκείνου ήταν το ίδιο παραληρηματικοί όπως και εκείνοι των κρατικών καναλιών. Η επιστροφή του Ανδρέα «χαϊρετιστική» εξάλλου και με το ειδικό ένθετο αφιέρωμα στο «ζεύγος Μιμής - Ανδρέα» που από 15 ημέρες πριν είχαν προετοιμάσει οι Γ. Λιάνης και Α. Δελιγιάννης για το «ΕΝΑ».

Αλλά αυτά είναι οι γραφικές λεπτομέρειες στη σχέση Κοσκωτά - Ανδρέα. «Πιπεράτες» λεπτομέρειες, αλλά χωρίς ιδιαίτερη βαρύτητα αν συγκριθούν με τις ουσιαστικές σχέσεις που δημιούργησε η νομή της εξουσίας και του χρήματος.

Η ανοχή της κυβέρνησης, μερίδας του Τύπου, των ελεγκτικών οργάνων της Τράπεζας Ελλάδος, ο συντονισμός των ενεργειών ετεροκλήτων παραγόντων και υπουργών διαφόρων αρμοδιοτήτων (Ρουμελιώτης, Κουτσόγιωργας, Πέτσος, Βάλβης, Γ. Παπανδρέου, Παπούλιας, Ακριτίδης κλπ.), ο στρουθοκαμηλισμός του κομματικού μηχανισμού και του επίσημου οργάνου του ΠΑΣΟΚ, όλα αυτά δεν μπορούν να εξηγηθούν παρά μόνον με

την ανάμειξη του ίδιου του πρωθυπουργού σε συναλλαγές με τον Γ. Κοσκωτά.

Οι φύλακες δεν είχαν γνώση;

Υπάρχουν τρεις «κομβικές χρονολογίες» που σχετίζονται με τη δράση του Κοσκωτά και δείχνουν ότι η «ολιγωρία» δεν επαρκεί για να ερμηνευθούν τα γεγονότα. Γιατί ακόμα και αν κάποτε ο «δρ» διέφευγε τον έλεγχο, την επομένη στιγμή είχαν ήδη συντελεσθεί νέα ποινικά αδικήματα που επισωρεύονταν στα προηγούμενα.

- Το 1985 ο Γ. Κοσκωτάς εμφανίζεται σαν πρόεδρος της Τράπεζας Κρήτης χωρίς να έχει κάποιο προσόν εκτός το πολύ νεαρό της ηλικίας του: Ήταν τότε 31 ετών, το «παιδί-θαύμα», αλλά ουδείς αναρωτήθηκε για την κλοπιάσή του. Όμως είχε ήδη ως υπάλληλος λογιστηρίου, (από το 1979-1985) υπεξαϊρέσει 1,5 δις που πήγαν στην «Γραμμή», στα σπίτια της Εκάλης και σε άλλες δραστηριότητες.

- Το φθινόπωρο του 1987 συλλαμβάνεται στην Αμερική.

- Τη διετία 1986-1987 έγιναν οι δίκες με το «ΕΘΝΟΣ» και τότε αποκαλύφθηκαν όλα σχεδόν (εκτός του ότι έκλεβε την Τράπεζα Κρήτης). Στο διάστημα που καλύπτεται από το 1985-88 έγινε το «μεγάλο φαγοπότι»: Ο Γ. Κοσκωτάς, πρόεδρος πια, έκλεψε 33 δις από την Τράπεζα Κρήτης. Μαζί με τα παλιά κλοπιμαία του υπαλλήλου του λογιστηρίου ανέρχονται στα 34,5 δις περίπου.

Ποια δύναμη ήταν εκείνη που αδρανοποίησε τους ελέγχους, την κοινή γνώμη, τον κομματικό και κυβερνητικό μηχανισμό και την δικαστική εξουσία; (Την τελευταία μέχρι το καλοκαίρι του 1988).

Όπως ήδη προαναφέρθηκε η εισροή των καταθέσεων των ΔΕΚΟ ποικίλλει στο χρονικό διάστημα από τα μέσα του 1987 ως το φθινόπωρο του 1988. Υπάρχει όμως μια αντιστοιχία στην «τροφοδοσία» της Τρ. Κρήτης με τα μηδέποτε ανευρεθέντα 3,5 περίπου δις. Κάθε φορά δηλ. που έφευγαν χρήματα (σε πάμπερς ή χαρτοφύλακες) από τον τέταρτο όροφο, έχουμε μια προηγούμενη κατάθεση από τις ΔΕΚΟ. Και πού τελοσπάντων πήγαιναν όλα αυτά τα χρήματα που διακινήθηκαν από τον τέταρτο όροφο της Τρ. Κρήτης; Πού πήγαν τα 90 εκατ. που παρέλαβε ο Γ. Λούβαρης;

Ο Ανδρέας Παπανδρέου εμφανίζεται προσφάτως ότι διακατέχεται από αισθήματα μεγαθυμίας και ανοχής απέναντι στους «αμαρτωλούς» φίλους και συνεργάτες του: χαϊδεύει τον Λούβαρη, αφήνει τον Μένιο να χορεύει καλαματιανό στα πασχαλιάτικα γλέντια και στέλνει τον Πέτσο να χαρεί την άνοιξη στα λιβάδια της Έδεσσας. Κοντεύει να γίνει συμπαθής!

Σχεδόν θα τον πιστεύαμε. Αλλά είναι γνωστό ότι υπολογίζει πολύ κάθε του κίνηση. Είναι δύσκολο να περάσει πλέον στην κοινή γνώμη ότι είναι η πατρική φιγούρα του έθνους.

Ο πρωθυπουργός έχει πολύ μπερδεύει με αμαρτωλές ιστορίες και ελάχιστα μπορούν τώρα να τον φανταστούν αγαθό και ανυποψίαστο.

Χ.Γ.Π.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ - ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ - ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Επτά κείμενα για το Νίκο Καββαδία
Μια συναγωγή άρθρων για το Νίκο Καββαδία, τον ποιητή «των μακρινών οριζώντων», τα οποία αποκαλύπτουν το έργο του ποιητή, αλλά κυρίως το «πρόσωπό» του.

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ

Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη

Συστηματική καταγραφή των πηγών του Οδυσσέα Ελύτη, που προέρχονται από αρχαία ελληνικά κείμενα.

Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ

«ΑΡΙΑΔΗΝ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη

Ένα δοκίμιο που βλέπει τον ποιητή μέσα από το έργο του. Η προσπάθεια αποκρυπτογράφησης της ερωτικής του διάστασης στηρίζεται στην αναλυτική προσέγγιση του ποιήματος «Αριάδνη».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«Εις την οδόν των Φιλελλήνων» του Α. Εμπειρικού

Ανάγνωση φιλολογική και κριτική για το θέμα της μετάβασης από την απλή μορφή αφήγησης στην αφηγηματική λογοτεχνία.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και πνευματική ζωή
Συναγωγή κειμένων.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΛΙΟΡΗΣ

Ο γλωσσικός αφελληνισμός. Πέραν του μισοξενισμού και της υποτέλειας

Ο συγγραφέας εξετάζει το θέμα του γλωσσικού αφελληνισμού, δηλαδή της συστηματικής χρήσης ξένων λέξεων, οι οποίες δεν εξελιγνίζονται αλλά παραμένουν έξω από τη μορφολογία της ελληνικής γλώσσας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλ. Παπαδιαμάντη

Το διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, μέσα από δρόμους «σχολαστικούς» αποκαλύπτεται σε όλη τη δυναμική του ιδιαίτερου ύφους του συγγραφέα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΔΕΝ ΗΤΤΑΤΑΙ

του Βασίλη Ζήση

Στον κ. Γεώργιο Αλέξανδρο Μαγκάκη —η προσχώρηση του οποίου θεωρείτο βέβαιη όταν γράφονταν αυτές οι γραμμές— φαίνεται ότι θα σταματήσει, για την ώρα τουλάχιστον, η διεύρυνση του Συνασπισμού της Αριστεράς προς τον χώρο των εντίμων του ΠΑΣΟΚ. Η ρήξη με τον κ. Γεράσιμο Αρσένη είναι γεγονός, ο κ. Αντώνιος Τρίτσης επιμένει να αναζητεί «κάτι νέο και ριζοσπαστικό» στο χώρο μεταξύ του ΠΑΣΟΚ και της Αριστεράς και οι υπόλοιποι των «εντίμων» διστάζουν ακόμα να αποχωρήσουν από το —κατά Μίκη Θεοδωράκη— κόμμα «των κλεφτών και των συνεργατών τους».

Τα εμπόδια στην προσχώρηση του κ. Μαγκάκη ήρθαν όταν «έλαβε κάποιες εξασφαλίσεις» από την ηγεσία του Συνασπισμού, γεγονός που σημαίνει ότι θα πριμοδοτηθεί από τους οργανωμένους ψηφοφόρους της Αριστεράς σε μια από τις δυο εκλογικές περιφέρειες της Αθήνας όπου κατά πάσα πιθανότητα θα είναι υποψήφιος στις εκλογές της 18ης Ιουνίου.

Τα εμπόδια που έθεταν οι υπόλοιποι δεν ήρθαν. «Μιλήσαμε με όλους, τι άλλο να κάναμε;» μας έλεγε αυτές τις ημέρες κορυφαίο στέλεχος της ΕΑΡ, εξηγώντας τους, ισχυρούς ομολογουμένως, καρπούς της «διεύρυνσης» προς τον πασοκογενή χώρο.

Κατά τα άλλα, η ηγεσία του Συνασπισμού διαδηλώνει αυτές τις ημέρες, σε δημοσιογράφους και οπαδούς, την αισιοδοξία της ότι «ο Συνασπισμός ξεπέρασε την κάμψη που παρατηρήθηκε τελευταία και η πορεία του είναι πλέον ανοδική».

Αν και η προσχώρηση του κ. Μαγκάκη θα είναι αναμφίβολα μια «τοντική ένεση», είναι βέβαιο ότι δεν θα συμβάλλει αποφασιστικά στη λύση των προβλημάτων του Συνασπισμού της Αριστεράς. Για παράδειγμα, όταν γράφονταν αυτές οι γραμμές δεν είχε λυθεί το «πρόβλημα Λάζαρη». Ο πρώην υπουργός Προεδρίας του ΠΑΣΟΚ και πρώτος προσχωρήσας στο Συνασπισμό συνέχιζε να κρατά τη συμμετοχή του στην εκστρατεία της Αριστεράς σε «διακριτικά» επίπεδα και η ηγεσία του Συνασπισμού ανέμενε πάντα την δραστηριοποίησή του. Όπως γράφαμε στο προηγούμενο τεύχος οι αιτίες τις διακριτικής συμμετοχής του κ. Λάζαρη στο Συνασπισμό είναι οι αντιρρήσεις του σε θέματα «πρωτοκόλλου» (βλ. Στάθη Γιώτα), η εμμονή του σε μια επίσημη δέσμευση της Αριστεράς ότι θα συνεργαστεί μετεκλογικά με το «καλό» ΠΑΣΟΚ και οι επιφυλάξεις του για τον τρόπο με τον

οποίο η Αριστερά χειρίστηκε την διεύρυνση προς τους «έντιμους». Τώρα και «μετά την προσχώρηση του κ. Μαγκάκη» ελπίζουμε ότι ο κ. Λάζαρης θα δραστηριοποιηθεί, μας έλεγε στέλεχος του Συνασπισμού.

Πέρα από την διεύρυνση προς το χώρο των πρώην στελεχών, βουλευτών και υπουργών του ΠΑΣΟΚ, το μεγάλο πρόβλημα του Συνασπισμού παραμένει, όπως ομολογούν στελέχη του, «η αδυναμία του να εισχωρήσει στην κοινωνική βάση του ΠΑΣΟΚ».

Η διαπίστωση αυτή φαίνεται ότι αποτελεί και την κύρια αιτία των δισταγμών του κ. Λάζαρη, των δυσχερειών που παρατηρήθηκαν με τον κ. Μαγκάκη, αλλά

και του δισταγμού άλλων «εντίμων» να αποχωρήσουν από το ΠΑΣΟΚ, ή, αν το έχουν κάνει, να έρθουν σε κάθετη ρήξη μαζί του. Οι κ. Λάζαρης, Μαγκάκης και Γιώτας αλλά και ο κ. Τρίτσης όπως και ο κ. Γεράσιμος Αρσένης γνωρίζουν πολύ καλά ότι δεν μπορούν να αντλήσουν ψηφοφόρους από το χώρο της Αριστεράς και ότι μπορούν να επιβιώσουν πολιτικά αντλώντας ψηφοφόρους μόνο από το χώρο του ΠΑΣΟΚ.

Άλλωστε δεν θα ήταν «πολιτικός αμοραλισμός» να πούμε ότι η συμμετοχή των «εντίμων» στο Συνασπισμό της Αριστεράς έχει νόημα μόνο αν θα συνοδευθεί και από μια αντίστοιχη διεύρυνση της Αριστεράς στην εκλογική βάση του ΠΑΣΟΚ. Στην αντίθετη περίπτωση θα διακαίθουν τα στελέχη εκείνα του Συνασπισμού που προέρχονται από την ΕΑΡ ή ανήκουν σε άλλους χώρους εκτός του ΚΚΕ και φοβούνται ότι «αν οι έντιμοι δεν φέρουν μαζί τους και ψήφους, τότε η πριμοδότησή τους θα αποβεί σε βάρος μας».

Φόβοι σαν κι αυτούς φαίνεται πως εξη-

γούν εν μέρει και την απρόσμενη ρήξη του ΕΣΚ του κ. Αρσένη με το Συνασπισμό, μετά την απόρριψη της πρότασης του πρώην «τσάρου» της Οικονομίας να υποστηρίξει ο Συνασπισμός την υποψηφιότητά του στη μονοεδρική περιφέρεια της Κεφαλονιάς. Σύμφωνα με πληροφορίες του ΑΝΤΙ στην συνάντηση του κ. Αρσένη με τον κ. Χαρίλαο Φλωράκη (Μεγάλη Δευτέρα, 24 Απριλίου) ο Γενικός Γραμματέας του ΚΚΕ συμφώνησε με την υποστήριξη της υποψηφιότητας Αρσένη στην Κεφαλονιά, «για να μην εκλεγεί υποψήφιος της Δεξιάς» και του είπε ότι θα θέσει το θέμα στην Πολιτική Επιτροπή του Συνασπισμού, η οποία αποφασίζει ομόφωνα.

Η Πολιτική Επιτροπή συνεδρίασε τη Μεγάλη Τετάρτη. Προηγούμενως, όμως, σε συνέντευξή του στον «Αθήνα 9,84» ο κ. Γρηγόρης Γιάνναρος της ΕΑΡ έσπευσε να προκαταβάλλει την απόφασή της και κατέστησε σαφές ότι «δεν υπάρχει περίπτωση υποστήριξης του κ. Γ. Αρσένη σαν κοινό υποψήφιο των προοδευτικών δυνάμεων στην Κεφαλονιά». Την Τετάρτη 26 Απριλίου το απόγευμα η Πολιτική Επιτροπή του Συνασπισμού απέρριψε την πρόταση Αρσένη και την επόμενη μέρα το πρωί (Μεγάλη Πέμπτη) ο κ. Φλωράκης κοινοποίησε την απόφαση αυτή στον κ. Αρσένη. Ακολούθησε η γνωστή δήλωση του τελευταίου σύμφωνα με την οποία «ο συνασπισμός προωθεί στην πράξη μια κυβέρνηση της Δεξιάς, πριμοδοτώντας τη ΝΔ».

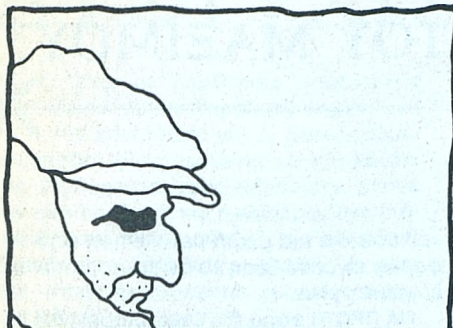
Σύμφωνα με την άποψη στελεχών του ΕΣΚ «η εκλογική μάχη θα κριθεί στις πέντε μονοεδρικές περιφέρειες, τις οποίες αν πάρει η ΝΔ θα αποκτήσει την αυτοδυναμία και με το 45%. Συνεπώς η απόρριψη της κοινής υποψηφιότητας Αρσένη πριμοδοτεί τη δεξιά». Τα ίδια στελέχη του ΕΣΚ υποστηρίζουν ότι «μερίδα της ηγεσίας του Συνασπισμού δεν επιθυμεί την ύπαρξη ενδιάμεσων κομμάτων και σχηματισμών μεταξύ του ΠΑΣΟΚ και της αριστεράς, για να εισπράξει η τελευταία τους ψήφους από το ΠΑΣΟΚ».

ΕΠΙΜΥΘΙΟΝ

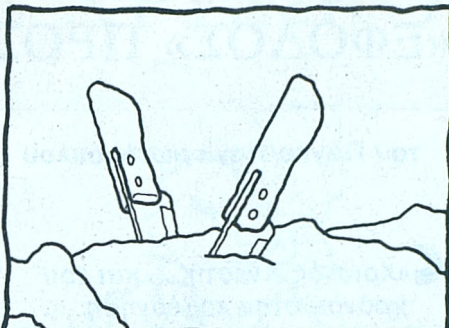
Δύσκολη η ζωή για τους αριστερούς πάντοτε. Ο «αριστερίζοντας» ακουμπούν τις ελπίδες τους στην Αριστερά. Τόσες ταλαιπωρίες, τόσα βάσανα, τόση καηλεία. Και αυτό είναι το περιεργό: «Η Αριστερά δεν πεθαίνει» —ούτε ακόμα στη χώρα της φαιδράς πορτοκαλέας. Γιατί η ζωή είναι ακόμα πολύ σκληρή. Και πιο δύσκολη βέβαια για τους ψηφοφόρους της από όσο στους συμπαθούντες την Αριστερά, συμπαθητικούς τους εταίρους...

Δόκτορ Τζέκυλ, Μίστερ Χάιντ

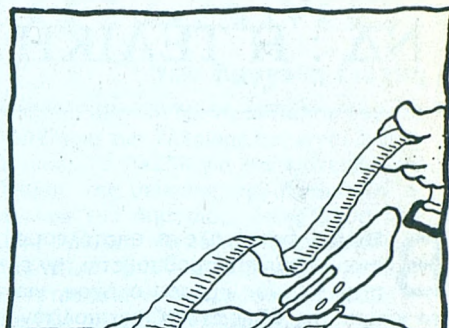
του Δημήτρη Χαντζόπουλου

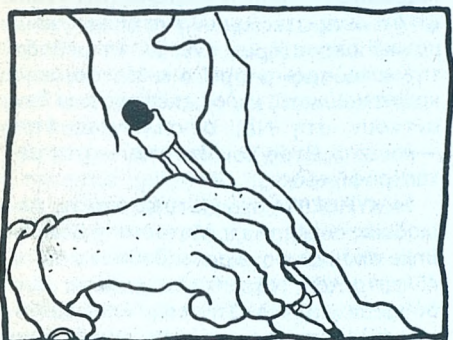
ΟΤΑΝ ΒΡΗΚΑΜΕ ΤΟ ΠΤΩΜΑ ΗΤΑΝ ΝΕΚΡΟ.
Η ΠΛΑΤΗ ΤΟΥ, ΤΡΑΒΗΣΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΜΟΥ.

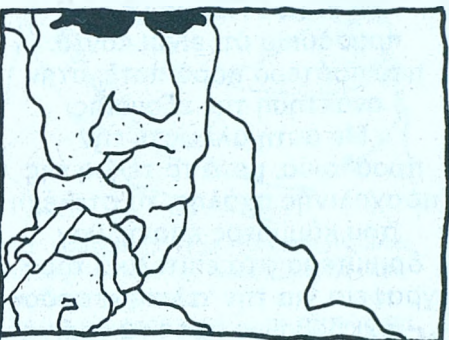
ΕΙΧΕ ΠΑΝΩ ΤΗΣ ΚΑΡΦΩΜΕΝΑ ΔΥΟ ΤΕΡΑΣΤΙΑ
ΜΑΧΑΙΡΙΑ, ΕΝΑ ΜΠΛΕ ΚΙ ΕΝΑ ΠΡΑΣΙΝΟ.

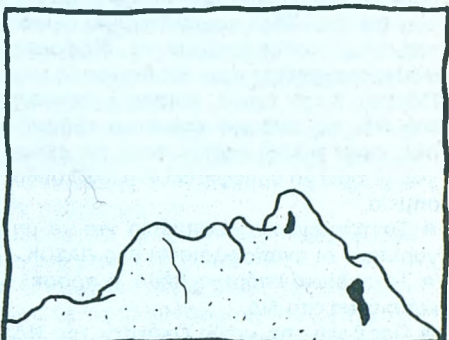
ΜΕΤΡΗΣΑ ΑΝ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥ ΘΥΜΑΤΟΣ
ΕΦΤΑΝΑΝ ΤΙΣ ΛΑΒΕΣ. ΔΕΝ ΤΙΣ ΕΦΤΑΝΑΝ.

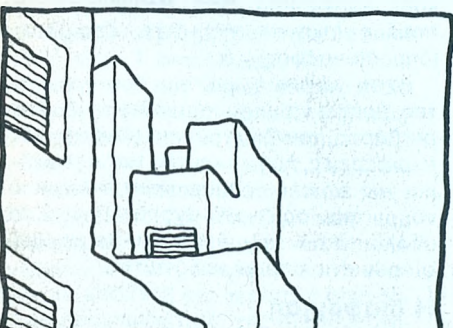
ΑΠΕΚΛΕΙΣΑ ΛΟΙΠΟΝ ΤΗΝ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ.
Η ΠΕΙΡΑ ΜΟΥ ΑΠΕΚΛΕΙΣΕ ΚΑΙ ΤΟ ΑΤΥΧΗΜΑ.

Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΓΙΝΟΤΑΝ ΠΟΛΥΠΛΟΚΗ. ΕΠΡΕΠΕ
ΝΑ ΔΡΑΣΩ ΑΣΤΡΑΠΙΑΙΑ. ΑΝΑΨΑ ΤΣΙΓΑΡΟ.

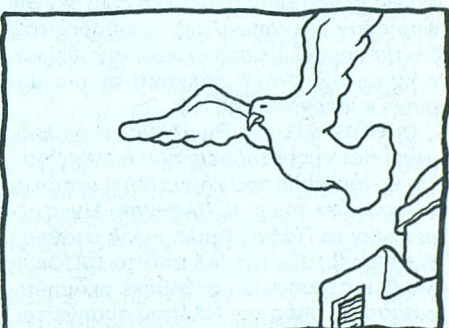

ΜΕΤΑ ΕΣΤΕΙΛΑ ΤΟ ΠΤΩΜΑ ΓΙΑ ΝΕΚΡΟΨΙΑ
ΓΙΑΤΙ ΜΟΥ ΦΑΙΝΟΤΑΝ ΠΟΛΥ ΧΛΩΜΟ.

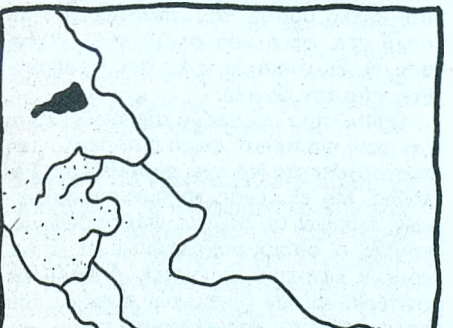

ΒΓΗΚΑ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ. ΤΟ ΜΥΑΛΟ ΜΟΥ ΕΨΑΧΝΕ
ΠΥΡΕΤΩΔΩΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ.

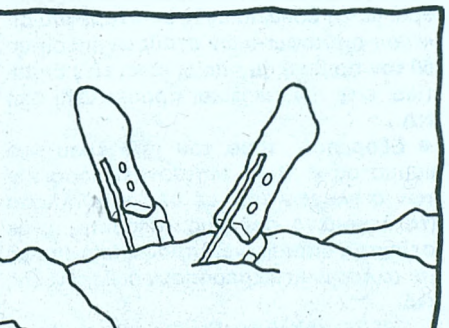
ΘΥΜΗΘΗΚΑ ΟΤΙ ΣΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ ΚΑΙ Η ΠΟΡΤΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΗΤΑΝ ΑΝΟΙΧΤΑ. ΑΝ ΗΤΑΝ
ΔΕΡΩΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΚΑΘΙΣΕ ΣΤΟ ΡΕΥΜΑ
ΟΔΗΓΟΥΜΑΣΤΕ ΣΤΗΝ ΠΝΕΥΜΟΝΙΑ. ΜΙΑ
ΜΑΛΛΙΝΗ ΖΑΚΕΤΑ ΠΟΥ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ
ΡΙΞΕΙ ΠΑΝΩ ΤΟΥ ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ ΚΡΥΩΣΕΙ
ΒΡΕΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΝΤΟΥΛΑΠΙΑ. ΟΛΑ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΑΡΧΙΣΑΝ ΝΑ ΔΕΝΟΥΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ. ΤΟ
ΜΟΝΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΣΑ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΩ
ΗΤΑΝ ΠΩΣ ΒΡΕΘΗΚΑΝ ΤΑ ΔΥΟ ΜΑΧΑΙΡΙΑ
ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΗ. ΜΥΣΤΗΡΙΟ. ΗΤΑΝ ΠΡΟΦΑΝΕΣ.
ΜΟΥ ΛΕΙΠΑΝ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ. ΣΚΕΦΤΗΚΑ
ΠΟΛΥ. ΤΕΛΙΚΩΣ ΘΥΜΗΘΗΚΑ. ΕΓΩ ΤΟΝ ΕΙΧΑ
ΣΚΟΤΩΣΕΙ ΚΑΙ ΤΟ 'ΧΑ ΣΕΧΑΣΕΙ ΤΕΛΕΙΩΣ.
ΕΙΧΑΜΕ ΛΟΓΟΦΕΡΕΙ ΚΑΙ ΕΓΙΝΑ ΕΞΟΦΡΕΝΩΝ
ΠΟΥ ΔΕΝ ΘΑ ΨΗΦΙΖΕ ΟΥΤΕ ΠΑΣΟΚ ΟΥΤΕ Ν.Δ.

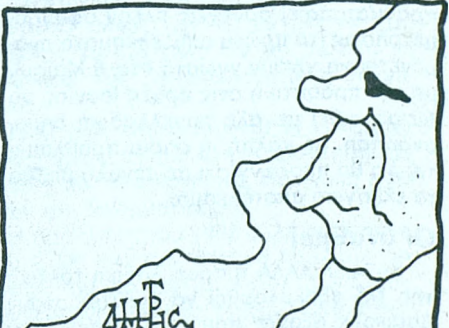
ΑΡΧΙΖΕ ΝΑ ΣΗΜΕΡΩΝΕΙ ΚΑΙ 'ΓΩ ΝΑ ΑΛΛΑΖΩ
ΑΠΟ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ ΣΕ ΑΝΔΡΕΑ.

ΓΙΑΤΙ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΕΙΜΑΙ ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΙ ΤΙΣ
ΝΥΧΤΕΣ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ.

ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΣΑ ΝΑ ΘΥΜΗΘΩ ΟΜΩΣ ΑΝ ΑΥΤΟΝ
ΤΟΝ ΕΙΧΑ ΣΚΟΤΩΣΕΙ ΜΕΡΑ Ή ΝΥΧΤΑ.

ΤΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΕΧΕΙ;
ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΣΕΧΑΣΜΕΝΑ.

ΝΔ : Η ΤΕΛΙΚΗ «ΕΦΟΔΟΣ» ΠΡΟΣ ΤΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ

του Πάνου Παναγιωτόπουλου

ΒΕΒΑΙΩΣ ένα ανάλογο αποτέλεσμα στις 19 Ιουνίου προϋποθέτει την επίτευξη ενός άμεσου στόχου, για το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, στο διάστημα που μεσολαβεί έως την ημέρα διεξαγωγής των εκλογών: την προσέλευση του μεγαλύτερου δυνατού ποσοστού των αναποφασίστων ψηφοφόρων (σε 20%-25% του εκλογικού σώματος τους τοποθετούσαν οι διάφορες σφυγμομετρήσεις πριν τις διακοπές του Πάσχα). Κατά τούτο, λοιπόν η τακτική της ΝΔ, τις αμέσως επόμενες εβδομάδες, στην τελική ευθεία προς τις εκλογές, μπορεί να συνοψισθεί στα ακόλουθα σημεία:

- Συντονισμένη προσπάθεια για να μη γυρίσουν οι αναποφασιστοι στο ΠΑΣΟΚ.
- Το αμέσως επόμενο βήμα, η προσέλευση τους στη ΝΔ.
- Προβολή της «νέας εικόνας» της ΝΔ (ιδιαίτερως αυτής που απέκτησε ως αντιπολίτευση) τόσο προς τους αμφιταλαντευόμενους ψηφοφόρους, όσο και προς εκείνους που είναι δεδομένο πως δεν θα ψηφίσουν ΝΔ (όπως π.χ. οι οπαδοί του Συνασπισμού), με στόχο να ενισχυθεί και η κοινωνική ανοχή απέναντι σε μια αυριανή κυβέρνηση της ΝΔ.

ΟΙ ΕΠΙΤΕΛΕΙΣ της Ρηγίλλης, επικαλούμενοι σφυγμομετρήσεις που διενήργησε για λογαριασμό του κόμματος η εταιρεία «Prognosis» του κ. Κ. Πλούμπη, λίγες μέρες πριν το Πάσχα, ομιλούν για σταθερή διαφορά 9-10% της ΝΔ από το ΠΑΣΟΚ, η οποία πιστεύουν ότι αυξήθηκε ακόμη περισσότερο υπέρ της ΝΔ, που προηγείται, κατά τη διάρκεια των εορτών, με τη συναναστροφή των κατοίκων των άστεων με τον κόσμο της υπαίθρου.

ΑΜΕΣΩΣ μετά το Πάσχα η «Prognosis» πραγματοποιεί συνεχείς πλέον σφυγμομετρήσεις (τα πρώτα αποτελέσματα αναμένεται να γίνουν γνωστά στις 8 Μαΐου), με την προοπτική στις αρχές Ιουνίου να διενεργηθεί μεγάλη πανελλαδική δημοσκόπηση, με κάλλη, η οποία προβλέπεται ότι θα προσεγγίσει σε μεγάλο βαθμό το εκλογικό αποτέλεσμα.

Οι σταθμοί

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, η προεκλογική τακτική της ΝΔ εξακολουθεί να κινείται στους βασικούς άξονες που επελέγησαν, εδώ και αρκετούς μήνες, από την προεδρευομένη από τον κ. Κων. Μητσοτάκη επιτροπή εκλογών, της οποίας γενικός συντονι-

«Χριστός Ανέστη, ... και του χρόνου στην κυβέρνηση...».

Η ευχή αυτή ακούσθηκε, κατά κόρον, στους κύκλους των Νεοδημοκρατών, που εόρτασαν το φετινό Πάσχα με την προσδοκία ότι είναι κοντά, περισσότερο παρά ποτέ, στην ανάκτηση της εξουσίας.

Με αυτή άλλωστε την προσδοκία, μετά το τέλος της πασχалиνήςσχόλης, τα στελέχη του κόμματος επανήλθαν δριμύτερα στα επιτελικά τους γραφεία για την τελική «έφοδο» —όχι βεβαίως προς τα θερινά ανάκτορα— αλλά προς του **Μαξίμου.**

στής και προϊστάμενος είναι ο βουλευτής της Α' Αθηνών κ. **Τζαννής Τζαννετάκης.**

ΣΤΗΝ Επιτροπή αυτή μετέχουν οι: **Σ. Κούβελας, Β. Κοντογιαννόπουλος, Α. Ανδριανόπουλος, Γ. Σουφλιάς, Σωτ. Χατζηδάκης, Π. Χατζηνικολάου, Στ. Μάνος, Φάνη Πάλλη-Πετραλιά, Μαρ. Γιαννάκου, Γ. Βουλγαράκης, Δ. Μπεχράκης, Π. Μπακογιάννης, Ν. Λιναρδάτος, Αγγ. Μπρατάκος, Κυρ. Γριβέας.**

ΟΙ ΑΞΙΟΝΕΣ αυτοί περιγράφονται ως εξής:

- Προσπάθεια για να «σπάσει» η επιρροή της κρατικής τηλεόρασης στην ύπαιθρο, με τη βοήθεια ενός *εκτεταμένου δικτύου ραδιοφωνικών σταθμών* (περίπου 50 τον αριθμό), οι οποίοι είναι είτε δημοτικοί είτε ιδιωτικοί και πρόσκεινται στη ΝΔ.

- Εξόρμηση, τόσο του προέδρου του κόμματος κ. Κων. Μητσοτάκη, όσο και των στελεχών του, σε όλη την Ελλάδα (το λεγόμενο σύστημα «σκούπα...»), με στόχο να υπάρξει «*διαπροσωπική επαφή με το λαό*» και να περάσουν οι θέσεις της ΝΔ.

ΠΡΕΠΕΙ να σημειωθεί ότι οι περιόδεις του κ. Μητσοτάκη γίνονται στις λεγόμενες «*περιοχές στοχεύσεως*». Δηλαδή, στις εκλογικές εκείνες περιφέρειες όπου

κρίνεται ότι μια μικρή μετακίνηση ψηφοφόρων είναι σε θέση να δώσει παραπάνω έδρες στη ΝΔ.

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ φορά δε, έχει απορριφθεί η παραδοσιακή συνταγή των μεγάλων συγκεντρώσεων στις πρωτεύουσες των νομών και έχει προκριθεί η λύση της ομιλίας «*από χωρίου εις χωρίον*», με τη σκέψη ότι οι πρώτες έχουν ένα αμιγώς κοινοματικό ακροατήριο, ενώ με τη μέθοδο της «*σκούπας*» μπορεί ο κ. Μητσοτάκης και απευθύνεται και σε εκείνους που δεν ανήκουν στη ΝΔ, συντελώντας έτσι —και στα μέτρα του δυνατού— στη μεταστροφή τους.

ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ στιγμιότυπα από τις περιοδείες αυτές του κ. Μητσοτάκη θεωρήθηκε σκόπιμο να αναμεταδοθούν από τα 45λεπτα του τηλεοπτικού χρόνου, που δόθηκαν στη ΝΔ. Την επιμέλεια αυτών των 45λεπτών έχει μια μικτή ομάδα κοινοματικών στελεχών και ειδικών της τηλεόρασης, στα μέλη της οποίας συγκαταλέγονται και οι κ. **Κυρ. Γριβέας** (του κεντρικού μηχανισμού), **Βάσ. Βλαχοδημητρόπουλος** (σκηνοθέτης), **Αντ. Ζησιμάτος** (δημοσιογράφος) κ.ά.

ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ τώρα, τις προτεραιότητες, πρέπει να υπογραμμισθεί το ιδιαίτερο βάρος που δίνεται στις μονοεδρικές περιφέρειες, λόγω —εκτός των άλλων— και της ειδικής ρύθμισης του εκλογικού νόμου, που ορίζει ότι αχρηστεύονται τα υπόλοιπα των κομμάτων που θα μειοψηφίσουν στις περιφέρειες αυτές.

Η διαφήμιση

ΤΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ καμπάνια της ΝΔ έχει αναλάβει η εταιρεία «Ολύμπικ» με project leader τον κ. **Μαντζούκο**. Ενώ στα ίδια προγράμματα συνεργάζεται μια επισημονική ομάδα που απαρτίζεται από πολύ νέα, σε ηλικία στελέχη (**Γ. Φλέσσας, Θ. Σκυλακάκης** κ.ά.), που προέρχονται από την ΟΝΝΕΔ.

ΕΚΕΙΝΟ που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι ίσως για πρώτη φορά η προεκλογική εκστρατεία της ΝΔ έχει ανατεθεί σε Έλληνες. Με εξαίρεση τη συνεργασία ξένων, ειδικών σε θέματα ψυχο-κοινωνιολογίας, οι οποίοι ασχολούνται με τα λεγόμενα «*φόρους γκρουπς*», δηλαδή με την έρευνα των δυναμικών τάσεων που παρατηρούνται στο εκλογικό σώμα, μέσω συζητήσεων κλπ. με επιλεγμένες για την αντιπροσωπευτικότητά τους ομάδες πολιτών σε όλη την Ελλάδα. □

ΔΥΣΤΥΧΩΣ ΧΡΕΩΚΟΠΗΣΑΜΕ!

Κι ενώ οι πλαστικές σημαιούλες σείονται, απ' άκρου εις άκρον, ανά την επικράτεια και οι μεταφερόμενοι οπαδοί, φωνασκούντες και αλαλάζοντες υποδέχονται τους «Μεσσίες», έκανε την εμφάνισή της και η καθιερωμένη ετήσια έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδας. Ζοφερό το παρόν και ερεβώδες το μέλλον, όπως παραδέχεται εμμέσως πλην σαφώς και ο κ. Χαλικιάς.

Παρά τους συνηθισμένους και σκόπιμα τοποθετημένους τόνους αισιοδοξίας που διανθίζουν το αποκαλυπτικό κείμενο του κ. Χαλικιά η οικονομία της χώρας επί της ουσίας έχει ήδη χρεωκοπήσει. Και μόνο για τυπικούς λόγους που σχετίζονται με την πολιτική και κυρίως με την προεκλογική σκοπιμότητα δεν ανακοινώνεται επισήμως.

Όταν μια οικονομία είναι βυθισμένη σε τεράστιο χρέος και δεν διαφαίνεται καμιά πιθανότητα εξόφλησής του, τότε αυτό, ελλληνιστί, ονομάζεται *χρεωκοπία*. Ο κ. Χαλικιάς υποστηρίζει στην έκθεσή του ότι το δημόσιο χρέος της χώρας, ισοδυναμεί πλέον με το 100% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος.

Αυτό σημαίνει ότι το χρέος σε δραχμές, τρέχουσας τιμής, έχει ανέλθει στα 7,8 τρισεκατομμύρια, ενώ άλλες έγκυρες πηγές υποστηρίζουν ότι ανήλθε στα 10 τρισεκατομμύρια. Δηλαδή το χρέος κατά κεφαλή είναι 1 εκατομμύριο δρχ. ή αλλιώς κάθε παιδί που γεννιέται, μαζί με το νέφος, τη σήψη των αξιών και το βόρβορο των σκανδάλων θα κληρονομήσει και 1 εκ. δρχ. χρέος! Έτσι ακριβώς. Προς δόξαν των πενταετών «σοσιαλιστικών» προγραμμάτων, της σταθεροποιητικής πολιτικής, των ΜΟΠ και κάθε λογής αναπτυξιακών μέτρων. Το σκάνδαλο Κοσκωτά ωχριά μπροστά στο τεράστιο σκάνδαλο της προχειρότητας, της ανευθυνότητας και της διαχειριστικής ανικανότητας.

Ενώ το παράδοξο αυτής της προεκλογικής περιόδου είναι ότι ολόκληρη η αντιπολίτευση — μηδέ της αριστεράς εξαιρουμένης — έχει επικεντρώσει τα πυρά της, μόνο στο σκέλος των ηθικών ευθυνών της κυβέρνησης για το σκάνδαλο Κοσκωτά αφήνοντας στο απυρόβλητο την ανεργία της οικονομικής της πολιτικής.

Βέβαια η ΝΔ έχει τους λόγους της, αφού κυρίως η «σταθεροποιητική πολιτική» είναι η δική της πολιτική, είναι η επιλογή της ΕΟΚ και του Δ.Ν.Τ. που επιμένουν για τη συνεπέστερη εφαρμογή της και στην επόμενη τετραετία.

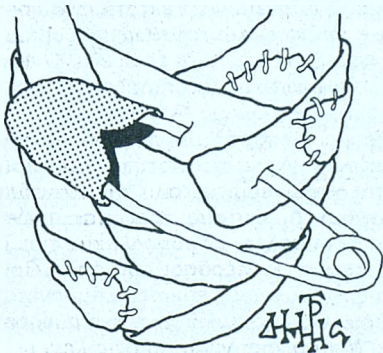
Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμη και ο κ. Χαλικιάς, υπαινίσσεται την αναγκαιό-

τητα εφαρμογής της «δημοσιονομικής πειθαρχίας» και της ελεγχόμενης εισοδηματικής πολιτικής.

Ενώ η ΝΔ προετοιμάζει το έδαφος για μια σκληρή πολιτική λιτότητας, λέγοντας ότι θα παραλάβει «καμένη γη» και ότι οι εργαζόμενοι θα πρέπει να ανεχθούν τις θυσίες, που θα είναι όμως «θυσίες με ...ελπίδα». Ο κ. **Μητσotάκης** επιθυμώντας να αντιγράψει την ιδιόρρυθμη κυνικότητα της κ. Θάτσερ δεν αποκρύπτει καθόλου τις αντιλαϊκές του διαθέσεις, στο όνομα του «νοικοκυρέματος» και της «χρηστής διαχείρισης». Πίσω από το σύνθημα «Λιγότερο κράτος» υποκρύπτεται η δέσμευσή του, απέναντι σε εγχώρια και ξένα οικονομικά κέντρα για μείωση των δανειακών αναγκών του δημοσίου κατά 300-350 δισεκατομμύρια δραχμές, που προτίθεται να προωθήσει με τη μέθοδο της «ιδιωτικοποίησης» των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων.

Την ίδια δέσμευση έχει αναλάβει ασφαλώς και το ΠΑΣΟΚ, μόνο που ο τρό-

του **Βαγγέλη Γιαχνή**

πος που προτίθεται να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των ελλειμμάτων είναι διαφορετικός. Το ΠΑΣΟΚ για την επίτευξη του στόχου της μείωσης των δανειακών αναγκών του δημοσίου, όπως υποστηρίζουν έγκυρες πηγές των οικονομικών επιτελείων, προσανατολίζεται την προσεχή τετραετία να εφαρμόσει μια δέσμη επαχθών αντιλαϊκών μέτρων.

- Σημαντική αύξηση στα τιμολόγια των οργανισμών του δημοσίου τομέα·

- διεύρυνση της φορολογικής βάσης που σημαίνει ότι θα συμπεριληφθούν όχι μόνο οι φτωχοί αγρότες αλλά προγραμματίζεται και η επαναφορά τεκμηρίων βιωσιμότητας για όλα σχεδόν τα ελεύθερα επαγγέλματα·

- άμεση περικοπή των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού που προορίζονται για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων·

- δραστική μείωση των επενδύσεων στο Δημόσιο Τομέα, και·

- την κατάργηση βεβαίως της ΑΤΑ. Σύμφωνα με τις πληροφορίες, ανεξάρτητα από το εκλογικό αποτέλεσμα, η δόση του Ιουνίου θα είναι η τελευταία, σβήνοντας και την έσχατη ανάμνηση από την πολιτική των αιθεροβαμώνων.

Είτε ΠΑΣΟΚ λοιπόν είτε ΝΔ το οικονομικό πρόγραμμα που θα εφαρμοστεί την προσεχή τετραετία θα αποσκοπεί στη μείωση των ελλειμμάτων. Πρόγραμμα που υπαγορεύθηκε από το Δ.Ν.Τ. και την οικονομική επιτροπή της ΕΟΚ, και διπνέεται από τη φιλοσοφία της μη οικονομικής υπερβέρμανσης. Στην έκθεσή του το Δ.Ν.Τ. προβλέπει αύξηση του Α.Ε.Π. μόνο κατά 1,5% που θα είναι πολύ μικρότερο από αυτό του 1988 που έφτασε μέχρι και 3,5%. Αυτό σημαίνει ότι οι ξένοι σύμβουλοι και εντολείς προβλέπουν σε μια «πίτα» κατά πολύ μικρότερη του '88 (πρόκειται για τη γνωστή παγκόσμια συνταγή του Δ.Ν.Τ.) και σε μια μέγιστη φοροαίμαξη και ληστρική επιδρομή για την αφαίρεση όλων των καταχτήσεων που κέρδισε το εργατικό κίνημα σε όλη τη διάρκεια της μεταπολιτευτικής περιόδου.

Ιδού πως αξιοποιούνται οι ευκαιρίες που παρέχει η περιλάλητη πρόκληση του 1992, από τα οικονομικά επιτελεία ηγεσιών του δικομματισμού.

Η πρόκληση του 1992 αλλά και εκείνη του 2.000 άρχισαν ήδη να παίρνουν τη μορφή του πιο φρικτού εφιάλτη για τους εργαζόμενους και τα φτωχά λαϊκά στρώματα. Εκτός κι αν η αριστερά... κλπ. κλπ.

□

Κάθε παιδί που γεννιέται χρωστά 1.000.000 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΕΙΣ»

Κυκλοφορούν:

Μίκη Θεοδωράκη
ΑΝΤΙΜΑΝΙΦΕΣΤΟ

Θανάση Βακαλιού
ΚΡΙΣΙΜΗ ΩΡΑ
ΤΟΥ ΥΠΑΡΚΤΟΥ
ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ
Προλογίζει ο Α. ΚΥΡΚΟΣ

Γιάννη Θεοδωράκη
ΥΠΕΡ ΒΩΜΩΝ
ΚΑΙ ΑΣΤΕΙΩΝ

Αλέχο Καρπεντιέρ
ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ ΜΠΑΡΡΟΚΟ

Δ. Σάντσες Χουλιάνο
ΟΜΩΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑ
Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Εουλόχιο Σουάρες
49 ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
Προλογίζει ο Γ. ΡΙΤΣΟΣ

Και σύντομα:

Μίκη Θεοδωράκη
ΠΟΥ ΠΑΜΕ;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΓΝΩΣΕΙΣ»

Χ. Τρικούπη 22
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 36 27 153 - 36 19 138

ΤΡΑΓΟΣ

της Τέτας Παπαδοπούλου

Η αλήθεια είναι ότι στην Ελλάδα ζούμε πολύ έντονα. Ιδίως τους τελευταίους εννέα μήνες. Κάθε μέρα όλο και «κάτι» συμβαίνει που την επομένη, κιάλας, η σημασία του μειώνεται γιατί στο μεταξύ έχουν μεσολαβήσει νεότερα και χειρότερα. Πράγματι από πλήξη δεν κινδυνεύει κανείς σε τούτο τον τόπο· ίσως, όμως, από αποπληξία.

Η αποκαλούμενη *πολιτική ζωή* κατακλύζεται από σκάνδαλα επί σκανδάλων, απάτες και δωροδοκίες που, πολύ κομψά, αποκαλούνται «υπόθεση Κοσκωτά». Πρωταγωνιστές, πλην του ιδίου του κ. Ανδρέα Παπανδρέου, ο μέχρι πρότινων εβδομαδών αντιπρόεδρος της κυβέρνησης κ. Μένιος Κουτσόγιωργας, υπουργοί, κομματικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ, πρωθυπουργικοί φίλοι. Σε δευτερεύοντες και πιο άχαρους ρόλους — έκαστος έφ' ό έ τάχθη — διοικητές δημοσίων οργανισμών, καθηγητές πανεπιστημίων, εκπρόσωποι της «γενιάς» του Πολυτεχνείου. Ορισμένοι βρίσκονται προφυλακισμένοι στον Κορυδαλλό, ενώ σε άλλους έχει απαγορευθεί η έξοδος από τη χώρα. Στους τελευταίους συμπεριλαμβάνεται, τι ειρωνεία της τύχης, και ο πρόεδρος της Ολυμπιακής Αεροπορίας.

Οι γελοιότητες στο Χέρφιλντ, από το χεράκι-χεράκι ως τις τηλεοπτικές ανακοινώσεις για τα κολοκυθάκια που έτρω-

ΤΟ ΠΑΣΟΚ, Ο «ΛΑΣ

γε ο κ. Παπανδρέου δύο 24ωρα μετά την εγχείρηση μοιάζουν απλά περιστατικά μπροστά σε όσα έκτοτε ακολούθησαν. Οι αρχικές αποκαλύψεις του σκανδάλου Κοσκωτά έχασαν τη «βαρύτητα» τους μπροστά σε όσα έγιναν γνωστά στη συνέχεια, σχετικά με την έκταση και το βάθος της εμπλοκής των κυβερνητικών παραγόντων, την αλληλογραφία με τα *Μένιο μου, Γιώργο μου, Γιάννη μου*, τις χρηματοποστολές, τους λογαριασμούς εκατομμυρίων δολαρίων στην Ελβετία. Άραγε θα μπορούσε να φανταστεί κανείς πριν ένα χρόνο ότι αξιωματούχοι του ΠΑΣΟΚ θα βρίσκονταν στον Κορυδαλλό, μαζί με τους χουντικούς, αντιμετωπίζοντας κατηγορίες για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου;

Με το δάκτυλο μπροστά στα μάτια

Επί μεγάλο διάστημα και μέχρι να εγκαينιασθεί επίσημα η προεκλογική περίοδος, όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης, οι εφημερίδες, οι μύριοι όσοι ραδιοσταθμοί, καλούσαν την κυβέρνηση να παραιτηθεί. Φυσικά πού να τη βρει η κυβέρνηση την ευαισθησία και την ευθιξία. Αυτά συμβαίνουν σε άλλες χώρες σχετικά πολιτισμένες...

Στη συνέχεια το αίτημα να παραιτηθεί η κυβέρνηση μεταβλήθηκε σε απορία. Πώς είναι δυνατόν μετά από όσα έχουν συμβεί να «στεκεται» αυτή η κυβέρνηση, να μην «πέφτει» ή να μην καταρρέει; Πώς μπορεί να διατηρεί την εξουσία μια κυβέρνηση όταν, με όσα έχει διαπράξει, έχει προσβάλλει βάνουσα ακόμα και την νοημοσύνη των φίλα διακείμενων προς αυτήν.

Και άρχισαν οι προεκλογικές συγκεντρώσεις του ΠΑΣΟΚ. Βόλος, Κοζάνη, Περιστέρι. Φυσικά οργίασε ο κομματικός μηχανισμός και οι συγκεντρωσιάρχες. Οργίασε η τηλεοπτική προπαγάνδα και η τηλεοπτική «σκηνοθεσία». Πούλμαν μετέφεραν οπαδούς από άλλες περιοχές, συχνά και από άλλους νομούς. Όλοι μαζί, ντόπιοι και «εκδρομείς» πλαισίωσαν καταλλήλως τις πλαστικές σημαίες, τα κοντάρια με τον πράσινο ήλιο, τα πλακάτ και τα πανώ.

Ωστόσο δεν αρκούν όλα αυτά για να ερμηνεύσουν ή να δικαιολογήσουν το γεγονός ότι οι συγκεντρώσεις του ΠΑΣΟΚ ήταν ογκώδεις.

Φαίνεται πως ένα σημαντικό τμήμα των Νεοελλήνων δεν θίγεται, δεν ενοχλείται, από την αλαζονεία, την κυνικότητα, τη χυδαιότητα και εν γένει το ήθος που επέδειξε το ΠΑΣΟΚ ιδίως τον τελευταίο χρόνο. Δεν θίγονται από τις «δοσοληψίες» του κ. Κουτσόγιωργα ούτε από

Σ» ΚΑΙ Ο ΑΠΟΔΙΟΠΟΜΠΑΙΟΣ

την «αγωνιστικότητα» του κ. Τόμπρα ούτε από τη «δραστηριότητα» του κ. Χατζάρα, ούτε από την «ενημέρωση» που προσφέρει η Αυριανή. Ίσως δεν ενοχλούνται ούτε καν από το σκάνδαλο Κοσκωτά. Καθώς μια από τις ύψιστες αξίες της ελληνικής κοινωνίας είναι όχι απλώς το κέρδος αλλά το πώς εμείς οι καπάτσοι θα τα οικονομήσουμε πουλώντας, κατά το μάλλον ήττον αέρα κοπανιστό, είναι πιθανότατο ότι ο «δρ» Κοσκωτάς έχει πολλούςπολιτικοποιημένους θαυμαστές.

Πέραν από την εκλογολογία και το πιθανολογούμενο ποσοστό που μπορεί να συγκεντρώσει το ΠΑΣΟΚ στις εκλογές της 18ης Ιουνίου, είναι φανερό ότι ένα τμήμα όχι απλώς του εκλογικού σώματος αλλά της νεοελληνικής κοινωνίας ταυτίζεται με τον κατά ΠΑΣΟΚ βίο και πολιτεία.

Μια απαραίτητη διευκρίνιση: Στο σημείο τουτού δεν επιχειρείται κατά κανένα τρόπο μείωση των τεραστίων ευθυνών του ΠΑΣΟΚ για τα χάλια της πολιτικής ζωής και όχι μόνον αυτής. Ας μην λησμονούμε όμως ότι το ΠΑΣΟΚ κάποιους το ψήφισαν, το ξαναψήφισαν και πρόκειται να επαναλάβουν για τρίτη φορά, σίγουρα σε σημαντικά μικρότερο ποσοστό, την «ιστορική» επιλογή τους. Επιτέλους έχουμε και αυτοί μερίδιο των ευθυνών.

Τα κόμματα, τόσο η Νέα Δημοκρατία όσο και η Συνασπισμένη Αριστερά, δεν αγίζουν καθόλου αυτή την πτυχή του προβλήματος. Ίσως γιατί κολακεύουν, εξίσου με το ΠΑΣΟΚ το «λαό» αυτή την απροσδιόριστη αλλά ιερή στην Ελλάδα οντότητα.

Στη συγκέντρωση της Κοζάνης οι οπαδοί του ΠΑΣΟΚ (ο «λαός» του ΠΑΣΟΚ) κραύγαζαν, μεταξύ πολλών άλλων δώστα όλα Τσοβόλα. Ο κ. Παπανδρέου κατενθουσιασμένος έσπευδε να επαναλάβει αυτό το απείρου κάλλους και βάθους σύνθημα. Ακολούθως οι οπαδοί αποδοκίμασαν με παρατεταμένα ου τη Δεξιά. Νέος ενθουσιασμός του κ. Παπανδρέου ο οποίος κάνοντας το σήμα της ...νίκης έσπευσε να πει Εγώ τα δέχομαι τα ου και επικροτώ. Οποία αρμονία βάσης και κορυφής! Ωστόσο κορωνίδα των έως τώρα πασοκικών συγκεντρώσεων ήταν εκείνη καταπληκτική πρωθυπουργική ρήση κανένας θεσμός μόνον ο λαός. Ε, αυτό έως και ο αξιότιμος Μουαμάρ Καντάφι θα το ζήλευε.

Ιδανικά και προσωπικά οράματα

Και μέσα σε όλο αυτό το χαμό εμφανίστηκαν οι ιδεολόγοι, οι οραματιστές του ΠΑΣΟΚ. Με δηλώσεις, ανακοινώσεις και απαντώντες συνεντεύξεις σε ραδιοφωνι-

κούς σταθμούς και εφημερίδες, φέρονται αμέσως ή εμμέσως, πλην όμως σαφώς, κατά του κ. Κουτσογιωργα. Θαρρείς και υπήρχε μια παράνομη αντικουτσογιωργική ομάδα ηγετικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ πολύ καλά περιφρουρημένη...

Ιδού τρία ενδεικτικά παραδείγματα:

Δεν βλέπω την δυνατότητα να μετέχουν άνθρωποι στο ΠΑΣΟΚ | οι οποίοι θα βαρύνονται, κατά τρόπο βεβαίως που να μπορεί να αποδειχθεί, με οποιαδήποτε υπόνοια για διαφθορά. Θα πω κάτι παραπάνω. Δεν με ενδιαφέρει μόνο η διαφθορά αλλά και η οποιαδήποτε αμβλημένη αντιμετώπιση της διαφθοράς όπου αυτή εμφανίστηκε.

Θ. Πάγκαλος

Οι άνθρωποι που σκίασαν και λέρωσαν με ιδιοτελείς πράξεις τους τις ιδέες, τα ιδανικά και την πολιτική μας δεν πρέπει και πιστεύω ότι δεν πρόκειται να έχουν καμιά θέση στις γραμμές μας.

Κ. Λαλιώτης

Εάν κάποιος ή κάποιος έχουν ευθύνες εάν χρησιμοποίησαν το σκάνδαλο για ιδίο όφελος ή απόφαση των 250.000 μελών του ΠΑΣΟΚ είναι η πολιτική και ηθική απόρριψή τους.

Θ. Τσουράς

Αποδιοπομπαίος λοιπόν ο κ. Κουτσογιωργας. Βεβαίως τα 2.000.000 δολάρια, είναι ένα «παράπτωμα» που δεν μπορεί, τώρα πλέον, να συγκαλυφθεί. Όμως από τον περασμένο Σεπτέμβριο ήταν σαφές πού αποσκοπούσε ο κουτσονόμος του. Γιατί δεν αντέδρασαν τότε οι οραματιστές και ιδεολόγοι; Δεν είχαν σπλωθεί τότε τα ιδανικά τους; Αστείο πράγμα. Τότε ο κ. Κουτσογιωργας ήταν παντοδύναμος πρωθυπουργεύων και οι τωρινοί κατήγοροί του είτε συνέπλεαν είτε έσπευδαν να συμμαχήσουν μαζί του. Τώρα τον εγκαταλείπουν εκ του ασφαλούς. Εξάλλου το κενό του κ. Κουτσογιωργα, είτε διαγραφεί είτε απλώς δεν συμπεριληφθεί στον κατάλογο των υποψηφίων βουλευτών, τους ανοίγει δρόμους για πιο ...προσωπικά ενδεχομένως οράματα.

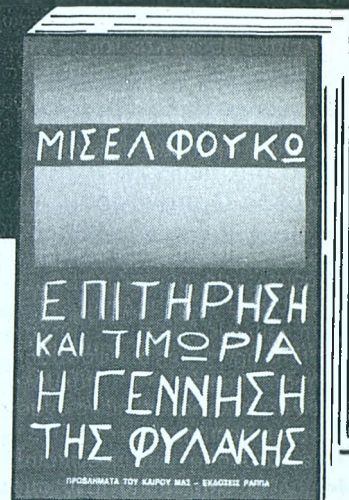
Πάντως είναι ενδιαφέρον ότι η επίθεση των ηγετικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ κατά του πρώην αντιπροέδρου της κυβέρνησης εξαντλείται στον περίφημο λογαριασμό των 2.000.000 δολαρίων. Καμιά νύξη στο φαινόμενο του κουτσογιωργισμού. Οι οραματιστές και ιδεολόγοι του Εκτελεστικού Γραφείου συμβιώνουν με τον κουτσογιωργισμό, όπως και με τον τομπρισμό πολύ περισσότερο με τον αυριανισμό.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 - τηλ. 36.02.007

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΙΑ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ

ΜΙΣΕΛ ΦΟΥΚΩ

Επιτήρηση και τιμωρία.
Η γέννηση της φυλακής

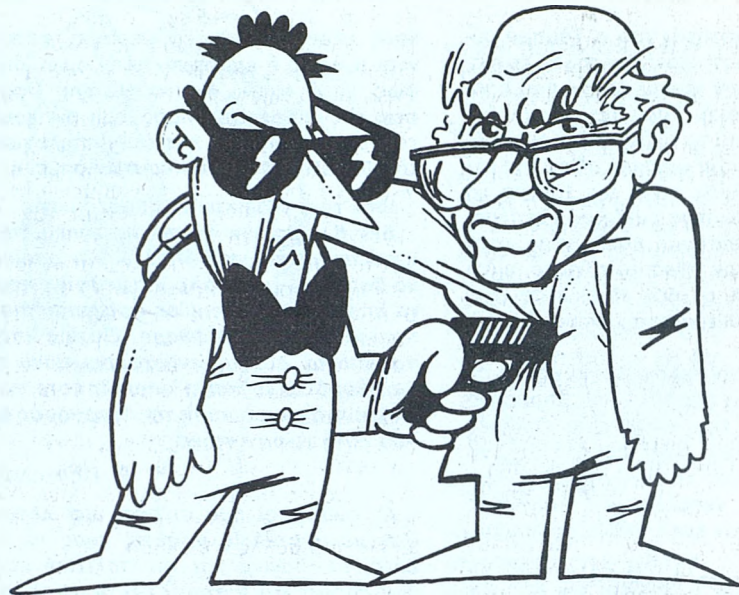
Η σύγχρονη τιμωρητική δεν τολμάει πια να λέει ότι τιμωρεί τα εγκλήματα: ισχυρίζεται ότι αναμορφώνει τους εγκληματίες. Πάνε κιόλας δύο αιώνες που συγγενεύει και ζει αρμονικά με τις «επιστήμες του ανθρώπου». Αυτό είναι και η αλαζονεία της, ο τρόπος της, πάντως, να μην ντρέπεται για τον εαυτό της: «Ίσως να μην έχω ακόμα εντελώς δίκιο: κάντε λίγη υπομονή, κοιτάξτε πώς γίνομαι σιγά σιγά σοφή». Πώς όμως η ψυχολογία, η ψυχιατρική, η εγκληματολογία θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν τη σημερινή δικαιοσύνη, αφού η ιστορία τους δείχνει την ίδια πολιτική τεχνολογία, στο σημείο από όπου ξεκίνησαν και οι μεν και οι άλλες; Κάτω από τη γνωριμία των ανθρώπων και τον εξανθρωπισμό των τιμωριών, δρίσκουμε μια κάποια πειθαρχική εξουσία επί των σωμάτων, μιαν ανάμικτη μορφή υποδούλωσης και αντικειμενοποίησης, μιαν ίδια «εξουσία-γνώση». Μπορούμε, μήπως, να κάνουμε τη γενεαλογία της νεότερης ηθικής με αφετηρία την πολιτική ιστορία των σωμάτων;

Μ. Φ.

ΠΩΣ ΔΕΝΟΝΤΑΝ ΟΙ «ΦΙΛΙΕΣ»

του Ρεπόρτερ

Μια άγνωστη ιστορία με πρωταγωνιστή το Γιώργο Λούβαρη που αποκαλύπτουμε σήμερα αποδεικνύει ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου διαπραγματευόταν το 1980 την οικονομική και πολιτική υποστήριξη γνωστών εκπροσώπων του οικονομικού κατεστημένου, τη στιγμή που πλαστογραφούσε τις παραδόσεις της ελληνικής αριστεράς και καλούσε τους εργαζόμενους σε αγώνα για το «σοσιαλισμό».

11 Ιουλίου του 1980.

Η «παρατεταμένη» εκλογική περίοδος που θα τελειώσει τον Οκτώβριο του επόμενου έτους έχει αρχίσει, ο τότε πρωθυπουργός κ. Γεώργιος Ράλλης περιοδεύει στον Έβρο και τη Λακωνία και ο Ανδρέας Παπανδρέου, έμπλεος αισιοδοξίας, δίνει συνέντευξη σε Έλληνες και ξένους δημοσιογράφους, στην αίθουσα της παλιάς Γερουσίας. «Το ΠΑΣΟΚ καλεί και πάλι την κυβέρνηση Ράλλη να παραιτηθεί, να διαλύσει το Κοινοβούλιο και να προχωρήσει το ταχύτερο δυνατό σε εκλογές».

Ο μετέπειτα «πρωθυπουργός της Αλλαγής», συνέννοχος του Κοσκωτά και συνέναιρος του Λούβαρη είχε κάθε λόγο για να είναι αισιόδοξος. Την ίδια ημέρα, μερικές εκατοντάδες χιλιόμετρα από την Αθήνα, σε κεντρικό ξενοδοχείο του Αλιβερίου, ένας από τους τότε ανθρώπους του «για όλες τις δουλειές», ο κ. **Μάνος Καφετζόπουλος**, είχε μόλις ολοκληρώσει με επιτυχία μια μακρά σειρά συνομιλιών και διαπραγματεύσεων με τον όμιλο επιχειρήσεων της οικογένειας Τσάτσου. Οι Τσάτσοι είχαν δεχθεί να υποστηρίξουν τον Ανδρέα Παπανδρέου στην προεκλογική του εκστρατεία. «Τα κάστρα της πλουτοκρατίας» είχαν αρχίσει να πέφτουν.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε πλησιάσει τη γνωστή οικογένεια βιομηχάνων και επιχειρηματιών, ζητώντας την πολιτική υποστήριξη της «στον αγώνα του για την πρόοδο και το σοσιαλισμό». Οι Τσάτσοι δέχθηκαν να τον υποστηρίξουν, ζητώντας ως αντάλλαγμα να μην κοινωνικοποιηθεί η τσιμεντοβιομηχανία ΑΓΕΤ-Η-

ρακλής, όπως ανέφερε το πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ. Επιπλέον και ως δείγμα «εμπιστοσύνης» ο συνειστής της δυναστείας κ. **Γεώργιος Τσάτσος** αποδέχθηκε ένα δεύτερο αίτημα του Ανδρέα Παπανδρέου και συμφώνησε να τον ενισχύσει οικονομικά για την έκδοση εφημερίδας η οποία θα ελεγχόταν αποκλειστικά από το ΠΑΣΟΚ. Όπως σχολιάζουν οι «πηγές» που μας αφηγήθηκαν τη σημερινή ιστορία «ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν εμπιστευόταν από τότε τους φιλικά προσκεimenους προς το ΠΑΣΟΚ εκδότες κ. Λαμπράκη, Μπόμπολα και Τεγόπουλο».

Το μεγάλο κόλπο

Εκπρόσωπος του Ανδρέα Παπανδρέου στις επαφές με τους μεγαλοβιομήχανους ήταν όπως προαναφέραμε ο κ. Μάνος Καφετζόπουλος, πρεσβευτής της Ελλάδας στη Λιβύη από το 1982 έως το 1986 και μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ. Όπως έγραφε πριν από δυο χρόνια η «Αυριανή» (βλ. τχ. ΑΝΤΙ 359) ο «διαπραγματευτής για λογαριασμό των Τσάτσων» ήταν ο Γιώργος Λούβαρης, μέλος τότε του ΔΣ της ΑΓΕΤ - Ηρακλής.

Εκείνη την Παρασκευή 11 Ιουλίου, στο Αλιβέρι οι κ. **Καφετζόπουλος** και **Λούβαρης** συναντήθηκαν για να ολοκληρώσουν τη συμφωνία. Στο Αλιβέρι λειτουργεί μια μεγάλη μονάδα της ΑΓΕΤ και για να καλύψει το συνεννοητή του, ο Γιώργος Λούβαρης τον συμπεριέλαβε, με άλλο όνομα, σε μια ομάδα δημοσιογράφων που είχε προσκαλέσει για ξενάγηση στο εργοστάσιο. Οι αναγνώστες του ΑΝΤΙ θα θυμούνται ότι ο Γιώργος Λούβαρης ήταν υπεύθυνος Δημόσιων Σχέσεων της ΑΓΕΤ.

Η συνέχεια της ιστορίας είναι γνωστή

από προηγούμενα δημοσιεύματα του περιοδικού. Μετά τη συνάντηση του Αλιβερίου, ο Γιώργος Λούβαρης εισηγήθηκε στον κ. Γεώργιο Τσάτσο να δώσει 200.000.000 στο ΠΑΣΟΚ. Σε συνομιλία που είχαμε μαζί του (δημοσιεύτηκε στο τχ. 390 της 16.12.88) ο Γιώργος Λούβαρης παραδέχθηκε ότι οι Τσάτσοι έδωσαν τα 200 εκατομμύρια ως προεκλογική ενίσχυση στο ΠΑΣΟΚ. Οι νεότερες πληροφορίες που δημοσιεύουμε σήμερα αποκαλύπτουν ότι το ποσό εκείνο δόθηκε για την έκδοση προσωπικής εφημερίδας του Ανδρέα Παπανδρέου. Το όνειρο του Ανδρέα Παπανδρέου να γίνει εκδότης ήταν πολύ παλιό και η πορεία προς τον Κοσκωτά άρχισε με τους Τσάτσους και συνεχίστηκε μέσω του **Θανάση Πόπωτα**.

Οι Τσάτσοι έδωσαν το «πράσινο φως» για την εκλογική υποστήριξη του Ανδρέα Παπανδρέου από μια μεγάλη μερίδα της αστικής τάξης και στην πραγματικότητα η ιστορία των «νέων τζακιών» άρχισε τότε. Οι «γερασμένες δομές του καπιταλισμού» έπρεπε να «διαλυθούν» και την «ανόρθωση» και «εξυγίανση» της ελληνικής οικονομίας έπρεπε να την αναλάβουν «νέα» και «μοντέρνα» πρόσωπα. Την ανόρθωση ανέλαβαν οι κ. **Αλ. Τσάτσος, Κιοσέογλου, Κόκκαλης, Λιακουνάκος, Καλκάνης, Κοσκωτάς** και άλλοι λιγότερο γνωστοί εκπρόσωποι των «νέων τζακιών». Την «εξυγίανση» πήρε πάνω του ο Γιώργος Λούβαρης.

Αντιγράφουμε από το τχ. 390:

Στις εκλογές του 1981 ο ίδιος ο Λούβαρης συμμετείχε στην προεκλογική εκστρατεία του Γιώργου Καταιφάρα την οποία χρηματοδότησε επίσης με κεφάλαια

λαιο των Τσάτσων». Στις εκλογές του 1977 ο κ. Λούβαρης είχε πάρει ενεργό μέρος στην προεκλογική εκστρατεία της ΝΔ, στο πλευρό του κ. **Στ. Μάνου**. Αλλά από το 1977 έως το 1981 κύλησε πολύ νερό στο αυλάκι. Ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε καταφέρει να εξαπατήσει τους αριστερούς ψηφοφόρους, ήλεγχε το χώρο του Κέντρου και απειλούσε την εξουσία. Το οικονομικό κατεστημένο έπρεπε ή να τον πολεμήσει ή να τον εξαγοράσει. Προτίμησε το δεύτερο και δεν δυσκολεύτηκε καθόλου. Από αυτή την άποψη ο ρόλος του Γιώργου Λούβαρη στο έργο «*η νεότερη ιστορία του σοσιαλισμού στην Ελλάδα*» μπορεί και να αποδειχθεί καιρίας σημασίας.

* * *

Πριν από λίγες ημέρες ένας καλός συγγραφέας έγραφε στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» ότι για όλα αυτά που συνέβησαν την τελευταία επταετία ευθύνεται «*η παντοδυναμία του Ανδρέα Παπανδρέου*». Σύμφωνα με αυτή τη λογική, για να εκλείψουν τα σκάνδαλα και οι αιτίες τους πρέπει να αποκατασταθεί η λειτουργία του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος και το φάρμακο είναι η κατάργηση της «αυτοδυναμίας».

Η αντίληψη αυτή είναι αφελής επειδή θεωρεί ότι υπήρχε ένας «καλός Παπανδρέου» που αφέθηκε ανεξέλεγκτος στην εξουσία και έγινε «κακός». Όσα γράφουμε σήμερα και όσα έχουμε αναφέρει στο παρελθόν αποδεικνύουν το αντίθετο. Μοναδικός στόχος του Ανδρέα Παπανδρέου ήταν η άλωση της εξουσίας για να προσποριστεί προσωπικά οφέλη. Πριν από το 1981 ο Ανδρέας Παπανδρέου εισέπραττε εκατομμύρια από τους Τσάτσους και άλλους εκπροσώπους του «κατεστημένου» την ίδια στιγμή που παγίδευε την Αριστερά μιλώντας για «*σοσιαλισμό*» και «*οικονομική χειραφέτηση των εργαζομένων*». Μετά τις εκλογές του 1981 ήρθε η σειρά του Πόπωτα και του Λούβαρη, του Κασόγκι και της «αγοράς του αιώνα», του Κοσκωτά και των «πάμπερς».

Πάλι για την ΑΓΕΤ

Θα επανέλθουμε στο σκάνδαλο της ΑΓΕΤ - Ηρακλής επειδή αυτό και μόνο αρκεί για να εκτιμηθεί η «προσωπικότητα» του Ανδρέα Παπανδρέου. Είδαμε προηγουμένως πώς και γιατί ο κ. Καφετζόπουλος συμφώνησε με το Γιώργο Λούβαρη να μην κοινωνικοποιηθεί η ΑΓΕΤ με ανάλλαγμα την πολιτική και οικονομική υποστήριξη των Τσάτσων. Μετά τον Οκτώβριο του 1981 οι σχέσεις Τσάτσων - Παπανδρέου συνέχισαν να αναπτύσσονται ραγδαία, ο κ. Γ. Τσάτσος συνέτριψε τακτικά με το νέο πρωθυπουργό και ο Ανδρέας Παπανδρέου έλεγε στο τότε οικονομικό σύμβουλό του κ. **Γιάννη Παπανικολάου** ότι ο «*Τσάτσος ανήκει στις νέες*

και υγιείς δυνάμεις του καπιταλισμού».

Ξαφνικά όμως ο τότε υπουργός Οικονομικών κ. Γεράσιμος Αρσένης στράφηκε κατά των Τσάτσων, κατόρθωσε να τους παραπέμψει με «βαθμό κακουργήματος για φορολογικές και άλλες απάτες» και κοινωνικοποίησε την ΑΓΕΤ. Άρχισε τότε ένας θανάσιμος αγώνας εξουσίας. Με όπλα το Γιώργο Λούβαρη — που στο μεταξύ είχε εισέλθει στο Καστρί και τον Αιγύπτιο μεγαλοεπιχειρηματία Ναζίμ Αζάμ (βλ. συνάντησή του με τον Α. Παπανδρέου στη Ρώμη το 1985) — οι Τσάτσοι προσπαθούσαν να ματαιώσουν τα σχέδια του κ. Αρσένη. Η μάχη έληξε με την αποπομπή του κ. Αρσένη από την κυβέρνηση και την απαλλαγή των Τσάτσων με οριστικό βούλευμα. Η ΑΓΕΤ έμεινε κληρονομιά στο ελληνικό δημόσιο, αλλά υπάρχουν ακόμα έντονες αμφιβολίες αν η κοινωνικοποίησή της συνέφερε το κράτος ή τους Τσάτσους. Ίσως ο κ. Αρσένης θα πρέπει κάποτε να αποκαλύψει όλα όσα γνωρίζει για το θέμα αυτό. Εμείς αμφιβάλουμε ακόμα.

Ο άγνωστος κ. Καφετζόπουλος

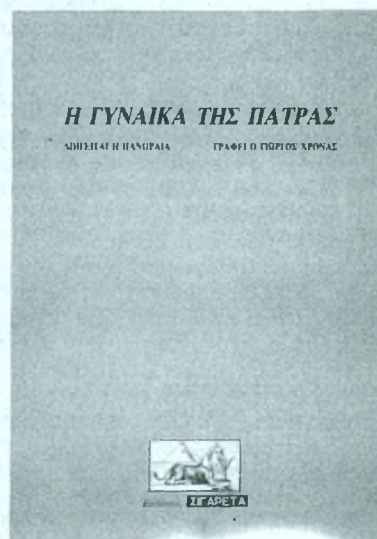
Η καριέρα του κ. Καφετζόπουλου ως «ανθρώπου» του Ανδρέα Παπανδρέου συνεχίστηκε μετά τον Οκτώβριο του 1981 στη Λιβύη, όπου διορίστηκε πρέσβης «εκ προσωπικοτήτων». Λίγο μετά την άφιξη του κ. Καφετζόπουλου στην Τρίπολη της Λιβύης έκαναν την εμφάνισή τους στην αφρικανική αυτή χώρα και οι επιφανείς εκπρόσωποι των «νέων τζακιών» κ. Αρφάνης και Χιόνης. Η εταιρεία των κ. Αρφάνη και Χιόνη (ΕΤΕΠ) ανέλαβε να συνεχίσει τα μεγάλα έργα που εκτελούσε στη Λιβύη μια άλλη ελληνική εταιρεία, η ΕΔΟΚ - ΕΤΕΡ, η οποία χρεωκόπησε.

Χάρis στις διασυνδέσεις του Ανδρέα Παπανδρέου και του κ. Καφετζόπουλου με τον Καντάφι, το δίδυμο Αρφάνης - Χιόνης κατόρθωσε όχι μόνο να αναλάβει τη συνέχιση των έργων αλλά και να πληρώνεται από τη Λιβύη σε πετρέλαιο. Οι ίδιοι οι κ. Αρφάνης - Χιόνης εξηγούν την πληρωμή τους σε πετρέλαιο με τον ισχυρισμό ότι η Λιβύη είχε τότε (1983) οικονομικά προβλήματα και αυτοί «τόλμησαν» να δεχθούν την πληρωμή τους σε πετρέλαιο. Η αλήθεια είναι ότι ο Καντάφι τους «ευνόησε» σκανδαλωδώς και αργότερα ο κ. Καφετζόπουλος του το ανταπέδωσε οργανώνοντας τη συνάντηση στην Ελούντα με το Φρ. Μιτερράν και τον Α. Παπανδρέου. Αλλά και οι κ. Αρφάνης - Χιόνης δεν φάνηκαν αγνώμονες. Στο αποκορύφωμα του σκανδάλου Κοσκωτά έσπευσαν να προσφερθούν ως αγοραστές της Τράπεζας Κρήτης, ενώ στις επιχειρήσεις τους απασχολούνται σήμερα γνωστοί άνθρωποι του Ανδρέα Παπανδρέου, όπως οι κ. Σούλης Αποστολόπουλος, Θ. Καραχάλιος, Νίκων Αρκουδέας κ.ά.

Και ο κ. Μένιος

Αλλά στην ιστορία εμπλέκεται και ο κ. Κουτσόγιωργας. Πριν τον Οκτώβριο του 1981 ήταν δικηγόρος του κ. Σωτηριάδη, κυρίου μετόχου της ΕΔΟΚ - ΕΤΕΡ, ενώ παράλληλα διατηρούσε καλές σχέσεις και με τους παλιούς του φίλους Αρφάνη - Χιόνη. Σήμερα ο κ. Κουτσόγιωργας είναι ιδιοκτήτης μιας πολυτελούς βίλας στο συγκρότημα της ΕΔΟΚ - ΕΤΕΡ στο 49ο χιλιόμετρο της λεωφόρου Σουνίου. Στο ίδιο συγκρότημα κατοικούν και οι κ. Σκουλαρίκης και Κατσιφάρας. Ο κ. Σωτηριάδης είναι πεθερός του γνωστού μας κ. Θ. Λιακουνάκου, ο οποίος είναι ιδιοκτήτης της ημερήσιας οικονομικής εφημερίδας ΚΕΡΔΟΣ, έμπορος όπλων που έχει κηρυχθεί πρόσφατα έκπτωτος από τους αγωνισμούς για τις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων επειδή «*επανελημμένα αποδείχθηκε κακής πίστης*». Ο άνθρωπος του Μένιου, Γιάννης Μαντζουράνης ήταν στενός φίλος του κ. Λιακουνάκου και αυτός του συνέστησε τον μετέπειτα κοσκωτάνθρωπο Θοδωρή Καλούδη. Εξάλλου, ο κ. Λιακουνάκος ήταν μαζί με τον Κοσκωτά στην Ουάσιγκτον, όταν ο απατεώνας συνελήφθη, πρόπερσι το φθινόπωρο. Τέλος, σύμφωνα με πληροφορίες από κυβερνητικές πηγές τις οποίες δεν μπορέσαμε ακόμα να επιβεβαιώσουμε, φαίνεται πως ο κ. Κουτσόγιωργας ως υπουργός Δικαιοσύνης ήταν πίσω από τη δευτεροβάθμια καταδίκη του ΑΝΤΙ σε πρόστιμο 6.000.000 δρχ. για «*ηθική βλάβη*» του κ. Λιακουνάκου. Πρόκειται για τη γνωστή υπόθεση των «*Λεοπαρντ*» για την οποία το ΑΝΤΙ αθώωθηκε πρωτοδικώς, αλλά καταδικάστηκε από το εφετείο. Σύμπτωση: Η απόφαση του εφετείου εκδόθηκε μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου Λούβαρη από το περιοδικό.

□

Τώρα σε βιβλίο

Η «ΣΚΑΝΔΑΛΙΑΡΑ» ΕΡΤ του Ρεπόρτερ

Ο προεκλογικός αγώνας του κ. Ανδρέα Παπανδρέου και η αγωνιώδης προσπάθειά του να πείσει όσους αφελείς απέμειναν ότι δεν εξαπέλυσε αυτός την επιχείρηση «άλωση της Ελλάδας», που άρχισε τον Οκτώβριο του 1981, απαιτεί τις συνδυασμένες προσπάθειες πολλών ατόμων. Κυρίως όμως απαιτεί «δημοσιογράφους», οι οποίοι δεν θα παρασύρονται από τα «γνωστά κέντρα του εξωτερικού», θα έχουν ως ινδολμά τους τον κ. Κυριάκο Διακογιάννη και θα διακρίνονται για την προσήλωσή τους στα ιδανικά που εκπορεύονται από την οδό Ζαλοκώστα. Όπως και στις εκλογές του 1981, έτσι και σήμερα ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου χρειάζεται κυρίως δημοσιογράφους οι οποίοι θα τον μετατρέψουν από πλαστογράφο σε οραματιστή, από υπόλογο σε κατήγορο, από χρεωκοπημένο πολιτικό σε πρωθυπουργό.

Παράδειγμα ο γνωστός ως «ο εξάδελφος», δημοσιογράφος κ. Γ. Λιάνης. Με την υπ' αριθμό 50/13-2-89 απόφασή του, ο Γενικός Διευθυντής της ΕΤ2 κ. Μιχάλης Δωρής ενέκρινε την παραγωγή έξι ακόμα επεισοδίων της σειράς ΡΕΠΟΡΤΕΡ του κ. Λιάνη, αντί του εξωφρενικού ποσού του 1.391.000 δραχμών το επεισόδιο. Προηγουμένως, όταν δηλαδή ο κ. Λιάνης δεν αποτελούσε ακόμα επίλεκτο μέλος του πρωθυπουργικού περιβάλλοντος ο φορολογούμενος πολίτης πλήρωνε το κάθε επεισόδιο της σειράς μόνο 500.000 δραχμές. Σήμερα ο κ. Δωρής έκρινε πως τα οικογενειακά προσόντα του κ. Λιάνη και η υποστήριξη που παρέχει αφειδώς στο πρωθυπουργικό ζεύγος αυτός και οι συνεργάτες του στην εκπομπή, πρέπει να αμειφθούν αναλόγως και τριπλασίασε το ποσό για το κάθε επεισόδιο. Δεν τον πολυενδιαφέρει άλλωστε. Δεν πρόκειται για δικά του χρήματα.

Αλλά το ίδιο καλή είναι και η μεταχείριση που επιφυλάσσεται και προς τους υπόλοιπους συνεργάτες του Ανδρέα Παπανδρέου και του ΠΑΣΟΚ στην επιχείρηση αποπληροφόρησης και παραπληροφόρησης που έχει εξαπολυθεί από τα κρατικά μέσα ενημέρωσης. Με την υπ' αριθμ. 55/2-2-89 απόφαση του ΔΣ της ΕΡΤ χορηγούνται ειδικά επιδόματα σε προϊσταμένους Διευθύνσεων, κατά παρέκκλιση των Συλλογικών Συμβάσεων. Η απόφαση αυτή επεβλήθη εκ των άνω, για να αντικατασταθεί η απώλεια εισοδήματος που υπέστησαν οι ενδιαφερόμενοι στη λοβάτες της πασοκικής παραπληροφόρησης, όταν λόγω του θορύβου που ξέσπασε από τις εφημερίδες, το ΔΣ της ΕΡΤ αναγκάστηκε να μειώσει τις υπερωρίες και αδικαιολόγητες «υπερωρίες» που

τους χορηγούσε μέχρι τότε.

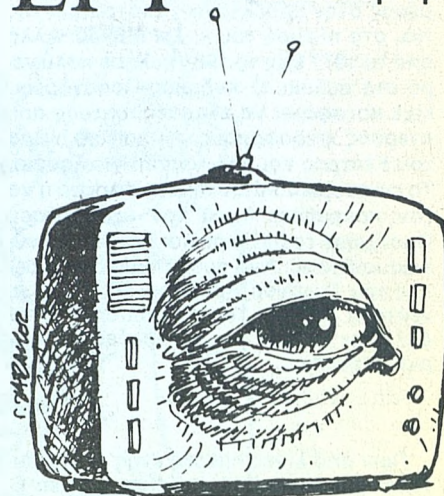
Με βάση την απόφαση 55/2-2-89 ο γνωστός εκφωνητής προκατασκευασμένων στην οδό Ζαλοκώστα ειδήσεων κ. Σπύρος Χατζάρας εισπράττει 475.000 δραχμές μηνιαίως (330.000 μισθός, 70.000 επίδομα και 80.000 μηνιαία υπερωριακή αμοιβή) για εργασία μιας ώρας. Το ίδιο ακριβώς ποσό εισπράττει και ο άγνωστος μέχρι πρότινος κ. Ευγένιος Ανδρικόπουλος. Ποιος είπε ότι Ανδρέας Παπανδρέου είναι «άπιστος» προς τους φίλους και υποστηρικτές του;

Εν αρχή ην το χρήμα

Άλλο παράδειγμα σκανδαλώδους ευνοϊκής μεταχείρισης σε προσκείμενους στο ΠΑΣΟΚ: στις 3.11.88 ο γ.δ. της ΕΡΤ/ΑΕ κ. Δ. Παλαιοθόδωρος υπέγραψε την 105 σύμβαση με την εταιρεία «Ντι εντ Ντι - Τηλεοπτικές Παραγωγές Διαφημίσεις» της κ. Δέσποινας Πανταζοπούλου για την παραγωγή και προβολή 13 επεισοδίων της σειράς «Εν Αρχή Ην ο Λόγος», αντί του ποσού των 3.910.500 δραχμών το κάθε επεισόδιο. Τα κείμενα της εκπομπής και την παρουσίαση ανέλαβε ο γνωστός οπαδός της διακήρυξης της 3ης του Σεπτεμβρίου κ. Λευτέρης Παπαδόπουλος αντί του ποσού των 400.000 δραχμών για κάθε επεισόδιο 60 λεπτών της ώρας και συνολικά 5.200.000 δρχ. Η τέχνη στην υπηρεσία της Αλλαγής.

Το συνήθως μη καλά πληροφορημένο κοινό νομίζει ότι αυτός που ελέγχει την ΕΡΤ-ΑΕ είναι ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου κ. Αντώνης Κωβαίος. Λάθος. «Γενικός δερβέναγας» της ΕΡΤ, κατά την έκφραση συναδέλφων, είναι ο ευνοούμενος σκηνοθέτης του Ανδρέα Παπανδρέου κ. Τάσος Μπιρσίμ. Ο «μάγος» που μετατρέπει τις λίγες χιλιάδες των ακροατών του Ανδρέα Παπανδρέου σε «λαοθάλασσα» αυτός που είναι πιο επιδέξιος και από τον δρ. Γιακούμπ και κάνει τον Ανδρέα Παπανδρέου να μοιάζει πιο υγιής από ό,τι ήταν το 1981.

Ο κ. Μπιρσίμ μπορεί να κάνει ό,τι θέλει στην ΕΡΤ. Έτσι ο κ. Κωβαίος αναγκάστηκε να υπογράψει δυο συμβάσεις έργου για τους Λάμπρου και Λαμπροπούλου, αντί 120.000 και 100.000 δραχμών αντίστοιχως με μοναδικό αιτιολογικό μια χειρόγραφη βεβαίωση του κ. Μπιρσίμ ότι «η απασχόλησή τους κρίθηκε αναγκαία, γιατί στην ΕΡΤ δεν υπηρετεί κατάλληλο προσωπικό για την εργασία» στην οποία τους χρησιμοποιεί. Ποια να ήταν άραγε αυτή η τόσο ειδικευμένη εργασία την οποία δεν μπορούσε να κάνει κανείς από τους χιλιάδες αργόμισθους της ΕΡΤ-ΑΕ;

ΜΠΙΖΝΕΣ ΑΛΑ ΠΑΣΟΚ

Ο κ. Μ. Ανδρουλιδάκης εκφωνητής της Ε.Τ. και ασχολούμενος κυρίως με κρατικές εκδηλώσεις, έγινε και διευθυντής αγροτικού περιοδικού και ιδιοκτήτης ραδιοφωνικού σταθμού!

Ο κ. Μ. Ανδρουλιδάκης «ανδρώθηκε» ως δημοσιογράφος στις ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές του υπουργείου Γεωργίας, αλλά γρήγορα η ελληνική τηλεόραση που αναζητούσε απεγνωσμένα έναν δεύτερο Χατζάρα, ανακάλυψε τις δημοσιογραφικές αρετές του και τον προσέλαβε «αξιοκρατικά».

Έκτοτε η εξέλιξη του κ. Ανδρουλιδάκη ήταν ραγδαία και έγινε ευρύτερα γνωστός στο Πανελλήνιο για τις εμφανίσεις του στα δελτία ειδήσεων όταν οι άλλοι συνάδελφοί του απεργούσαν.

Τώρα ο κ. Ανδρουλιδάκης, στα τριάντα του χρόνια, έγινε και διευθυντής αγροτικού περιοδικού και υπόσχεται με επιστολή του στους αγρότες αλλά κυρίως στους διαφημιζόμενους καλύτερη ενημέρωση γι' αυτούς μεγαλύτερη οικονομική επιφάνεια για τον ίδιο. Στο πληροφοριακό του έντυπο ο κ. Ανδρουλιδάκης αφού αναλύει τις αρετές του περιοδικού του με τίτλο «Αγροτική Οικονομία» δίνει και το κόστος κάθε σελίδας διαφήμισης που αρχίζει από τις 200.000 δραχμές και φθάνει τις 350.000 δραχμές.

Στο σημείο αυτό ο κ. Ανδρουλιδάκης επιχειρεί να παραπλανήσει. Διευκρινίζει πως το υπό έκδοση άγνωστο περιοδικό του με τη βοήθεια 220 μεγάλων συνεταιρισμών έχει ήδη εγγράψει 24.500 συνδρομητές! Και φυσικά οι εγγραφές συνεχίζονται. Και μέχρι την ημέρα της κυκλοφορίας —είναι άγνωστη— οι συνδρομητές θα έχουν γίνει πολύ περισσότεροι.

Αλλά είπαμε, Μπιρσίμ είναι αυτός. Ό,τι θέλει κάνει.

Προεκλογικές προσλήψεις και επείγουσες προμήθειες

Αλλά για να κερδίσει — ή να χάσει α-ξιοπρεπώς — τις εκλογές, ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου χρειάζεται και άλλους συνεργάτες στην τηλεόραση. Έτσι η ΕΡΤ ετοιμάζεται να προσλάβει άλλους 100 δημοσιογράφους, τη στιγμή που απασχολεί, χωρίς να τους αξιοποιεί, περισσότερους από 600. Να αναφέρουμε ότι το BBC απασχολεί μόνο 50 έμμισθους δημοσιογράφους.

Με την υπ' αριθμ. 43/3-11-88 απόφασή του, το ΔΣ της ΕΡΤ ενέκρινε την απ' ευθείας ανάθεση — δηλαδή χωρίς μειοδοτικό διαγωνισμό — την προμήθεια οκτώ ραδιοφωνικών πομπών για το Κέντρο Εκπομπών Πάρνηθας αξίας 2.274.050 μάρκων στη δυτικογερμανική εταιρεία RHO-DE SCHWARTZ. Η απ' ευθείας ανάθεση έγινε με το συνήθες σε περιπτώσεις σκανδάλων αιτιολογικό του «εξαιρετικά επείγοντος χαρακτήρα της προμήθειας».

Αλλά όσο και αν ερευνήσαμε το θέμα δεν βρήκαμε κανένα άλλο «επείγον» γεγονός που να δικαιολογεί την απ' ευθείας ανάθεση της προμήθειας, εκτός από τη λειτουργία του ραδιοφωνικού σταθμού της ΑΥΡΙΑΝΗΣ ο οποίος είναι εγκατεστημένος κι αυτός στην Πάρνηθα.

Με τον σταθμό της ΑΥΡΙΑΝΗΣ πρέπει να σχετίζεται και μια άλλη απ' ευθείας ανάθεση προμήθειας ραδιοφωνικών συστημάτων. Κατά παρέκκλιση του Γενικού Κανονισμού Προμηθειών και με την υπ' αριθμ. 40/12-10-88 απόφασή του, το ΔΣ της ΕΡΤ ενέκρινε την αγορά δυο συστημάτων ραδιοφωνικής ραδιοζεύξης (STL) συνολικής αξίας 30.931.000 δραχμών, τα οποία όπως λένε οι «κακές γλώσσες» ήταν απαραίτητα μόνον στο σταθμό της «Αυριανής».

Με την υπ' αριθμ. 43/3-11-88 απόφασή του, το ΔΣ της ΕΡΤ προκήρυξε διαγωνισμό για την προμήθεια και εγκατάσταση δορυφορικών προγραμμάτων αξίας 90.000.000 δραχμών με τον περιορισμό ότι οι προσφορές θα υποβάλλονταν ...πέντε ημέρες από την έκδοση της απόφασης. Πράγμα που σημαίνει ότι προσφορές υπέβαλαν μόνο όσοι γνώριζαν εκ των προτέρων την απόφαση του ΔΣ της ΕΡΤ. Τελικά δεν καταλαβαίνουμε γιατί ο κ. Κωβαίος και οι άλλοι εγκάθετοι του ΠΑΣΟΚ στην ΕΡΤ μπαίνουν στον κόπο και περνούν τις απ' ευθείας αναθέσεις από το ΔΣ. Δεν θα ήταν πιο εύκολο, και γι' αυτούς και για μας, να τις αναθέσουν τηλεφωνικά, χωρίς περιττά χαρτιά και συνεδριάσεις;

Ερωτηματικά συνοδεύουν και μια άλλη προμήθεια που κατακυρώθηκε με τη δικαιολογία του «επείγοντος» και αφορά

την αγορά και εγκατάσταση συστημάτων δορυφορικής λήψης, συνολικής αξίας 214.275.000 δραχμών (απόφαση ΔΣ ΕΡΤ 50/26-1-89).

Προεκλογικές παροχές

Στις 6.3.1989 το ΔΣ της ΕΡΤ αποφάσισε να καταβάλει στο ΤΕΥΑΡΤ τα ποσά αναγνώρισης για όσους από τους συνεργάτες της ΕΡΤ υπέβαλαν αίτηση αναγνώρισης προϋπηρεσίας στο ίδιο ταμείο. Πρόκειται για μια προεκλογική παροχή πολλών εκατομμυρίων δραχμών που αφορά 200 μουσικούς ελαφράς και ποικίλης μουσικής που συνεργάζονται με την ΕΡΤ.

Είναι τόση η σπατάλη και τόσες οι ατασθαλίες τις οποίες διαπράττουν καθημερινά οι εγκάθετοι του ΠΑΣΟΚ στην κρατική ραδιοτηλεόραση, ώστε ο πρόεδρος του ΔΣ της ΕΡΤ κ. Κωβαίος αναγκάστηκε να εκδώσει, στις 14.2.1989 την ακόλουθη εντολή προς «όλες τις υπηρεσίες της ΕΡΤ»:

«Πρόσφατα έχει παρατηρηθεί πολλοί να χρησιμοποιούν το όνομα του προέδρου και να μεταφέρουν δήθεν εντολές του για την επίτευξη διαφόρων υπηρεσιακών και μη, σκοπών.

Παρακαλώ λοιπόν στο εξής να μην λαμβάνεται υπόψη παρόμοια εντολή, αν προηγουμένως δεν έχει γίνει επικοινωνία μαζί μου, ή αν δεν προέρχεται από εμένα.

Ο πρόεδρος ΕΡΤ-ΑΕ»

Δεν υπάρχει σαφέστερη και αυθεντικότερη ομολογία της καταλήστευσης της ΕΡΤ από τους ανθρώπους της σημερινής κυβέρνησης. Αλλά ας μας επιτρέψει ο κ. Κωβαίος να αμφιβάλλουμε για την ειλικρίνεια των προθέσεών του. Αν πράγματι ήθελε να σταματήσει τις ατασθαλίες και τα σκάνδαλα δεν θα καταργούσε την υπηρεσία ελέγχου της ΕΡΤ, η οποία ήταν αρμόδια να ελέγχει τη νομιμότητα όλων γενικά των δαπανών του ιδρύματος. □

Ο κ. ΚΩΒΑΙΟΣ ΕΧΕΙ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Ο δήμαρχος Τυχερού κ. Χατζόπουλος Χρήστος έστειλε στο ΑΝΤΙ μια αναφορά του προς τον Εισαγγελέα Εφετών Θράκης (με κοινοποίηση προς τον Εισαγγελέα Αρείου Πάγου) με θέμα τον βίο και την πολιτεία του κ. Κωβαίου ως Νομάρχη Έβρου. Προς τέρψιν σας τη δημοσιεύουμε εδώ:

«Αξιότιμε Κύριε Εισαγγελέα

Στις αρχές του χρόνου (Γενάρη του '88) είδαν το φως της δημοσιότητας (τοπικός Τύπος) στον Έβρο καταγγελίες από τοπικούς φορείς (Σύνδεσμος Εργοληπτών Έβρου, Δήμαρχος Τυχερού, Ν.Ε. των ΚΚΕ και Ε.ΑΡ.) ενάντια στον κ. Κωβαίο, Νομάρχη τότε του Ν. Έβρου και Πρόεδρο της ΕΡΤ Α.Ε. τώρα. Οι καταγγελίες (υποβλήθηκαν και μηνύσεις) αναφέρονται σε δεκάδες έργα που εκτελούσε ένας εμπειροτέχνης χωρίς να τηρούνται οι ισχύουσες διατάξεις του Ν. 1418/84, ΠΔ 609/85 και ΠΔ 171/87.

Συγκεκριμένα με εντολή του κ. Κωβαίου ο εμπειροτέχνης εκτελούσε έργα χωρίς να υπάρχει μελέτη, εγκατεστημένη πίστωση, φορέας εκτέλεσης, απόφαση για την εκτέλεση του έργου, επίβλεψη από τεχνική υπηρεσία της Νομαρχίας ή άλλη υπηρεσία.

Τα έργα αυτά είναι: (Σ.Σ.: ακολουθεί λεπτομερής περιγραφή των έργων συνολικής δαπάνης 195.400.000 δραχμών).

Θορυβούμενος ο κ. Κωβαίος από τις καταγγελίες, απευθυνόμενος δημόσια προς το Σύνδεσμο Εργοληπτών Έβρου κ. Έβρου, υποστήριξε ότι τέτοια έργα δεν υπάρχουν και ότι αν γίνονται διάφορες εργασίες στην περιοχή του Σουφλίου είναι δωρεά κάποιου εμπειροτέχνη. Παράλληλα ζήτησε από τον υπουργό Εσωτερικών να σταλεί επιθεωρητής για να ερευνήσει σχετικά με τις καταγγελίες. Ο επιθεωρητής βεβαίως δεν ήρθε στον Έβρο και ο κ. Κωβαίος κατάφερε είτε χρησιμοποιώντας το αποθεματικό του είτε εντάσσοντας τα εκτελεσθέντα έργα ως νέα στο πρόγραμμα Δ.Ε. του νομού για το 1988 και υποχρέωσε τις υπηρεσίες να τα πληρώσουν.

Δύο από τα έργα αυτά, η ύδρευση Ορμενίου και η επισκευή των βαγονιών Ορμενίου, αποδεικνύουν προκλητικότατα ότι έγιναν απλά και μόνο για να καταχραστεί δημόσιο χρήμα ο κ. Κωβαίος. Το έργο ύδρευση Ορμενίου έγινε ενώ γνώριζε ο κ. Κωβαίος την ύπαρξη της υδρευτικής γεώτρησης του ΕΟΤ ενώ τα βαγόνια που επισκευάστηκαν για τις πρόχειρες εγκαταστάσεις του ΕΟΤ στο Ορμένιο, σήμερα είναι εγκαταλελειμμένα στο Σουφλί και καταστρέφονται.

Παρότι πέρασαν 8 μήνες από την υποβολή της μήνυσής μου ενάντια στον κ. Κωβαίο ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών Έβρου κ. Δημόπουλος καθυστέρει υπερβολικά την προώθηση της υπόθεσης στο ακροατήριο. Απ' ό,τι γνωρίζω η υπόθεση βρίσκεται ακόμη στη φάση της προανάκρισης. Δεν γνωρίζω κατά πόσο μπορεί να επηρεάζει τη στάση του κ. Δημόπουλου, υπεύθυνου για την υπόθεσή μου, το γεγονός ότι η σύζυγός του από 1-9-87 και για όσο διάστημα παρέμεινε ο κ. Κωβαίος σαν Νομάρχης στον Έβρο, εργαζόταν στη Νομαρχία Έβρου στην Υπηρεσία Διαβατηρίων και στο Τμήμα Διοίκησης χωρίς καμία σύμβαση εργασίας αλλά μόνο με προφορική εντολή του κ. Κωβαίου.

Σας παρακαλώ κύριε Εισαγγελέα να επιληφθείτε της υπόθεσης αυτής για την άμεση διεκπεραίωσή της.

Με εκτίμηση Χατζόπουλος Χρήστος Δήμαρχος Τυχερού

● Το ερώτημα είναι πότε θα επιληφθεί και της ΕΡΤ-ΑΕ ο εισαγγελέας.

**ΔΙΑΝΟΜΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ
ΜΑΡΤΙΟΣ 1989**

Σε χιλ. δρχ. Ποσοστό

ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ

● ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ	254.176	24.196
● ΠΑΝΘΕΟΝ	95.910	9.130
● ΡΟΜΑΝΤΖΟ	27.205	2.585
● ΟΙΚ. ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ	19.771	1.882
● MARIE CLAIRE	18.671	1.777
	415.733	39.570

ΜΠΟΜΠΟΛΑΣ

● ΕΙΚΟΝΕΣ	140.508	13.375
-----------	---------	--------

ΛΕΖΙΕΡ

● ΚΑΙ	92.203	8.777
● ELLE	29.120	2.772
● PLAYBOY	16.484	1.565
	137.807	13.114

ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΣ

● ΓΥΝΑΙΚΑ	102.357	9.744
● ΚΑΙΚ	27.821	2.648
● SEVENTEEN	3.320	0.316
● ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΓΥΝΑΙΚΑ	2.964	0.282
	136.462	12.990

ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ

● ΤΗΛΕΡΑΜΑ	37.993	3.616
------------	--------	-------

ΛΥΜΠΕΡΗΣ

● STATUS	17.608	1.676
● ΚΟΣΜΟΣ VIDEO	15.805	1.504
	33.413	3.180

ΚΑΒΒΑΘΑΣ

● 4 ΤΡΟΧΟΙ	17.675	1.682
● ΗΧΟΣ ΗΙ FI	6.277	0.597
	23.952	2.279

ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ-ΚΑΒΒΑΘΑΣ

● VIDEO INN	5.005	0.476
● RAM	4.462	0.424
	9.467	0.900

ΔΙΑΦΟΡΟΙ

COSMOPOLITAN	15.001	1.428
COMPUTER ΟΛΟΥΣ	14.792	1.408
ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	7.462	0.710
ΑΓΟΡΑ	7.281	0.639
PILEX	5.315	0.505
HI LIFE	5.229	0.497
AUTO EXPRESS	4.538	0.432
MOTOR SHOW	4.016	0.383
NTOMINO	1.954	0.186
ΟΙΚ. ΘΗΣΑΥΡΟΣ	1.358	0.129
COMPUTER AGE	1.039	0.098
	67.985	6.414

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1.003.320	95.438
----------------------	------------------	---------------

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ: ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ ΜΕ

Η λαιπαπα του Κοσκωτά άφησε πίσω της πολλά «πτώματα». Δύο από τις καθημερινές εφημερίδες έκλεισαν («24 Ώρες» και «Βραδυνή»), κι επέζησε, βαριά τραυματισμένη, μια («Καθημερινή»). Μια εβδομαδιαίτη («Εβδόμη») σταμάτησε. Στον περιοδικό Τύπο τέσσερα από τα πέντε έντυπα του έκλεισαν («Ένα», «Μία», «TV3» και «Τέταρτο») και μόνο το πετυχημένο «Και» ξανακυκλοφόρησε.

Η ζημία στον ημερήσιο Τύπο δεν ήταν τόσο μεγάλη, γιατί οι εφημερίδες που είχαν πέσει στα χέρια του Κοσκωτά, έτσι κι αλλιώς, δεν πήγαιναν καλά κι ούτε οι «24 Ώρες» που αυτός έβγαλε, κατόρθωσαν ποτέ να απογειωθούν. Γι' αυτό, το κενό που άφησε γρήγορα καλύφθηκε.

Στον περιοδικό Τύπο, όμως, όπου οι εκδόσεις του είχαν εξασφαλίσει μια σημαντικότερη θέση, η απουσία των εντύπων του είναι εξαιρετικά αισθητή, και ακόμη δεν καλύφθηκαν τα κενά που άφησαν τα περιοδικά του.

Είναι περίεργο, αλλά ο κόσμος δεν έσπευσε να αγοράσει κάποιο άλλο, από τα υπάρχοντα περιοδικά, όταν σταμάτησαν να βγαίνουν τα τέσσερα έντυπα του Κοσκωτά. Μόνο οι διαφημιζόμενοι και οι διαφημιστές έσπευσαν να αναδιανείμουν τη διαφήμιση, προς όφελος, κυρίως, του Δημοσιογραφικού Οργανισμού Λαμπράκη (ΔΟΛ), ο οποίος έφτασε να εισπράττει το Μάρτιο το 40% του συνόλου της διαφήμισης που πήγε στα περιοδικά.

Τα συμπεράσματα αυτά προκύπτουν από τα στοιχεία που μου δόθηκαν για τις κυκλοφορίες των περιοδικών από το ΔΟΛ και τις «Εκδόσεις Έθνος ΑΕ». (Όπου υπήρχαν διαφορές στους αριθμούς κράτησα εκείνους που δίνουν οι εταιρείες οι οποίες εκδίδουν τα συγκεκριμένα έντυπα). Όσο για τα στοιχεία της διαφήμισης, τα πήρα από τα δελτία της Nielsen για το Μάρτιο.

Εδώ θα ήθελα να σημειώσω ότι, σύμφωνα με εξακριβωμένες πληροφορίες, ο Κοσκωτάς έβαζε πολύ μεγάλα καπέλα στις κυκλοφορίες των περιοδικών του και ιδίως στο «ΕΝΑ». Έτσι, εκπρόσωπος του πρακτορείου που διακινούσε τα έντυπά του, ζήτησε, μετά την αποχώρηση Κοσκωτά, από το Διοικητικό Συμβούλιο της «Γραμμής», 80 εκατομμύρια δρχ. για να καλύψει τη δαπάνη της εικονικής αγοράς περιοδικών που έκανε, με εντολή του.

Το ποσό αυτό εκπροσωπεί το ένα τρίτο, μόνο, της ονομαστικής αξίας των εντύπων, δηλαδή το ποσό εκείνο που δικαιούται να πάρει το πρακτορείο.

Κυκλοφορίες των περιοδικών

Τα κλασικά περιοδικά ποικίλης ύλης (όλα εβδομαδιαία) μοιάζει να βρίσκονται, σε συνεχή πτώση και να πέφτουν κάτω από το σύνολο των 210 χιλιάδων φύλλων, που είχαν κρατήσει για πολλά χρόνια.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που μου έδωσαν οι ίδιες οι «Εικόνες», σημείωσαν το 1988 μια σοβαρή άνοδο (+ 10%). Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΔΟΛ ο «Ταχυδρόμος» εξακολούθησε να διολισθαίνει προς τα κάτω (- 2%). Συγκρίνοντας τους αριθμούς της κυκλοφορίας που έχουν οι ίδιοι δώσει για τον εαυτό τους, οι «Εικόνες» πήραν πέροι την πρώτη θέση, με ελάχιστη, όμως διαφορά (93 φύλλα).

Τον Ιανουάριο, που το «Ένα» του Κοσκωτά σταμάτησε να κυκλοφορεί, η συνολική κυκλοφορία των περιοδικών αυτής της κατηγορίας έπεσε κατά 33%, δηλαδή χάθηκε ένας στους τρεις αναγνώστες. Ίσως αυτό να οφείλεται, κατά ένα μέρος, στο ότι υπήρχαν πολλοί διπλοαναγνώστες.

Ο «Ταχυδρόμος» μοιάζει να κερδίζει ένα μικρό αριθμό αναγνωστών και οι «Εικόνες» βρίσκονται κάτω από το περσινό τους επίπεδο.

Στα γυναικεία περιοδικά (όλα δεκαπενθήμερα) έχουμε τα ίδια φαινόμενα: Γενική πτώση με εξαίρεση το «Πάνθεον» που εμφανίζει μια πολύ μικρή άνοδο το 1988, αλλά ξαναπαίρνει τον κατήφορο τον Ιανουάριο. Μετά το κλείσιμο του «Μία», η πτώση στα γυναικεία φτάνει τα 37%. Θα έλεγχες ότι, κανείς που αγόραζε το περιοδικό του Κοσκωτά, δεν αγόρασε τον Ιανουάριο κάποιο άλλο.

Στα λαϊκά περιοδικά (όλα εβδομαδιαία), το «Ρομάντσο» συνεχίζει τον κατήφορό του. Τώρα έχει συρρικνωθεί και έχει μετατραπεί σε ένα μικρό περιοδικό, από εκεί που κάποτε ήταν το μεγάλο περιοδικό. Τον Ιανουάριο η απουσία του «Και» είναι κάτι περισσότερο από εμφανής.

Όπως είναι γνωστό το «Και» το πήρε και το επανεκδίδει τώρα ο Λεζιέρ (Playboy και Elle) και έχει την ίδια επιτυχία όπως είχε επί Κοσκωτά.

Τα τηλεοπτικά περιοδικά (όλα εβδομαδιαία), όχι μόνο δεν παρουσιάζουν πτώση μετά το κλείσιμο του «TV3», αλλά αντίθετα παρουσιάζουν τον Ιανουάριο γενική άνοδο.

Στα «διάφορα» (όλα μηνιαία), έχουμε τέσσερις σημαντικές εξελίξεις: Βγήκαν δυο καινούργια γυναικεία με ξένη συνεργασία (Elle, τιμή 350 δρχ., κυκλοφορία τον Ιανουάριο 56.300 φύλλα - εκδότης

ΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ «ΓΡΑΜΜΗΣ»

του Νίκου Κυριαζίδη

Λεζιέρ και Marie Claire, τιμή 400 δρχ., κυκλοφορία 47.300 φύλλα τον Ιανουάριο - εκδότης Λαμπράκης) και επίσης δυο για άνδρες (Status τιμή 350 δρχ., κυκλοφορία 22.900 φύλλα τον Ιανουάριο - εκδότης Λυμπέρης και Men τιμή 400 δρχ., κυκλοφορία 18.300 φύλλα τον Ιανουάριο - εκδότης Τερζόπουλος).

Η συνολική κυκλοφορία των μηνιαίων (χωρίς να υπολογίσουμε και πολλά άλλα που βγαίνουν) ξεπερνάει τις εξακόσιες χιλιάδες φύλλα, δηλαδή φτάνουν σε έναν αριθμό εντυπωσιακά. Μεγάλη επιτυχία είχε το "Κλικ" (Τερζόπουλος) που από Ιανουάριο σε Ιανουάριο διπλασίασε την κυκλοφορία του.

Διανομή της διαφήμισης

Ενώ, όπως είπαμε, στις κυκλοφορίες των περιοδικών το κλείσιμο των εντύπων του Κοσκωτά άφησε μεγάλα κενά, στη διαφήμιση δεν έχουμε κάτι παρόμοιο.

Βέβαια, εδώ έχουμε τα στοιχεία μόνο ενός μήνα - του Μαρτίου. Γενικότερα συμπεράσματα θα μπορούσαμε να βγάλουμε μόνο όταν πάρουμε τη διαφήμιση του πρώτου τετραμήνου, που θα περιλαμβάνει και το Πάσχα.

Αλλά οι τάσεις είναι σαφείς: Ένα τεράστιο ποσοστό της πίτας το παίρνει τώρα ο Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη - σχεδόν 40% - από 26% που ήταν πέρσι - πράγμα που δεν έχει ξαναγίνει στην Ελλάδα. Κι αυτό παρ' όλο ότι τα παλιά του έντυπα βρίσκονται σε μια κυκλοφοριακή πτώση ή στασιμότητα. Ακόμη και το «Πάνθεον» που έχει μόλις τα 60% της κυκλοφορίας της «Γυναίκας», κατορθώνει να την ανταγωνίζεται στην προσέλκυση διαφήμισης.

Όπως δείχνει ο πίνακάς μας, δεύτερες στη σειρά έρχονται οι «Εικόνες», τρίτο το νέο συγκρότημα του Λεζιέρ, που ξεπέρασε το συγκρότημα Τερζόπουλου, κ.ο.κ.

ΔΙΑΝΟΜΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ΚΑΤΑ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΜΑΡΤΙΟΣ 1989

	Σε χιλ. δρχ.	Ποσοστό
ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ	415.733	39.570
ΜΠΟΜΠΟΛΑΣ	140.508	13.375
ΛΕΖΙΕΡ	137.807	13.114
ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΣ	136.462	12.990
ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ	37.993	3.616
ΛΥΜΠΕΡΗΣ	33.413	3.180
ΚΑΒΒΑΘΑΣ	23.952	2.279
ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ-ΚΑΒΒΑΘΑΣ	9.467	0.900
ΔΙΑΦΟΡΟΙ	67.985	6.414
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1.003.320	95.438

Είναι φανερό, ότι το κλείσιμο των περιοδικών του Κοσκωτά άφησε ένα αρκετά μεγάλο κυκλοφοριακό άνοιγμα στον περιοδικό Τύπο, ενώ η διαφήμιση που διακινούσε μοιάζει να έχει μεταβιβαστεί σε άλλα έντυπα, και κυρίως του Δημοσιογραφικού Οργανισμού Λαμπράκη. Οι χαμηλές κυκλοφορίες των περιοδικών και η μεγάλη διαφήμιση που παίρνουν, θα πρέπει να τους εξασφαλίζουν μεγάλα κέρδη.

Το θέμα, όμως, είναι πώς θα αντιδράσουν σε αυτό το φαινόμενο οι διαφημιζόμενοι και πόσα νέα περιοδικά θα βγούνε για να καλύψουν το κενό που άφησαν τα έντυπα Κοσκωτά.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΕΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΤΟ 1988/1987 ΚΑΙ ΙΑΝ. 1989/1988

Όνομα	1987	1988	Διαφ.	%	Ιαν. '88	Ιαν. '89	Διαφ.	%
Ποικίλης ύλης								
ΕΙΚΟΝΕΣ	65300	72237	+ 6937	+ 10%	79678	68749	- 10929	- 14%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ	73641	72144	- 1497	- 2%	67417	71285	+ 3868	+ 6%
ΕΝΑ	70927	62357	- 8390	- 12%	60394	—	- 60394	—
ΣΥΝΟΛΟ	209868	206738	- 2950	- 2%	207489	140034	- 67445	- 33%
Γυναικεία								
ΓΥΝΑΙΚΑ	62701	58655	- 4046	- 6%	62249	63669	+ 1420	+ 2%
ΜΙΑ	53026	45965	- 7061	- 13%	56636	—	- 56636	—
ΠΑΝΘΕΟΝ	32720	34916	+ 2196	+ 3%	37245	35150	- 2095	- 6%
ΣΥΝΟΛΟ	148447	139536	- 8911	- 6%	156130	98819	- 57311	- 37%
Λαϊκά								
ΚΑΙ	113274	119988	+ 6714	+ 6%	115872	—	- 115872	—
ΡΟΜΑΝΤΣΟ	75447	65550	- 9897	- 13%	69759	59840	- 9919	- 14%
ΟΙΚ. ΘΗΣΑΥΡΟΣ	17171	17117	- 54	—	—	15699	—	—
ΣΥΝΟΛΟ	205892	202655	- 3237	- 2%	185631	75539	- 125791	- 59%
Τηλεοπτικά								
ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	142211	153832	+ 11621	+ 8%	167448	193788	+ 26340	+ 16%
ΤΗΛΕΡΑΜΑ	138322	147919	+ 9597	+ 7%	161089	194284	+ 33195	+ 21%
TV3	66481	32844	- 33637	- 51%	39421	—	- 39421	—
ΣΥΝΟΛΟ	347014	334595	- 12419	- 4%	367958	388072	+ 20114	+ 6%
Διάφορα								
ΠΡ. ΓΥΝΑΙΚΑ	77863	70714	- 7149	- 9%	85396	63982	- 21414	- 25%
ELLE	—	68141	—	—	—	56193	—	—
4 ΤΡΟΧΟΙ	—	64398	—	—	66863	68038	+ 1175	+ 2%
ΕΚΕΙΝΗ	67659	60815	- 6754	- 10%	64989	56268	- 8721	- 13%
ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΑΝ	62975	60163	- 2812	- 4%	66958	55631	- 11327	- 17%
ΝΤΟΜΙΝΟ	66194	59965	- 6229	- 9%	65960	57474	- 8513	- 13%
MARIE CLAIRE	—	51916	—	—	—	47271	—	—
PLAYBOY	51337	48773	- 2564	- 5%	60491	47829	- 12662	- 21%
ΚΛΙΚ	31306	48501	+ 17195	+ 55%	35534	70496	+ 34962	+ 98%
SEVENTEEN	39008	40547	+ 1539	+ 4%	42696	36864	- 5832	- 14%
STATUS	—	20036	—	—	—	22859	—	—
AUTO EXPRESS	—	18235	—	—	—	18220	—	—
MEN	—	16626	—	—	—	18265	—	—
ΣΥΝΟΛΟ	628830	628830	0	0%	619390	619390	0	0%

ΤΟΥΡΚΙΑ: ΜΙΑ ΧΟΡΩΔΙΑ ΑΠΟ ΚΡΑΥΓΕΣ

«Ήταν η δεύτερη ή η τρίτη μέρα. Με πήγαν "κάτω" για αναγνώριση. Πριν είχαν πάρει τον Χασάν και είχαν "δουλέψει" πάνω του. Ήταν γυμνός από τη μέση και κάτω. Ένα καλωδίο ήταν πιασμένο στο δάκτυλό του. Ήταν φανερό ότι είχαν δουλέψει πάνω του για αρκετή ώρα.

Ρωτούσαν σε ποιον ανήκαν τα έγγραφα. Είπαμε κι οι δυο ότι δεν ξέραμε σε ποιον ανήκαν. Μας ανάγκασαν να δώσουμε τα χέρια, μας τα έδεσαν μαζί και έριξαν νερό πάνω τους. Τοποθέτησαν ηλεκτρισμό στα μικρά δάκτυλα του αριστερού μου και του δεξιού του χεριού. Έκαναν την ίδια και άλλες ερωτήσεις, αλλά δεν πήραν την απάντηση που ήθελαν.

Τώρα οι κραυγές μας ήταν μια χορωδία».

των Σπήλιου Ροδόπουλου και
Όλγας Φωτακοπούλου

Μια χορωδία από κραυγές ήταν η φράση που χρησιμοποίησε ο Ibrahim Cicek για να περιγράψει πως αυτός και οι δυο φίλοι του αντέδρασαν όταν τους βασάνιζαν μαζί στις 12 Οκτώβρη 1987 στη «δημοκρατική» Τουρκία.

Το 1985, στη δίκη των 811 ατόμων από την πόλη Fatsa κατατέθηκε από ένα δικαστή η ακόλουθη δήλωση του Γραμματέα Δικαιοσύνης της Διοίκησης Στρατιωτικού Νόμου του Erzinçan:

«Αυτή είναι η δίκη των αριστερών. Οι υπάρχουσες αποδείξεις δηλαδή καταθέσεις που έγιναν κάτω από βασανιστήρια είναι αρκετές (!) για να τους καταδικάσουν. Δεν χρειάζεται να γίνουν επιπλέον έρευνες (!) για νομικές αποδείξεις».

Στα τουρκικά μέσα ενημέρωσης απαγορεύθηκε η δημοσίευση ή η μετάδοση της παραπάνω δήλωσης.

Τον Ιούνιο του 1987 ο Γενικός Διευθυντής της Τουρκικής Αστυνομίας «απέρριψε» την καταγγελία ότι γίνονταν βασανιστήρια κατά τις ανακρίσεις... «Δυστυχώς μερικοί από τους συναδέλφους μας έχουν καταδικαστεί. Πιστεύουμε ότι είχαν καλές προθέσεις».

Τα παραπάνω στοιχεία είναι παρμένα από το ενημερωτικό δελτίο της Διεθνούς Αμνηστίας για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία (έκδοση 1988) το οποίο συντάχθηκε από μέλη της Διεθνούς Αμνηστίας. Από την σύνταξη του δελτίου αυτού εξαιρέθηκαν τα μέλη του ελληνικού τμήματος της οργάνωσης για να επιτευχθεί με τον τρόπο αυτό η μέγιστη δυνατή αντικειμενικότητα αλλά και για να μην κατηγορηθεί η Διεθνής Αμνηστία για προκατάληψη.

Πολιτικοί κρατούμενοι

Στην Τουρκία πάνω από 250.000 άτομα έχουν συλληφθεί από το 1980 για πολιτικούς λόγους και σχεδόν όλα έχουν υποστεί βασανιστήρια.

Η τουρκική κυβέρνηση αρνείται ότι τα βασανιστήρια συμβαίνουν σε μεγάλη έκταση ή ότι είναι μια κατάσταση υπό ανοχή παρά τα άφθονα αποδεικτικά στοιχεία για το εναντίον. Η Διεθνής Αμνηστία εξακολουθεί να παίρνει εκατοντάδες αναφορές για βασανιστήρια κάθε χρόνο από όλες τις περιοχές της Τουρκίας. Δεν γίνεται πολιτική δίκη χωρίς βάσιμες υποψίες για βασανιστήρια.

Η οργάνωση υπέβαλε στις τουρκικές αρχές εκατό περίπου ονόματα κρατουμένων που καταγγέλλθηκε ότι πέθαναν από τον Σεπτέμβριο του 1980 που ανέλαβαν την εξουσία οι στρατηγοί με επικεφαλής το σημερινό «πρόεδρο» της Τουρκίας, στρατηγό, Κενάν Εβρέν.

Τα αποδεικτικά στοιχεία για βασανιστήρια στην Τουρκία περιλαμβάνουν μαρτυρίες φυλακισμένων και πρώην φυλακισμένων που σε μερικές περιπτώσεις επιβεβαιώνονται από ιατρικές εκθέσεις,

υλικο που προσκομίστηκε στο δικαστήριο και ένορκες καταθέσεις από συγκρατούμενους και συγγενείς.

Οι περισσότεροι από τους κρατούμενους δεν πέρασαν από νόμιμη δίκη και μερικοί καταδικάστηκαν σε θάνατο ενώ σήμερα περίπου 200 άτομα περιμένουν απόφαση για το αν θα οδηγηθούν στην αγχώνη. Στους 6 πρώτους μήνες του 1988, αναφέρθηκαν πέντε θάνατοι από βασανιστήρια στη Διεθνή Αμνηστία ενώ το 1987 είχαν αναφερθεί 17 τέτοιοι θάνατοι.

Η προπαγάνδα

Το 1988 η Τουρκία υπόγραψε και επικύρωσε τη συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών εναντίον των βασανιστηρίων καθώς και την ευρωπαϊκή συνθήκη για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας. Και οι δυο έχουν την ισχύ εσωτερικού συνταγματικού Δικαίου και πρέπει να εφαρμοστούν κατά γράμμα.

Το τουρκικό σύνταγμα του 1982 απαγορεύει τα βασανιστήρια και ο ποινικός κώδικας προβλέπει την τιμωρία των βα-

σανιστών. Η κυβέρνηση Οζάλ έχει δηλώσει συχνά ότι δεν δέχεται τη χρήση βασανιστηρίων.

Η σύμβαση του ΟΗΕ που ήδη ισχύει, ΥΠΟΧΡΕΩΝΕΙ την Τουρκία να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για να σταματήσουν τα βασανιστήρια. Μέχρι σήμερα όμως ούτε η δικαστική ούτε η νομοθετική εξουσία της χώρας έχουν προσφέρει κάποιες ενδείξεις για αποδοχή της σύμβασης από το εσωτερικό Δίκαιο της Τουρκίας.

Πρόσφατα το αμερικανικό υπουργείο Εξωτερικών χαιρέτισε τις «προόδους» της Τουρκίας στο θέμα του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ισχυρίζομενο ότι οι περιπτώσεις βασανιστηρίων που συνεχίζονται στις τουρκικές φυλακές «δεν αντικατοπτρίζουν την πολιτική της κυβέρνησης» (!).

Ωστόσο, έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας προς το Αμερικανικό Κογκρέσο καταγγέλλει ότι οι τουρκικές αρχές αρνούνται να πάρουν έστω και στοιχειώδη μέτρα για το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τα οποία γίνονται σεβαστά μόνο στα χαρτιά.

Παράλληλα όμως η ίδια οργάνωση έχει καλέσει την κυβέρνηση Οζάλ να επικυρώσει το έκτο πρωτόκολλο της ευρωπαϊκής συνθήκης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βασικών ελευθεριών το οποίο καταργεί την ποινή του θανάτου για αδικήματα σε καιρό ειρήνης.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η προπαγάνδα του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών έχει πετύχει τους σκοπούς της αφού επίσημα το υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ όχι μόνο έχει αφομοιώσει την τουρκική προπαγάνδα αλλά δρα σαν αναμεταδότης των ισχυρισμών της. Ταυτόχρονα η Τουρκία ασκεί πιέσεις στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες εκβιάζοντας την παραμονή της στο ΝΑΤΟ με την ένταξη της στην ΕΟΚ.

Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας η Τουρκία χαρακτηρίζει τις πληροφορίες της Διεθνούς Αμνηστίας λανθασμένες και προκατειλημμένες ενώ παράλληλα προσπαθεί να δημιουργήσει θέμα «τουρκικής μειονότητας» της Δυτικής Θράκης, αν και τόσο η Διεθνής Αμνηστία όσο και η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Ελσίνκι αναφέρουν τη μειονότητα που επικαλείται η Τουρκία ως μουσουλμανική και όχι «τουρκική».

Πέρα από το ανυπόστατο των τουρκικών ισχυρισμών για πολιτική, θρησκευτική και πολιτιστική καταπίεση των μουσουλμάνων στην Ελλάδα οι ίδιες οργανώσεις αναφέρουν την ύπαρξη ελληνικής μειονότητας στην Τουρκία.

Τα δικαιώματα

Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι αν πραγματικά θέλει η τουρκική κυβέρνηση να γίνει η Τουρκία μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, πρέπει να ξεκαθαρίσει το πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα. Σε αυτά συγκαταλέγεται η ανεξιθρησκεία.

Η Τουρκία είναι κράτος κοσμικής εξουσίας από την ίδρυση της τουρκικής δημοκρατίας το 1923. Σύμφωνα με το άρθρο 163 του τουρκικού ποινικού κώδικα χαρα-

κτηρίζεται παράνομη οποιαδήποτε προσπάθεια για αλλαγή της κοσμικής φύσης του κράτους. Το άρθρο αυτό απαγορεύει «την αρχηγεία και συμμετοχή σε οργάνωση με σκοπό τον προσηλυτισμό του κράτους σε θρησκευτικές αρχές και πεποιθήσεις ή προπαγάνδα για αυτό τον σκοπό».

Το 1987 μπορεί να χαρακτηριστεί «μαύρο έτος» για τις θρησκευτικές δραστηριότητες στην Τουρκία καθώς ο αριθμός των ατόμων που διώχθηκαν για αυτές αυξήθηκε σημαντικά αφού μόνο στο δικαστήριο κρατικής ασφάλειας της Ισταμπούλ ξεκίνησαν τους πρώτους 7 μήνες του χρόνου 44 δίκες με 128 κρατούμενους, μέλαιοι περισσότεροι Ισλαμικών Αδελφοτήτων.

Ανθρώπινο δικαίωμα όμως είναι και η ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης.

Ο Bektas Erdoğan βοήθησε στη σύνταξη του Kitle για μια μικρή περίοδο στο τέλος της δεκαετίας του 1970. Δεν είχε κλείσει ακόμα τα 25 του χρόνια. Καταδικάστηκε σε 36 χρόνια φυλάκιση και δεν θα αφεθεί ελεύθερος πριν τα μέσα της δεκαετίας του 1990.

Μέσα στο 1988 ο αριθμός δημοσιογράφων, συγγραφέων, συντακτών και εκδοτών που δικάζονται, αυξήθηκε κι άλλο. Το δικαστήριο κρατικής ασφάλειας της Ισταμπούλ μόνο στους έξι πρώτους μήνες του 1988, αποφάσισε να δημεύσει πάνω από σαράντα εκδόσεις και να δικάσει τους συντάκτες. Οι περισσότερες από τις εκδόσεις αυτές ήταν πολιτικά περιοδικά.

Μερικοί δημοσιογράφοι έχουν καταδικαστεί σε φυλάκιση εκατό ετών ή και περισσότερο όταν όμως οι ποινές επικυρωθούν από το Εφετείο «μειώνονται» στη μέγιστη ποινή της ισόβιας κάθειρξης. Υπάρχει αυτόματη πρόβλεψη για μείωση της ποινής κατά 60 τοις εκατό.

Ανάμεσα στους τύπους κατηγοριών που οι τουρκικές αρχές ασφάλειας χρησιμοποιούν σαν μέσα ενοχοποίησης κατά την εκδίκαση θεμάτων Τύπου είναι: «η δημοσίευση αυτονομιστικής ή κομμουνιστικής προπαγάνδας», «υπονόμευση του εθνικού αισθήματος» και «προτροπή για συμμετοχή σε αυτονομιστικές δραστηριότητες».

Επικίνδυνη θεωρείται ακόμα και η απλή εργασιακή σχέση ενός δημοσιογράφου με εκδοτικούς οίκους που ειδικεύονται στην έκδοση βιβλίων για την ιστορία και τον πολιτισμό μειονοτήτων στην Τουρκία όπως Κοούρδοι, Αρμένιοι, Έλληνες κ.ά. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε την περίπτωση του Recep Maraslı.

Η δίωξη πολλών δημοσιογράφων έχει και ...αναδρομικό χαρακτήρα αφού αρκετοί από αυτούς συνελλήφθησαν και δικάστηκαν για άρθρα που είχαν δημοσιευθεί τον καιρό που ήταν νόμιμα.

Στη «δημοκρατική» Τουρκία, «ανθυγιεινή» είναι και η συμμετοχή σε ορισμένα απαγορευμένα κόμματα όπως το Τουρκικό Κομμουνιστικό Κόμμα (ΤΚΡ) και το Τουρκικό Εργατικό Κόμμα (ΤΙΡ). Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις των κομμουνιστών ηγετών Κουτλού και Σαργκίν.

Το τι συνέβη με την επιστροφή τους

στην Τουρκία είναι γνωστά από τον Τύπο και δεν θα επεκταθούμε.

Στο θάρρος των Κουτλού και Σαργκίν να επιστρέψουν από την εξορία στη χώρα τους, οι τουρκικές αρχές αντέτειναν το θράσος να τους συλλάβουν, να τους φυλακίσουν και να τους βασανίσουν παρά τις διεθνείς αντιδράσεις που προήλθαν από τη σημαντική δημοσιότητα του γεγονότος τόσο στην ίδια την Τουρκία όσο και στο εξωτερικό.

Η Δικαιοσύνη

Η τουρκική Δικαιοσύνη είναι το δεξί χέρι των αρχών και της εκτελεστικής εξουσίας.

Τα στρατιωτικά δικαστήρια δεν είναι ανεξάρτητα ούτε από νομική άποψη ούτε στην άσκηση του νόμου, αλλά ενεργούν σύμφωνα με τις διαταγές των στρατιωτικών αρχών. Από το Σεπτέμβριο του 1980 μέχρι το τέλος του 1983 ο Τούρκος υπουργός Άμυνας ο οποίος διορίστηκε από το συμβούλιο εθνικής ασφάλειας διορίζει και απέλυε στρατιωτικούς δικαστές σε συνεργασία με τον αρχηγό του Γενικού Επιτελείου. Έκτοτε οι στρατιωτικοί δικαστές διορίζονται από ένα συμβούλιο του γενικού επιτελείου των ενόπλων δυνάμεων.

Ορισμένοι δικαστικοί απολύθηκαν κατά τη διάρκεια πολιτικών δικών επειδή θεωρήθηκαν πολύ επεικέρις ή επειδή είχαν ενεργήσει αντίθετα με τις επιθυμίες των στρατιωτικών.

Εξάλλου είναι αμφίβολο αν γίνονται αντικειμενοί έρευνας όλες οι καταγγελίες για βασανιστήρια που αναφέρονται στις τουρκικές αρχές. Μόνο στον τουρκικό Τύπο υπήρξαν δημοσιεύματα για εκατοντάδες κατηγορημένους σε πολιτικές δίκες που έδωσαν καταθέσεις οι οποίες κατά τους ισχυρισμούς τους, αποσπάστηκαν με βασανιστήρια.

Σήμερα παρ' όλο που έχει λήξει ο στρατιωτικός νόμος τα στρατιωτικά δικαστήρια στην Τουρκία συνεχίζουν να δικάζουν πολιτικούς κρατούμενους. Σύμφωνα με το υπουργείο Δικαιοσύνης, τον Απρίλιο του 1988 πάνω από 5.300 άτομα δικάστηκαν από στρατιωτικά δικαστήρια. Μερικοί από αυτούς ήταν κρατούμενοι για περισσότερο από 7 χρόνια, ενώ τους είχαν αρνηθεί το δικαίωμα για νόμιμη δική σύμφωνα με τους διεθνείς κανόνες. Άλλοι δικάζονται με δυο μέτρα και δυο σταθμά ανάλογα με τις πολιτικές τους πεποιθήσεις. Δεξιοί κρατούμενοι δικάζονται για ένα ποινικό αδίκημα που είχαν διαπράξει και για το οποίο μπορούσε να απονεμηθεί χάρη. Αντίθετα όταν το ίδιο αδίκημα διαπράττεται από έναν αριστερό μεταφράζεται σαν... «απόπειρα βίαιης ανατροπής του Συνταγματικού Συστήματος» (sic).

Κατηγορία που επισύρει την ποινή του θανάτου και για την οποία δεν αποδίδεται χάρη σύμφωνα με το παρόν σύνταγμα.

«Αν είχατε χτυπηθεί όπως εγώ χτυπήθηκα στην αστυνομία θα είχατε ομολογήσει όλα τα αδικήματα που έχουν γίνει στην Τουρκία» είπε έφηβος κατηγορούμενος σε δικαστήριο της Κωνσταντινούπολης...

Το κόμμα των «Πρασίνων» γεννήθηκε το '79 μέσα από την συνένωση διαφόρων εναλλακτικών κινημάτων και φορέων της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς.

Η διαφορά στην καταγωγή των διαφόρων «τάσεων» φάνηκε να κλονίζει την ευαίσθητη ισορροπία που είχε επιτευχθεί. Όμως οι εκλογές στο Δυτικό Βερολίνο με την άνοδο των Ακροδεξιών οδήγησε σε μια επανασυσπείρωση των «Πρασίνων».

Η βουλευτής του κόμματος των «Πρασίνων» Waltraud Schoppe μίλησε για την πορεία του κόμματος και τα επιτεύγματά του στη συνεργασία του ΑΝΤΙ Λήδα Καζαντζάκη.

ΕΡ: Πού θα επικεντρώνετε τις αιτίες των τριβών στο κόμμα των «Πρασίνων» το τελευταίο διάστημα;

ΑΠ.: Στο κόμμα μας κυριαρχούν δυο βασικές τάσεις. Η μια διαμορφώνεται από τους λεγόμενους Realos (ρεαλιστές), οι οποίοι υποστηρίζουν μια πολιτική των

κοινοβουλίου και των διαδικασιών του.

ΑΠ.: Αυτό είναι το παράδοξο της όλης υποθέσεως. Το '79 με την ίδρυση του κόμματος των «Πρασίνων» πάρθηκε αυτόματα μια απόφαση και η απόφαση αυτή ήταν υπέρ της κοινοβουλευτικής διεκδίκησης των αιτημάτων μας.

Αυτό που μέχρι τώρα απέρριπταν ολοκληρωτικά οι «ριζοσπάστες» ήταν αφ' ενός μεν, η ιδέα της δημιουργίας κάποιου συνασπισμού με άλλα κόμματα, αφ' ετέρου η ανάληψη κάθε είδους κυβερνητικών ευθυνών που θα μπορούσε να τους συμπαρασύρει σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους μέσα στο βούρκο των αστικών κομμάτων.

Αλλά το μέτωπο αυτό «έσπασε» μετά τις εκλογές.

Οι γνωστοί για τη ριζοσπαστικότητα των θέσεων τους Βερολινέζοι «Πράσινοι» αποφάνθηκαν ξαφνικά δημοσίως υπέρ του συνασπισμού με την SPD. Ο κύριος λόγος για τη «στροφή» αυτή προς την κοινοβουλευτική συνεργασία υποθέ-

GLU-Wahlplakat
Werbung auf Umweltschutzpapier

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ - Ο «ΤΡΙΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ» ΣΤΗΝ

μεταρρυθμίσεων μέσω της κοινοβουλευτικής οδού και προέρχονται κυρίως από το ειρηνιστικό οικολογικό και το φεμινιστικό κίνημα. Τη δεύτερη αποτελούν οι λεγόμενοι Fundis, οι ριζοσπάστες που έχουν αναλάβει περισσότερο το ρόλο του ή της κριτικού και αντιστέκονταν ανέκαθεν στην ιδέα του συνασπισμού με άλλα κοινοβουλευτικά κόμματα. Η «καταγωγή» τους εντοπίζεται κυρίως στο χώρο της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς.

Και οι δυο τάσεις εξυπηρετούν ένα κοινό σκοπό, την όσο το δυνατόν ευρύτερη εφαρμογή μιας οικολογικής πολιτικής. Η διαφορά τους συνίσταται στην «σωστή διατύπωση» του στόχου αυτού, γεγονός που αποτέλεσε και το επίκεντρο της διαμάχης των τελευταίων μηνών.

Και εάν πράγματι προσπαθήσει κανείς να φθάσει στις «ρίζες» του όλου ζητήματος θα ανακαλύψει ότι πρόκειται για τη διάσταση μεταξύ μεταρρυθμιστικής πολιτικής και επανάστασης.

Παρ' όλα αυτά για μένα, ο κίνδυνος της διάσπασης δεν είναι υπαρκτός. Διότι η συνύπαρξη αυτών ακριβώς των δυο αντιμαχόμενων τάσεων διαμορφώνει την ταυτότητα του κόμματος των «Πρασίνων».

ΕΡ.: Και όμως οι «ριζοσπάστες» τηρούσαν ανέκαθεν μια γενικότερη στάση άρνησης του

τω ότι ήταν η πρωτοφανής άνοδος των «Ρεπουμπλικάνων» της Ακροδεξιάς που οδήγησε αυτόματα στη δημιουργία ενός δημοκρατικού λαϊκού μετώπου εναντίον τους.

Πιστεύω, αν μη τι άλλο, ότι η αλλαγή αυτή στη συμπεριφορά τους απέναντι στην SPD (σοσιαλδημοκρατικό κόμμα) και το κοινοβούλιο προδιαγράφει κατά κάποιο τρόπο και τη μελλοντική εξέλιξη του κόμματός μας προς μια ρεαλιστική πολιτική, μια πολιτική των μεταρρυθμίσεων.

ΕΡ.: Σύνθημα: Οικολογία και Αριστερά. Το κόμμα των «Πρασίνων» αντικαθιστά, ας μου επιτραπεί η έκφραση, στην Ομοσπονδιακή Γερμανία την Αριστερά ως ποιο βαθμό πιστεύετε ότι ένα κόμμα σαν το δικό σας, που έδωσε για πρώτη φορά στο οικολογικό κίνημα πολιτικό κύρος και λόγο, κατόρθωσε να δημιουργήσει τις βάσεις για μια διαλεκτική σχέση μεταξύ του παραδοσιακού εργατικού κινήματος και των νεότερων κοινωνικών κινήματων όπως το οικολογικό;

ΑΠ.: Κατ' αρχήν πιστεύω ότι στην Ομοσπονδιακή Γερμανία δεν υπάρχει πλέον το κλασικό εργατικό κίνημα. Παράλληλα με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου δημιουργήθηκαν νέα κοινωνικά στρώματα, όπως για παράδειγμα εκείνο των τεχνικών υπαλλήλων, νέες κοινωνικές ομάδες.

Τα αιτήματά τους έχουν διαφοροποιηθεί τόσο από εκείνα της παραδοσιακής εργατικής τάξης, που δεν θα μπορούσαν να εκπληρωθούν από ένα καθαρά κομμουνιστικό κόμμα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα για παράδειγμα καταστρατηγήθηκαν και στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού, αυτό το γνωρίζουμε τόσον από τη Σοβιετική Ένωση όσο και από την Κίνα.

Γι' αυτό θα έλεγα ότι διαθέτουμε μεν Αριστερά, αλλά μια Αριστερά που διαχωρίζει πλήρως τη θέση της από το σοβιετικό και τον γκορμπατσόφικο σοσιαλισμό —με εξαίρεση φυσικά τη μικρή ομάδα του D.K.P. (Γερμανικό Κομμουνιστικό Κόμμα)— διότι και στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων γίνεται το ίδιο ασύδοτα όπως στον καπιταλισμό.

Με το να παραδοθεί η βιομηχανική παραγωγή στο λαό δεν επιλύονται τα μεγάλα οικολογικά προβλήματα.

Πρέπει να αλλάξουν ριζικά οι μέθοδοι παραγωγής, να δοθεί προτεραιότητα στο οικολογικό, να απαγορευθεί πλήρως η κατασκευή προϊόντων βλαβερών για τον άνθρωπο και το περιβάλλον και όλα αυτά δεν είναι φυσικά πραγματοποιήσιμα μέσα σε ένα καπιταλιστικό καθεστώς όπου η βιομηχανία παράγει σύμφωνα με

την αύξηση του τζίρου.

ΕΡ.: Τον τελευταίο καιρό οι καταναλωτικές συνήθειες του μέσου Γερμανού εμφανίζονται σημαντικά διαφοροποιημένες προς όφελος της οικολογίας, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι ο μέσος Γερμανός έχει αποκτήσει μian ισχυρή οικολογική συνείδηση. Κατά πόσο πιστεύετε ότι συνέβαλε στην αλλαγή αυτή, η ενημερωτική πολιτική του κόμματός σας;

ΑΠ.: Νομίζω ότι το σημαντικότερο επίτευγμα του κόμματός μας συνίσταται στο ότι αφενός μεν διαφωτίσαμε ενημερώσαμε και ευαισθητοποιήσαμε το γερμανικό λαό σχετικά με τα οικολογικά ζητήματα, αφετέρου αναγκάσαμε τα υπόλοιπα κόμματα του κοινοβουλίου να ασχοληθούν με τα ζητήματα αυτά και με την επεξεργασία τους. Συχνά βέβαια ο τρόπος διευθέτησής τους και οι λύσεις που δόθηκαν δεν μας ικανοποίησαν αλλά τουλάχιστον απέτελεσαν για πρώτη φορά τμήμα των κοινοβουλευτικών διεργασιών.

Και πρέπει να παραδεχθεί κανείς ότι σήμερα στην Ομοσπονδιακή Γερμανία η οικολογική συνείδηση έχει διεισδύσει σε όλα ανεξαιρέτως τα κοινωνικά στρώμα-

ΑΠ.: Όχι μόνο το κόμμα μας. Δεν πρέπει να ξεχνά κανείς ότι στην Ομοσπονδιακή Γερμανία έχει αναπτυχθεί ένα πολύ ισχυρό κίνημα από τις ομάδες πρωτοβουλίας πολιτών.

Και η επιτυχία της «Πράσινης» πολιτικής θα έπρεπε να αποδοθεί ισότιμα τόσο στις ομάδες πρωτοβουλίας πολιτών, όσο και στο κόμμα, η επιτυχία μας με άλλα λόγια είναι αποτέλεσμα της στενής συνεργασίας κόμματος και βάσης.

Εμείς σαν κόμμα αποδεχόμαστε τις προτάσεις των ομάδων και προσπαθούμε να τις προωθήσουμε στο κοινοβούλιο. Αυτός είναι ο ρόλος μας σαν κόμμα και θα ήταν λάθος να ισχυρισθούμε, ότι όλες οι ιδέες και οι γνώσεις προέρχονται αποκλειστικά από το κόμμα.

ΕΡ.: Με ποια συναισθήματα αντικρύζουν οι «Πράσινοι» της Δυτικής Γερμανίας το 1992; Το 1992 συνδέεται για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα εκτός των άλλων και με την ιδέα της «ανάπτυξης», του «ανοίγματος» νέων αγορών και φυσικά με την εξαγωγή οικολογικών προβλημάτων. Με ποιο τρόπο προτίθεσθε να αντιτάξετε την «πράσινη ιδεολογία» εναντίον όλων αυτών;

ΑΠ.: Πρέπει να παραδεχθώ ότι εμείς σαν «Πράσινοι» αντικρύζουμε την ημερομηνία αυτή με ανάμεικτα συναισθήματα. Διότι πιστεύουμε ότι η «ενωμένη Ευρώπη» δεν θα προσανατολισθεί απαραίτητα σύμφωνα με τα ανώτερα κοινωνικά και οικολογικά επίπεδα.

Είναι πολύ πιθανό δηλαδή, οι χώρες στις οποίες έχει συντελεσθεί μια σημαντική πρόοδος στον οικολογικό τομέα να αναγκασθούν να κάνουν υποχωρήσεις προς «όφελος» της ιδέας του ανταγωνισμού.

Εκτός αυτού φοβάμαι ότι με το άνοιγμα των συνόρων μπορεί να επέλθει μια πολιτιστική αλλοτρίωση των χωρών που θα προσπαθήσουν να εναρμονισθούν στα υψηλά βιομηχανικά στάνταρντς των οικονομικά ισχυρών κρατών της Ευρώπης. Και η απώλεια αυτή δεν μπορεί να αναπληρωθεί.

Ας σημειωθεί εδώ ότι εάν όλες οι χώρες της Ευρώπης προσανατολισθούν σύμφωνα με τις καταναλωτικές συνήθειες της Ομοσπονδιακής Γερμανίας, εάν για παράδειγμα όλα τα κράτη της Ευρώπης αποκτήσουν αναλογικά τον ίδιο αριθμό αυτοκινήτων με τους κατοίκους της Ομοσπονδιακής Γερμανίας πιστεύω ότι η γηραιά ήπειρος θα λυγίσει μπροστά στην οικολογική επιβάρυνση που θα προκληθεί.

Πρέπει να ομολογήσω, ότι δεν ξέρω πώς πραγματικά θα μπορούσε κανείς να «εμποδίσει» μια τέτοιου είδους «ανάπτυξη».

Μια λύση θα ήταν ίσως η δημιουργία επιτροπών για την θέσπιση ορισμένων «προτεραιοτήτων» για παράδειγμα οικολογικών που θα προέχουν των «προ-

τεραιοτήτων» της οικονομίας και του τζίρου.

ΕΡ.: Πιστεύετε ότι αυτό θα ήταν δυνατό με τη δημιουργία μιας ισχυρής «Ευρωπαϊκής Πράσινης» δύναμης;

ΑΠ.: Σίγουρα. Υπάρχει ήδη η ευρωκοινοβουλευτική ομάδα του Ουράνιου Τόξου, όπου συνεργάζονται «πράσινοι» και αριστεροί. Και ελπίζω ότι στις επόμενες ευρωεκλογές η ομάδα αυτή θα ισχυροποιηθεί με την προσχώρηση περισσότερων ομάδων από άλλες χώρες.

ΕΡ.: Έχει αρχίσει ήδη και κάποια συνεργασία με το ελληνικό οικολογικό κίνημα, ή με το οικολογικό τμήμα της ΕΑΡ;

ΑΠ.: Έχουν γίνει κατά καιρούς συναντήσεις με διάφορες εναλλακτικές ομάδες του ελληνικού οικολογικού κινήματος, αλλά δυστυχώς κάθε φορά που εκπρόσωποι του κόμματός μας επισκέπτονται την Ελλάδα έρχονται σε επαφή και με μια διαφορετική ομάδα και εδώ εντοπίζεται η μεγαλύτερη αδυναμία του ελληνικού οικολογικού κινήματος, η αδυναμία ενοποίησής του, στο σημείο στο οποίο θα έπρεπε να συσπειρωθούν οι προσπάθειες των διαφόρων ομάδων. Η συγκρότησή μας σε κόμμα το '79 ήταν και για μας αποτέλεσμα μακρόχρονων προσπαθειών και συναντήσεων και νομίζω ότι άξιζε τον κόπο. □

ΠΟΛΙΤΙΚΗ;

τα. Η επιλεκτική συλλογή των οικιακών απορριμμάτων που προορίζονται για ανακύκλωση είναι π.χ. πράξη αυτονόητη για κάθε Γερμανό. Πηγαίνοντας με το πλοίο στην Αίγινα είδα κάποιον να πετά δύο μπαταρίες στο τασάκι και του επέστησα την προσοχή στο γεγονός ότι είναι δηλητηριώδεις και ότι θα έπρεπε να πεταχθούν σε ειδικούς χώρους. Ο άνθρωπος με κοίταξε έκπληκτος και δεν κατάλαβε καν τι εννοούσα. Σε μας κάτι τέτοιο θα ήταν σήμερα, αδιανόητο, και νομίζω ότι αυτό οφείλεται στην ενημερωτική πολιτική μας.

Αλλά ας μην κρυβόμαστε πίσω από το δάκτυλό μας. Όσο σημαντική και αν είναι η συμβολή του ενός, τα μεγάλα οικολογικά προβλήματα προκαλούνται μέσω της βαριάς βιομηχανίας. Μια αλλαγή της μεθόδου παραγωγής θα απαιτούσε πολύ υψηλές επενδύσεις από μέρους της βιομηχανίας γι' αυτό και η τωρινή ομοσπονδιακή κυβέρνηση δεν τολμά να αγγίξει καν το ζήτημα αυτό. Και εδώ ακριβώς αρχίζει το δικό μας έργο στην άσκηση πίεσης δηλαδή μέσα από το κοινοβούλιο για να μπορέσει κάποτε να ξεκινήσει η διαδικασία αυτή.

ΕΡ.: Αποτελεί δηλαδή το κόμμα σας κατά (κάποιον τρόπο) ένα ρυθμιστικό παράγοντα μέσα στο κοινοβούλιο.

Το βιβλίο που πρέπει να διαβαστεί από όλους

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΜΥΣΤΙΚΑ

Η Τέχνη της Έκστασης στον Έρωτα μέσα από διδασκαλίες του Ινδουϊστικού Πολιτισμού - ΤΑΟ, ΚΑΜΑ ΣΟΥΤΡΑ κτλ.

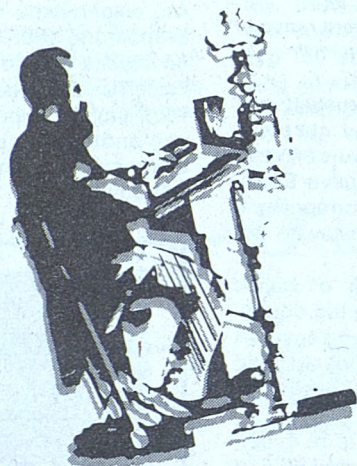
Πάνω από 600 φωτογραφίες και πλήθος από ανέκδοτες γκραβούρες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΜΠΟΥΚΟΥΜΑΝΗ
Μαυρομιχάλη 1 - 3618502

Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΜΙΚΑ ΒΑΛΤΑΡΙ

Ο ΠΕΡΙΠΛΑΝΩΜΕΝΟΣ

«Το βασικό στοιχείο της πίστης μου είναι η απόλυτη ελευθερία και η μη παραδοχή ούτε νόμου ούτε φόρμουλας καμιάς. Μοναδικός κανόνας μου είναι οι προσταγές της καρδιάς. Όλα μου τα υπάρχοντα τα κουβαλώ επάνω μου κι έτσι, όταν δω ένα καραβάνι να ξεκινάει, μπορώ να το ακολουθήσω αμέσως, αν έτσι μου κάνει κέφι. Κι αν βρεθεί στο δρόμο μου κάποιο παράξενο πουλί, μπορώ να στρίψω και να το ακολουθήσω, για να μείνω στην ερημιά και να αφοσιωθώ στη μοναχική περισυλλογή. Αν δω σε κάποιο λιμάνι ένα πανί να υψώνεται, μπορεί να το δεχτώ σαν οινόν και να επιβαστώ στο πλοίο. Κι αν πάλι, εμφανιστεί πίσω από ένα καφασωτό κάποιο λευκό χεράκι και μου πετάξει ένα λουλούδι, το παίρνω κι αυτό σαν οινόν και το ακολουθώ».

Ο ΠΕΡΙΠΛΑΝΩΜΕΝΟΣ

Μαυρομιχάλη 5, τηλ.: 3623553 Αθήνα 106 79

Πέντε ενότητες συζητήσεων έγιναν στο ANTI-FESTIVAL. Αφορούσαν την πολιτική κρίση, τους θεσμούς, τον εκσυγχρονισμό, την οικολογία και τον Τύπο. Φυσικό βέβαια ήταν να προσδιορισθούν αυτές οι συζητήσεις και σε σχέση με τη σημερινή πολιτική κατάσταση.

Στις συζητήσεις αυτές όμως εκτός από την τρέχουσα πολιτική συγκυρία προσπαθήσαμε να δοθούν και άλλες διαστάσεις της σημερινής κρίσης και να αναπτυχθούν τα αίτια που τη δημιούργησαν.

Στόχος μας ήταν να δώσουμε και μέσα από το ANTI-FESTIVAL το ερέθισμα για έναν ευρύτερο διάλογο σχετικά με πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά, θεσμικά και οικολογικά προβλήματα, τα οποία η εκλογική συγκυρία αν δεν τα υποτιμά συνήθως τα μεταθέτει στο μέλλον ή στο περιθώριο ή από την άλλη πλευρά περιορίζονται σε μια ακαδημαϊκού χαρακτήρα συζήτηση.

Στο βαθμό που οι σχετικές ομιλίες και παρεμβάσεις στο δήμερο του ANTI-FESTIVAL θα αποτελέσουν έναυσμα για να αναπτυχθούν και άλλοι προβληματισμοί μπορεί να θεωρηθεί ότι η προσπάθεια αυτή αποτελεί μια μικρή και ελάχιστη συμβολή για έναν διάλογο πέρα από όσα θα εκφωνηθούν στα προεκλογικά μπαλκόνια και θα διακηρύσσουν τα συνθήματα και οι αφίσες.

Στο προηγούμενο τεύχος δημοσιεύσαμε περιλήψεις από δύο συζητήσεις με θέματα «*Τύπος και πολιτική κρίση*» και «*Πολιτική κρίση και εκλογές '89 - Διαπιστώσεις, προοπτικές*». Στο σημερινό τεύχος δημοσιεύουμε τις περιλήψεις από τις υπόλοιπες συζητήσεις.

ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ

Σάββατο 8 Απριλίου

Τη συζήτηση συντόνισε ο καθηγητής **Αντώνης Μανιτάκης** ο πρώτος εισηγητής ο καθηγητής **Αριστόβουλος Μάνεσης** μίλησε για την έννοια της κρατικής εξουσίας και επεσήμανε ότι όλοι οι θεσμοί, δημόσιοι ή ιδιωτικοί, είναι εστίες εξουσίας. Το κράτος χρησιμοποιεί κάθε θεσμό για να εκμαυλίσει τη συναίνεση των εξουσιαζόμενων και έτσι να εξασφαλίσει τη διατήρηση και αναπαραγωγή της εξουσίας του.

Για την προστασία των πολιτών απέναντι στην όποια εξουσία και την κυρίαρχη ιδεολογία ο Αρ. Μάνεσης τόνισε ότι υπάρχουν σχηματικά τρεις μέθοδοι αντιμετώπισης: α) Αμφισβήτηση κάθε μικροεξουσίας στο πλαίσιο της καθημερινής ζωής, έτσι ώστε να μην υπάρχει εστία εξουσίας που να μην είναι εστία αντί-

Οι εισηγητές (από αριστερά) Γ. Πάσχος, Αρ. Μάνεσης, Αντ. Μανιτάκης, Δ. Χαλαράμης στη συζήτηση με θέμα: «Κράτος και κρίση θεσμών».

στασης. β) Αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων που παρέχουν οι κατεστημένοι θεσμοί και λειτουργική χρησιμοποίησή τους ως προχωρημένων θέσεων μάχης από τις ανερχόμενες κοινωνικοπολιτικές δυνάμεις και γ) παράλληλη προσπάθεια αυτονομίας από τους υπάρχοντες θεσμούς με αυτενέργεια των πολιτών και λειτουργία διαδικασιών άμεσης δημοκρατίας της βάσης και κοινωνικού ελέγχου μέσα από νέα κοινωνικά κινήματα (οικολογικά, φεμινιστικά, ειρηνιστικά, αντιρατσιστικά, διεκδικητικά του δικαιώματος στη διαφορετικότητα κτλ.).

Ο καθηγητής **Γιώργος Πάσχος** αναφέρθηκε στο πολιτικό σύστημα, στην οργάνωση και λειτουργία του μετά το 1974, καθώς και στην υπέρμετρη ενίσχυση της εκτελεστικής εξουσίας και κυρίως της ηγετικής ομάδας του κυβερνώντος κόμματος και του πρωθυπουργού και επίσης στη συγκεντρωτική λειτουργία του κράτους.

Το σκάνδαλο Κοσκωτά υπογράμμισε ο Γ. Πάσχος δεν αποκάλυψε μόνο πολιτικές ευθύνες και αξιόποινες πράξεις. Συγχρόνως αναμόχλευσε και ανέδειξε και κάποια κρίσιμα δομικά πλέον γνωρίσματα του πολιτικού μας συστήματος τα οποία αποσαφηνίζουν ορισμένες προεκτάσεις των δημοκρατικών θεσμών.

Αναφέρθηκε επίσης στην προσωποποίηση της πολιτικής στο δυϊσμό του πολιτικού συστήματος και στην αναπαραγωγή του. Έθιξε πλευρές του προτύπου εξουσίας του ΠΑΣΟΚ και έκανε εκτεταμένη αναφορά στη μορφή της πολιτικής κρίσης σήμερα.

Ανάλυσε τη θεματική αυτή ενόψει της σημερινής πολιτικής συγκυρίας και τέλος αναφέρθηκε στο σύγχρονο κράτος και τη φθορά των θεσμών της ελληνικής συνταγματικής τάξης.

Ο καθηγητής **Δημ. Χαλαράμης** αφού αναφέρθηκε στον προσδιορισμό του αντικειμένου και το πλαίσιο θέσμησης των διαδικασιών του πολιτικού αναφέρθηκε στις διαδικασίες συναίνεσης και κυρίως τις εξωθεσμικές.

Ιδιαίτερη αναφορά έκανε στην πολιτική κουλτούρα και την πολιτική συνείδηση που προκύπτει από ένα τέτοιο πολιτικό σύστημα, που επηρεάζεται από εξωθεσμικές λειτουργίες. Μίλησε για τον τεράστιο περιορισμό του ουσιαστικού περιεχομένου του δημοκρατικού συστήματος σήμερα και τέλος ανέλυσε το πελατειακό σύστημα και τη μετάβαση στο σημερινό καθώς και στη στάση των κομμάτων απέναντι στη λειτουργία του πολιτικού συστήματος.

ΑΥΤΑΡΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Σάββατο 8 Απριλίου

Τη συζήτηση συντόνισε ο **Αριστ. Μάνεσης**. Ο πρώτος εισηγητής καθηγητής **Αντ. Μανιτάκης** αναφέρθηκε στη μεταπολιτευτική κοινοβουλευτική δημοκρατία και στα χαρακτηριστικά της. Από την πολιτική κυριαρχία δια του αποκλεισμού υπογράμμισε

περνάμε μετά το '74 στην πολιτική κυριαρχία δια της ενσωμάτωσης. Από τη «διευθυνόμενη» στην πατερναλιστική δημοκρατία.

Στη συνέχεια μίλησε για το ποιο είναι το επίκεντρο της πολιτικής εξουσίας, το πώς μεταποτίσθηκε στις σχέσεις των κομμάτων μεταξύ τους και στις σχέσεις κυβέρνησης - αντιπολίτευσης.

Ο Αντ. Μανιτάκης αναφέρθηκε επίσης στη συγκρότηση των κομμάτων - μαζών, στις διαδικασίες πολιτικής αντιπροσώπευσης, στο αναθεωρητικό εγχείρημα του Συντάγματος το 1985, στη λειτουργία των κομμάτων και το ρόλο του πρωθυπουργού.

Τέλος ανέλυσε το σύστημα δικομματισμού, τις σχέσεις του με την ελεγχόμενη δημοκρατία του '50, την αναπαραγωγή και τη διαιώνισή του ενώ τόνισε ότι βρισκόμαστε σε μία φάση λανθάνουσας κρίσης νομιμοποίησης του πολιτικού συστήματος του '74 και επεσήμανε ότι το πλειοψηφικό κοινοβουλευτικό πρότυπο έφτασε στα όριά του.

Ο δικηγόρος **Νίκος Κωνσταντόπουλος**, επόμενος εισηγητής, αφού αναφέρθηκε στη μορφή και το ρόλο του κράτους σήμερα, επεσήμανε την επιβολή των εξουσιαστικών μορφών και σχέσεων ζωής που επιλέγονται έξω από τις διαδικασίες κοινωνικής έκφρασης και δράσης για εξυπηρέτηση αυτόνομων αναγκών και προτεραιοτήτων της κρατικής υπόστασης σε βάρος της κοινωνικής ύπαρξης.

Τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα τόνισε ο Ν. Κωνσταντόπουλος δεν είναι οι φιλελεύθερες διακηρυκτικού χαρακτήρα δημοκρατικές αξίες που διδάσκονται ακαδημαϊκά και καταναλώνονται δημαγωγικά, δεν είναι μόνο ιδιωτικές ελευθερίες, αλλά μετατρέπονται σήμερα και σε λειτουργίες ανάδειξης των κοινωνικών διεκδικήσεων και μεταβίβασης ή αμφισβήτησης της πολιτικής εξουσίας.

Ο εισηγητής ανέλυσε επίσης το καθεστώς των πολιτικών διώξεων και το χαρακτήρα της άσκησης των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων.

Ο λέκτορας **Γιώργος Σωτηρέλης** προσδιόρισε τους κινδύνους που ελλοχεύουν για τα ατομικά δικαιώματα από την αυταρχική εκτροπή της σύγχρονης δημοκρατίας, μέσα από τη διαλεκτική σχέση τις λειτουργικές διασυνδέσεις και τις εντάσεις ανάμεσα στο «κράτος δικαίου» και το «κράτος πρόνοιας».

Στη συνέχεια μίλησε για τις δυνατότητες και τις προϋποθέσεις υπέρβασης των κινδύνων προτείνοντας έναν κριτικό και επιθετικό «εγγυητισμό» των ατομικών δικαιωμάτων που θα στηρίζεται στην απόρριψη του κρατισμού και του νεοφιλελευθερισμού και στη δημιουργία των κατάλληλων όρων για τον κοινωνικό, πολιτικό και ατομικό αυτοκαθορισμό.

Ο λέκτορας **Ανδρέας Λοβέρδος** τελευταίος εισηγητής αναφέρθηκε στη διάθεση που υπάρχει ή δεν υπάρχει στο κοινωνικό σώμα να συγκατατεθεί στον περιορισμό των ατομικών και πολιτικών ελευθεριών.

Αφού ανέλυσε τις μορφές που εκδηλώνεται σήμερα το αυταρχικό κράτος επεσήμανε ότι μετά από 8 χρόνια διακυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ το κοινωνικό σώμα ή αδιαφορεί ή στο όνομα μιας εύρυθμης λειτουργίας του κράτους αποδέχεται - συναινεί στον περιορισμό ή την παραβίαση των ατομικών δικαιωμάτων.

Τα πλέον ευάλωτα σήμερα δικαιώματα είπε ο Ανδρέας Λοβέρδος είναι το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας, οι συμμετοχικές διαδικασίες, το απόρρητο των επικοινωνιών, η ελευθερία κυκλοφορίας των στοχασμών και η παραβίαση των δικαιωμάτων των αλλοδαπών και κυρίως των μεταναστών. Τέλος αναφέρθηκε στην αποουσιαστικοποίηση των πολιτικών δικαιωμάτων.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Σάββατο 8 Απριλίου

Σε αυτή τη συζήτηση εξετάστηκαν οι καταστροφές του περιβάλλοντος στον ελληνικό χώρο. Ο συντονιστής της συζήτησης **Λεωνίδας Λουλούδης** έκανε μια σύντομη εισαγωγή για το πρό-

βλημα του περιβάλλοντος σήμερα. Στη συνέχεια ο δασολόγος **Γ. Ντούρος** αναφέρθηκε στην καταστροφή των δασών και το πρόβλημα των βοσκοτόπων καθώς και σε θέματα αναδάσωσης και προστασίας των Εθνικών Δρυμών.

Ο νομικός **Β. Δωροβίνης** μίλησε για την πολιτιστική κληρονομιά σε σχέση με το περιβάλλον και την πολιτική διάσωσης των μνημείων στην Ελλάδα.

Για τα προβλήματα των Πρεσπών, την καταστροφή του περιβάλλοντος εκεί καθώς και τις παρεμβάσεις του κράτους μίλησε η **Κατερίνα Γιατρά**.

Στο νέφος και τα μέτρα που πάρθηκαν στο λεκανοπέδιο της Αττικής και ειδικά στην Αθήνα από την κυβέρνηση αναφέρθηκε ο **Νίκος Ζαλαώρας**. Ο ομιλητής επεσήμανε τις αντιφάσεις και την αποτυχία των μέτρων.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ: ΘΕΣΕΙΣ - ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ Κυριακή 9 Απριλίου

Σε αυτή τη συζήτηση τέθηκαν πέντε ενότητες με έντεκα ερωτήματα για συγκεκριμένα περιβαλλοντολογικά θέματα καθώς και για το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο προστασίας του περιβάλλοντος.

Ο συντονιστής της συζήτησης **Σπ. Παπασηπλιόπουλος** αναφέρθηκε στη διεθνή διάσταση του οικολογικού κινήματος και στην κινητοποίηση των οικολογικών οργανώσεων, αλλά και των κυβερνήσεων σε όλες τις χώρες για να αντιμετωπισθεί η καταστροφή του περιβάλλοντος.

Στη συνέχεια οι εκπρόσωποι των κομμάτων τοποθετήθηκαν στα ερωτήματα, στους νόμους για το περιβάλλον και τους βοσκοτόπους και αναφέρθηκαν στην πολιτική που θεωρούν ως την πλέον κατάλληλη για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα του ελληνικού χώρου.

Ο **Κ. Γείτονας**, εκπρόσωπος του ΠΑΣΟΚ, αναφέρθηκε στην περιβαλλοντική κρίση, στην πολιτική των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ που στηρίχθηκε όπως είπε στην πρόληψη και την ενσωμάτωση της πολιτικής για το περιβάλλον.

Αναφέρθηκε επίσης στην υλοποίηση του νόμου 1650/86 και στις δυσκολίες που υπάρχουν.

Ο **Β. Σπυρόπουλος**, εκπρόσωπος του ΚΚΕ, μίλησε για την πολιτική που ακολούθησε μετά τον Πόλεμο την οποία χαρακτήρισε οικολογικά αδιέξοδη. Αναφέρθηκε στην υπανάπτυξη και τα προβλήματα του Λεκανοπεδίου της Αττικής, χαρακτήρισε περιορισμένα και αποσπασματικά τα μέτρα και τις προτάσεις της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ.

Τόνισε την ανάγκη να εφαρμοσθεί μια πολιτική που να αποκαθιστά το σεβασμό της κοινωνίας στον άνθρωπο και τη φύση και αναφέρθηκε στο υπάρχον θεσμικό πλαίσιο. Τέλος έκανε αναφορά στο Εθνικό Κτηματολόγιο, την ταξινόμηση των γαίων,

την ενίσχυση των μέτρων προστασίας των δασών και την αναδάσωση.

Ο **Φ. Σπανός** εκπρόσωπος της ΔΗΑΝΑ τόνισε την ανάγκη συνύπαρξης της ανάπτυξης με το περιβάλλον. Η ανθρώπινη ύπαρξη, είτε, πρέπει να υπηρετηθεί από την ανάπτυξη και χαρακτηρίσει το περιβάλλον εθνικό θέμα.

Αναφερόμενος στο ν. 1650/86, είπε ότι η κυβέρνηση δεν άκουσε και δεν υιοθέτησε προτάσεις της αντιπολίτευσης και επεσήμανε τις δυσκολίες να εφαρμοσθεί ο νόμος σε σχέση με τα Προεδρικά Διατάγματα που απαιτούνται.

Τέλος μίλησε για τα σύγχρονα προβλήματα ιδιαίτερα στο Λεκανοπέδιο και έκανε αναφορά στις αντιφάσεις του νόμου για τους βοσκοτόπους.

Ο **Β. Ζουναλής** εκπρόσωπος του ΚΚΕ εσ. Αν. Αρ. υπογράμμισε ότι τα πράγματα δεν έγιναν καλύτερα για το περιβάλλον μετά το 1986. Αναφέρθηκε στις τεράστιες καταστροφές που έγιναν τα 10-15 τελευταία χρόνια (στην Αθήνα, στα δάση, στους υγροβιότοπους, τα ποτάμια κλπ.).

Μίλησε για τον τρόπο ανάπτυξης και για το αν υπάρχει πολιτική βούληση να υλοποιηθεί ο νόμος 1650/86. Αναφέρθηκε τέλος στην πολιτική που πρέπει να ακολουθηθεί και το κόστος που απαιτείται για το περιβάλλον το οποίο προκαλείται από τον τύπο ανάπτυξης που ακολουθείται.

Ο **Β. Δωροβίνης** εκπρόσωπος της ΕΑΡ είπε ότι δεν υπήρχε πολιτική βούληση να προχωρήσει ο νόμος (1650/86) τον οποίο χαρακτήρισε νόμο-κενό κέλυφος. Έγινε μόνο και μόνο ανέφερε χαρακτηριστικά για να έχουμε «πρόσωπο» στους διεθνείς οργανισμούς και οι αποφάσεις υλοποίησής του προχωρούν με ρυθμό χελώνας.

Στη συνέχεια διατύπωσε προτάσεις μεταξύ άλλων για το εθνικό Κτηματολόγιο, τη χαρτογράφηση και απογραφή της χλωρίδας και πανίδας, τη χρηματοδότηση των αναδασώσεων με το 1% του προϋπολογισμού, την προστασία των μνημείων κλπ.

ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ

Δευτέρα 10 Απριλίου

Ο **Κωνσταντίνος Τσουκαλάς** υπογράμμισε κατ' αρχήν την επικαιρότητα του θέματος εξαιτίας των σκανδάλων. Στην εισήγηση του αναφέρθηκε κυρίως στα προσπατούμενα για να προχωρήσουμε στην ερμηνεία, στο πώς είναι δυνατόν και υπό ποιες προϋποθέσεις να υπάρχουν χρηματικά σκάνδαλα.

Τόνισε τις νέες αμφίσημες σχέσεις ανάμεσα στο χρήμα και στους πολιτικούς θεσμούς, ενώ αναφέρθηκε στις διαφορές του σημερινού πολιτικού και κρατικού συστήματος από τα παρελθόντα στα οποία παρ' όλο που υπήρχαν και τότε σκάνδαλα έπαιρναν τη μορφή συγκεκριμένων ποινικών πράξεων καταχρήσεων δημοσίου χρήματος και όχι τη σημερινή που είναι μορφή νεότερη και ειδική.

Στη συνέχεια αναφέρθηκε στα χαρακτηριστικά του κράτους στην Ελλάδα και ιδιαίτερα του κοινωνικού κράτους που αναλαμβάνει το ρόλο να επινέμει και να διαχειρίζεται περισσότερα χρήματα σε κοινωνικές ομάδες. Στο σημείο αυτό επεσήμανε το πως το κράτος γίνεται ο πιο μεγάλος πελάτης και ποιες είναι οι σχέσεις με τις γίνετες.

Τέλος, μίλησε για το κόστος της πολιτικής, τις νέες στρατηγικές χρηματοδοτήσεις των οργανωμένων πολιτικών δυνάμεων και υπογράμμισε ότι πέρα από την κάθαρση τίθεται το ζήτημα των προϋποθέσεων για να ελαχιστοποιηθούν φαινόμενα όπως τα σημερινά.

Ο **Κωστής Βαϊτσός** αναφέρθηκε στη χρήση του χρήματος, και των οικονομικών πόρων και τη σχέση τους με την εξουσία. Προσδιόρισε το πολιτικό χρήμα ως πόρους που στοχεύουν όχι στο κέρδος, αλλά στην πολιτική εξουσία. Υπάρχει, είπε, για να επενδυθεί σε μηχανισμούς έτσι ώστε να υπάρχει πρόσβαση και κατάκτηση της εξουσίας, εμπέδωση, νομή και αναπαραγωγή της.

Αναφέρθηκε επίσης στις πηγές και την προέλευση του πολιτικού χρήματος, στα συμφέροντα και το βαθμό ιδιωτικοποίη-

σης του και στην οργανική σχέση του πολιτικού χρήματος, της εξουσίας, του ιδιωτικού τομέα και των Δημοσίων αποφάσεων.

Έθεσε 3 ερωτήματα: α) Σε ποιο βαθμό η έννοια της λαϊκής κυριαρχίας επηρεάζεται ή περιορίζεται από τη χρήση του πολιτικού χρήματος. β) Πώς συμβιβάζεται η έννοια της δημοκρατίας με την υπερσυγκέντρωση - ολιγοπωλιακή διάρθρωση του πολιτικού χρήματος και γ) Εάν η δημοκρατία περιλαμβάνει την ανανέωση προτάσεων-προσώπων, ποια είναι τα μεγέθη του κόστους της ανανέωσης και ποια είναι η επίδραση του πολιτικού χρήματος στην ανανέωση.

Τέλος έκανε αναφορά με στοιχεία, σε σχέση με το πολιτικό χρήμα σε διάφορους τομείς (οικονομικά κομμάτων, Τύπου, δημοσίου προϋπολογισμού, διαχειρίσεις πόρων ΕΟΚ κλπ.).

Ο τρίτος εισηγητής **Κώστας Βεργόπουλος** αναφέρθηκε στον ειδικό χαρακτήρα του φαινομένου (πολιτικό χρήμα-σκάνδαλο) και υπό ποιες προϋποθέσεις έγινε δυνατό.

Τόνισε πως η πολιτική εξουσία διαμορφώνει νέο χρήμα, ποιοι είναι οι στόχοι της και έκανε ιδιαίτερη αναφορά για το φαινόμενο της «χρηματιζόμενης πολιτικής».

Ακόμη μίλησε για την ανάπτυξη του λαϊκισμού, την υπερδιόγκωση της «πολιτικής» λειτουργίας και του κράτους στην Ελλάδα και τέλος πως λειτούργησε το ΠΑΣΟΚ σε σχέση με τα προηγούμενα.

Τη συζήτηση συντόνισε ο Κοσμήτορας της Νομικής Σχολής, καθηγητής **Γιώργος Κριμπάς**.

ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ

Τρίτη 11 Απριλίου

Ο **Μιχάλης Παπαγιαννάκης** αναφέρθηκε στις διεθνείς διαστάσεις της κρίσης, την οποία προσδιόρισε σαν την εξάντληση των δυνατοτήτων ανάπτυξης που εξασφάλιζε η προηγούμενη φάση. Αφού έκανε μια σύντομη αναφορά στα χαρακτηριστικά της σημερινής κρίσης και στο πώς αντιμετωπίζεται ο εκσυγχρονισμός από τις πολιτικές δυνάμεις μίλησε για τις αντιλήψεις που υπάρχουν περί εκσυγχρονισμού.

Το πρόβλημα υπογράμμισε είναι οι επιλογές και το ποια είναι η εκδοχή του εκσυγχρονισμού η οποία εντάσσεται στη σοσιαλιστική στρατηγική σε αντίθεση με τη νεοφιλελεύθερη.

Ο **Νίκος Δεσούλλας** αναφέρθηκε στις σχέσεις του εκσυγχρονισμού της διοίκησης και των θεσμών με τη λειτουργία της δημοκρατίας και την εμπέδωση του ήθους. Τόνισε την αναγκαιότητα ύπαρξης υλοποιήσιμων προτάσεων στον τομέα της διοίκησης και των θεσμών (Βουλή, κόμματα, διοικητική υποδομή κλπ.) για να δημιουργηθούν προϋποθέσεις για να βγει η χώρα από την κρίση.

Τέλος, υπογράμμισε την ανάγκη συναίνεσης και μεγαλύτερης παρέμβασης των φορέων σε κοινωνικά θέματα και αναφέρθηκε επίσης στις αρνητικές συνέπειες της κομματικοποίησης και των επιλογών που προσδιορίζονται κυρίως από τις κομματικές οπτικές και τα στενά κομματικά συμφέροντα.

Ο τρίτος εισηγητής **Νίκος Χριστοδουλάκης** αφού αναφέρθηκε στο πώς τίθεται στις σημερινές συνθήκες το ζήτημα του εκσυγχρονισμού υπογράμμισε την έλλειψη περιεχομένου λειτουργίας των θεσμών καθώς και την έλλειψη ενδιαφέροντος αναπροσαρμογής των θεσμών σε σχέση με τα νέα δεδομένα (σκάνδαλα κτλ.).

Μίλησε για τη διπλή φύση των θεσμών στην ελληνική κοινωνία —δημιουργούνται για να υπηρετήσουν συγκεκριμένους στόχους και στην πράξη λειτουργούν υπηρετώντας άλλους— την ανάγκη διαλόγου και μεταξύ των κοινωνικών ομάδων και τέλος για το ποια πρέπει να είναι τα κριτήρια του εκσυγχρονισμού σε σχέση με τα κοινωνικά προβλήματα και σε ποιους τομείς (π.χ. φορολογικό σύστημα) απαιτείται βαθιά τομή.

Τη συζήτηση συντόνισε ο εκδότης του **ΑΝΤΙ Χρ. Παπουτσάκης**.

Όλες οι συζητήσεις που έγιναν στο ΑΝΤΙ-ΦΕΣΤΙΒΑΛ '89 (εισηγήσεις, παρεμβάσεις, ερωτήσεις και απαντήσεις) πρόκειται σε σύντομο χρονικό διάστημα να εκδοθούν σε ειδική έκδοση.

ΕΠΙ
σημαί
νουμε

Αισθητική και οικολογική ρύπανση

Η κλασική γιγαντοαφίσα και η νεότερη πλαστική σημαιούλα αποτελούν πλέον αναπόσπαστο στοιχείο της προεκλογικής περιόδου στην Ελλάδα. Κυβέρνηση και αξιωματική αντιπολίτευση επιχειρούν απεγνωσμένα να καλύψουν την αδυναμία τους στο να προσελκύσουν ακροατήριο, ντύνοντας την πόλη με μεγαλόστομες γιγαντοαφίσες, κενού περιεχομένου. Αλλά και η επαρχία δεν γλυτώνει από την επιδρομή του πλαστικού. Όλοι οι δημόσιοι χώροι ντύνονται με πλαστικά σημαιάκια, θυμίζοντας εθνική γιορτή, μόνο που σε αυτή την περίπτωση έχουμε ένα εκλογικό πανηγύρι χωρίς όρια.

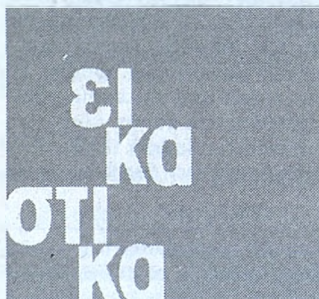
Η ανεπάρκεια πολιτικών και πολιτιστικών προγραμμάτων έρχεται να υποκατασταθεί από έναν χωρίς αισθητική και έμπνευση γιγαντισμό, ποντάροντας στον εντυπωσιασμό και στη λειτουργία του μέσου-αφίσα.

Ακριβώς εδώ κρύβεται η έλλειψη πολιτικού λόγου από την κυβέρνηση και την αξιωματική αντιπολίτευση. Προτιμούν την άφωνη-αφίσα από το διάλογο που προσφέρουν άλλα μέσα όπως η τηλεόραση και το ραδιόφωνο.

Δεν εννοούμε βέβαια τη χρήση της τηλεόρασης, όπως αυτή γίνεται από το κυβερνών κόμμα, αλλά την προβολή διακομματικών συζητήσεων για τα ουσιαστικά θέματα πάνω στα οποία θα έπρεπε να στηριχθεί η ψήφος του πολίτη.

Οι «μεγάλοι αρχηγοί», οι οποίοι μόλις τώρα ανακάλυψαν το πλαστικό, προσφέρουν στους οπαδούς τους χιλιάδες σημαιούλες, τη στιγμή που σε διεθνές επίπεδο εξαπλώνεται ο αγώνας ενάντια στη χρήση πλαστικού.

Ο αγώνας ενάντια στη ρύπανση στην Ελλάδα του 1989 δεν περιλαμβάνει μόνο το νέφος...

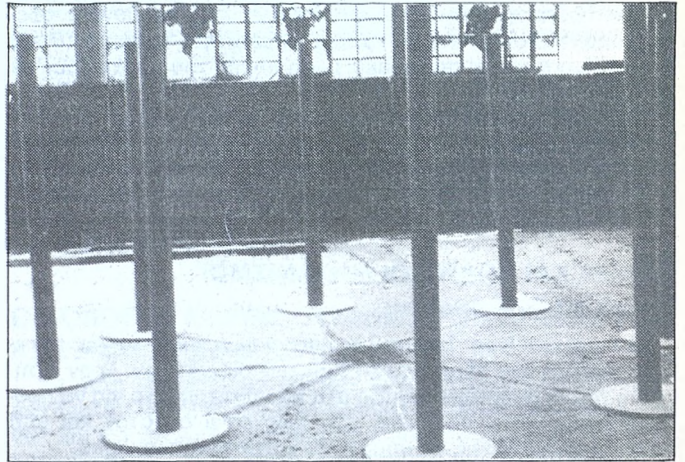

Νέοι με καινούργια έργα Η Ιονική παρεμβαίνει

Δύο ομαδικές με διπλό ενδιαφέρον: ότι παρουσίαζαν 21 από τους πιο «πρωτοποριακούς» καλλιτέχνες που εργάζονται σήμερα στην Ελλάδα, και ότι κανείς τους δεν έχει κλείσει τα 40. Δώδεκα μάλιστα είναι 33 χρονών και κάτω. Νέοι στα χρόνια, με νέα, και-

νούργια τέχνη.

Όλοι —οπωσδήποτε οι 10 του ΑΝΤΙ-Φεστιβάλ— έφεραν έργα νωπά, φτιαγμένα για τη συγκεκριμένη έκθεση, που έδειχναν κάπου-κάπου συμπαθητικά ίχνη «μπουρδουκλώματος». Αλλά το αυτοσχέδιο εκθεσιακό περιβάλλον γδαρμένων και μουντζουρωμένων τοίχων, αραχνιασμένων ταβανιών, σπασμένων τζαμιών που άφηναν άπλετο να μπαίνει το φως της ανοιξιότικης μέρας, με την ευωδιά των ανθισμένων νεραντζιών, δεν τα εμπόδιζε να σταθούν και να λειτουργήσουν με τις δικές τους δυνάμεις το καθένα. Με τα υφαντουργικά μηχανήματα φευγάτα, έδιναν σε ένα χώρο χιλίων τετραγωνικών μέτρων τη λογική μιας νέας λειτουργίας, ενός δοκιμαστηρίου για τη μορφοπαραγωγική δύναμη του ανθρώπου. Όποιος λέει δοκιμές δεν περιμένει πάντα επιτυχίες.

Μάρκος Σπηλιόπουλος, Λαμπάδες 2,00Χ0,15 μ.

Μερικά δεν είχαν βρει την άνεση να σταθούν μέσα σε τέτοιες αχανείς εκτάσεις, άλλα κατάφεραν να εγγράψουν δυναμικά την παρουσία τους. Είχαμε δει στο παρελθόν πιο «σφιχτά» κομμάτια των Χαραλάμπους (γ. 1956) και Φωτόπουλου (γ. 1957), αλλά το έργο του Αλεξίου (γ. 1960) —πιο ζωγραφικό με πρωτότυπο υλικό τα σκισμένα καλάμια, και το τελετουργικό περιβάλλον του Σπηλιόπουλου (γ. 1957) κρατούσαν όμορφα τη θέση τους. Το έργο του Χανδρή (γ. 1963) κάπως παραριγμένο, κέρδισε σε προσεκτικότερη θεώρηση, ενώ τα «μίνιμαλ» κομμάτια του Ζαχαριουδάκη (γ. 1958) και του Τρανού (γ. 1957) ελάχιστα και στις διαστάσεις τους, οι κατασκευές του Χάρου (γ. 1960), του Μιχαηλίδη (γ. 1960), της Ζαφειρίου (γ. 1962) ζητούσαν αλλιώς χώρο, εκτός αν ο χώρος τα ζητούσε αλλιώς.

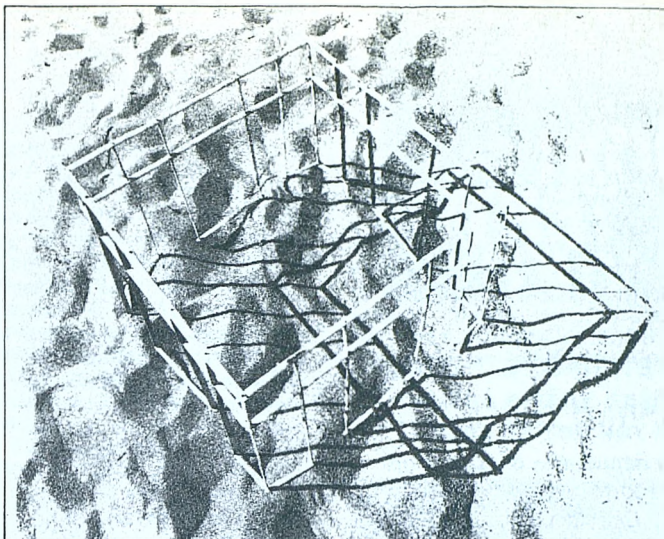
Στο «Σπίτι της Κύπρου» (ως 27.4.) άψογος εκθεσιακός χώρος, ασπρισμένοι πρόσφατα τοίχοι και ταβάνια, φωτισμός με όλους τους κανόνες του είδους, τα μικρά δωμάτια ατομικές πυξίδες όπου προβάλλεται σαν πολύτιμο κόσμημα το έργο του κάθε καλλιτέχνη —όμως κι εκεί τα έργα στέκονταν με την εγγενή τους δύναμη και βαρύτητα.

Αλλά σε τέτοιο φροντισμένο περιβάλλον οι υποχρεώσεις του καλλιτέχνη απέναντι στο γνωστό ήδη έργο του, οι προσδοκίες και αξιώσεις του θεατή είναι πολύ μεγαλύτερες, όταν μάλιστα πρόκειται για καλλιτέχνες που έχουν κιόλας όνομα και έξω από την Ελλάδα. Μόνον ο Μπάικας (γ. 1948) ανταποκρίνεται στις προσδοκίες, ίσως γιατί μοιάζει, από τα λίγα του έργα που γνωρίζουμε, να καλύπτει και τις υποχρεώσεις. Παρουσιάζει τέσσερα έργα που επιβε-

βαιώνουν την ποιότητα και την πρωτοτυπία της δουλειάς του, γνωστότερης στο Βέλγιο παρά στην Ελλάδα. Εργάζεται στα πλαίσια μιας καθαρά συμβατικής ζωγραφικής, φτιαγμένης με το πιο συμβατικό από όλα τα εργαλεία, το μολύβι στο χαρτί, αλλά με μια δύναμη στην τεχνική, μια φαντασία σπάνια στο όραμα, που τον οδηγεί και κοντά και πέρα από το συρρεαλισμό, μπαίνοντας στην περιοχή του ονείρου, καθώς συνδυάζει χωρίς δεύτερη σκέψη τα πιο κοινότοπα καθημερινά αντικείμενα και γεγονότα με μian ατμόσφαιρα σκοτεινού μυστηρίου ως προς την αιτιολόγησή τους, παρ' όλη τη φαινομενικά απλή και καθαρή λογική της εικόνας του. Του Βαρώτσου (γ. 1955) η «Επικίνδυνη Μπαλαρίνα» έχει την αιχμηρή ευρηματικότητα ιδεών και υλικών που χαρακτηρίζει τα πρόσφατα έργα του. Όμως

μπορεί άραγε η τέχνη να στηρίζεται μακροπρόθεσμα στην ακροβασία του ευρήματος; Από τους τρεις «αφηρημένους εκπαιδευτικούς», Φωκάς (γ. 1951), Κουπέγκος (γ. 1954), Ελένη Νικοδήμου (γ. 1955), η νεότερη δείχνει τη μεγαλύτερη συμπυκνωμένη δύναμη στις χειρονομίες της. Ο Λάππας (γ. 1950) απογοητεύει με τ' αποκόμματα από το μεγάλο «Χάρτη» του. Δεν φαντάζομαι να είναι μέσα στις προθέσεις του να φτιάχνει διακοσμητικές σιδεριές για παιδικές χαρές. Δεν τα έκρινε καν άξια να απεικονιστούν στον κατάλογο της έκθεσης. Ο Τζιώτης (γ. 1950) συνεχίζει τη διερευνήση όχι της γης (λαντ αρτ) αλλά του χώματος και της λάσπης σαν υλικού της τέχνης, με ενδιαφέρουσες κατασκευές: ο Τότσικας (γ. 1951) δοκιμάζει καινούργιο υλικό: το φως: ο Τζίβελος (γ. 1949) εμφανίζει μια κομψή κατασκευή με το γνωστό πορτοκαλί κόλουρο γλόμπο: ο Σκούρτης αγωνίζεται πάντα να αποσυσχετίσει το σχήμα ή σημείο: σταυρός από τους θρησκευτικούς και άλλους συνειρμούς του για να το εντάξει σε μια μυστική γραφή: ο Γεωργίου (γ. 1952) τέλος επιμένει σε ένα χθαμαλό «υπεραλισμό» όπου η απουσία πνοής είναι άραγε ηθελήμενη;

Οι δυο εκθέσεις, εκτός από το κέφι που μεταδίδανε τα περισσότερα έργα, θέτανε το βασικό ερώτημα της ωφελιμότητας ή και αναγκαιότητας της άσπογης παρουσίας, της φροντισμένης «συσκευασίας» packaging των έργων τέχνης σαν να ήταν καταναλωτικά αγαθά. Αλλά το αδύναμο έργο δεν κερδίζει από μια φροντισμένη παρουσίαση, παρά μόνο στα μάτια και στο συλλογισμό του ανύποπτου ή ανίδεου θεατή ότι για να επιδεικνύεται με τέτοια χλιδή πρέπει να έχει κάποια αξία ή σημασία σαν έργο τέχνης, όχι φανερό στον αδαή, που συνεπώς παρασύρεται να το θαυμάσει ή να το προσεγγίσει αν όχι απαραίτητα με ευχαρίστηση, πάντως με σεβασμό, αντί να δηλώσει την αντίθεση ή την αποστροφή του. Αντίστοιχα υπονομεύεται και η αυτογνωσία των καλλιτεχνών και ενθαρρύνονται στην προχειρολογία αφού όλα περνάνε στο κοινό. Η διαφήμιση και το «πάκατζινγκ» ενός προϊόντος γίνεται ουσιαστικό στοιχείο της σύστασης και ποιότητάς του, ώστε τελικά να προτιμάται από σημαντικό έργο του οποίου η όψη δεν είναι εντυπωσιακή αλλά η εγγε-

Νίκος Αλεξίου

νης ποιότητα μεγάλη. Ίσως τα συστήματα προβολής και διαφήμισης του οποίου καταναλωτικού προϊόντος, ενός απορρυπαντικού π.χ. ή μιας φιάλης μύρας να μην είναι τα πιο πρόσφορα για την παρουσίαση (γιατί όχι και την κατανάλωση;) ενός έργου τέχνης.

* * *

Τις σκέψεις αυτές ξαναθυμήθηκα τις προάλλες στα εγκαίνια της έκθεσης Βακιρτζή (Πινακοθήκη ως 14.5.) με την παρουσίαση του πολυτελέστατου «λευκώματος» (γιατί αλήθεια επιμένουμε στη χρήση αυτού του όρου του 19ου αιώνα;) της Ιονικής Τράπεζας για τα 150 χρόνια της. Καθέλκυση με λόγους λογύδρια και αναψυκτικά, χρήση δυο ορόφων της Πινακοθήκης για την παρουσίαση όλου του έργου του Βακιρτζή, είναι ακριβώς η περίπτωση όπου το λούσο του «πάκατζινγκ» αποπροσανατολίζει το κοινό για την πραγματική σημασία του έργου ενός καλλιτέχνη, που πέθανε μόλις πριν λίγους μήνες — και της θέσης του μέσα στην ελληνική σύγχρονη τέχνη. Πώς να μην υπερπάρνει το κοινό ότι ο Βακιρτζής είναι ισάξιος του Θεόφιλου ή του Χαλεπά, ή του ζωντανού πάντα Γιάννη Μόραλη, αφού όλοι αξιώθηκαν, οι δυο πρώτοι πολλές δεκαετίες μετά το θάνατό τους, εκδόσεις τόμων ανάλογης πολυτέλειας από διάφορες Τράπεζες; Όχι μόνο γίνεται γνωστό το έργο του Βακιρτζή και τιμάται με εισαγωγή του Διευθυντή της Εθνικής Πινακοθήκης, αλλά ισοβαθμίζεται στα μάτια των απληροφόρητων με εκείνες τις κορυφές της σύγχρονης τέχνης μας που χρειάστηκαν

πολύτιμες εκδόσεις του για την ελληνική τέχνη, συγκάλεσε στη Θεσσαλονίκη μια 3μελή ομάδα μελών της Ελληνικής Εταιρίας Τεχνοκριτών (Μουρέλος, Χρήστου, Ξύδης) για να προγραμματίσει μαζί τους πολύ πριν εκδοθούν, και να επιλέξει τους 24 ζωγράφους του 19ου και 20ού αιώνα που περιλήφθηκαν τελικά στους δυο πρώτους τόμους της σειράς.

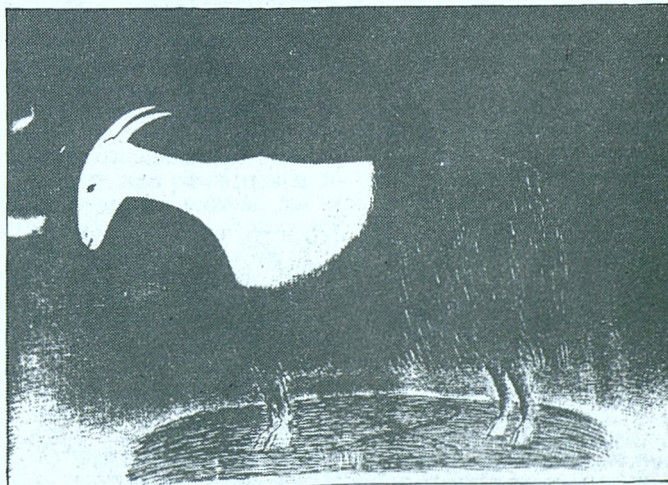
Η Ιονική Τράπεζα είναι η νεότερη άφιξη στον κύκλο των Τραπεζών εκείνων που αντιλήφθηκαν ότι θα ωφελούνταν παντοιότροπα η δημόσια «εικόνα» και οι δημόσιες σχέσεις τους από μια παρέμβαση στον κόσμο της τέχνης και της παιδείας. Πρώτη της έκδοσης, με την ευκαιρία των 150 χρόνων από την ίδρυση της, η «Νεοελληνική Χαρακτική» του καθηγητή Χρύσανθου Χρήστου κυκλοφόρησε πριν δυο μήνες. Αποτελεί σημαντική προσθήκη στην πενιχρή βιβλιογραφία γύρω από τη σύγχρονη τέχνη μας. Αυτή μάλιστα είναι μια έκδοση αναμφισβήτητης χρησιμότητας, μια θετική προσφορά στο κοινό και στους ειδικούς. Εδώ το πολυτελές πάκατζινγκ τυλίγει ένα περιεχόμενο μονιμότερης αξίας.

Η «λαϊκή» ή «κοσμική» — σε αντίθεση με τη θρησκευτική — χαρακτική είναι πολύ νέα τέχνη στην Ελλάδα. Δεν αριθμεί καν τα χρόνια της Ιονικής Τράπεζας. Έχουν εκδοθεί γι' αυτήν λιγότερα ακόμα μελετήματα παρά όσα για τη ζωγραφική ή τη γλυπτική.

Η ειδικότερη βιβλιογραφία της είναι τόσο ισχνή που υποθέτω ότι γι' αυτό ο καθηγητής Χρήστου δεν έκρινε αναγκαίο να παραθέσει σχετικό βιβλιογραφικό πίνακα. Μνημονεύει βέβαια στις πολυάριθμες ση-

πολλά χρόνια για να αναγνωριστούν και να πάρουν τη θέση που τους αξίζει.

Τράπεζες και άλλα ιδρύματα αρκετά φωτισμένα ώστε να φιλοδοξούν να γίνουν γενναιοδωροί χορηγοί της σύγχρονης τέχνης μας θα έπρεπε να ετοιμάζουν πιο προσεκτικά το πρόγραμμα των παρεμβάσεών τους, συμβουλευόμενοι περισσότερους του ενός ειδικούς. Περιμένουν πολλοί νεκροί καλλιτέχνες καλύτεροι από τον Βακιρτζή, και σημαντικότεροι μέσα στη σύγχρονη τέχνη μας για έκθεση και έκδοση, π.χ. ο Παρθένης, ο Μαλέας, ο Μπουζιάνης, ο Κοσμάς Ξανάκης, ή και μερικοί ζωντανοί, ο Διαμαντόπουλος, ο Ζογγολόπουλος, ο Τσαρούχης, ή ακόμα ο Αλταμούρας, ο Νικηφόρος Λύτρας, η επτανησιακή σχολή, κ.ο.κ. Θυμάμαι, ο εκδότης της Μέλισσας, πριν ξεκινήσει τις

Νίκος Μπάικας
Ατίτλο, 10x120 εκ. Μολύβι πάνω σε χαρτί, 1988-1988

μειώσεις του αρκετές ειδικότερες εκδόσεις άνισης επισημονικής σοβαρότητας. Γι' αυτό είναι κρίμα που δεν αναφέρει, για τις απαρχές της ελληνικής χαρακτηριστικής το μνημειώδες δίτομο έργο της Ντόρης Παπαστράτου «Χάρτινες εικόνες». Ορθόδοξα θρησκευτικά χαρακτηριστικά 1665-1897 (Αθήνα 1987) —δες ΑΝΤΙ 346/8.5.1987— το περιεκτικό άρθρο του Μαρίνου Καλλιγά «Το ξεκίνημα της κοσμικής χαρακτηριστικής στα Επτάνησα» (Κέρκυρα 1982) καθώς και την παρουσίαση για έκθεση της Βεατρίκης Σπηλιάδη (Νέες Μορφές, Αθήνα 1977, με συνοπτική βιβλιογραφία). Οι παραλείψεις αυτές δεν μειώνουν τη χρησιμότητα του νεοτάτου τούτου πονήματος του πολυγράφου και χαλκέντερου Χρύσανθου Χρήστου. Οφείλουμε χάριτες στον ίδιο, αλλά προπαντός στην Τράπεζα που τον επέλεξε, τον άφησε ελεύθερο να οργώσει με τόσην εμβριθεία μια χέρσα πλευρά της σύγχρονης τέχνης μας και του πρόσφερε όλα τα υλικά και τεχνικά μέσα για την παραγωγή αυτού του καλοτυπωμένου τόμου που μας ενημερώνει με 250 μαυροασπρες και έγχρωμες φωτογραφίες για τα επιτεύγματα της ελληνικής χαρακτηριστικής ως σήμερα. Συγχαρητήρια λοιπόν στην Ιονική Τράπεζα, και μαζί θερμές ευχές να συνεχίσει το έργο που ξεκίνησε, δίχως να περιμένει να συμπληρώσει 200 χρόνια από την ίδρυσή της.

Αλέξανδρος Ξύδης

● Έκθεση με έργα της αρχαίας ελληνικής τέχνης από τον Εύξεινο Πόντο, του Ρέμπραντ και Ρώσων ζωγράφων του 18ου και 19ου αι. παρουσιάζεται από την Πέμπτη 20 Απριλίου στην Εθνική Πινακοθήκη.

Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 20 Μαΐου.

● Την Πέμπτη 11 Μαΐου θα γίνουν στην γκαλερί Jean Bernier (Μαράσλη 51) τα εγκαίνια της έκθεσης του Gerhard Richter.

Ο Richter θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους Γερμανούς εκπροσώπους του καπιταλιστικού ρεαλισμού που γεννήθηκε ως αντίδραση στην περιοριστική αυστηρότητα των ρυθμών της Pop Art και του σοσιαλιστικού ρεαλισμού.

Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 3 Ιουνίου.

● Ομαδική έκθεση γλυπτικής παρουσιάζεται από τις 23 Μαΐου στην γκαλερί «ΑΔΥΤΟ» (Διονύσου 56 - Χαλάνδρι). Η έκθεση περιλαμβάνει έργα των Δημήτρη Αρμακόλα, Χρήστο Γεωργίου, Γιώργο Καλακαλά, Γιώργο Καραχάλιο, Νικόλαο Κλουβάτο, Κώστα Παρράκη, Στέλιο Τριάντη και θα διαρκέσει μέχρι τις 14 Ιουνίου. Το Σάββατο 3 Ιουνίου η έκθεση θα παραμείνει κλειστή.

ΠΑΕΤ, ΠΡΟΠΕ, ΠΕΝΕΔ ή δέκα χρόνια έρευνα για τον αστικό χώρο

Τον περασμένο Δεκέμβρη οργανώθηκε ημερίδα στο ΕΙΕ, για τον τομέα του αστικού χώρου, από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) του υπουργείου Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας. Ήταν η πρώτη φορά που κάτι τέτοιο συνέβαινε στην Ελλάδα, και οι εμπειρίες που αποκόμισαν όσοι συμμετείχαν έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον — και όχι μόνο για όσους έτυχε ως τώρα να εκπονούν έρευνες μέσω της ΓΓΕΤ.

Το πλούσιο πρόγραμμα των 20 ενημερωτικών εισηγήσεων χωρίστηκε σε δυο ενότητες (περιφερειακή ανάπτυξη - πολεοδομία - μεταφορές και ιστορία πολεοδομίας και αρχιτεκτονικής). Ίσως από μόνη της, αυτή η κατάταξη μπορεί να δείξει την ευρύτητα στόχων ενός τέτοιου προγράμματος έρευνας, που απευθύνεται σχεδόν αποκλειστικά σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, προσπαθώντας να αξιοποιήσει όχι μόνο το λεγόμενο διδακτικό προσωπικό αλλά και την καινούρια «τάξη» που δημιούργησε η πληθώρα υποψηφίων για διδακτορικές διατριβές. Εκεί υπάρχει ένα εργατικό δυναμικό ανεκμετάλλευτο, που μπορεί με μεγάλη ευχέρεια να στελεχώσει αυτές τις νέου τύπου έρευνες στην Ελλάδα.

Για να τα πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά τους, η έρευνα ως ...έννοια μπορεί να είναι γνωστή παλαιόθεν στον τόπο μας, αλλά ήταν πάντα γνωστό πως εκπονείται από διάφορα «ψώνια», που δέχονται να δουλεύουν ατέλειωτες ώρες χωρίς καμιά αμοιβή, κυνηγώντας οράματα όχι αυτού του κόσμου. Δηλαδή ήταν καθιερωμένη η μεταφυσική υπόσταση της ελληνικής έρευνας, όπως και η ταυτότητα εκείνων που την έκαναν.

Εξ ορισμού λοιπόν η έρευνα ταυτιζόταν με τα ανώτατα

ιδρύματα (όπου υπάρχει πάντα απεριόριστος χρόνος για χάσιμο) και εξυπηρετούσε στόχους «επιστημονικούς», δηλαδή κάτι τελειώς ασχετο με την ελληνική πραγματικότητα. Πράγμα, βέβαια, που δεν σημαίνει αναγκαστικά πως δεν υπήρξαν ορισμένοι που λυμαινόνταν την περιοχή παράγοντας μηδέν έργο χάρις στην γενικότερη ασάφεια που υπάρχει γύρω από το θέμα.

Η κατάσταση δε διορθώθηκε τα τελευταία χρόνια, όταν έγιναν κάποιες προσπάθειες οργάνωσης συστηματικής έρευνας (μιλάω πάντα για τον αστικό χώρο) από το υπουργείο Συντονισμού. Αυτό πάλι δε σημαίνει πως δεν γίνονταν «έρευνες» και πως δεν υπήρχαν ορισμένοι που ασχολιόνταν αποκλειστικά με έρευνα. Αλλά σχεδόν πάντοτε κανείς δεν άκουγε τίποτα για το περιεχόμενο αυτών των ερευνών, και για το ποιος κάνει τι. Η συνήθεια αυτή (σε κάποιο βαθμό αυτοάμυνας ενάντια σε πιθανούς υποκλέπτες) διατηρήθηκε ως σήμερα — έγινε σχεδόν ...παράδοση! Αυτό φάνηκε στη διάρκεια της ημερίδας, όταν ορισμένοι ερευνητές στο τέλος εκφράσαν τη χαρά τους, που επιτέλους μάθαιναν πως υπήρχαν και άλλοι που δούλευαν σε συναφή με αυτούς θέματα...

Βέβαια, μια τόσο χαώδης υπόθεση, όπως της ελληνικής έρευνας, δεν εξαντλείται μέσα σε λίγες γραμμές. Ούτε άλλωστε είναι αυτός ο σκοπός μου. Αντίθετα, εκείνο που φάνηκε στην ημερίδα, και θα έπρεπε να τονιστεί εδώ είναι ότι ναι, παρ' όλες τις γνώριμες αντιξοότητες και τις συχνές ελληνικές μιξέριες, γίνεται έρευνα σε αυτό τον τόπο. Κουτσά - στραβά (γιατί δεν βρισκόμαστε κάτω από ιδανικές συνθήκες) προχωρούν ορισμένες έρευνες που χρηματοδοτούνται τουλάχιστον αξιοπρεπώς (μερικοί αμφισβητούν και αυτό) και έχουν, ή πρόκειται να έχουν, κάποιο αποτέλεσμα να δείξουν.

Αλλά εκεί αρχίζουν και τα προβλήματα, γιατί τρώγοντας έρχεται η όρεξη. Η έρευνα αυτή ακόμα να βρει τη θέση της στον «ευρύτερο κοινωνικό χώρο». Ακόμα, δηλαδή, δεν υπάρχουν μηχανισμοί προώθησής της ώστε να γίνει κτήμα του συνόλου (δεν προβλέπεται π.χ. δημοσίευσή τους). Δεν υπάρχουν μηχανισμοί αλληλοενημέρωσης ανάμεσα στους ερευνητές —και τους απέξω— για το τι γίνεται μέσα στο πρόγραμμα και

σε τι φάση βρίσκεται. Και τέλος, δεν έχει ακόμα ξεκαθαριστεί μια σειρά «κριτηρίων» για την επιλογή, και κυρίως για την αξιολόγηση των ερευνών είτε ως θεματικές είτε ως τελειωμένο «προϊόν».

Για να μιλήσουμε πιο άμεσα, από μόνη την παρουσίαση των διαφόρων ερευνών που γίνονται αυτή την εποχή, ήταν εξαιρετικά δύσκολο να μαντέψει κανείς περί τίνος πρόκειται — για να μην πούμε τίποτα για το αν η έρευνα «λέει τίποτα» ή όχι. Όσο δυσάρεστο και αν είναι να ειπωθεί, τουλάχιστον το εν τρίτο από τις εισηγήσεις (για να μην υπερβάλουμε) ήταν ακαταλαβίστικο, κακά οργανωμένο και δε σεβόταν τα προκαθορισμένα χρονικά περιθώρια. Οπότε είχαμε το δικαίωμα να απορούμε τι σόι έρευνα μπορεί να κάνει κάποιος που δεν μπορεί μέσα σε ένα τέταρτο της ώρας να πει τρεις κουβέντες μετρημένες για το θέμα του και να περάσει ένα «μήνυμα» στο κοινό.

Συγγενικό ήταν το πρόβλημα του περιεχομένου των ερευνών, για να μην πούμε τίποτα για τις μεθοδολογικές τους προϋποθέσεις. Σπάνια υπήρξαν εισηγήσεις όπου έκανε κάποιος τον κόπο να μας εξηγήσει τη θεωρητική του βάση. Απειρία ή εμπειρισμός ή όλα μαζί συν μια παρωχημένη αντίληψη για το τι συνιστά «έρευνα»; Ελπίζω να μη βρεθεί κανείς να μου πει για τον γάιδαρο που χάριζαν στο Χότζα: αλίμονο αν ξεκινάμε με τέτοιες ελλείψεις, όταν πληρώνει το ελληνικό δημόσιο... ακόμα και σε ένα τόσο εξαθλιωμένο κοινωνικό περιβάλλον όπως το σημερινό.

Αν τώρα στο τέλος τέθηκε το μοιραίο ερώτημα, αν θα έπρεπε να μπορεί να εφαρμοστεί άμεσα η έρευνα που γίνεται, άρα, και ποια είναι η σκοπιμότητά της, οι απαντήσεις που δόθηκαν (θεωρητικά άψογες, ηθικά άρτιες, ιδεολογικά ηρωικές) δεν έπεισαν πως η τέτοια κατηγορία έρευνα δεν είναι «πολυτέλεια» για την Ελλάδα. Με άλλα λόγια, ότι δεν αναπαράγει ξένα μοντέλα που έχουν νόημα αλλού αλλά χρειάζονται τις απαραίτητες προσαρμογές πριν εμφανιστούν στην ελληνική αγορά. Εκτός αν όλη η ιστορία είναι επινοημένη ως έμμεση ενίσχυση στους πειναλέους «πανεπιστημιακούς», που τυχαίνει τελευταία να διεκδικούν μια καλύτερη θέση στον ήλιο. Έρευνα λοιπόν ή ένα ακόμα επίδομα ώστε να μην δλεαστούν οι πα-

νεπιστημιακοί και πέσουν στα δίχτυα του «κακού» επαγγελματισμού;

Αλλά ακόμα και στην τελευταία περίπτωση, ποια είναι η τόσο απαραίτητη σύνδεση ανάμεσα στην τέτοιας υφής «έρευνα» και στην καυτή «πράξη», έστω εκεί που *σηκώνει* να υπάρχει κάτι τέτοιο; Ίσως αυτή να είναι η χειρότερη αδυναμία ενός τέτοιου προγράμματος, που τα αίτια του ξεπερνούν τις αποδειγμένα αγαθές προθέσεις της ΓΓΕΤ.

Θα μπορούσε άραγε να σημειωθεί ποτέ πραγματική πρόοδος σε αυτό τον τομέα; Η ΓΓΕΤ τυχαίνει να διαθέτει αυτή την εποχή ανθρώπους με πολλή προθυμία και ζήλο, και αυτό είναι κάποια εγγύηση - αλλά αυτό αρκεί; Όπως είπαμε, τα προβλήματα διαχέονται προς πολλές κατευθύνσεις: π.χ. τις ανυπαρκτές μεταπτυχιακές σπουδές, τη χρηματοδότηση σε ορισμένες περιπτώσεις της έρευνας απευθείας από την «αγορά» και τη διασύνδεση σε κάποιες άλλες περιπτώσεις με «πραγματικά» θέματα που απασχολούν συγκεκριμένους φορείς σχετικούς με τον αστικό χώρο. Να προς τα πού θα έπρεπε ίσως να στοχεύει η έρευνα για να αξίζει το όνομά της.

Δημήτρης Φιλιππίδης

Ένα νέο περιοδικό: Το «ΤΕΥΧΟΣ»

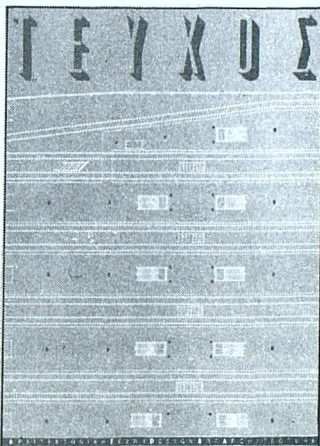
Στην Ελλάδα, όπου όλα είναι δύσκολα, το να βγάλεις ένα περιοδικό ποιότητας για αρχιτεκτονική, έστω και με την ευρύτερη της έννοια, αγίζει τα όρια της παραφροσύνης. Και αν συνεχίζουν να υπάρχουν τα «Αρχιτεκτονικά θέματα» ύστερα από τόσα χρόνια, τούτο θα πρέπει να αποδοθεί σε καθαρό θαύμα που επιβεβαιώνει τον κανόνα.

Γιατί όλες οι παλιότερες εμπειρίες έδειξαν πως και οι πιο ευγενικές προσπάθειες μπορεί να νικηθούν από ορισμένα έμφυτα μειονεκτήματα: περιορισμένο αναγνωστικό κοινό και περιορισμένη δυνατότητα προσέλκυσης διαφήμισης. Στο πρόβλημα συμβάλλει και η παρουσία των ξένων ανάλογων περιοδικών, που αποτελούν πάντα ένα δυσμενές (για τα ελληνικά έντυπα) μέτρο σύγκρισης και περιορίζουν ακόμα περισσότερο την εμβέλεια κάθε ντόπιας προσπάθειας. Συχνά μάλιστα παρασυρόμαστε από τα άφωγα ξένα περιοδικά και γκριδιάζουμε που δεν μπορούμε να έχουμε κάτι αντίστοιχο —

ξεχνώντας πού αυτά οφείλουν την «επιτυχία» τους (διεθνή κυκλώματα διανομής και διασύνδεση με τεράστια βιομηχανικά συμφέροντα).

Βέβαια, υπάρχουν στην Ελλάδα και άλλα έντυπα που δημοσιεύουν συναφή θέματα με την αρχιτεκτονική. Για να κερδίσουν πελατεία, και από τα κέρδη τους φαίνεται πως το πετυχαίνουν, προσαρμόζουν το «επίπεδο» τους στις γνωστές ρετσέτες για διακόσμηση («τι να κάνετε στο χωλ σας») ή στην προβολή προσωπικότητας («το πάλλευκο σπιτι που έχτισε ο τάδε στις Μηλιές»). Καλύτερα ας μη συνεχίσω...

Ένα «σοβαρό» έντυπο για αρχιτεκτονική δεν έχει μόνο να παλέψει ενάντια στη φτωχή ντόπια αγορά και στην αρχιτεκτονική του σελοφάν — έχει να τα βγάλει πέρα και με μια χαμηλή προσφορά ύλης αξίας για δημοσίευση. Η πικρή αλήθεια είναι πως ακόμα δεν έχει διαμορφωθεί εκείνος ο συνδυασμός από «θεωρητικούς» και «πρακτικούς» συνεργάτες που να μπορούν να τροφοδοτούν σταθερά τις στήλες ενός τέτοιου ειδικευμένου έντυπου με πρωτότυπη δουλειά.

Έτσι, το νέο περιοδικό ΤΕΥΧΟΣ, δίγλωσσο και με ύλη που φιλοδοξεί να πιάσει όλη τη γκάμα των εκδηλώσεων του σχεδιασμού, είναι ένα ασυνήθιστο γεγονός, για τα ελληνικά πράγματα και αξίζει από όλους μας την κάθε ενθάρρυνση. Ήδη με το πρώτο τεύχος που κυκλοφόρησε στις αρχές Απρίλη φάνηκε το πρόσωπό του. Οι προθέσεις της ομάδας που το κατευθύνει (Μαρίνα Ηλιάδη, Τάκης Κουμπής, Χρήστος Παπούλιας, Γιώργος Σημαιοφορίδης και Γιώργος Τζιρτζιλάκης) είναι ό,τι θα ονειρευόταν όποιος έχει, όχι απλό ενδιαφέρον, αλλά πραγ-

ματικό πάθος για την αρχιτεκτονική.

Ο συνδυασμός ύλης και εμφάνισης του περιοδικού, δηλαδή η παράστασή του, ανταποκρίνεται με πληρότητα στους αρχικούς στόχους του και όλα τα σημάδια δείχνουν πως εγκαινιάζεται ένας πολύ χρήσιμος διάλογος στην περιοχή της αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα όπου συχνά επικρατούν οι μονόλογοι. Δεν έχουμε παρά να ευχθούμε το «καλώς όρισε» στο ΤΕΥΧΟΣ και «καλή δύναμη» σε όσους μόχθησαν για τη δημιουργία του!

Δ.Φ.

Πρώτο φεστιβάλ μουσικής βαλκανικών χωρών Παλλάς 17-23.4.1989

Ολοκληρώθηκε την Κυριακή 23 Απριλίου, στο Παλλάς, το «Πρώτο φεστιβάλ μουσικής βαλκανικών χωρών». Ένα φεστιβάλ που μόλις φέτος ξεκίνησε και αποζητά να γίνει θεσμός, διοργανωμένο από το υπουργείο Πολιτισμού, την Ένωση Ελλήνων Μουσουργών, και την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών με τη συμμετοχή βέβαια των προσκεκλημένων από τις βαλκανικές χώρες συμφωνικών ορχηστρών.

Ένα φεστιβάλ που διανθίστηκε από «λόγο» εκπροσώπου του υπουργείου, και μήνυμα της υπουργού Πολιτισμού Μελίνας Μερκούρη, την δε έναρξή του προλόγισε ο γνωστός μουσικολόγος Γ. Λεωτσάκος.

Μουσικός στόχος, ήταν η γνωριμία με τη μουσική δημιουργία των «Βαλκανίων» μια που είναι γνωστό πως από την πλούσια παραγωγή των χωρών αυτών, ουσιαστικά δεν γνωρίζουμε τίποτα (ούτε φυσικά από πλευράς δισκογραφίας), και ας μην ξεχνάμε ότι σε διενεργείες ιστορίες μουσικής, δεν υπάρχουν αναφορές ειδικότερα ως τους πιο

σύγχρονους —του αιώνα μας— δημιουργούς.

Ας δούμε όμως αναλυτικότερα τι περιελάμβαναν οι συναυλίες.

— Στις 17.4. η Κ.Ο.Α. με διευθυντή τον Κάρολο Τρικολίδη ερμήνευσε το «Κοντσέρτο για βιολί και ορχήστρα» (1987) —σολίστ ο Γ. Δεμερτζής— του Γ. Σισιλιάνου, και την «2η συμφωνία» (1985-86) του Χάρη Βρόντου, έργο για μεγάλη ορχήστρα, με πολύ σωστά δομημένες διακυμάνσεις, που κινείται στο χώρο της μοντέρνας μουσικής αντίληψης του Β' μισού του αιώνα μας.

— Στις 18.4. η Συμφωνική Ορχήστρα Δωματίου «Ανατόλια» (η συμμετοχή της Τουρκίας) με διευθυντή τον Χικμέτ Σιμσέκ που παρουσίασε την «Μουσική μιας μικρής νύκτας» (1946) του İlhan Usmanbaş, έργο εμπνευσμένο από τον Μότσαρτ, («μικρή νυχτερινή»). Το θεματικό της στοιχείο εμφανίστηκε στο finale του έργου. Του Χασάν Φερίτ «Κοντσέρτο για κανονάκι» (1958), πρωτότυπο σαν «ηχώχρωμα» με κάποιες ανισορροπίες στη δομή, του Ουλβί Τζεμάλ Ερκίν «Συμφωνιέττα για έγχορδο» (1951) γραμμένο σε πολυφωνική μορφή, και του Νεβίτ Κονταλί «Συμφωνιέττα» (1949) και «Σουίτα». Έργα που τα θέματά τους παρμένα από τη λαϊκή τουρκική μουσική είχαν ενσωματωθεί με μαεστρία στο συμφωνικό-ορχηστρικό στυλ.

— Στις 19.4. (Ρουμανία) η Συμφωνική Ορχήστρα Δωματίου «Tescana» με αρχιμουσικό τον Οβίδιο Μπολάν με έργα των Βιόρελ Μουντεάνο, το αριστουργηματικής ατμόσφαιρας «Φωνές της Πούτνα», Κωνσταντίν Σιλβέστρι «Τρία κομμάτια για ορχήστρα εγχόρδων», Θεοντόρ Γρηγορίου «Σουίτα του ποταμού Άρτζες», Κίτριαν Πορουμπέσκου «Μπαλάντα». Τα τρία τελευταία έργα, έχοντας έντονο φολκλορικό στυλ, μπορούμε να πούμε ότι αποτελούσαν ένα δείγμα «εθνικής σχολής» των Ρουμάνων. (Στο τέλος εκτελέστηκε και η «Σερενάτα για Ορχήστρα Εγχόρδων» του Π.Ι. Τσαϊκόφσκυ).

Δυστυχώς όμως όπως και στη συναυλία της (20.4.) Συμφωνικής Ορχήστρας Τίρανων —υπενθυμίζουμε ότι δεν υπάρχουν αναφορές πάνω στους συγκεκριμένους συνθέτες— το πρόγραμμα δεν περιελάμβανε ούτε το παραμικρό στοιχείο ή βιογραφικό για τα έργα και τους δημιουργούς τους.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΗΛΙΟΥ

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΡΑΤΣΜΟΥ ΣΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ

ΑΘΗΝΑ 1989

ο πολιτης

ο πολιτης

Κέκροπος 2, 105-58 ΑΘΗΝΑ τηλ. 323 9645, 322 8791

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ από τη
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

- Τζακ Λόντον
MARTIN INTEN
- Βίλνις Λάτσις
ΓΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ
- Γιούλιαν Σεμιόνοφ
ΤΟ ΤΑΣΣ ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΕΙΤΑΙ

**Και η πασχαλιάτικη προσφορά
στους μικρούς μας φίλους**

- ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ
- ΕΛΑΦΑΚΙΑ ΚΟΥΝΤΟΥΝΑΚΙΑ

Εκδόσεις ΣΕ Τηλ. 3640 713, 3623 649

— Η αλβανική συμμετοχή, λοιπόν μας παρουσίασε με τον Ριφάτ Ταγκέζα τα έργα: «Συμφωνία αρ. 1» του Κ. Ζαντέγια, του Σοκόλ Σούπο «Συμφωνική σουίτα - Παιδικά χρόνια» ιδιαίτερα απλό και λιτό στη δομή του, του Ν. Ζοράκι «Το κορίτσι του βουνού» και του Θωμά Γκάκι «Κονσέρτο για βιολί, τσέλλο και ορχήστρα» και τον «Αλβανικό χορό». Το τελευταίο ήταν από τα λίγα έργα που έκαναν τόση εντύπωση στο ακροατήριο. Χορός — που θύμιζε κατά κάποιον τρόπο στην «αντιμετώπισή» του, τους χορούς του Ν. Σκαλκώτα — που ενώ κρατούσε αυτούσιο το «λαϊκό στοιχείο» παρουσίαζε μια εννοχρηστική έξαρση ιδιαίτερα ευφάνταστη.

Η συμφωνική των Τιράνων που από ό,τι ξέρουμε — όπως και η συστηματοποίηση της μουσικής παιδείας της χώρας — είναι μεταπολεμικό γέννημα, ήταν από τις πιο πειθαρχημένες, και αξίζει να σημειωθεί η «εντύπωση» που προκάλεσε λόγω αυτού ακριβώς του στοιχείου.

— Στις 22.4. (Βουλγαρία) η Συμφωνική Ορχήστρα Pazardzik με αρχιμουσικό τον Ιβάν Σπασόφ δημιούργη των «Canti Lamentes» για δυο σοπράνο και ορχήστρα - μουσική πρωτοποριακή και «δύσκολη» στην ακρόασή της με έντονα αφαιρετικά στοιχεία. Παρουσίασε ακόμα τη «Σονάτα - ποίημα για βιολί και ορχήστρα» του Αλ. Ράτσεφ μέρη από τον κύκλο «Κλασικά και ρομαντικά» ενός από τους πιο γνωστούς Βούλγαρους δημιουργούς του αιώνα μας του Πάντσο Βλαντιγκέροφ (1898), καθώς και τα «Βουκολικά» του Κονσταντίν Ιλιεφ (1924-1988) το πιο σύγχρονης τεχνοτροπίας έργο, που η ηχοχρωματική του διάρθρωση, και οι απαιτήσεις και από τους εκτελεστές - μουσικούς (κάποιοι βιολονίστας «πυροβόλησε» στον αέρα με πιστόλι, οι μουσικοί μουρμούριζαν σηκώνονταν όρθιοι φώναζαν και χειρονομούσαν) θύμισαν αρκετές φορές τον δικό μας Γ. Χρήστου με τη «θεωρία» του για την «πράξη και τη μετάπραξη».

Τέλος, η ορχήστρα της ραδιοτηλεόρασης του Βελιγραδίου με τον Βάντσο Κάβνταρσκι του Βασίλι Μοκρατσάκ «Δραματική ουβερτούρα» μεταρομαντικού ύφους και σοβαρού χαρακτήρα το δεξιότεχνικό «Κονσέρτο για βιολί και ορχήστρα» του Ιβάν Τζένιτις, το Ζ. Χρίστις «Σουίτα μπαλέτου» και Πέταρ Κοντζόβικ

«Τρίπτυχο» έργα στο ύφος μιας συγκεκριμένης αισθητικής αντίληψης μεγαλοπρεπή, μα με μια ιδιότυπη «δυσκαμψία».

Αυτή ήταν η μουσική, που αποκάλυψε συγγένειες - δεσμούς μεταξύ των λαών και αλληλοεπιδράσεις.

Αλλά σε αυτό το φεστιβάλ υπήρξε και η απογοητευτική «παράμετρος» της διοργάνωσης. Τα τόσο ευοίωνα λόγια των υπευθύνων που χαιρέτησαν την έναρξή του, μόνο ανευθυνότητα ανέδειξαν.

Κι αν ακόμα, παραβλέψουμε τα ελλείπη ή ανύπαρκτα στοιχεία που πρόσφερε το ενημερωτικό έντυπο, φτάνουμε στο θλιβερό συμβάν με την ορχήστρα Tescana — αν και πέρα από ονομασία έργου και συνθέτη δεν υπήρχαν άλλες πληροφορίες — που άλλαξε τη σειρά ροής των έργων προσθέτοντας και ένα ακόμα (Φωνές της Λούτνα), ο μαέστρος στη μητρική του γλώσσα μας το ανακοίνωσε, και όμως δεν μπόρεσε να βρεθεί ούτε ένας υπεύθυνος να μας γνωστοποιήσει την αλλαγή.

Ο αριθμός των θεατών — που χωρίς να εξαιρούμε τους επίσημους προσκεκλημένους στη δεύτερη και τρίτη ημέρα δεν ξεπερνούσε τους εκατό — ήταν μια εικόνα «ντροπής» έτσι διάσπαρτα καθισμένοι στην αχανή αίθουσα, μπροστά στις ξένες ορχήστρες. Και φυσικά δεν μιλάμε εδώ για την αδιαφορία του μουσικόφιλου κοινού, αλλά για την μη πληροφόρησή του.

Δυστυχώς ευθύνες δεν μπορεί να καταλογιστούν παρά μόνο στον πιο «υψηλά ιστάμενο» των συνδιοργανωτών. Γιατί ας μην ξεχνάμε πως φεστιβάλ τέτοιας «μουσικής» αξίας και μάλιστα το πρώτο, που στους σκοπούς του μέσα από τη γνωριμία των δεσμών φιλίας των λαών της Χερσονήσου του Αίμου — μέσα από τη γνωριμία της πολιτιστικής τους δημιουργίας δεν γίνεται, ούτε όταν όλα αφήνονται στην τύχη, ούτε με την ανυπαρξία δημόσιας προβολής του, διαφήμισης.

Το οργανωτικό χάος που επικράτησε, δεν επηρέασε βέβαια καθόλου, την «τέχνη της μουσικής» στιγμάτισε όμως για άλλη μια φορά όσους με στόμφο «χαιρέτησαν» την έναρξή του, αφήνοντας το συγχρόνως στην αφάνεια, στη σιωπή και στην προχειρότητα.

Νεκτάρης Μητρόπουλος

Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΟΥ «ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ»

Αναμφισβήτητα η παρουσία πειραματικών θιάσων στο θεατρικό χώρο προσφέρει πολλά στο βαθμό που καταφέρνει να δημιουργεί νέο κοινό, να δίνει ερεθίσματα και να προχωρεί τη θεατρική διερεύνηση.

Η «ΟΜΑΔΑ ΘΕΑΜΑ» συμπλήρωσε οκτώ χρόνια παρουσίας στο θέατρο. Τα έργα που ανέβασε από το 1981 είναι τα εξής: «Περιμένοντας τον Γκοντό» ('81-'82), «Σκουπίδια» - «Η τρέλα μοιάζει με χαρά ή με θλίψη» ('83-'84), «Μην αγγίζεις τον φίλο μου» ('85), «Στο βάθος μύθος» ('86), «Πάρτι γενεθλίων» ('87). Φέτος παρουσιάζει το «Εγώ ο Αντονέν Αρτώ...» στον «Τεχνοχώρο», το παλιό παγοποιείο του Φιξ. Στη συζήτηση που ακολουθεί ο σκηνοθέτης **Γιάννης Κακλέας** μιλάει στη Μ. Βέργη για τους στόχους και τις επιλογές της «ΟΜΑΔΑΣ ΘΕΑΜΑ».

ΑΝΤΙ: Φέτος, η ομάδα «Θέαμα» παρουσιάζει τη θεατρική σύνθεση «Εγώ ο Αντονέν Αρτώ...». Με ποιο στόχο ξεκινήσατε αυτή τη θεατρική διερεύνηση;

Γ. ΚΑΚΛΕΑΣ: Στόχος της ΟΜΑΔΑΣ ΘΕΑΜΑ είναι η διερεύνηση των ορίων της σκηνικής θεατρικής γλώσσας. Ήταν λοιπόν αναπόφευκτο μέσα στην οκτάχρονη πορεία μας να συναντηθούμε με το φαινόμενο «Αντονέν Αρτώ».

Ο Αρτώ είναι μια «εικόνα σύμβολο» του παγκόσμιου θεάτρου. Σκηνοθέτης, ποιητής, θεωρητικός, κριτικός τέχνης, θεατρικός συγγραφέας, ηθοποιός, σημάδεψε τη θεατρική γραφή του 20ού αιώνα. Μέσα σε μια αέναη κίνηση, με κοφτερή σκέψη, ανατρέπει τις ακαδημαϊκές θεωρίες περί θεάτρου και τέχνης γενικότερα και ελευθερώνει τη δυναμική της θεατρικής πράξης.

Το θέατρο για τον Αρτώ είναι μια πρωτογενής μαγική διαδικασία. Αναζητούσε ένα αλφάβητο καθαρά θεατρικό, δυνατό και αποτελεσματικό, με τη χρησιμοποίη-

Αντονέν Αρτώ

ση της χειρονομίας, των ήχων, του ανθρώπινου κορμιού, των εικόνων, της σιωπής, και του αναγκαίου λόγου με τελικό σκοπό την «αποκαλυπτική επικοινωνία» μεταξύ ηθοποιών και θεατών.

Ο Αρτώ επιθυμούσε τη σκηνική κυριαρχία του υποσυνείδητου και το θρίαμβο της μαγνητικής μαγείας των ονείρων.

Ανατρεπτικός και βίαιος ο Αρτώ δεν δίστασε να αρθρώσει έναν πυρετώδη και βιωματικό λόγο, ένα λόγο καταπέλτη εναντίον του συμβατικού θεάτρου χαρακτηρίζοντάς το σαν «ένα σωρό από παλιοσίδερα».

Η ομάδα «Θέαμα» με τη θεατρική σύνθεση «Εγώ ο Αντονέν Αρτώ!...» επιχειρεί τη δική της πρόταση για μια παράσταση «ολοκληρωτικού θεάτρου» στοχεύοντας στην εξομολόγηση κοινών βιωμάτων μέσα από μια ζωντανή θεατρική εμπειρία.

ΕΡ.: Τι περιλαμβάνει η θεατρική σύνθεση «Εγώ ο Αντονέν Αρτώ...»;

ΑΠ.: Στην πρώτη ενότητα περιλαμβάνεται το θεατρικό έργο του Αρτώ, «οι Τσέντισι». Ένα έργο βασισμένο στον μύθο του Δον Ζουάν. Το κείμενο της ραδιοφωνικής εκπομπής που ποτέ δεν ακούστηκε «Για να τελειώνουμε με την κρίση του Θεού» καθώς και άλλα κείμενα και στοχασμούς του όταν ήταν συγκλειστος στο φρενοκομείο του Ροντέζ.

Υπάρχει επίσης ένα ηχητικό ντοκουμέντο με τη φωνή του Αρτώ.

Στη δεύτερη ενότητα βλέπουμε το θεατρικό οραματιστή Αρτώ με ένα απόσπασμα από τον «Βούτσεκ» του Μπύχνερ το οποίο ο ίδιος θεωρούσε έργο-υπόδειγμα του θεάτρου της σκληρότητας.

Στην τρίτη ενότητα παρακολουθούμε τον Αρτώ σαν προσωπικότητα με αναφορές, σταθμούς της ζωής του από την έναρξή του στο σουρεαλισμό έως την πορεία του στο άσυλο.

ΕΡ.: Η παράστασή σας παίζεται στο παλιό εργοστάσιο «Φιξ» στον «ΤΕΧΝΟΧΩΡΟ». Γιατί

αυτή η επιλογή για να στεγάσετε τη θεατρική σύνθεση «Εγώ ο Αντονέν Αρτώ...»;

ΑΠ.: Στη προσπάθειά μας για θεατροποίηση των οραμάτων του Α. Αρτώ χρειαζόμασταν έναν «ιδιαιτερό θεατρικό χώρο». Έναν χώρο που θα υπέβαλλε μια συγκεκριμένη ατμόσφαιρα.

ΕΡ.: Είναι η πρώτη φορά που ανεβαίνει Αρτώ στην Ελλάδα...

ΑΠ.: Ναι είναι η πρώτη φορά. Η ιδιαιτερότητα της γραφής του Αρτώ, η οραματική του και η ανατρεπτική του τάση ήταν σίγουρα ανασταλτικός παράγοντας για την παρουσίαση των έργων του. Στον Αρτώ κυρίαρχες φιλοσοφικές θεολογικές και αισθητικές θεωρίες, θέτονται υπό αμφισβήτηση. Θέματα όπως η διανοητική υγεία, τα ναρκωτικά, η ύπαρξη του Θεού, η μεταφυσική αγωνία αποτελούν τον βασικό κορμό της σκέψης του.

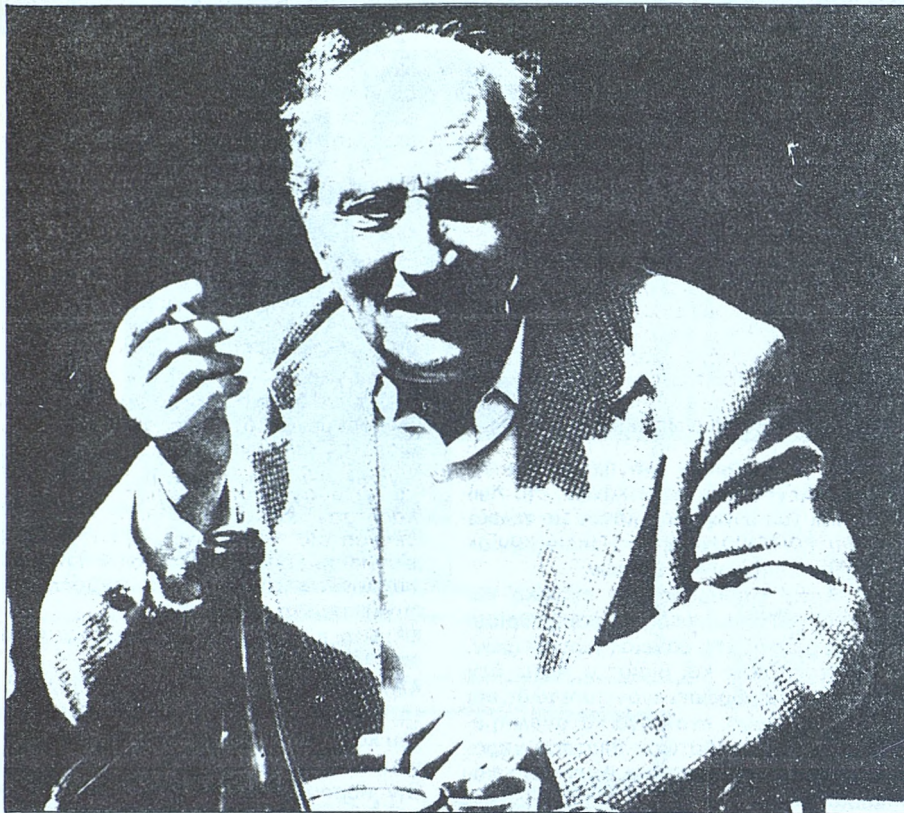
Γι' αυτό και μες αναζητήσαμε έναν χώρο μη συμβατικό ένα χώρο που θα ταίριαζε στην ψυχοσύσταση του Αρτώ. Για τον ίδιο λόγο καθιερώσαμε κάθε Παρασκευή τις μεταμεσονύκτιες παραστάσεις, στις 12.00.

ΕΡ.: Είναι γνωστό ότι η πολιτεία είναι φειδωλή στις πειραματικές ομάδες. Τι γνώμη έχετε για τις επιχορηγήσεις;

ΑΠ.: Η επιχορήγηση είναι απολύτως απαραίτητη για την ύπαρξη θιάσων έρευνας. Δεν είναι όμως η μόνη λύση. Το υπουργείο Πολιτισμού θα έπρεπε να προσανατολισθεί σε λύσεις πιο ουσιαστικές.

Υπάρχουν χώροι π.χ. που με την παρέμβαση του ΥΠΠΟ θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σαν εστίες πειραματισμού και αναζητήσεις.

Η πολιτεία πρέπει να σταματήσει να αντιμετωπίζει αφ' υψηλού και δύσπιστα τις θεατρικές πειραματικές ομάδες και αν ενδιαφέρεται για το μέλλον του θεάτρου στον τόπο μας να τις βοηθήσει. Τρόποι υπάρχουν και μπορεί, αν έχουν τη θέληση, να βρεθούν λύσεις. □

Ο Νίκος Σβορώνος, μια από τις σημαντικότερες φυσιογνωμίες της νεοελληνικής ιστοριογραφίας έφυγε την περασμένη Τετάρτη σε ηλικία 78 ετών.

Η συμβολή του τόσο στον τομέα της επιστήμης του όσο και της πολιτικής και κοινωνικής ζωής του τόπου ήταν τεράστια.

Ο Νίκος Σβορώνος κατάφερε σ' όλη τη διάρκεια της ζωής του να συνδυάσει με μοναδική συνέπεια τα ιδανικά του συνειδητού και με την ευρεία έννοια στρατευμένου ατόμου με εκείνη του αδιάλλακτου επιστήμονα.

Από τα χρόνια της φοιτητικής του ζωής στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών τη δεκαετία του '30 εντάχθηκε στο αριστερό κίνημα. Από το 1936 άρχισε να εργάζεται στη σύνταξη του Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας του Δημητράκου και στο Μεσαιωνικό Αρχείο της Ακαδημίας Αθηνών για να αφοσιωθεί τον καιρό της Κατοχής στην Αντίσταση ως ενεργό μέλος του Ε.Α.Μ. Εγκατέλειψε το 1945 την πατρίδα του, διωκόμενος για να συνεχίσει σπουδές στο Παρίσι με υποτροφία της Γαλλικής Κυβέρνησης. Το 1955 του αφαιρείται η ελληνική υπηκοότητα. Το 1956 εξέδωσε «Το Εμπόριο της Θεσσαλονίκης τον ΙΗ' αιώνα», ένα προδρομικό βιβλίο για την οικονομική ιστορία της εποχής εκείνης. Ο Νίκος Σβορώνος συνέχισε, εκτός Ελλάδος πάντα, την επιστημονική του δράση διαφωτίζοντας με τις έρευνές του την οικονομική ιστορία και την ιστορία των θεσμών του Βυζαντίου. Δίδασκε ως καθηγητής στην έδρα της Ιστορίας των Θεσμών της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στην Ecole Pratique της Σορβόνης.

Στην Ελλάδα επανήλθε το 1976 όπου και εδίδαξε Νεοελληνική και Βυζαντινή Ιστορία στην Πάντειο και στη Φιλοσοφική Σχολή Κρήτης. Διετέλεσε επίσης πρόεδρος του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.

Ακαταπρόσβλητος έδινε μέχρι σχεδόν την τελευταία στιγμή διαλέξεις και στην ελληνική επαρχία.

Σαν αφιέρωμα στο Νίκο Σβορώνο το ANTI παραθέτει ένα κείμενο του καθηγητή Β. Παναγιωτόπουλου καθώς και μια προσωπική μαρτυρία του καθηγητή Π. Πετριδή.

Μετά τις πρώτες, συναισθηματικά φορτισμένες αντιδράσεις στο άγγελμα του θανάτου του Νίκου Σβορώνου θεωρώ χρήσιμο να μπούμε χωρίς αναβολή στη διαδικασία της κριτικής μελέτης του έργου του, κάτι που σίγουρα νομίζω, θα εύρισκε σύμφωνο και τον ίδιο.

Ο ελάχιστος χρόνος που μας χωρίζει από το χαμό του δεν εξασφαλίζει βέβαια τις απαραίτητες προϋποθέσεις νηφαλιότητας και ευθυκρισίας, η ανάγκη ωστόσο μιας τέτοιας απόπειρας παραμένει επιτακτική για πολλούς λόγους. Θα αρκεστώ να αναφέρω τους σοβαρότερους. Ο Νίκος Σβορώνος ανήκει στο είδος (και στη γενιά) των ιστορικών που χαρακτηρίζονται από την μεγίστη δυνατή κυριαρχία και τη βαθειά γνώση των πηγών και της βιβλιογραφίας έτσι που η παραμικρή διατύπωση μιας άποψης, μιας ιδέας, μιας υπόθεσης εργασίας να στηρίζεται σε στέρεα αλλά συχνά αφανή θεμέλια. Από ιδιοσυγκρασία, ίσως και για άλλους λόγους που μου διαφεύγουν, δεν επιδόθηκε συστηματικά στην παρουσίαση των ερευνών του σε αποδεκτικού χαρακτήρα δημοσιεύματα, με αποτέλεσμα να μπορεί κάποιος να απατηθεί ως προς τα τεκμηριωτικά προαπαιτούμενα κάποιων απόψεών του. Αντίθετα μάλιστα, εκαλλιέργησε τον ιστορικό στοχασμό και τη συνοπτική και συμπυκνωμένη διατύπωση, κάτι που φαίνεται ότι ανταποκρινόταν περισσότερο στο εσωτερικό δρομολόγιό του σαν ιστορικού. Αν δεν ήταν παρακινδυνευμένη μια πρόωγη κρίση πάνω σε αυτό το ζήτημα, θα διακινδύνευα την ακόλουθη: η ιστορική ύλη στο Σβορώνο είχε μετουσιωθεί σε άποψη. Ο ιστορικός Σβορώνος είχε άποψη. Είχε κάτι να πει, κάτι που ερχόταν από την κοινωνική του ευαισθησία και τον πολιτικό του προβληματισμό¹ και αυτό το έλεγε δραστικά με τον δικό του τρόπο, δηλαδή συνοπτικά. Οριακά θα έλεγα ότι η συνοπτική διατύπωση του ιστορικού αντιστοιχούσε με την πράξη του κοινωνικού και του πολιτικού πρωταγωνιστή. Από την άποψη της ιστοριογραφίας η συνοπτική διατύπωση του Σβορώνου ήταν μια συνειδητή πράξη.

Αλλά και η ευρύτητα των θεμάτων που επεξεργάστηκε ή και μόνον πλησίασε, ευρύτητα που αποβαίνει όλο και σπανιότερη στον επαγγελματικό χώρο της ιστορικής επιστήμης, του επέτρεψε συσχετισμούς που δεν είναι αυτονόητοι και που ο ίδιος δεν είχε πάντα την ευκαιρία ή και δεν εφρόντισε, να τους αναλύσει συστηματικά.

Δεν χρειάζεται νομίζω να προχωρήσω περισσότερο στην επίκληση λόγων που επιβάλλουν την αναλυτική και αυτονόητα κριτική μελέτη του έργου του. Αναγγέλθηκε άλλωστε μια πρώτη εκδήλωση με αυτό το αντικείμενο, ένα επιστημονι-

ΓΗΜΑ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΣΒΟΡΩΝΟΥ

κό συμπόσιο στη Λευκάδα το καλοκαίρι του 1989².

Οι σύντομες και άνισα τεκμηριωμένες σκέψεις που ακολουθούν για τη θέση του Εθνικού ζητήματος στο έργο του Νίκου Σβορώνου ας θεωρηθούν ως μια μικρή συμβολή στην «αναλυτική και κριτική» μελέτη που όλοι ελπίζουμε να ακολουθήσει.

* * *

Ένας ιστορικός ευαίσθητος στο κοινωνικό ζήτημα, με επιδόσεις στην οικονομική ιστορία, στα φορολογικά ευστήματα του παρελθόντος ή στα φαινόμενα μεγάλης διάρκειας της προκαπιταλιστικής αγροτικής παραγωγής, με πολιτικές επιλογές αυστηρά προσδιορισμένες και συχνά, έστω και σε εξαιρετικές περιπτώσεις, με πολιτική δράση, πώς μπορούσε να είναι τόσο ευαίσθητος στο εθνικό ζήτημα;

Το ερώτημα παίρνει μάλιστα μια ιδιαίτερη βαρύτητα όταν σκεφτούμε πόσο η εποχή της διαμόρφωσής του ήταν ανυπόφορα μανιχαϊστική και πόσο ήταν δύσκολη η συμμετοχή σε προβληματισμούς και θεματολογία που είχαν οικειοποιηθεί «οι άλλοι».

Βρίσκω εύστοχα στο σημείο αυτό τα λόγια του Γιώργου Δερτιλή όταν περιγράφει τα χρόνια 1922-1936, χρόνια των σπουδών και της πρώτης μαθητείας σαν ιστορικού του Νίκου Σβορώνου, ως διάστημα «μεταβατικό από πολλές απόψεις και σίγουρα πάντως για την ιστοριογραφία μας». «Πράγματι, συνεχίζει ο Γ. Δερτιλής, στο διάστημα αυτό θα σχηματισθούν νέα πολιτικά και ιδεολογικά ερωτήματα με άξονα το κοινωνικό ζήτημα: θα σχηματιστούν επίσης σύννομα μεταξύ αντιπάλων παρατάξεων: ερωτήματα και σύννορα που θα διχάσουν εφεξής την ιστοριογραφία όπως και ολόκληρη την ελληνική κοινωνία».³

Θα ήταν μακρύς ο κατάλογος των αναφορών στο εθνικό ζήτημα που θα έπρεπε να παραθέσει κανείς σε μια συστηματική μελέτη του θέματος. Για την πρώτη αυτή προσέγγιση θα αρκестώ σε λίγες μόνο αναφορές στο έργο του, χωρίς χρονολογική τάξη, συγκεντρωμένες γύρω από λίγες θεματικές ενότητες ή καλύτερα γύρω από λίγες «ενότητες ιδεών».

Το πρόβλημα της ιστορικής συνέχειας

Το πρώτο μεγάλο ζήτημα που έχει να αντιμετωπίσει ο Έλληνας ιστορικός τόσο στη φάση της μαθητείας του όσο και σε ολόκληρη την επιστημονική του ζωή είναι νομίζω το πρόβλημα της «συνέχειας». Από το δίπτυχο του διαφωτισμού (Αρχαιότητα - Νέος ελληνισμός) στο τρίπτυχο του ρομαντισμού (Αρχαιότητα -

Βυζάντιο - Νέος ελληνισμός) ως τα ιδεολογικά ισοδύναμα των βαλκανικών παλαιών μας συνυποδούλων, ένα πλήθος προβλημάτων ξεπροβάλλουν καθημερινά που απαιτούν πρόσφορες απαντήσεις. Πηγές, βιβλιογραφία, διδασκαλία, διεθνείς επιστημονικές και ανθρώπινες σχέσεις είναι εμπόισμένες από το πρόβλημα της «συνέχειας».

Έχω την εντύπωση ότι ο Νίκος Σβορώνος βρισκόταν σε μια μόνιμη εγρήγορση απέναντι σε αυτό το πρόβλημα. Δεν επιθυμούσε με κανένα τρόπο να υιοθετήσει το ιστορικά προσδιορισμένο ρομαντικό σχήμα, αλλά ούτε και να οπισθοχωρήσει σε ένα εθνικό «αγωνιστικισμό» που θα ήταν ξένος προς την πολιτισμική ταυτότητα του ιστορικού σαν εθνικού και κοινωνικού διανοούμενου, αλλά και στη δική του προσωπική ευαισθησία. Στα καλοζυγισμένα λόγια του στην ομιλία που εκφώνησε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1976) με τίτλο «Η ελληνική ιδέα στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία» μπορούμε νομίζω να βρούμε μια καλή διατύπωση της άποψής του για την Αρχαιότητα και τη σχέση αρχαίος - βυζαντινός - νεώτερος ελληνισμός: «Ο ελληνισμός τη στιγμή της ρωμαϊκής κατάκτησης αποτελούσε ήδη μια ιστορικά συγκροτημένη ενότητα, βασισμένη σε ένα κοινό πολιτισμό, κοινό γλωσσικό όργανο και παιδεία, δηλαδή στην ελληνική ενότητα με πλήρη συνειδηση της ιστορικής της συνέχειας. Πρόκειται για μια ιστορική κατηγορία που δεν ταυτίζεται με την κατηγορία του έθνους κι ακόμη περισσότερο του εθνικού κράτους».⁴ Είναι προφανές ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μια ομολογία πίστης που μέσα της έχουν χωνευτεί παλιότεροι και καινούργιοι προβληματισμοί ομολογία που μοιάζει πια σαν μια ανυποχώρητη θέση.

Νέος ελληνισμός και Βυζάντιο

Το πρόβλημα των σχέσεων του Νέου Ελληνισμού με το Βυζάντιο φαίνεται να το έχει λύσει, για τον εαυτό του τουλάχιστον, ο Σβορώνος από πολύ νωρίς. Και όχι μόνο γιατί από τις πρώτες του κιόλας μελέτες καταπίεστηκε ισόρροπα με θέματα νεοελληνικής και βυζαντινής ιστορίας, όπως το δείχνουν δυο από τα πρώτα του δημοσιεύματα «Ο Διονύσιος Φωτεινός»⁵ και «Το περί της μάχης της Βάρνας ποίημα»⁶ αντίστοιχα. Ούτε ακόμη γιατί εκεί οδηγούσε η πανεπιστημιακή διδασκαλία με τα γνωστικά αντικείμενα της εποχής όπως ήταν η έδρα του Νίκου Βέη: «Βυζαντινή και Νεοελληνική Φιλολογία» (έτσι, ενιαία), από τον οποίο σίγουρα, και πάντως κατ' ομολογία του, έχει επηρεασθεί ο Σβορώνος. Θα μπορούσε να αναφέρει κανείς και τη διδασκαλία (και το έργο) του Κωνσταντίνου Αμάντου που και σε αυτόν έχει αναγνωρίσει χρέη.

Νομίζω όμως ότι κάποιες διεργασίες πιο δυσδιάκριτες αλλά περισσότερο σημαντικές για ένα «αριστερό φοιτητή» ή νέο ερευνητή της δεκαετίας του '30 μπορούν να ερμηνεύσουν καλύτερα τις τελικές επιλογές του Νίκου Σβορώνου. Στα χρόνια του μεσοπολέμου μια προσέγγιση Νέου Ελληνισμού και Βυζαντίου είναι ορατή στο χώρο της προοδευτικής ιστοριογραφικής παραγωγής, ενώ αντίθετα το ρομαντικό-Παπαρηγοπούλειο τρίπτυχο έχει ταυτιστεί με τη συντηρητική παράταξη και ιδεολογία και έχει ατονήσει.

Το σχήμα Βυζάντιο - Νέος Ελληνισμός στη συνειδηση κάποιων προοδευτικών διανοουμένων, στο χώρο του Πανεπιστημίου, της εξωπανεπιστημιακής επιστημονικής ζωής, της πολιτικής ακόμη, τείνει να λειτουργήσει σαν «επιστημονικό» δηλαδή σαν «έγκυρο» αντίβαρο στην αφερέγγυα πια αρχαιολατρεία, κάτι σαν το κίνημα του δημοτικισμού απέναντι στην καθαρεύουσα. Ίσως και η Μικρασιατική Καταστροφή και το προσφυγικό ζήτημα δεν είναι άσχετα με την ανάπτυξη της ιδέας των βυζαντινών καταβολών της νεοελληνικής εθνότητας, αλλά η παρακολούθηση μιας τέτοιας εκδοχής ξεφεύγει από τα όρια αυτού του σημειώματος.

Το ενδεχόμενο ωστόσο ενός κουτσουρεμένου αυτή τη φορά, αλλά ανανεωμένου ρομαντικού δίπτυχου (Βυζάντιο - Νέος Ελληνισμός) δεν είχε εκλείψει εντελώς και δεν ξέρω αν κάποιο σημείο του έργου του Νίκου Σβορώνου δεν παρουσιάζει μια τέτοια «ρομαντική» αδυναμία. Δεν μπορώ αυτή τη στιγμή να συμβουλευθώ το σύνολο της παραγωγής του και πολύ περισσότερο δεν μπορώ να τη διαβάσω, έτσι βιαστικά, θέτοντας αυτό και μόνο το ερώτημα.

Αντίθετα βρίσκω μια έγκυρη διατύπωση σε πρόσφατο κείμενό του, στο οποίο εκφράζει νομίζω εδραιωμένες απόψεις του και δεν παραποιεί και ούτε εξωραίζει αναχρονιστικά το ζήτημα. Αναφερόμενος στη συζήτηση που είχε με το Νίκο Ζαχαριάδη πάνω στο θέμα που μας ενδιαφέρει εδώ, των βυζαντινών δηλαδή, καταβολών του Νέου Ελληνισμού διατυπώνει έτσι την άποψή του: «Είχε μπερδέψει (ο Ζαχαριάδης) όπως γίνεται συχνά ακόμα και τώρα, τη γένεση της εθνότητας (ethnie) με το εθνικό πρόβλημα, το εθνικό ζήτημα. Το ένα είναι καθαρά πολιτισμικό φαινόμενο, αναφέρεται στην πολιτισμική εξέλιξη, το άλλο είναι πολιτικό φαινόμενο, και αυτή η σύγχυση ανάμεσα στη διαμόρφωση μιας εθνότητας και στο πολιτικό αίτημα του εθνικού κράτους είναι έντονη».⁷

Σε ένα κείμενο του 1975, τον πρόλογο στην ελληνική έκδοση της σύντομης νεοελληνικής ιστορίας του, δίνει μια αρκετά καθαρή εικόνα της άποψής του για το ίδιο ζήτημα: «Για τον ιστορικό που δεν

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Η Αριστερά της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης

Της Σύνταξης: Η Αριστερά της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης

Η. Ιωακείμωλου, Τ. Κυπριανίδης, Α. Μαυρομάτη, Γ. Μηλιός, Μ. Σπαθής: Χρήμα και πολιτική

Ανέστης Ταρμπάκος: Το αριστερό αντικαπιταλιστικό κίνημα απέναντι στη μεταρρυθμιστική Συμπράταξη

Ν. Πουλαντζάς - Η. Weber: Το κράτος και η μετάβαση στο σοσιαλισμό

Γιώργος Σταμάτης: Αγροτικό πλεόνασμα, παραγωγική και μη παραγωγική εργασία, άνιση ανταλλαγή και παρασικονομία: Η θανασιτική καριέρα ορισμένων εννοιών της μαρξικής πολιτικής οικονομίας

Χρήστος Τυροβούζης: Για την ιστορική διάσταση του Μακεδονικού

Βασίλης Φιοραβάντης: Μοντερνισμός και μεταμοντερνισμός, ή προς μια ριζοσπαστική κριτική του μεταμοντερνισμού

Αποστόλης Ανδρέου: Σχέδια νόμου για την Εκπαίδευση 1870-1880

ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 1989 27

Books and comics from USA

at very cheap prices

Fiction and non-fiction books

We have thousand titles of books: Novels, scientific books (computer, economy, psychology, biology, history, geography etc.).

Movie classics, rare art books and magazines for collectors.

Rare Comics (Marvel, DC etc.).

ΦΙΛΟΛΑΟΥ 151, ΤΗΛ. 7015292
ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

βλέπει στον όρο "Νεότερος Ελληνισμός" έναν απλό χρονολογικό προσδιορισμό αλλά που με τη διατύπωση αυτή εννοεί μια καινούργια ιστορική οντότητα, διαφορετική από τον αρχαίο ή το μεσαιωνικό ελληνισμό, παρ' όλα τα συνδυαστικά στοιχεία που τους διασφαλίζουν στη συνέχεια, το κεντρικό πρόβλημα που τίθεται είναι τούτο: ποια είναι τα συστατικά στοιχεία του νεότερου ελληνισμού ποια είναι η ειδοποιός διαφορά που τον ξεχωρίζει από τις παλαιότερες ελληνιστικές οντότητες;⁸

Ας κρατήσουμε από το ίδιο έργο μερικές ακόμη ενδείξεις. Χαρακτηριστικός ο τίτλος της εισαγωγής: «Η γένεση του έθνους». Πρώτη φράση: «Η εσωτερική κρίση της βυζαντινής αυτοκρατορίας αρχίζει πολύ πριν από την εμφάνιση του τουρκικού κινδύνου κλπ.»⁹. Τίτλος του κεφαλαίου II Α: «Η οργάνωση του Έθνους (1300-1715)» του κεφαλαίου II Β: «Η εθνική αφύπνιση (1715-1821)». Πρώτη φράση και εδώ, χαρακτηριστική: «Ο ιη' αι. σημειώνει αποσπαστική στροφή στην εξέλιξη του ελληνικού έθνους»¹⁰. Στο κεφάλαιο 4 ξαναβρίσκουμε πάλι μια διαζευκτική διατύπωση του διπολού εθνική ιδέα - εθνική αφύπνιση: «Η προοδευτική ανάπτυξη της εθνικής ιδέας που δημιουργήθηκε στη διάρκεια των τελευταίων αιώνων του Βυζαντίου και συγκροτήθηκε, σε όλες τις μορφές της, μέσα στην αντίσταση εναντίον της κατάκτησης, αποτελεί την ιδέα - δύναμη που διέπει τη μακρά περίοδο της ξένης κυριαρχίας»¹¹. Και μετά από μερικές παραγράφους, διαβάζουμε πάλι: «Η εθνική αφύπνιση όπως παρουσιάζεται στο τέλος του ιη' αι. συνδέεται με ορισμένα περιστατικά... κλπ.»¹². Οι απόψεις αυτές, διατυπωμένες στην πρώτη κιόλας έκδοση του εγχειριδίου (Παρίσι, 1953) και προφανώς διαμορφωμένες στη φάση της προετοιμασίας του ιστορικού, μας ξαναθυμίζουν τη βασική ιδέα του Σβορώνου για την *εθνότητα* ως οντότητα πολιτισμική και την *εθνική αφύπνιση* ως στοιχείο τμήσης στη διαδικασία συγκρότησης του σύγχρονου εθνικού κράτους.

Λαός, λαός - έθνος

Ένας από τους πολλούς άξονες της σκέψης του Νίκου Σβορώνου που αξίζει να αναλυθεί είναι εκείνος που συνδέει τις έννοιες λαός και έθνος. Η ανακάλυψη όμως αυτών των εννοιών στο έργο του, απαιτεί συστηματικότερη εργασία και στο σημείωμα αυτό δεν μπορεί να γίνει λόγος παρά μόνον υπαινικτικά.

Παρά τη μαρξιστική του παιδεία ο Σβορώνος δεν ήταν επιρρεπής στη χρήση της έννοιας «λαός» στην ταξική (συνήθως παρα-μαρξιστική) της εκδοχή. Οι έννοιες: αγρότες - αγροτικός κόσμος, εργάτες - εργατική τάξη, αστική τάξη κλπ. του ήταν περισσότερο προσφιλείς. Σ' ένα κείμενο του 1979,¹³ συγκρατημένης πολεμικής αλλά ρητής αντιπαράθεσης προς τα νεο-ορθόδοξα και λαϊκιστικά ρεύματα της στιγμής, ξεχωρίζει την «εθνολογική» έννοια «λαός-έθνος» που «περιέχει το σύνολο των ανθρώπων που

μιλούν την ίδια γλώσσα και έχουν αναπτύξει έναν πολιτισμό με ίδιες βασικές αξίες» από την «κοινωνιολογική» έννοια «λαός» στην οποία περιέχεται «μόνον το τμήμα εκείνο ενός έθνους που μένει έξω από την κυρίαρχη τάξη»¹⁴.

Η έννοια «λαός-έθνος» επανέρχεται αρκετά συχνά στο έργο του για να χαρακτηρίσει τις πρώιμες «εθνικές» οντότητες, όπως τις περιγράψαμε πιο πάνω. Έχω την εντύπωση πάντως ότι τη χρησιμοποιεί ευκολότερα όταν αναφέρεται σε άλλους παρά στον ελληνικό λαό. Συγγενική προς την έννοια της «λαότητας», μια έννοια που έρχεται από τη σοβιετική ιστοριογραφία και απαντά σε προβλήματα της δικής της κοινωνίας, η έννοια «λαός - έθνος» για τους βαλκανικούς λαούς, του Νίκου Σβορώνου, τοποθετείται αφηρημένα στον 11ο αιώνα, στον τόσο σημαντικό για τη σκέψη και τις αναλύσεις του. «Οι διάφορες εθνότητες της Βαλκανικής» γράφει «αποτέλεσαν τους πυρήνες γύρω από τους οποίους άρχισαν, από τα μέσα περίπου του 11ου αιώνα, να σχηματίζονται τα νέα εθνικά βαλκανικά κράτη που δεν έζησαν βέβαια πάντα ειρηνικά μεταξύ τους»¹⁵. Και για την ελληνική εθνότητα έχει χρησιμοποιήσει τον όρο, τουλάχιστον μία φορά, όταν αναφέρθηκε στον Σπυρίδωνα Ζαμπέλιο και τον Κωνσταντίνο Παπαρηγόπουλο, τους «εθνικούς» ιστορικούς για να πει ότι «αντανακλούσαν την ιδεολογία της ελληνικής κοινωνίας της εποχής τους». Και συνεχίζει: «έπρεπε να αποκατασταθεί η αμφισβητούμενη συνέχεια του ελληνισμού, να εδραιωθεί η συνείδηση ενός ενιαίου ελληνικού λαού - έθνους και η ελπίδα της δημιουργίας ενός ελληνικού κράτους»¹⁶.

Ο 11ος αιώνας

Έγινε ήδη μια πρώτη νύξη, για τη θέση που έχει ο 11ος αιώνας στο έργο του Ν. Σβορώνου. Άλλοι, πολύ αρμοδιότεροι από εμένα θα μιλήσουν για αυτό όταν έρθει η ώρα. Δεν θα ήθελα να κλείσω ωστόσο το σύντομο αυτό σημείωμα χωρίς να έχω αναφερθεί στη σχέση που νομίζω ότι υπόκειται ανάμεσα στο «εθνικό ζήτημα» και στον 11ο αιώνα, όπως ευρηματικά τον συνέλαβε ο ίδιος.

Δεν ξέρω ποιά είναι η αναλογία της συμβολής του στη γενικότερη ανάδειξη του 11ου αιώνα σαν βασικού πεδίου μελέτης των Βυζαντινών σπουδών — πάντως σε αυτόν ανατέθηκε η σύνταξη του βασικού εισηγητικού κειμένου για την «Κοινωνία και την εσωτερική οργάνωση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας τον 11ο αιώνα», στο 13ο Διεθνές Συνέδριο Βυζαντινών Σπουδών της Οξφόρδης το 1966.¹⁷ Διατρέχοντας την εργογραφία¹⁸ του επίσης, ξαναβρίσκουμε θέματα και πρόσωπα του 11ου αιώνα να επανέρχονται πολύ συχνότερα από ό,τι θέματα και πρόσωπα άλλων αιώνων της Βυζαντινής ιστορίας. Ο προσεκτικός μελετητής δεν θα δυσκολευτεί να ανακαλύψει το «εθνικό ζήτημα» πίσω από αυτή την επιλογή ή απλά, έστω, αυτή την προτίμηση.

Διαβάζουμε σε κείμενο του 1970 γραμ-

μένο στην Encyclopaedia Universalis: «Γενικά μπορούμε να πούμε για την περίοδο που θα ακολουθήσει τη φραγκική κατάκτηση μέχρι την επιβολή του τουρκικού ζυγού (1453) ότι αποτελεί το τέλος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και συγχρόνως την πρώτη εποχή της ιστορίας του νέου ελληνικού έθνους του οποίου οι απαρχές είναι δυνατό να τοποθετηθούν χρονικά στον 11ο αιώνα».¹⁹ Νομίζω ότι δεν είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς ότι η τελευταία φράση αυτής της παραγράφου: «του οποίου οι απαρχές είναι δυνατό να τοποθετηθούν χρονικά στον 11ο αιώνα» δεν είναι απαραίτητη ούτε από την άποψη της οικονομίας της αφήγησης ούτε και από εκείνη της σχέσης υπόθεσης - συμπεράσματος. Και φυσικά δεν οφείλεται ούτε σε λάθος ή αδεξιότητα.

Σε πολλά σημεία του έργου του Νίκου Σβορώνου θα μπορούσε κανείς να παραπέμψει για αυτόν τον κοσμογονικό αιώνα. Η αυστηρότητα της σκέψης του και η συνακόλουθη συνεπής διατύπωση δεν δίνουν μεγάλη απόκλιση παραλλαγών. Συνοψίζω: Αυξανόμενη ανεξαρτησία των στρατιωτικών, γαιοκτημόνων, αποδυνάμωση της κεντρικής κυβέρνησης και του κράτους, πίεση από τη Δύση (σχίσμα του 1054, σταυροφορίες κλπ.) και την Ανατολή (τουρκική παρουσία), αποδυναμώνουν το συγκεντρωτικό κράτος και επιτρέπουν στους «λαούς - έθνη» της Αυτοκρατορίας να διεκδικήσουν και να κατακτήσουν την κρατική ανεξαρτησία τους. Η Αυτοκρατορία συρρικνώνεται αλλά όλο και περισσότερο «ελληνοποιείται». Πριν από την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους το 1204, η Βυζαντινή Αυτοκρατορία «έχει μετατραπεί στην πραγματικότητα σε ελληνικό κράτος».²⁰

Θα μπορούσε να πολλαπλασιάσει κανείς τις αναφορές και τα παραθέματα αλλά η γενική κατεύθυνση της σκέψης που δεν νομίζω ότι θα άλλαζε. Το εθνικό ζήτημα τον κατέχει και όταν μελετά προβλήματα της νέας ελληνικής ιστορίας αλλά και της Βυζαντινής.

Είναι λοιπόν ο Νίκος Σβορώνος ένας «δικός μας», ένας νεοελληνιστής που έχει διεισδύσει στο χώρο της Βυζαντινής ιστορίας για να τη ρυμουλκήσει στα δικά μας νερά; Δεν νομίζω. Θρεμμένος με πρωτογενή ιστορική ύλη και ενήμερος για τις ιστορικές τύχες του κόσμου της Δύσης καθώς και του κόσμου της δικής μας Ανατολής, είχε συλλάβει καλά τους περίπλοκους μηχανισμούς μέσα από τους οποίους γεννιούνται, αναπτύσσονται και πεθαίνουν οι λαοί και τα έθνη, οι «λαοί-έθνη» και για αυτό ήταν «ανήσυχος».

Ας μου επιτραπεί να τελειώσω επαναλαμβάνοντας μια φράση (τυπογραφικά διορθωμένη) από το σημειώμα μου στο αφιέρωμα της «Αυγής» (29-30 Απριλίου) που μετά από τις σύντομες σκέψεις αυτού εδώ του κειμένου μπορεί νομίζω να γίνει ευκολότερα αποδεκτή. Σαν ιστορικός «Ο Νίκος Σβορώνος είχε κατανοήσει

Στον κήπο της Ελένης Αρβελέρ. Στα άκρα δεξιά ο Ν. Σβορώνος και δίπλα του ο συνεξορίστος Ζήσιος.

ότι ανήκουμε σε μια εθνότητα που έχει ανάγκη από υπεράσπιση και σε μια κοινωνία που έχει ανάγκη από καλλιέργεια.

Πάσχιζε να υπηρετήσει και το έθνος και την κοινωνία με τον δικό του τρόπο, την ιστορική έρευνα, την κριτική σκέψη και την πολιτική πράξη. Αξεδιάλυτα».

Βασίλης Παναγιωτόπουλος

1. «Ο πολίτης - ιστορικός» είναι ο τίτλος που έδωσε ο Φίλιππος Ηλιού στο σημείωμα του για τον Σβορώνο στο αφιέρωμα της «Αυγής» (29-30 Απριλίου 1989).
2. Η Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών στο ψήφισμα που εξέδωσε για τον θάνατο του Ν. Σβορώνου ανήγγειλε την απόφαση της να οργανώσει το παραπάνω συμπόσιο.
3. Γιώργος Δερτιλής: «Η ιστοριογραφία του νεότερου ελληνισμού σήμερα», περ. *Σύγχρονα θέματα*, τεύχος 35-37, Δεκ. 1988, σελ. 84.
4. Βλ. Νίκος Σβορώνος, *Ανάλεκτα Νεοελληνικής ιστορίας και ιστοριογραφίας*, Αθήνα, Θεμέλιο, 1982, σελ. 146.
5. Νίκος Σβορώνος, «Ο Διονύσιος Φωτεινός και το ιστορικό του έργον», περ. *Ελληνικά* τόμ. Ι' (1938) σελ. 113-178.
6. Νίκος Σβορώνος, «Το περί της μάχης της

Βάρνας ποίημα» περ. *Αθηνά*, τόμ. ΜΗ' (1938), σελ. 163-183.

7. «Εβύθισα στη σκέψη μου μέσα στην πάσαν ώραν...». Συνέντευξη με τον Νίκο Σβορώνο που πήραν οι: Νίκος Αλιβιζάτος και Στέφανος Πεσμαζόγλου με τη συνεργασία του Πάρη Γουναρίδη και του Χρήστου Χατζηγιάννου. Περ. *Σύγχρονα θέματα*, τεύχος 35-37, Δεκ. 1988, σελ. 49.
8. Νίκος Σβορώνος, *Επισκόπηση της νεοελληνικής ιστορίας*, Αθήνα, Θεμέλιο 1976, σελ. 20.
9. 'Ο.π. σελ. 27
10. 'Ο.π. σελ. 51
11. 'Ο.π. σελ. 58
12. 'Ο.π. σελ. 59
13. Νίκος Γ. Σβορώνος, *Ανάλεκτα Νεοελληνικής ιστορίας και ιστοριογραφίας*, σελ. 85.
14. 'Ο.π. σελ. 86
15. 'Ο.π. σελ. 265
16. 'Ο.π. σελ. 77
17. N.G. Svoronos, "Société et organisation intérieure dans l'empire byzantin au XIe siècle: les principaux problèmes" στο *Proceedings of the Thirteenth International Congress of Byzantine Studies*, Λονδίνο 1967, σελ. 371-389.
18. Βλ. την εργογραφία του Νίκου Σβορώνου που έχει καταρτίσει ο Κώστας Γ. Τοικνάκης στα *Ανάλεκτα...* ό.π., σελ. 435-451.
19. *Ανάλεκτα...* σελ. 115
20. *Ανάλεκτα...* σελ. 115, 154 και αλλού.

Στο κέντρο ο Ν. Σβορώνος στη Μονεμβασιά, στο γύρισμα της τηλεοπτικής σειράς «Νεότερη Ελλην. Πολιτική Ιστορία». Αριστερά ο Άγγ. Σιδεράτος, όρθιοι τα μέλη του κινηματογραφικού συνεργείου. Αναφορά σχετική βλ. στο άρθρο του Π. Πετρίδη της επομένης σελίδας.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Η πιο άμεση και ουσιαστική επαφή κι επικοινωνία μου με το Νίκο Σβορώνο —παρότι προϋπήρξαν κι άλλες όχι όμως ανεμπόδιστες— ήταν εκείνη στα μέσα του 1987, στο σπίτι του, με αφορμή τη συμμετοχή του στην τηλεοπτική σειρά «Νεότερη Ελληνική Πολιτική Ιστορία» που θα κινηματογραφούσε για λογαριασμό της ΕΤ-1 ο σκηνοθέτης Άγγελος Σιδεράτος. Ο βασικός πυρήνας του όλου «εγχειρήματος» (Αρ. Μάνεσης, Ν. Πανταζόπουλος, Β. Φίλιας, Γ. Κασιμάτης, Λ. Βρανούσης, Αικ. Κουμαριανού και άλλοι νεότεροι) συμφωνούσαν ότι αφητηρία και στήριγμά μας θα έπρεπε να είναι ο Ν. Σβορώνος. Έτσι μαζί με το Σιδεράτο, ανηφορίσαμε στο καταφύγιό του στην Άνω Κυψέλη για το ξεκίνημα της προετοιμασίας. Στο σπίτι του υπήρχαν μόνο τα χρειώδη: πολλά βιβλία, λίγα επίπλα κι ένα κρεβάτι. Αισθανόμουν ιδιαίτερη ανασφάλεια μη γνωρίζοντας πού με είχε κατατάξει και πώς θα με δεχόταν. Στους «ακραίφνεις» ιστορικούς, άλλωστε, δεν ήμουν και ιδιαίτερα συμπαθής χωρίς να γνωρίζω τους λόγους. Ο δάσκαλος δέχθηκε με έκδηλο ενθουσιασμό την ιδέα μας να καλυφθούν κινηματογραφικά (μέσα από επιστημονικές αναλύσεις στους αυθεντικούς χώρους) οι κρίσιμότερες κοινωνικοπολιτικές και συνταγματικές εξελίξεις στη σύγχρονη Ελλάδα. «Είναι κάτι που λείπει που δεν έχει αποτολμηθεί» είπε με συγκίνηση. «Ποιους προτείνετε» με ρώτησε όταν φτάσαμε στο ζήτημα των συμμετεχόντων. Τους «καλύτερους» απάντησα τους «πιο καταξιωμένους στον κλάδο τους». Αιφνιδιάστηκε κάπως διαπιστώνοντας πως δεν υπήρχαν στεγανά γύρω από την επιλογή των προσώπων. Συμφώνησε αμέσως πως αυτός ήταν από τους βασικότερους στόχους: η πολυφωνία. Σχεδιάσαμε κατόπιν τα διαγράμματα με τις κύριες ενότητες και τις επιμέρους θεματικές και καταλήξαμε στα ονόματα των συμμετεχόντων.

Οι συνεργασίες μου με το Δάσκαλο εξακολούθησαν αρμονικά μέχρι την έναρξη των γυρισμάτων στην Πελοπόννησο τον Οκτώβριο του 1987. Θυμάμαι πως τον υποδεχτήκαμε (με τον Γ. Αναστασιάδη και τον Στ. Τσαρουχά) στην Καλαμάτα εκείνο το ομιχλώδες και μελαγχολικό φθινοπωριάτικο βραδινό. Τον ρώτησα πως αισθανόταν και απάντησε ότι ήταν «σε φόρμα» ενώ, γελώντας, θυμήθηκε ότι φίλοι του δημοσιογράφοι παρομοίασαν τη φωνή του στην τηλεόραση μ' εκείνη του

μεγάλου σταρ του παρελθόντος Χάρυ Μπόρ. Το οδοιπορικό μας είχε αφετηρία τον Μυστρά, τη Μονεμβασιά κατόπιν και τη Μάνη με τελική κατάληξη το Ναύπλιο. Σ' όλες τις δύσκολες αυτές εξορμήσεις προηγούνταν πάντοτε ο Σβορώνος κι ακολουθούσαμε εμείς μαζί με το τηλεοπτικό συνεργείο. Περπάταγε και σκαρφάλωνε ατελείωτα με το τσιγάρο στο χέρι δίνοντας πνοή σε όλους. Όπου είχε προγραμματιστεί γύρισμα —είτε στα μοναστήρια και τις εκκλησιές του Μυστρά είτε στα κάστρα της Μονεμβασιάς και του Ναυπλίου— καθόταν σ' ένα βράχο και κολάτιζε μαζί μας (ψωμοτύρι και ντομάτες) προετοιμάζοντας τη συμβολή του που την έγραφε ο ίδιος επιτόπου. Ήταν η πρώτη φορά που οι ιδέες και οι απόψεις του θα διατυπώνονταν δεμένες με τους αυθεντικούς χώρους. Μετά την ολοκλήρωση της ημερήσιας δουλειάς (σε δωδεκάωρη βάση) δειπνούσαμε όλοι μαζί σε γειτονικά ταβερνάκια. Ποτέ δεν τον άκουσα να διαμαρτύρεται για κάτι (για τον ύπνο π.χ. ή για το φαγητό) ποτέ δεν τον είδα να προβάλλει την παραμικρή απαίτηση ή να θέτει όρους· ποτέ δεν δημιουργήσε κανένα πρόβλημα, κανένα εκνευρισμό. Συγκρίνοντας, άθελά μου, τη συμπεριφορά του με εκείνη άλλων επώνυμων κορυφαίων συχνά απορούσα για την πραότητα, τη γλυκύτητα και την καταδεκτικότητα που τη διέκρινε. Στα κάστρα του Ναυπλίου —όταν γίνονταν παράλληλα και άλλα γυρίσματα— είχα την ευκαιρία να κουβεντιάζω μαζί του ατελείωτες ώρες. Εκεί του είπα κι εγώ το παράπονό μου, πως ενώ είχαμε συναντηθεί σε τόσα συνέδρια στο παρελθόν «κάποιοι» φρόντιζαν πάντοτε να μου στερούν τη χαρά μιας αμεσότερης επαφής. Κι αυτό γιατί μέσα από τις παρωπίδες τους δεν ήθελαν να δεχτούν ότι ο Σβορώνος ανήκε σε όλους. Ο Δάσκαλος παραδέχτηκε ότι είχα δίκιο· «συμβαίνουν αυτά στην Ελλάδα» με καθησύχασε. Εκεί στα κάστρα του Ναυπλίου μου μίλησε για τη ζωή του: πώς ξεκίνησε, πώς τον κυνήγησαν στην Ελλάδα, πώς προχώρησε στις πρώτες του έρευνες και μελέτες στο Παρίσι. Αισθάνθηκα κι εγώ με χαρά ότι ήταν, επιτέλους, και δικός μου, έστω για κάποιες ημέρες.

Αναπολώντας τούτες τις σημαντικές στιγμές κοντά του θα ήθελα να μνημονεύσω ειδικότερα τη συμβολή του στην κοινή τηλεοπτική μας προσπάθεια. Η κύρια συμβολή του ήταν στον Μυστρά ό-

που μίλησε για την αντιστασιακή σκέψη και πράξη του υπόδουλου ελληνισμού αναλύοντας, παράλληλα, την κοινωνική κατάσταση των Ελλήνων στην τουρκοκρατία και αποτιμώντας τους παράγοντες που συνετέλεσαν στην εθνική αφύπνιση. Στη Μονεμβασιά μίλησε για την ανάπτυξη της εθνικής ιδέας και για την προετοιμασία της επανάστασης του '21, για το χαρακτήρα και τη δυναμική της. Στη Μάνη και στο Ναύπλιο αναφέρθηκε επισταμένα στην εμφύλια διαμάχη γύρω από το καυτό θέμα της εξουσίας στην επαναστατημένη Ελλάδα και για τις κοινωνικές αντιθέσεις της εποχής. Εκεί, στην πρώτη ουσιαστικά πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους, ολοκλήρωσε τις επιστημονικές του προσεγγίσεις αναλύοντας τις πολιτικές και κοινωνικές δομές της Βαυαροκρατίας, αποσαφηνίζοντας το χαρακτήρα των ξενικών κομμάτων και απομυθοποιώντας τη «Μεγάλη Ιδέα». Από τότε δεν τον ξανα συνάντησα για μεγάλο διάστημα και η επικοινωνία μας συνεχίστηκε τηλεφωνικά. Αρχές Ιανουαρίου 1989, με αφορμή τον προγραμματισμό μιας καινούργιας εκδοτικής σειράς («Θεσμοί, Κοινωνία και Πολιτική στη Νεότερη Ελλάδα») αποφασίσαμε (με τον Β. Φίλια και τον Δ. Τσάτσο) να τον συμπεριλάβουμε στην επιτροπή έκδοσης. Έτσι τον επισκέφτηκα —συνοδευόμενος από τον Σιδεράτο— στο σπίτι του (πριν είκοσι περίπου ημέρες) για να τον δω και να ζητήσω την έγκρισή του. Τον βρήκαμε σε πολύ κακή κατάσταση - μόλις είχε γυρίσει από το νοσοκομείο. Ο Σιδεράτος του είπε για την ολοκλήρωση της ταινίας και προσφέρθηκε να τον οδηγήσει στο στούντιο για το μοντάζ. Ο Δάσκαλος, αν και φοβερά καταβεβλημένος, συγκινήθηκε πολύ. «Μόλις φτιάξει ο καιρός θα έρθω» είπε και αποδέχτηκε την πρότασή μου να ηγηθεί της καινούριας εκδοτικής προσπάθειας. Δεν πρόλαβε όμως. Όταν πληροφορήθηκα προχτές το θάνατό του αναζητήσα αμέσως τις φωτογραφίες που είχαμε βγάλει εκείνο το ευλογημένο φθινόπωρο του '87. Τις έχω ακόμα μπροστά μου και κοιτάζοντάς τες δακρυσμένος αναπολώ το γλυκό άνθρωπο, το γνήσιο Έλληνα, τον μεγάλο Ιστορικό Νίκο Σβορώνο.

Πάυλος Πετρίδης

Καθηγητής Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης, 27 Απριλίου 1989

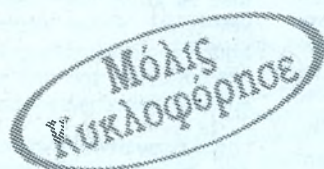
Τα βιβλία της «γνώσης»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»
βιβλία που ξεχωρίζουν

ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ

ΤΟ ΕΚΚΡΕΜΕΣ ΤΟΥ ΦΟΥΚΩ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ο εκδότης με χαρά
αναγγέλλει ότι έρωας,
πάθος, θάνατος,
σατανισμός, σωτηρία (κάτω
από τα φοινικόδεντρα του
Τζιμ της Κάνναβης)
συνυφαίνονται σ' αυτό το
βιβλίο που στέρησε τον
ύπνο του συγγραφέα του.

Τα πράγματα όμως είναι
πολύ πιο περίπλοκα.

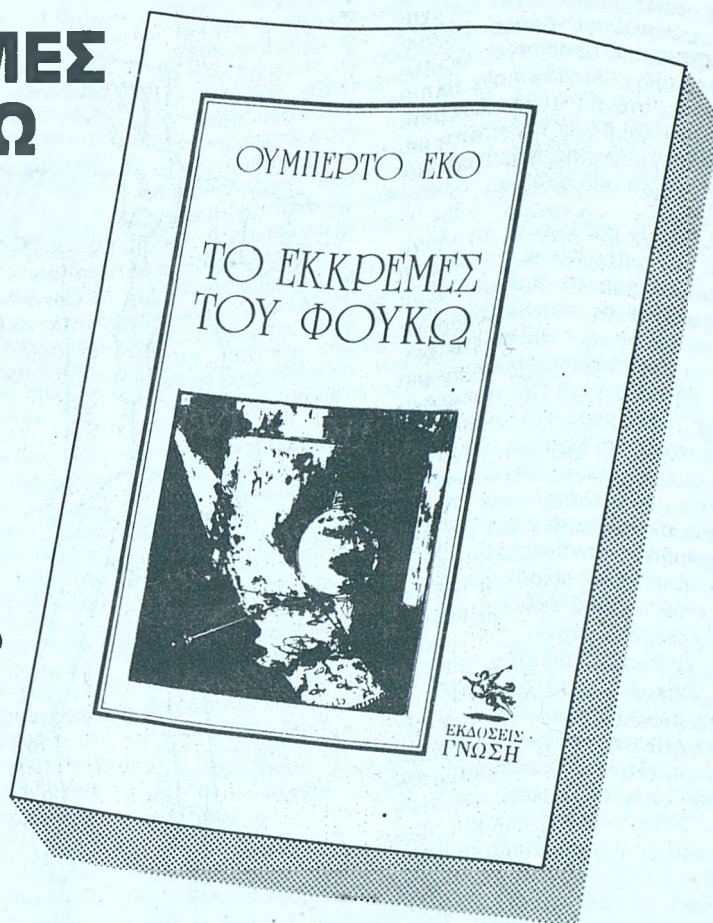
Το Εκκρεμές του Φουκώ κυκλοφορεί!

... και σηματοδοτεί το 1989 αλλιώς και το 2000.

Εξελίσσεται από τον 2ο μ.Χ. αιώνα μέχρι τις μέρες μας μέσα από το
σχέδιο των Ναϊτών και των Ροδόσταυρων για την κατάκτηση του
κόσμου, σ' ένα χωριουδάκι μεταξύ Λανγκ και Μομφεράτου.

Εξελίσσεται στο Ίδρυμα Τεχνών και Επιτηδευμάτων των Παρισίων και...
και... και...

Το Εκκρεμές του Φουκώ κυκλοφορεί και κατακτά όλο τον κόσμο!!!

εκδόσεις «γνώση»

Ζωοδόχου Πηγής 29, 106 81 Αθήνα, Τηλ. 3620941 - 3621194 - 7786441

ΚΟΝΦΟΡΜΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΓΕΡΟΝΤΟΚΟΡΕΣ

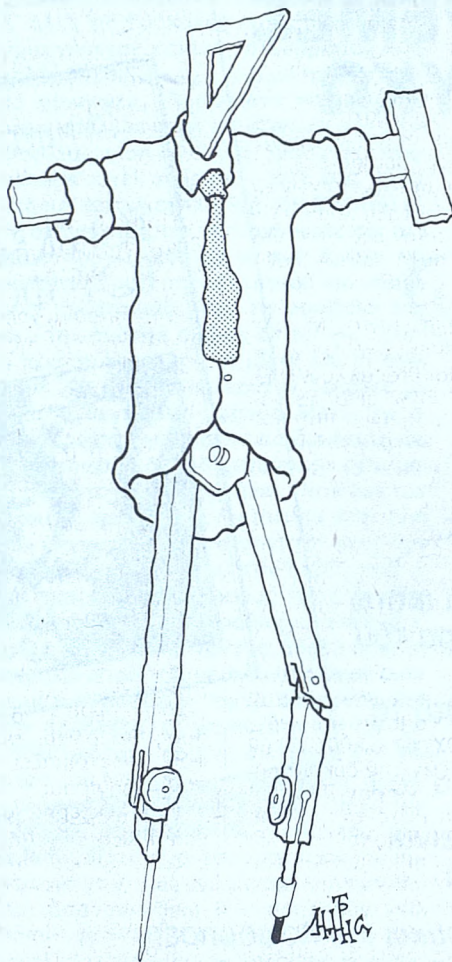
του Δημήτρη Φιλιππίδη

Για δυο μέρες της περασμένης βδομάδας, 29 και 30 του Μάρτη, ο ΣΑΔΑΣ οργάνωσε επιστημονικό διήμερο, χάρις στις ακάματες προσπάθειες του Σάββα Κονταράτου, με θέμα «Νέα δόμηση σε παραδοσιακούς οικισμούς». Σε γενικές γραμμές, η πρώτη ενότητα των εισηγήσεων αναφερόταν στην «πράξη» (θεσμικό πλαίσιο ΥΠΕΧΩΔΕ εφαρμόγες ως τώρα) ενώ η δεύτερη ενότητα έπιασε τα πιο «θεωρητικά» θέματα. Δυστυχώς δεν μπόρεσα να παρακολουθήσω την πρώτη μέρα, αλλά και από μόνη της, η δεύτερη μέρα αξίζει μια σειρά από σχόλια.

Έχοντας λοιπόν ποτιστεί με τη «λογική» της ως τώρα πρακτικής την πρώτη μέρα, το ακροατήριο τη δεύτερη μέρα βρέθηκε μπροστά σε κάποιες «εκπλήξεις». Αν στο ξεκίνημα, η ομιλία της Αικ. Δημητσάντου - Κρεμέζη παρουσίασε μια εφησυχαστική άποψη για την «αρμονική αντίθεση» του νέου μέσα στο παλιό αρχιτεκτονικό σύνολο, και λίγο πιο ύστερα, η Χ. Καλλιγιά υπενθύμισε τις δογματικές ακρότητες του μοντερνισμού του '20 για να καταλήξει σε νουθεσίες για μια διακριτική παρέμβαση συνδυασμένη με τη διατήρηση του εξωτερικού κελύφους στα παλιά κτίρια — από εκεί και πέρα η κατάσταση «εκτροχιάστηκε».

Οι τρεις επόμενοι ομιλητές, πανεπιστημιακοί δάσκαλοι κατά σύμπτωση (!) άρχισαν ένα άλλο τροπάρι. Πρώτος ο Γ. Λάββας υπενθύμισε τους «νόμους» δημιουργίας της δημοτικής ποίησης και προσπάθησε να προσδιορίσει «το περίφημο πως», όπως το είπε, δηλαδή: πώς χτίζουμε μέσα σε παραδοσιακό πυρήνα. Αφού έθιξε την απροσδιοριστία του όρου «παραδοσιακή αρχιτεκτονική» (που δεν είναι άσχετη με τις ασάφειες της αντιμετώπισής της) κατέληξε πως, μια και σήμερα δεν υπάρχει ο παραδοσιακός χτίστης, ως εκφραστής της συλλογικής μνήμης, χρειάζεται να ελέγξουμε την κλίμακα, τον όγκο κ.τλ. — αλλά να σταθούμε εκεί.

Δεύτερος, ο Δ. Αντωνακάκης μίλησε για τη «ζωντανή καθημερινή πραγματικότητα», προειδοποίησε για τον κίνδυνο να μεταβληθεί η παράδοση σε κονφορισμό και έκανε μια έκκληση να ενισχυθούν «οι νέες δυνάμεις που αποτελούν μια παράδοση που πρέπει να αξιοποιησουμε». Κατόπιν θύμισε τα λόγια του Κ. Τζάρα για την αναζήτηση του μοναδικού και ανεπανάληπτου, έθιξε το διάχυτο φόβο για το καινούριο που (τόσο αντιφατικά) συνοδεύει τη σημερινή ελευθεριότητα και κατέληξε σε μια προτροπή να αναζητήσουμε την «παράδοση της συντροφικότητας».

Σε συγγενικές κατευθύνσεις κινήθηκε και η ομιλία του γράφοντος, υποστηρίζοντας ότι πρέπει κάποτε να απαλλαγούμε από την τυραννία της παραδοσιοπληξίας και να δεχτούμε να χτίσουμε «σωστή αρχιτεκτονική» όπως θα έλεγε ο Α. Κωνσταντινίδης, μακριά από κίβδηλες απομιμήσεις.

Η συζήτηση που ακολούθησε απέδειξε την τεράστια διάσταση που υπάρχει ανάμεσα σε διάφορες απόψεις, που γνωρίζουν ευρεία διάδοση ανάμεσα στους σημερινούς αρχιτέκτονες. Αν εξαιρέσει κανένας την πρόταση του Αντ. Νουκάκη, να οργανωθεί διαγωνισμός σχετικός από το

ΣΑΔΑΣ, για να δοκιμαστούν έμπρακτα τα προβλήματα μιας τέτοιας ένταξης, και τις παρεμβάσεις της Ρ. Κλουτσινιώτη και του Σ. Κονταράτου για μια πιο «προσγειωμένη» αντιμετώπιση του θέματος μακριά από αφορισμούς και αφαιρέσεις, το ακροατήριο αντέδρασε με τρόπο παραιοϊκό. Όσοι υπάλληλοι του ΥΠΕΧΩΔΕ ήταν παρόντες άρχισαν να διερωνώνται φωναχτά αν θα πρέπει να παραιτηθούν από τη δουλειά τους, άλλοι πίστεψαν πως ήρθε η ώρα να υπερασπιστούν τους παραδοσιακούς οικισμούς που ξαφνικά έβλεπαν να απειλούνται θανάσιμα, άλλοι δήλωναν, ως άλλοι άπιστοι θωμάδες, πως τα λόγια δεν λύνουν το πρόβλημα και τέλος, άλλοι θυμήθηκαν τους καημούς ενός επαγγέλματος, όπως είναι του αρχιτέκτονα, που από παντού προπηλακίζεται, σφετερίζεται και αγνοείται.

Και όταν σηκώθηκε ο Χρ. Μπεζαντέ και είπε το περίφημο: «Ζήτω οι γεροντοκόρες της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας που έσωσαν ό,τι έσωσαν, ζήτω οι γεροντοκόρες των επιτροπών αρχιτεκτονικού ελέγχου και οι γεροντοκόρες που έβγαλαν τους ειδικούς οικοδομικούς κανονισμούς», για να καταλήξει ότι ήρθε η ώρα να γίνουν νέα διατάγματα για τη νέα δόμηση σε παραδοσιακούς οικισμούς — ήταν ήδη φανερό ότι το ευδιάκριτο χάσμα ήταν αδύνατο να καλυφθεί με τις παρούσες συνθήκες.

Οι «ανεδαφικοί» θεωρητικοί και οι «προσγειωμένοι» πρακτικοί ίσως να ήταν, τουλάχιστον για ορισμένους, ένα βολικό σχήμα για να εξηγηθεί η πόλωση. Με μόνη διαφορά ότι τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά, δεν μπορεί να είναι τόσο απλά. Γιατί δεν πρόκειται για το ποιος έχει την ευθύνη για ό,τι γίνεται ή αν υπάρχει πολιτική βούληση ή όχι, αλλά για μια τόσο έντονη ιδεολογική φόρτιση που συσκοτίζει το θέμα και εμποδίζει στο ξετύλιγμα της συζήτησης για τη σημερινή αρχιτεκτονική — ίσως το τελικό ζητούμενο σε τέτοιες περιπτώσεις.

Με τα παραπάνω δεν εννοώ πως το διήμερο αποδείχτηκε «άχρηστο» εκ των υστέρων, μια και έδειξε ανάγλυφα τις συγχύσεις που επικρατούν ανάμεσα στους αρχιτέκτονες. Αντίθετα, η έστω σύντομη αυτή συνάντηση έδειξε πόση δουλειά υπολείπεται ακόμα να γίνει σε έναν τομέα από τους πιο ζωτικούς της αρχιτεκτονικής πρακτικής σήμερα στην Ελλάδα. Τομέα όμως για τον οποίο, ενώ όλοι ασχολούνται μαζί του, ελάχιστοι γνωρίζουν ακριβώς για τι πράγμα πρόκειται.

ΒΙΒΛΙΟ

Για μια οικολογική ανάπτυξη

Ο Δήμος Τσαντίλης
γράφει για το βιβλίο
του Μ. Μοδινού
«Από την Εδέμ στο
Καθαρτήριο»,
εκδόσεις Εξάντας,
Αθήνα 1988

Βιβλία για ξένες χώρες, γραμμένα από γηγενείς με «εμπειρία εξωτερικού» που δεν μεταφράζουν αλλά κατορθώνουν να συνθέσουν μια εικόνα χρησιμοποιώντας τα υλικά της προσωπικής τους πείρας, των δικών τους γνώσεων και των δικών τους πολιτισμικών αναφορών είναι απ' όσο είμαι σε θέση να γνωρίζω, σπάνια στον ελληνικό χώρο. Εξαίρεση και σπάνιο είναι συνεπώς και το βιβλίο του Μιχάλη Μοδινού, «Από την Εδέμ στο Καθαρτήριο» που εκδόθηκε στα τέλη του περασμένου χρόνου. Είναι μια ειλικρινής και θαρραλέα προσωπική ματιά στον κόσμο που εκτείνεται πέρα από τα στενά ελληνικά σύνορα και πέρα από τα όρια του στενού μας ευημερούντος σύμπαντος.

«Η Γεωγραφία της Υπανάπτυξης» είναι ο υπότιτλος του

βιβλίου και κεντρικό πεδίο προβληματικής του ο «Άλλος Κόσμος» αυτός που περιβάλλει τον δικό μας. Ένα πολύχρωμο και πολύβουο κενό στις παρυφές του πολιτισμού μας, αυτό που μέσα του συνωστίζεται η εξαθλιωμένη πλειονότητα της ανθρωπότητας την οποία —και αυτή είναι η κεντρική θέση του νέου βιβλίου του Μιχάλη Μοδινού— η δική μας ανάπτυξη «προλεταριοποίησε» επιβάλλοντας έναν ολέθριο οικονομικό και πολιτιστικό δαιμόνιο: έναν εκσυγχρονισμένο τομέα της οικονομίας που «διαρκώς επεκτείνεται σε βάρος του παραδοσιακού». Χαμένη Εδέμ; Όχι ακριβώς. Σίγουρα χάθηκαν και εξακολουθούν να χάνονται ορισμένοι μεμονωμένοι παράδεισοι, μορφές ισορροπίας μεταξύ κοινωνίας και φύσης σπάνιες —και για το λόγο αυτό αντικείμενο προβολής ρομαντικών ονείρων των εγκλείστων του βιομηχανικού πολιτισμού. Όμως το πρόβλημα για τον Μιχάλη Μοδινό βρίσκεται αλλού. Η Εδέμ που χάθηκε είναι το «ανεκπλήρωτο όραμα» του εκσυγχρονισμού των παραδοσιακών κοινωνιών με την ταχύρρυθμη βιομηχανική τους ανάπτυξη: «... οι κοινωνίες του Τρίτου Κόσμου γίνονται υπανάπτυκτες από τη στιγμή που οι οικονομίες τους αρχίζουν να αναπτύσσονται». Πλάι στον πρωτοφανή πλούτο που δημιούργησε η εκβιομηχάνιση σε ένα περιορισμένο τομέα, η πιο αφάνταστη εργασία από τις μεγάλες μάζες» και επιβάλλοντας μια κατανομή του εισοδήματος που «δημιουργεί μια διάρθρωση της ζήτησης που οδηγεί νομοτε-

ליאκά στη χρήση εισαγόμενων τεχνολογιών εντάσεως κεφαλαίου».

Μυωπική λατρεία του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος, αδιαφορία για τα μη κοστολόγισμα μεγέθη είναι το δίπτυχο της οικονομικής φιλοσοφίας που είναι σήμερα η κυρίαρχη στο «παγκόσμιο οικονομικό σύστημα». Η τιμή του ξύλου στις διεθνείς αγορές δεν περιλαμβάνει, για παράδειγμα, το κόστος που συνεπάγεται η καταστροφή των τροπικών δασών για το σύνολο του πλανήτη. Οι οικονομικοί δείκτες «βελτιώνονται», τα δάση πεθαίνουν, το έδαφος καταστρέφεται, εκατομμύρια άνθρωποι πεινούν και καταφεύγουν, εξαθλιωμένοι πρόσφυγες στις περιφέρειες των νέων τριτοκοσμικών μητροπόλεων.

Πραγματικότητα ζοφερή, θεωρία γκριζά: Η αριστερά κατηγορεί τη δεξιά ότι ευθύνεται για τον «εξαρτημένο τρόπο παραγωγής» που αναπαράγει την αθλιότητα. Δεξιά και αριστερά όμως συμφωνούν: Το ρεμέδιο είναι η βιομηχανική ανάπτυξη. Ένα ιδιότυπο κοινωνικό συμβόλαιο, παρατηρεί με οξυδερκεία ο Μιχάλης Μοδινός. Θα δημιουργούσε έτσι παρά φύσιν συμμαχίες θα εγκαθίδρυε την ιδεολογία και τη διαδικασία της ανάπτυξης και στη συνέχεια την υπανάπτυξη, το θυμό και την περιθωριοποίηση σε Βορρά και Νότο. Αίρεση; Τη στιγμή που όλοι μιλούν για την ανάπτυξη, ο καπιταλισμός θεωρείται πρόοδος αφού προετοιμάζει δήθεν το σοσιαλισμό.

Το νέο όραμα —και αυτό είναι η δεύτερη βασική θέση στο βιβλίο του Μιχάλη Μοδινού— είναι η διάδοση των «νέων προσαρμοσμένων τεχνολογιών» που θα στηρίξουν ένα νέο τρόπο παραγωγής σε ισορροπία με τη φύση.

Προέχει η διατήρηση της ισορροπίας ανθρώπου - κοινωνίας - φυσικού περιβάλλοντος. Πίσω στο χωριό, επανεξέταση των παραδοσιακών μεθόδων, αλλά όχι ρομαντισμός, σκοταδισμός και παρελθοντοπληξία. Η επιστήμη είναι και πρέπει να παραμείνει ανοικτή και οικουμενική, αλλά η τεχνολογία πρέπει να προσαρμόζεται ώστε να ικανοποιεί τις πραγματικές κοινωνικές ανάγκες χωρίς σπατάλη πόρων και καταστροφή του περιβάλλοντος. Οι νέες όμως τεχνολογίες «δεν πέφτουν από τον ουρανό». Το βιβλίο του Μιχάλη Μοδινού δεν εισηγείται μια νέα τεχνοκρατία με ανθρώπινο πρόσωπο αλλά είναι ουσιαστικά πολιτικό. Δεν είναι η τεχνολογία που θα αλλάξει τις κοινωνικές συνθήκες, αλλά η αναδιάρθρωση των κοινωνιών που θα επιτρέψει τη χρησιμοποίηση των προσαρμοσμένων τεχνολογιών. Ποια αναδιάρθρωση όμως; Ποιος είναι ο κινητήριος μοχλός της ιστορίας; Αντίθετα από πολλούς θεωρητικούς της ανάπτυξης της δεκαετίας του '60 (P. Baran, A. Emmanuel, S. Amin και άλλους) που πίστευαν ότι μια αυταρχική φάση ήταν αναγκαία για τον εκσυγχρονισμό των υποανάπτυκτων κοινωνιών, ο Μιχάλης Μοδινός θεωρεί ότι ο «εκδημοκρατισμός στο πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο προβάλλει ως προϋπόθεση για τη χρήση προσαρμοσμένων τεχνολογιών και δεν είναι οι τελευταίες που θα τον επιφέρουν». Είναι κατά τη γνώμη μου η τρίτη βασική θέση του βιβλίου, καθαρή, ριζοσπαστική, ουτοπική. Πολλοί, κυρίως όσοι έχουν πεισθεί από τους αναπτυξιακούς μύθους των θεωρητικών της «εξαρτημένης αναπαραγωγής» (αριστερά) και της «απογείωσης» (δεξιά) θα διαφωνήσουν. Ίσως διακρίνουν, πέρα από την ουτοπία, και έναν υφέρ-

ΟΕΚΔΩΓΗ

BIBLIOΠΩΛΕΙΟ

καρσολη & δημητρίου 12

152 32 χαλανδρί

τηλεφ. 68.13.222

ΚΩΝΣΤ. ΑΓΓ. ΒΛΑΧΟΣ

ποντα ιδεαλισμό. Με τα κριτήρια τους έχουν μάλλον δίκιο. Αξίζει όμως και αυτοί να διαβάσουν το βιβλίο του Μιχάλη Μοδινού: θα αναγκασθούν να κατέβουν για λίγο από το «υλιστικό» ή «φονξιοναλιστικό» οχυρό τους για να αντιμετωπίσουν την ξεχασμένη άλλη όψη της ανάπτυξης.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

Εκλογικός νόμος και Σύνταγμα
Η επικαιρότητα της απλής αναλογικής και της εκλογικής ιστορίας μας (οι νέες ρυθμίσεις του εκλογικού νόμου και μια πρώτη αξιολόγησή τους), εκδ. University Studio Press, 1989.

Άρθρα και μελετήματά του για τη σχέση Συντάγματος και εκλογικού νόμου. Τα κείμενα διακρίνονται όχι μόνο για την σαφήνεια και τη θεμε-

λιωμένη επιχειρηματολογία τους αλλά και για το ότι καταγράφουν και αναδεικνύουν την επικαιρότητα και τη χρησιμότητα της απλής αναλογικής και της εκλογικής μας ιστορίας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο βιβλίο συμπεριλαμβάνεται και το κείμενο της εισηγητικής έκθεσης του σχεδίου εκλογικού νόμου της 16.3.1989 (ήδη υπό δημοσίευση στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως) μαζί με τις πρώτες εκτιμήσεις του συγγραφέα για τις νέες ρυθμίσεις και την «φιλοσοφία» τους.

Τέλος στο παράρτημα ο αναγνώστης μπορεί να βρει τα πιο σημαντικά κείμενα - τεκμήρια (όπου αποτυπώνονται οι σχετικές απόψεις του πρωθυπουργού, του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης, του Π.τ.Δ., γνωστών συνταγματολόγων, κλπ.) απαραίτητα προκειμένου να σχηματιστεί μια ολοκληρωμένη εικόνα για τις νομικές, πολιτικές και ιστορικές διαστάσεις ενός προβλήματος που η εμβέλεια του ξεπερνάει ασφαλώς τους όρους της τρέχουσας συγκυρίας.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η γενιά του '70

Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1989

Η δεκαετία του '70 αποτελεί έναν σημαντικό σταθμό για την εξέλιξη της νεώτερης ελληνικής ποίησης. Πρόκειται για την ποίηση που αναδύθηκε μέσα στα δύσκολα χρόνια της δικτατορίας και καθορίστηκε όσο ποτέ, στα ελληνικά δεδομένα, από το στοιχείο της άρνησης, προμηνύοντας έτσι κατά κάποιον τρόπο την κρίση αξιών που θα κλυδωνίζε λίγα χρόνια αργότερα τις νεότερες γενιές.

Η συστηματική ανίχνευση και σταχυολόγηση των κυριότερων χαρακτηριστικών των εκπροσώπων της καθώς και των επιδράσεων που διαμόρφωσαν τη γραφή της, αποτελεί ως εκ τούτου μια σημαντική συμβολή στο έργο καταγραφής της γραμματείας μας.

ΖΑΚ ΒΑΛΛΙΝ

Ο πληθυσμός της γης

Μετάφραση: Γ. Σερελέα

Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1989

Η ραγδαία αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού τα τελευταία χρόνια σε συνδυασμό με το θέμα της επάρκειας σε φυ-

σικούς πόρους για τη διατροφή του, αποτελεί, από τις αρχές της δεκαετίας του '60, ένα από τα βασικότερα προβλήματα της ανθρωπίνης κοινωνίας.

Με βάση τα στατιστικά δεδομένα των Ηνωμένων Εθνών ο Jacques Vallin επιχειρεί μια συνοπτική παρουσίαση και ανάλυση των αιτιών της δημογραφικής αύξησης καθώς και των διαφόρων πολιτικών αντιμετώπισής της.

Τους σκοπούλους της δυσπρόσιτης στο ευρύτερο κοινό επιστημονικής ανάλυσης αποφεύγει έντεχνα ο συγγραφέας με την χρήση μιας πυκνής και παρ' όλα αυτά απλής γραφής, και υποστηρίζοντας την άποψη, ότι η σωστή απάντηση στη δημογραφική πρόκληση δεν μπορεί πλέον να διατυπωθεί ανεξάρτητα από την οικολογική συνιστώσα.

MARIL KALDHOL - WENCHE OYEN

Έχε γεια, Ρούνε

Εκδόσεις Γνώση, Αθήνα 1989

Η ζωή, τα παιχνίδια, οι харές δυο μικρών παιδιών του Ρούνε και της Σάρας, που ονειρεύονται το μέλλον και

ΜΙΛΤΟΥ ΣΑΧΤΟΥΡΗ

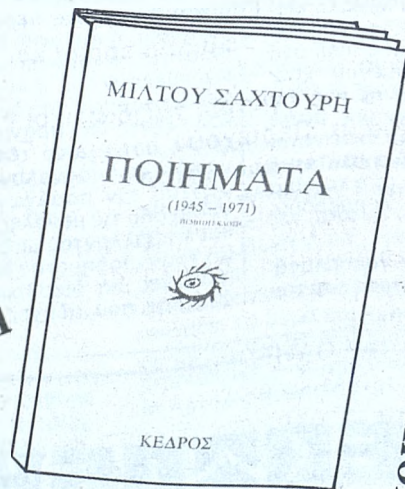
Ποιήματα 1945-1971

Ποιήματα 1945-1971

Ποιήματα 1945-1971

ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1945-1971

ΠΕΜΠΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1945-1971

Εκδόσεις Κέδρος

Γ. Γενναδίου 3 - Τηλ. 36.02.007

ζούνε την Ξεγνοιασιά της ηλικίας τους. Και ένα επεισόδιο, ένα από τα μεγάλα επεισόδια της παιδικής της ζωής που φέρνει τη λύπη στη Σάρα και σ' όλους. Ένα πολύ λεπτό θέμα, γραμμένο με απλές, καλά διαλεγμένες λέξεις, ποιητικά, θερμά και τρυφερά και έχει ει-κονογραφηθεί ονειρικά.

Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΟΥ 1992

Η Ελλάδα στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά
Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1989

Τρία χρόνια πριν από την πλήρη ισχύ της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης για την ενοποίηση των αγορών των κρατών μελών της ΕΟΚ, παραμένουμε απληροφόρητοι για τις υποχρεώσεις που θα αναλάβουμε αλλά και για τις ευκαιρίες που θα παρουσιαστούν.

Τα θέματα των μονογραφιών που περιέχονται επιλέγησαν με γνώμονα βασικούς τομείς της πολιτικής, της κοινωνικής και της οικονομικής δραστηριότητας. Η συγγραφή τους έγινε από πρόσωπα πολιτικά ή όχι, τα οποία λόγω θέσεως, γνώσεων και εμπειρίας μπορούσαν να έχουν μια έγκυρη άποψη για τα επιμέρους θέματα.

ΘΑΝΟΣ ΤΣΑΤΣΑΡΩΝΗΣ

Η πρώτη ζαβολιά
Αθήνα 1988

Δείγμα γραφής:

*Ο κόσμος σκιαγραφεί
τα πάντα γέγονται την
πέμπτη ρόδα
που φτάνει στο χρώμα της
αυλής μας
κι ακόμα τρέχει
σταματημένη πίσω από
τωρινές γυμνές μποτίλιες
μυρωμένες κορίτσια και
φευγιό.*

*Μα το μουσικό της γωνιάς
μας*

*χαστούκι δίνει
στους καπνιστές των
ονείρων.*

«Το Μυστικό»

ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ

Η αντιπαροχή
Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 1989

Με την γνωστή «καθημερινή» της γραφή η Ζωρζ Σαρή αναπλάθει σε δυο διαφορετικές ιστορίες («Το μπαστούρωμα», «Η αποθήκη») την πορεία δυο γυναικών μέσα στο χρόνο, που συνδέονται αφενός μεν μέσω της κοινής τους καταγωγής από την επαρχία, αφετέρου μέσω της αναγκαστικής προσαρμογής τους στον εκσυγχρονισμό της ζωής

στην πόλη.

Το «μπαστούρωμα» ξαναζωντανεύει μέσα από ένα διάλογο, που ενέχει όλα τα θετικά και τα αρνητικά σημεία του «αυθεντικού» η αυτονόμηση μιας γυναίκας που μετά από μακρόχρονο αγώνα στα 66 της επιλέγει συνειδητά, ήρεμα και χωρίς «φεμινιστικές» εξάρσεις τον δικό της τρόπο ζωής.

«Η αποθήκη» αποτελεί μάλλον μια προσωπική, έντονα ρομαντική καταγραφή της θλιβερής μεταμόρφωσης της Αθήνας των μικρών σπιτιών με τις ολάνθιστες αυλές στην πόλη της ΑΝΤΙΠΑΡΟΧΗΣ και των εργολάβων.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΗΛΙΟΥ

**Ιδεολογικές χρήσεις
του κορσισμού στον 20ο αιώνα**
Εκδόσεις Ο Πολίτης, Αθήνα 1989

Το θέμα του βιβλίου είναι η αναπτυγμένη μορφή της ανακοίνωσης η οποία παρουσιάστηκε στο Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών του Ε.Ι.Ε. («Διήμερο Κοραή», Αθήνα 29-30 Απριλίου 1983).

Με την ανακοίνωσή του αυτή ο Φ.Η. εισάγει στις συζητήσεις του διημέρου μια άλλη διάσταση για το πρόσωπο και

το έργο του Κοραή από αυτή του αυστηρού επιστημονικού λόγου, που στηρίζεται σε προσεκτική και στοχαστική έρευνα. Εισάγει κάποιες άλλες φωνές με μεγαλύτερη κοινωνική εμβέλεια που διαμορφώνουν συλλογικά ρεύματα και συλλογικές συνειδήσεις όπως του Ψυχάρη, του Γληνού και άλλων.

ΟΛΓΑ ΚΟΖΑΚΟΥ - ΤΣΙΑΡΑ
Εισαγωγή στην εικαστική γλώσσα

Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1988

Στο βιβλίο αυτό επιχειρείται μια προσέγγιση της εικαστικής γλώσσας με την ανάλυση των βασικών στοιχείων της (σημείο, γραμμή, σχήμα, χρώμα κλπ.) που αποτελούν το αλφάβητο και τη σύνταξη της. Αναφέρεται επίσης στους βασικούς τρόπους μετάδοσης του εικαστικού μηνύματος που είναι η αναπαράσταση, ο συμβολισμός και η αφαίρεση στους οποίους εντάσσονται οι σχολές και τα κινήματα στο χώρο της τέχνης. Το κείμενο είναι εμπλουτισμένο με σχέδια και εικόνες.

ΟΙ ΜΠΛΕ ΟΔΗΓΟΙ

Οι ΜΠΛΕ ΟΔΗΓΟΙ είναι η πυξίδα για όποια χώρα ταξιδεύετε σε όποια εποχή και για όποιο λόγο.

Είναι οι πιο έγκυροι ταξιδιωτικοί οδηγοί στον κόσμο. Περιέχουν στοιχεία Γεωγραφίας, Αρχαιολογίας, Ιστορίας, Φιλολογίας, Γλώσσας, Πολιτισμού και καθημερινής ζωής.

Είναι οι οδηγοί ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ για κάθε χώρα και κάθε πόλη και αποτελεί πολύτιμη πηγή γνώσεων ακόμα και όταν δεν ταξιδεύετε.

Οι ΜΠΛΕ ΟΔΗΓΟΙ σας ξεναγούν υπεύθυνα και μεθοδικά ώστε να αξιοποιείτε καλύτερα το χρόνο σας. Περιέχουν χάρτες, σχεδιαγράμματα, αναλυτικά δρομολόγια, πίνακες και ΜΙΚΡΟ ΛΕΞΙΚΟ για κάθε χώρα.

ΟΙ ΜΠΛΕ ΟΔΗΓΟΙ
οι προσωπικοί σας ξεναγοί

Εκδόσεις ΓΙΑΛΛΕΛΗ. Αποκλειστική διάθεση ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΥΡΙΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 3. ΤΗΛ.: 36.41.249, 36.41.120

ΟΙ ΜΠΛΕ ΟΔΗΓΟΙ
(Les Guides Bleus)
του Γαλλικού οίκου
Hachette

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΤΟΜΟΙ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Η ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Το δημοσιευόμενο απόσπασμα από την ετήσια έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Δημ. Χαλικιά αναφέρεται στα προβλήματα της εποπτείας του πιστωτικού συστήματος:

Στα πλαίσια της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς και ειδικότερα της ολοκλήρωσης του ενιαίου χρηματοπιστωτικού χώρου έως το τέλος του 1992, αναμένεται η πλήρης απελευθέρωση του πιστωτικού συστήματος από διοικητικούς περιορισμούς και ελέγχους, εκτός από εκείνους που είναι αναγκαίοι για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής ή αποσκοπούν στη διασφάλιση της φερεγγυότητας και της ρευστότητας των τραπεζών και στην προστασία των καταθέσεων. Η ενίσχυση του ανταγωνισμού, η επέκταση της δραστηριότητας των τραπεζών σε νέες χρηματοδοτικές εργασίες, η προσφορά νέων τραπεζικών προϊόντων, η διεύρυνση των εργασιών σε συνάλλαγμα, η ευχέρεια διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου κατά νόμισμα, οι ευρύτερες διακυμάνσεις των επιτοκίων και των συναλλαγματικών ισοτιμιών και η χρήση νέων μεθόδων και νέων τραπεζικών προϊόντων για την κάλυψη κινδύνων, που απορρέουν από τη μεγαλύτερη αστάθεια, αυξάνουν τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες και απαιτούν εφαρμογή νέων μεθόδων τραπεζικής διαχείρισης και πρακτικής, ενώ συγχρόνως θέτουν πρόσθετα καθήκοντα στην Τράπεζα της Ελλάδος που έχει την ευθύνη για την εποπτεία του πιστωτικού συστήματος. Η Τράπεζα της Ελλάδος πρέπει να έχει δυνατότητα εκτίμησης, σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων της κάθε τράπεζας, της στάθμης και εμπειρίας του προσωπικού της, της επάρκειας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, της πραγματικής καθαρής παρουσιακής της θέσης, στηριζόμενη σε ορθές μεθόδους αποτίμησης των ενεργητικών στοιχείων και των υποχρεώσεων, του μεγέθους των κινδύνων, που αναλαμβάνει η κάθε τράπεζα και της ευπάθειας του ισολογισμού της στις μεταβολές των επιτοκίων και των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Εποπτεία του τραπεζικού συστήματος δεν σημαίνει μόνο εξακρίβωση παραβάσεων πιστωτικών και συναλλαγματικών κανόνων και περιορισμών. Σημαίνει κατά κύριο λόγο, δυνατότητα συνολικής εκτίμησης, μέτρησης και προσδιορισμού της ποιότητας του ενεργητικού των τραπεζών, του μεγέθους των κινδύνων που έχουν αναλάβει και της φερεγγυότητάς τους.

Είναι σκόπιμο να διευκρινιστεί ότι, εκτός από την εποπτεία που ασκεί η Τρά-

Ο κ. Δ. Χαλικιάς.

πεζα της Ελλάδος, δυο ακόμη έλεγχοι είναι απαραίτητοι για την πρόληψη διαχειριστικών ή άλλων ανωμαλιών στις τράπεζες και τη διασφάλιση των συμφερόντων των συναλλασσομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα και κυρίως των καταθετών.

Κατά πρώτο, απαιτείται ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου της ίδιας της τράπεζας. Η Τράπεζα της Ελλάδος, ως αρμόδια αρχή για την άσκηση εποπτείας του πιστωτικού συστήματος, με πράξη που εξέδωσε τον Ιούνιο του 1988, καθιέρωσε τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας και επάρκειας των εσωτερικών ελέγχων των πιστωτικών ιδρυμάτων από τη Γενική Επιθεώρηση Τραπεζών. Δεύτερο, είναι αναγκαίος ένας σύγχρονος και πλήρης έλεγχος του κάθε πιστωτικού ιδρύματος από ένα ανεξάρτητο σώμα ελεγκτών με εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρία σε θέματα ελεγκτικής, που θα ασκεί εξονυχιστικό έλεγχο της ακρίβειας και αυθεντικότητας των λογιστικών εγγράφων, με βάση και τα παραστατικά των αντίστοιχων συναλλαγών, όπως και της ειλικρίνειας των αποτελεσμάτων χρήσης και του ισολογισμού.

Είναι υποχρέωση του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, αλλά και του εποπτεύοντος υπουργείου Εμπορίου, να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, ώστε οι ασκούμενοι σχετικοί έλεγχοι να παρέχουν εχέγγυα ακρίβειας, πληρότητας και αντικειμενικότητας. Ο εποπτικός ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος, που ασκείται μέσω της Γενικής Επιθεώρησης Τραπεζών, έχει άλλο αντικείμενο, συγκεκριμένα την εκτίμηση της φερεγγυότητας και της αποδοτικότη-

τας του κάθε πιστωτικού ιδρύματος. Αποσκοπεί γενικότερα, στη διασφάλιση της σταθερότητας του πιστωτικού συστήματος και δεν μπορεί να υποκαταστήσει το έργο του εσωτερικού ελέγχου και του ελέγχου που ασκεί το Σώμα Ορκωτών Λογιστών.

Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι, για να μπορέσει η Τράπεζα της Ελλάδος να ασκήσει αποτελεσματική εποπτεία του πιστωτικού συστήματος της χώρας, πρέπει να αποκτήσει πλήρη ελευθερία κινήσεων. Είναι, κατά κύριο λόγο, αναγκαίο να καταργηθεί το απόρρητο των καταθέσεων έναντι της Τράπεζας της Ελλάδος και των ελεγκτικών της οργάνων. Με πρόσφατη τροπολογία που κατατέθηκε για ψήφιση στη Βουλή, καλύπτεται το σχετικό κενό και θα πάψει να ισχύει το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων έναντι της Τράπεζας της Ελλάδος, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της των σχετικών με την εποπτεία του πιστωτικού συστήματος και την εφαρμογή των νομισματικών, των πιστωτικών και των συναλλαγματικών κανόνων. Επισημαίνεται σχετικά, ότι ο τακτικός έλεγχος που ασκήθηκε στην Τράπεζα Κρήτης στο 1987 δεν διαπίστωσε, ούτε όμως μπορούσε να διαπιστώσει, υπεξαίρεσεις ή άλλες παράνομες ενέργειες, εφ' όσον ίσχυε το άβατο για τα ελεγκτικά όργανα της Τράπεζας της Ελλάδος στους προσωπικούς λογαριασμούς σε δραχμές και συνάλλαγμα του τότε προέδρου της και στους λογαριασμούς όψεως των ελεγχόμενων από την Τράπεζα Κρήτης και τον τότε πρόεδρο των επιχειρήσεων.

Σε ανάλογες, ανυπέρβλητες δυσχέρειες προσέκρουσε και ο έκτακτος έλεγχος, που άσκησαν τα ελεγκτικά όργανα της Τράπεζας της Ελλάδος στην Τράπεζα Κρήτης επί ένα τετράμηνο, από 20 Ιουνίου 1988 μέχρι 19 Οκτωβρίου 1988, που διορίστηκε προσωρινός επίτροπος. Πάλι δεν διαπιστώθηκαν, ούτε μπορούσαν να διαπιστωθούν, λόγω του απορρήτου των καταθέσεων, οι υπεξαίρεσεις, που είχαν γίνει. Μόνο μετά το διορισμό προσωρινού επιτρόπου σε πολύ σύντομο χρόνο αποκαλύφθηκαν από τα ίδια ελεγκτικά όργανα της Τράπεζας της Ελλάδος, που είχαν διενεργήσει τους προηγούμενους ελέγχους, οι υπεξαίρεσεις που είχαν γίνει. Η διαφορά είναι ότι, μετά το διορισμό Προσωρινού Επιτρόπου, τα ελεγκτικά όργανα της Τράπεζας της Ελλάδος ενεργούσαν ως βοηθοί του προσωρινού επιτρόπου, επομένως ως όργανα της Τράπεζας Κρήτης, με συνέπεια ο έλεγχος να μην προσκρούει στο απόρρητο των καταθέσεων.

Επισημαίνεται ακόμη, ότι το απόρρητο των καταθέσεων έχει δημιουργήσει σοβαρές δυσχέρειες και στην άσκηση του συναλλαγματικού ελέγχου.

δια λογος

ΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΤΗΣ ΚΥΔΕΠ

● Από τον υπουργό Γεωργίας κ. Γ. Ποττάκη, πήραμε το γράμμα που ακολουθεί σχετικά με το άρθρο του Γιάννη Κροντήρη στο προηγούμενο τεύχος μας:

Κύριε Διευθυντά,
Στο κείμενο με τίτλο «Περιήγηση στους αγρούς της ΚΥΔΕΠ» ο συντάκτης σας περιέλαβε και την εξής παράγραφο:

«...Το κυβερνών κόμμα τα τελευταία μετά τις εκλογές του 1985 χρόνια, διασπάθησε εκατοντάδες δισεκατομμύρια δραχμές σε άσκοπες ή παράνομες επιδοτήσεις, διορισμούς...».

«...Και φυσικά δεν πρέπει να αγνοήσουμε την πολιτική πράξη του υπουργού Γεωργίας κ. Γιάννη Ποττάκη ο οποίος πέρασε τροπολογία στη Βουλή με την οποία γίνονται, εφόσον το επιθυμούν, δημόσιοι υπάλληλοι, όσοι συνεταιριστικοί υπάλληλοι θέλουν...».

Ο συντάκτης σας με περισσότερη επιμέλεια και προσοχή όφειλε και μπορούσε να αναζητήσει, από τις υπηρεσίες της Βουλής, αν δεν ήθελε από εμένα, την επαλήθευση του ισχυρισμού του, ότι δήθεν πέρασε τροπολογία στη Βουλή με το περιεχόμενο που αναφέρει. Θα διαπίστωνε τότε ότι καμία τέτοια τροπολογία δεν ψηφίστηκε. Θα διαπίστωνε επίσης από τα επίσημα πρακτικά της Βουλής, ότι την τροπολογία αυτή απέσυρα με δική μου πρωτοβουλία, αφού προηγουμένως είχα περιγράψει σαφώς το περιεχόμενό της και τις βελτιώσεις που θα ήμουν διατεθειμένος να αποδεχθώ.

Αν ο συντάκτης σας είχε κάμει τον κόπο, να διαβάσει όσα από το βήμα της Βουλής είχα προτείνει, και όσα είχα δηλώσει ότι θα μπορούσα να αποδεχθώ, θα απέφευγε ασφαλώς τη διατύπωση του σχολίου του.

Είχα λοιπόν προτείνει:

1. Στις περιπτώσεις που υπάρχει πλεονάζον προσωπικό

στις αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις και που είναι αναγκαία, για τη σωστή συγκρότηση και εξυγίανση της Συνεταιριστικής Οργάνωσης, η μείωση του προσωπικού, το προσωπικό αυτό να έχει μια διέξοδο, αν το επιθυμεί, να μεταφέρεται δηλαδή σε υπηρεσίες του υπουργείου Γεωργίας και έτσι να καλύπτει κενές θέσεις, που αλλιώς θα εκάλυπτονταν με νέους διορισμούς.

2. Δήλωσα ότι το χρονικό όριο μέχρι του οποίου θα έπρεπε το πλεονάζον αυτό προσωπικό να έχει προσληφθεί, ήταν η 26.7.1985. Δηλαδή πριν αναλάβω υπουργός Γεωργίας, προηγουμένως, οποτεδήποτε και από οποιαδήποτε Κυβέρνηση. Όχι όμως επί της υπουργίας μου. Το θέμα, όπως εδήλωσα στη Βουλή, δεν με αφορούσε.

3. Πρότεινα ακόμη «...να βάλω αριθμητικό όριο μέχρι ορισμένο αριθμό...».

4. Προσδιόρισα σαφώς ότι οι μεταφερόμενοι θα ελάμβαναν τις μικρότερες αποδοχές των υπαλλήλων του υπουργείου Γεωργίας και όχι τις μεγαλύτερες αποδοχές που λαμβάνουν σήμερα, με βάση τις συλλογικές συμβάσεις κλπ. που ισχύουν. Και εξήγησα, ότι σε καμία περίπτωση δεν θα δεχόμουν οι μεταφερόμενοι να διατηρήσουν τις αυξημένες αποδοχές τους, πράγμα που όπως θα διαπιστώσετε από τα Πρακτικά της Βουλής, προτάθηκε από άλλες πλευρές.

5. Αν επέμενα, η τροπολογία θα εψηφίζετο με τους περιορισμούς που έθετα. Δεν επέμενα και δεν ψηφίστηκε. Την απέσυρα, με τη δήλωση, ότι το πρόβλημα θα κληθεί να το αντιμετωπίσει η επόμενη Βουλή.

Αντιλαμβάνεσθε λοιπόν την πικρία μου, όταν παρουσιάζεται η πραγματικότητα κατά τρόπο που μπορεί να εκληφθεί αντίθετη ακριβώς από ό,τι υπήρξε. Γιατί αν εκείνο που με ενδιέφερε περισσότερο ήταν οι προσωπικοί διορισμοί και όχι η επίλυση ενός υπαρκτού προβλήματος των συνεταιριστικών οργανώσεων, δεν θα εισηγούμην βεβαίως να καλυφθούν κενές θέσεις του υπουργείου από τους υπηρετούντες στις συνεταιριστικές οργανώσεις, που είχαν μάλιστα προσληφθεί πριν αναλάβω το υπουργείο Γεωργίας!...

Θα ήμουν πρόθυμος όποτε θελήσετε, να σας δώσω ότι στοιχεία χρειαζόσθε για τις συνεταιριστικές οργανώσεις και για τις επιδοτήσεις του α-

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ «ΜΕΛΙΣΣΑ»

NAYAPINOY 10, 10680 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 3600865, 3611692

Ο εκδοτικός οίκος «ΜΕΛΙΣΣΑ» κυκλοφορεί σε πολυτελή έκδοση το δίτομο έργο με τον τίτλο PAUL KLEE (Η ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ — ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΜΠΑΟΥΧΑΟΥΖ).

Το σημαντικό αυτό έργο που παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, περιλαμβάνει το σύνολο του θεωρητικού και διδακτικού έργου του KLEE που αποτελείται από διαλέξεις, δοκίμια και, κυρίως, από τα μαθήματα που παρέδωσε στην περίφημη Σχολή Μπάουχαουζ της Βαϊμάρης και του Ντεσσάου από το 1920 έως το 1930.

Τα κείμενα αυτά αναφέρονται στο σύνολο των εικαστικών μέσων έκφρασης και αποτελούν σημαντικότατο βοήθημα όχι μόνο για τους εκπαιδευτικούς Τέχνης και τους καλλιτέχνες, αλλά για καθένα που ασχολείται και αγαπάει την καλλιτεχνική δημιουργία. Περιλαμβάνουν χρωματική θεωρία, θεωρία του τόνου, χρωματικού και φωτοσκιαστικού, θεωρία της σύνθεσης και του σχεδίου και προσφέρουν στον αναγνώστη το κλειδί για την κατανόηση της μοντέρνας τέχνης.

Το καλλιτεχνικό και θεωρητικό έργο του KLEE αποτελεί τη βάση για την οικοδόμηση της νέας αντίληψης στο χώρο της τέχνης του αιώνα μας. Για το λόγο αυτό το βιβλίο είναι πολύτιμο απόκτημα για τον καλλιτέχνη δημιουργό και το φιλότεχνο κοινό, ανοίγει νέες προοπτικές στον εικαστικό χώρο και αποτελεί αξιόλογη προσφορά του εκδοτικού οίκου «ΜΕΛΙΣΣΑ».

Το έργο προλογίζουν ο καθηγητής της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών Αθηνών Δημήτρης Καλαμάρας και η γλύπτρια και εκπαιδευτικός Τέχνης στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών Άννα Μοσχονά που έχει κάνει επίσης τη μετάφραση και την επιμέλεια του έργου.

Η πολυτελής αυτή έκδοση αποτελείται από δύο βιβλιοδετημένους τόμους, που περιλαμβάνουν περισσότερες από χίλιες σελίδες, σχήματος 23x23 εκ., 130 ολοσέλιδα έγχρωμα και 1800 περίπου σχέδια και ασπρόμαυρα έργα του καλλιτέχνη.

Τιμή καί των δύο τόμων δρχ. 12.000.

γροτικού τομέα στη χώρα μας, και στην Κοινότητα. Για τη συγκεκριμένη υπόθεση που αναφέρετε, θα αποφασίσει η Ελληνική Δικαιοσύνη, στην οποία έχει παραπεμφθεί.

Με εκτίμηση
Γιάννης Α. Ποττάκης
Αθήνα 27/4/1989

● Ο συνεργάτης μας Γιάννης Κροντήρης, απαντά:

Λέξη για την «ταμπακίερα» δεν μας λέει ο υπουργός Γεωργίας κ. Γ. Ποττάκης στο άρθρο που αναφέρεται σε κάποια από τα δεκάδες σκάνδαλα που «κοσμούν» το περιβόλι της ΚΥΔΕΠ. Και επικεντρώνει την προσοχή του στο ότι δεν ψηφίστηκε από τη Βουλή η περίφημη τροπολογία που κατέθεσε ο ίδιος για τη μεταπήδηση των συνεταιριστικών υπαλλήλων στο δημόσιο τομέα ελαφρύνοντας ίσως έτσι τα ταμεία των Συνεταιρισμών και επιβαρύνοντας ανάλογα τον Έλληνα φορολογούμενο.

Πράγματι η επίμαχη διάταξη για την οποία πολύ «εμόχθησε» ο κ. Ποττάκης να περάσει στη Βουλή τελικά δεν ψηφίστηκε.

Και αυτό δεν οφείλεται στο ότι την απέσυρε οικειοθελώς ο υπουργός Γεωργίας όπως γράφει στην επιστολή του, αλλά γιατί τονίστηκε από όλα τα κόμματα ότι με την τροπολογία αυτή ανοίγει ένα παράθυρο που κυριολεκτικά μπορεί να τινάξει την οικονομία στον αέρα. Π.χ. ποιος θα εμποδί-

σει τον υπουργό Εργασίας ή Βιομηχανίας ή οποιονδήποτε άλλο να ζητήσουν και αυτοί ανάλογη ρύθμιση για τις προβληματικές ή τις άλλες επιχειρήσεις που κλείνουν; Και φυσικά ποιος θα εμποδίσει τους εργαζόμενους να «τινάξουν» κατά το δοκούν επιχειρήσεις στον αέρα αν το δέλεαρ της νομιμοποίησης τους στον κρατικό φορέα είναι ανάλογο;

Σκανδαλώδης λοιπόν ήταν η τροπολογία αυτή που προσπάθησε να περάσει ο κ. Ποττάκης και μάλιστα προεκλογικά ως τέτοια επικρίθηκε στο κείμενο και δημοσιεύθηκε στο «Αντί».

Επειδή όμως τα 9/10 της επιστολής του υπουργού Γεωργίας κ. Γ. Ποττάκη αναφέρονται στην επίμαχη τροπολογία και δεν λένε λέξη για την «ταμπακίερα» του κειμένου που είναι τα σκάνδαλα στην ΚΥΔΕΠ και τις άλλες συνεταιριστικές οργανώσεις τον ρωτάμε:

● Τι έκανε με το περίφημο σκάνδαλο της ΑΓΡΕΞ —οι ζημιές της έφθασαν τα δέκα δισ. δραχμές— και πού βρίσκεται η περίφημη έκθεση των ελεγκτών της ΑΤΕ.

● Τι έκανε σαν υπουργός Γεωργίας για να σταματήσει η καταληστευση δεκάδων δισεκατομμυρίων δραχμών από το σύνολο σχεδόν των Συνεταιρισμών, οι οποίοι δανείστηκαν χρήματα όχι για επενδύσεις, αλλά για να τα μοιράσουν στους αγρότες προκειμένου το ΠΑΣΟΚ να «κρατήσει» τους ψηφοφόρους της υπαίθρου αφού έχει χάσει αυτούς των πόλεων;

● Τι έκανε σαν υπουργός Γεωργίας για τα σκάνδαλα στον Οργανισμό Καπνού με μόνη εξαίρεση

την αλλαγή του προέδρου του;

Χαιρόμαστε πάντως που ο κ. Ποττάκης αναφέρει πως η δικαιοσύνη έχει πλέον αναλάβει το «συγκεκριμένο» σκάνδαλο. Παραμένει όμως το ερωτηματικό αν ο κ. Τερζής, στέλεχος του κυβερνώντος κόμματος είναι ακόμη στο Δ.Σ. της ΚΥΔΕΠ το οποίο λειτουργεί κανονικά σαν να μην συμβαίνει τίποτε.

Γ.Κ.

Ο ΜΙΚΗΣ

● Στον Μίκη Θεοδωράκη, με αφορμή τον πρόλογο που έγραψε στη βιογραφία του Κ. Μητσοτάκη, αναφέρεται το γράμμα του Στ. Γιατρουδάκη. Να τι σημειώνει μεταξύ άλλων.

Αγαπητέ συμπατριώτη Μίκη, Χρόνια τώρα παρακολουθώ τις συνεχείς εναλλασσόμενες θέσεις και τοποθετήσεις σου στην πολιτική ζωή του τόπου και βέβαια η μία με τις άλλες δεν έχουν καμιά σχέση ούτε συγγένεια.

Με τις πολυποικίλες αυτές θέσεις σου πας να φας την πρωτιά ακόμα κι απ' αυτόν τον Ανδρέα Παπανδρέου, που όπως είναι γνωστό, είναι ίσως ο πρώτος ηγέτης κόμματος και πρωθυπουργός, τουλάχισ-

τον στην εποχή μας, που οι διακηρύξεις, μανιφέστα και συνθήματά του είναι μια σαλάτα με ακαθόριστο περιεχόμενο.

Για να σου θυμίσω, είμαι ο Στέλιος Γιατρουδάκης, που μαζί με τον Λεωνίδα Κύρκο και τον Αντώνη Μπριλλάκη, σαν βουλευτές της ΕΔΑ, είχατε καταθέσει στη Βουλή κάποιο υπόμνημα με υπογραφές Χανιωτών που ζητούσαν τον ελεύθερο επαναπατρισμό μου.

Γνωρισθήκαμε στην Τασκένδη όταν ήρθες με το συγκρότημά σου την πρώτη φορά το 1966. Πρέπει να θυμάσαι τις θέσεις που έβαζες γενικά σε συγκεντρώσεις, αλλά και ειδικά σε κάποια παρέα Κρητών, δηλαδή ότι δεν επαληθεύτηκαν τα αναμενόμενα μετά την 6η Ολομέλεια του 1956, κ.ά. Αυτή ήταν η πρώτη σου αλλαγή.

Δεύτερη ήταν όταν ήρθες στη Μόσχα (νομίζω το 1970) για να πάρεις το μετάλλιο που σου είχε απονεμηθεί από τη Σοβιετική Ένωση. Τότε εξέλεξε επιτροπή του ΠΑΜ με επικεφαλής τον Μάρκο Βαφειάδη και άλλους (φωτογραφίες σου μαζί τους στην Κόκκινη Πλατεία, αυτόγραφα και θέσεις σου ενάντι στην 12η Ο-

Τα νέα βιβλία
της ΚΡΙΤΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ

Τόμας Μαν
ΤΡΕΙΣ ΝΟΥΒΕΛΕΣ
Αναστάτωση και πρώιμος πόνος
Το αίμα των Βέλζουγκεν
Η απατημένη

Ιταλο Καλδίνιο
Η ΜΕΡΑ ΕΝΟΣ
ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ

Αλεξέι Τολστόι
Ορέστι Σομόφ
ΔΥΟ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ
Βαμπίρ
Ιστορίες του Θαμένου Θησαυρού

Καρλ Μαξ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΑ

Ιμμάνουελ Καντ κ.ά.
ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

Κεντρική διάθεση: Εκδόσεις Κριτική
Πατούσα 3 Αθήνα, Τηλ. 36.39.434

λομέλεια του 1968, έχω στο αρχείο μου). Τρίτη αλλαγή μετά τη μεταπολίτευση ήταν «Καραμανλής ή τανκς».

Τέταρτη, η ανοιχτή σύγκρουσή σου με το ΚΚΕ και όπως έλεγες τότε, κινδύνευε η ζωή σου από τους «Γενήτσαρους Κνίτες» και μάλιστα ετοιμαζόσουν να φύγεις οριστικά από την Ελλάδα για το Παρίσι.

Πέμπτη αλλαγή σου, η κάθοδος στις εκλογές του 1981 με το ΚΚΕ, όπου βγήκες και βουλευτής.

Έκτη, η διαφωνία σου πάλι με το ΚΚΕ και το φευγιό σου ακόμα κι από βουλευτής.

Έβδομη αλλαγή, οι πρόσφατοι εναγκαλισμοί σου με τον Α. Παπανδρέου που τον εξεθίαζες γενικά και που άμεσα ή έμμεσα ζητούσες να σε υπουργοποιήσει ή τουλάχιστον να σε κάνει πρεσβευτή, για να χειριστείς δήθεν, το Ελληνοτουρκικό πρόβλημα.

Όγδοη, η σημερινή σου θέση στις παραμονές των εκλογών για τον Κ. Μητσοτάκη που μεταξύ άλλων αμφισβητεί τις ευθύνες του για τα γεγονότα του 1965 και ακόμα ρωτάς: «Πόσοι και ποιοι είναι οι πολιτικοί μας που είχαν το προνόμιο να καταδικασθούν σε θάνατο από τον κατακτη-

τή» και εννοείς τον Μητσοτάκη.

Όχι Μίκη, ο ελληνικός λαός, αλλά κι εσύ προσωπικά, ξέρεις όχι μόνο πολλούς αλλά πάρα πολλούς που καταδικάστηκαν κι εκτελέστηκαν από τον κατακτητή κι άλλους που πολεμώντας τους έχασαν τη ζωή τους.

Ακόμα, αγαπητέ Μίκη, μην προσπαθήσεις να δικαιολογηθείς ότι αποκαθιστάς την αλήθεια σχετικά με τις ενοχές που επιρρίπτουν κατά τη γνώμη σου οι διάφοροι στον Μητσοτάκη (όπως η φυλλάδα ΑΥΡΙΑΝΗ) γιατί αυτό θα μπορούσες να το κάνεις πολλές φορές και πολλά χρόνια πριν, όπως τίμια και αντρίκια έκαναν πολλοί όταν ρωτήθηκαν, οι οποίοι και γνώριζαν τη δράση του στην κατοχή, π.χ. ο Λεωνίδας Κύρκος, ο υποφαινόμενος και πολλοί άλλοι.

Στέλιος Γιατρουδάκης
Υφηγητής Χημείας

ΤΑ ΛΑΘΗ ΜΑΣ

● Να μαθαίνουμε για να μην την ξαναπαθαίνουμε:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,
Λυπάμαι, ειλικρινά, γιατί αναγκάζομαι, πάλι να ξαναγράψω για να διορθώσω ένα λάθος. Στο τελευταίο τεύχος,

401, στη σελίδα 46, κάτω από τη φωτογραφία, γράφεις «Μικροί γΡΑΒΙΔΕΣ χαμένοι στη...». Λάθος. Δεν λέγονται «γΡΑΒΙΔΕΣ», αλλά «γΑΒΡΙΔΕΣ».

γΑΒΡΙΔΑΣ ο. (μετάφρ. εκ του γαλλικού του κυρίου ονόματος Gavroche, ήρωος των «Αθλίων» του Β.Ο.) αγυιόπαις (κν. χαμίνι) ευφυής, φαιδρός (εγκύκλ. λεξ. Παπύρου).

Γιά σας
Ηλίας Π. Κωστάκης
Δικηγόρος

ΘΑ ΣΩΘΕΙ Ο ΕΛΑΙΩΝΑΣ;

● Κάτοικοι του Περιστερίου μας γράφουν για την περίπτωση του 26ου και 31ου Δημοτικού Σχολείου που βρίσκεται στην περιοχή Τσαλαβούτα η οποία εν μέρει ανήκει στον Ελαιώνα.

Είμαστε γονείς των παιδιών του 26ου -31ου Δημοτικού Σχολείου, στην περιοχή Τσα-

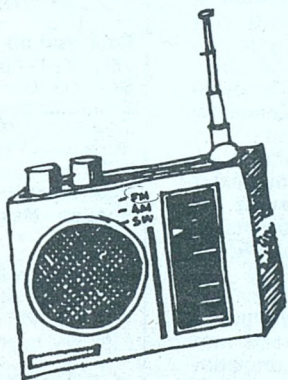
λαβούτα του Περιστερίου, που εν μέρει ανήκει στον Ελαιώνα.

Το σχολείο έχει 700 παιδιά και βρίσκεται κυριολεκτικά μέσα στα εργοστάσια. Πριν από χρόνια ένα ρυπογόνο εργοστάσιο, που είναι δίπλα στο σχολείο, η παρκετοβιομηχανία ΕΠΑΣ - Σωτηρόπουλος απομακρύνθηκε με τους αγώνες μας.

Το ακίνητο αυτό καταλαμβάνει χώρο 27 στρεμμάτων, και έπειτα από αλληπάλληλες κινητοποιήσεις χαρακτηρίστηκε χώρος για πράσινο και άλλες κοινωνικές λειτουργίες. Πέρσι γίνανε προσπάθειες ν' εγκατασταθεί το Αμαξοστάσιο της ΕΑΣ αλλά συναντήσανε την ομόθυμη αντίδρασή μας.

Σήμερα υπάρχει ένας καινούργιος κίνδυνος. Ο Οργανισμός Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεως, στον οποίο ανήκει το ακίνητο, έχει πάρει προσφορές και είναι έτοιμος να το εκποιήσει, οπότε η προοπτική αξιοποίησης αυτού του χώρου απομακρύνεται για να μην πούμε χάνεται.

Παρόμοιες τέτοιες περιπτώσεις ξέρουμε αρκετές στο Περίστερι, όπως το παλιό αλαντοποιείο της ΔΕΛΦΑΞ, την παρκετοβιομηχανία της Ξυλο-

Το κρατικό είναι βουβό,
το ιδιωτικό είναι εμπορικό.
Εμείς θέλουμε ένα νέο, κοινωνικό ραδιόφωνο.
Εμείς θέλουμε ένα «λευκό», «καταστασιακό»
ραδιόφωνο δικό μας.

ΡΑΔΙΟ ΝΕΦΕΛΗ

Ένα περιοδικό για ανήσυχα παιδιά
και νέους κάθε ηλικίας
με τη ραδιοφωνική συμμορία
«Λευκοί Πάνθηρες»

Κάθε μέρα στις 3.30 - 5.30 στους 94,1.
Η αθωότητα στα FM

Έκδόσεις Στιγμή

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73
τηλ. 36.44.064

Παν. Μουλλά

ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΜΑΣ
ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Κριτικές καταθέσεις

Νάσου Βαγενά

Η ΕΣΘΗΤΑ ΤΗΣ ΘΕΑΣ

Σημειώσεις για την ποίηση και την κριτική

Νόρας 'Αναγνωστάκη

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

(Γάκης Σινόπουλος, Νάσος Βαγενάς, Γιώργος Βακαλό)

Πρόδρομον Μάρκογλου

ΠΑΡΟΔΟΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

(ποίηση)

τεχνίας, το ακίνητο της Οδών και Οδοστρωμάτων που κινδυνεύουν από τους πληθυσμιασμούς.

Με εκτίμηση
Η επιτροπή των κατοίκων
για την αξιοποίηση
της «ΕΠΑΣ-Σωτηρόπουλος»

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΕΣ

● Μετανάστες από την περιοχή Μάνχαϊμ - Χαϊδελβέργης με ανοικτή επιστολή τους στις αρμόδιες αρχές ζητούν τα εξής: Αξιότιμοι κύριοι,

Σε σύσκεψη Ελλήνων της περιοχής Μάνχαϊμ - Χαϊδελβέργης συζητήθηκαν τα προβλήματα που σχετίζονται με τη δυνατότητα των Ελλήνων μεταναστών να ασκήσουν τα δημοκρατικά τους δικαιώματα συμμετέχοντας στις ερχόμενες βουλευτικές εκλογές.

Η πείρα περασμένων εκλογών έχει δείξει, ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των μεταναστών αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα εξεύρεσης εισιτηρίων σε μη αυξημένες, λόγω θερινής περιόδου, τιμές.

Δεδομένου ότι, παρά τις επανειλημμένες υποσχέσεις και δεσμεύσεις να λυθεί το θέμα της ψήφου του μετανάστη, δεν έχει γίνει τίποτα στην κατεύθυνση αυτή, θεωρούμε απαραίτητο να ληφθούν τουλάχιστον μέτρα, ώστε:

α) να πυκνωθούν τα δρομολόγια αεροπλάνων, τρένων και λεωφορείων κατά την περίοδο πριν και αμέσως μετά τις εκλογές.

β) να υπάρξει σημαντική μείωση των τιμών σε εισιτήρια με επιστροφή για την περίοδο αυτή και

γ) να εξασφαλισθεί η ελεύθερη και με ίσους όρους διάθεση των εισιτηρίων.

Με τιμή
Έλληνες περιοχής
Μάνχαϊμ - Χαϊδελβέργης

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ

● Επιτροπή υποστήριξης του Συνασπισμού της Αριστεράς στην Ελλάδα δημιούργησαν Έλληνες μετανάστες στο Μόντρεαλ. Ζητούν την υποστήριξη των συμπαροίκων τους. Να τι σημειώνουν μεταξύ άλλων, στη διακήρυξη που μας έστειλαν.

Αγαπητοί συμπαρόικοι,

Η βαθιά κρίση που περνά σήμερα η Ελλάδα είναι σε όλους γνωστή. Η έξοδος απ' αυτή την κρίση, η στήριξη των δημοκρατικών θεσμών, η αντιμετώπιση των εθνικών προβλημάτων, η οικονομική ανάπτυξη σε συνάρτηση με την κοινωνική δικαιοσύνη, απαιτούν τη χάραξη μιας νέας πορείας. Οι πολιτικές δυνάμεις που κυβέρνησαν τη χώρα μετά τη μεταπολίτευση του '74 απέτυχαν να αντιμετωπίσουν την πρόκληση των καιρών και να ανοίξουν το δρόμο της προόδου και της κοινωνικής δικαιοσύνης για την πατρίδα μας...

Η Επιτροπή Υποστήριξης του Συνασπισμού της Αριστεράς δημιουργήθηκε για να φέρει κοντά στην παροικία μας το πολιτικό του μήνυμα και για να βοηθήσει τις προσπάθειές του στις προσεχείς εκλογές.

Η Επιτροπή είναι ανοικτή σε όλους όσους συμφωνούν με τις διακηρυγμένες αρχές του Συνασπισμού της Αριστεράς.

Υ.Γ. Για πληροφορίες μπορείτε να απευθύνεστε στο τηλέφωνο (514) 495-3072 (Μόντρεαλ - Καναδά).

ΚΙΝΗΜΑΤΑ - ΕΞΟΥΣΙΑ

● Με αφορμή το γράμμα της Βάσως Απαλοπούλου (τχ. 401) ο αναγνώστης μας Θ. Παπαζαφειρής σημειώνει τα εξής:

Αγαπητό ΑΝΤΙ, Σου γράφω παρακινούμενος από το γράμμα της Βάσως Απαλοπούλου που δημοσίευσε στο τεύχος 401, με τίτλο «Η άλλη λύση».

Και γω πιστεύω ότι η λύση είναι «η οργάνωση της βάσης του κόσμου σε κινήσεις (κινήματα) αντιεξουσίας...» αλλά αναρωτιέμαι μήπως πρέπει να δούμε τις προσεχείς εκλογές, μέσα στις υπάρχουσες συνθήκες.

Η «οργάνωση της βάσης» είναι το ζητούμενο, και σαν ζητούμενο δεν υπάρχει. Γι' αυτό και πιστεύω ότι πρέπει να «φτιαχτούν» οι κατάλληλες συνθήκες γι' αυτή την οργάνωση.

Γι' αυτό ακριβώς είμαι υπέρ του Συνασπισμού της Αριστεράς και των πολυκομματικών κυβερνήσεων. Όχι γιατί θα κάνουν τίποτα επειδή ακριβώς το «κίνημα αντιεξουσίας» είναι καλύτερα να ξεκινήσει μέσα στη «δημοκρατία».

Τη στιγμή που η ίδια η κυβέρνηση στηρίζεται σε διαφορετικές απόψεις («καλό ΠΑΣΟΚ» ΚΚΕ, ΕΑΡ) αυτό αφήνει τη δυνατότητα της διατύπωσης και άλλων απόψεων.

Η αυτοδυναμία του ενός οκτώ χρόνια τώρα έχουμε δει τι δημιούργησε. Όταν αποφασίζω μόνος μου αποφασίζω για το συμφέρον μου. Όταν είμαι αναγκασμένος να κάνω παραχωρήσεις σ' έναν μπορεί να κάνω και σε δεύτερο κτλ.

Γι' αυτό λοιπόν πρέπει να ανοιχτούν ρωγμές στο σύστημα εξουσίας έστω και οι μικρές που μπορεί να δημιουργήσει η είσοδος του Συνασπισμού στην κυβέρνηση.

Παπαζαφειρής Θανάσης
Περιστέρι

ΥΓ. Όσο για το πώς λειτουργούν οι δήμοι του ΚΚΕ οι ΚΟΒΕΣ και οι ΟΒΕΣ είναι πράγματα γνωστά ως ένα βαθμό —είμαι πρώην μέλος της ΚΝΕ— αλλά είναι έξω απ' τη λογική μου.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819
72.49.300 — 72.48.240

- Συντακτική επιτροπή:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ
ΧΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ
- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Σύμβουλος έκδοσης:
ΔΗΜ. ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ
- Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή Φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» Α.Ε.
Μπουμπουλίνας 16
Τηλ. 27.94.550

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαρ. 1.650 δρχ. -
Ετήσια 3.300
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 10.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 2.800

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 28
ετήσια: δολ. 57

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 150
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 250

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

ΤΟΝΕΛΛΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΨΗΦΙΔΕΣ

Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
«ΑΡΙΑΔΝΗ» - ΜΙΑ ΣΠΟΥΔΗ ΣΤΟΝ
ΕΡΩΤΙΚΟ ΣΦΕΡΗ

Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
«ΑΡΙΑΔΝΗ»
ΜΙΑ ΣΠΟΥΔΗ ΣΤΟΝ ΕΡΩΤΙΚΟ ΣΦΕΡΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΝΕΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Επιλεγμένα βιβλία για παιδιά και νέους

Βιβλία για παιδιά από 8 ετών και άνω

Ζωρζ Σαντ Ιστορία ενός αγαθούλη	400	Ι. Δ. Ιωαννίδης Ένα καράβι στη βιτρίνα	500
Φώντας Λάδης ΑΛΚΗΣ Ο ΨΕΥΤΗΣ. Ο γάιδαρος που νίκησε το σκυλόφαρο και άλλες ιστορίες	400	Όθφριντ Πρόισλερ Ο Νερουλίνος, το πνεύμα της λίμνης	400
Όσκαρ Ουάιλντ Ο ευτυχισμένος πρίγκιπας	500	Ελένη Σαραντίτη-Παναγιώτου Ο κήπος με τ' αγάλματα	400
Μάνος Κοντολέων Ο Εέ από τ' άστρα	500	Χάρης Σακελλαρίου Ο Σπιθοβολάκης	400
Αθηνά Παπαδάκη Παλιές ιστορίες του κόσμου (Ευρώπη)	500	Ντίνος Δημόπουλος Αν όλα τα πιτσιρικά του κόσμου	600
Αθηνά Παπαδάκη Παλιές ιστορίες του κόσμου (Ασία)	500	Όσκαρ Ουάιλντ Ο εγωιστής γίγαντας	500
Μαρία Μιχαήλ-Δέδε Ινδιάνικοι θρύλοι	400	Νίνα Θεοχαρίδου Ασημένιος ελέφαντας	400
Αλέξανδρος Δουμάς Ιστορία ενός καρυσθραύστη	500	Λάμπρος Πετσίνης Ρωσικά λαϊκά παραμύθια	700
Αλφόνς Ντωντέ Ο Ταρταρέν της Ταρασκόν	500	Φιλίσα Χατζηχάννα Η Ντιντόν, ο Παβελάκης μου κι εγώ	700
Ιφιγένεια Αλμπανοπούλου Χόπι-Χοπ	300	Α. Α. Μιλν Το σπίτι στη γωνιά του Πουφ	500
Μαρία Μιχαήλ-Δέδε Θρύλοι των ιθαγενών της Αυστραλίας	500	Γιάννης Καλατζόπουλος Τα ρούχα του βασιλιά	400
Έλλη Αλεξίου Μύθοι του Αισώπου	500	Αδελφοί Γκριμ Διαλεχτά παραμύθια	500
Ντίνος Δημόπουλος Ο μαστρο-Πολύξενος κι η παλιοπαρέα του	500	Χανς Κρίστιαν Άντερσεν Διαλεχτά παραμύθια	500
Ι. Δ. Ιωαννίδης Τα τρία παιδιά	500	Σοφία Μιχαλοπούλου Ο Μήτσος και η Μίτση	500

Βιβλία για παιδιά από 10 ετών και άνω

Έλλη Αλεξίου Ρωτώ και μαθαίνω	800	Ειρήνη Μάρρα Μια ιστορία για δύο	500
Τζων Στάινμπεκ Το κόκκινο αλογάκι	500	Σοφία Φίλντισον Ορέστης	500
Ε. Σαραντίτη-Παναγιώτου Ιόλη, ή Τη νύχτα που ξεχείλισε το ποτάμι	500	Χάρης Σακελλαρίου Διηγήματα των Χριστουγέννων	800
Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Ο μικρός περιηγητής Τόμος Α'	600	Ευγενία Παλαιολόγου-Πετρώνδα Στη χώρα των Φαραώ	500
Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Ο μικρός περιηγητής Τόμος Β'	600	Σοφία Φίλντισον Το Ρηγάκι και άλλα διηγήματα	400
Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Ο μικρός περιηγητής Τόμος Γ'	700	Νίτσα Τζώρτζογλου Περπατώντας στους αιώνες	700
Νίτσα Τζώρτζογλου Ο χρυσός δαρεϊκός	500	Μαρία Πυλιώτου Τα δέντρα που τρέχουν	500
Ράντγιαντ Κίπλινγκ Απίθανες ιστορίες	500	Σώτη Χριστογιάννη Μύθοι και θρύλοι της Νορβηγίας	500
Νικολάι Βορόνοβ Το κυνήγι των περιστεριών	500	Ανν Τουέιτ Επιχείρηση «Κόκκινη Άμμος»	600
Νίτσα Τζώρτζογλου Το ταίριο της Ίρμας	500	Πέτερ Χέρτλινγκ Ο Μπεν αγαπάει την Άννα	500
Ρόμπερτ Λούις Στίβενσον Το νησί των θησαυρών	800	Ντοντάρ Ντουμπάντζε Εγώ, η γιαγιά, ο Ιλικο και ο Ιλαρίων	700
Αλέξανδρος Δουμάς Η μαύρη τουλίπα	800	Λούκας Χάρτμαν Άννα-αννα'	950
Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Μύθοι και θρύλοι της Ρώμης	600	Ι. Δ. Ιωαννίδης Καβάλα στο Χρονοδιαβήτη	500
Κάρολος Ντίκενς Χριστουγεννιάτικη ιστορία	500	Λεονάρ ντε Βρις Το βιβλίο των πειραμάτων	600
Ι. Δ. Ιωαννίδης Το άσπρο άλογο	500	Λεονάρ ντε Βρις Το δεύτερο βιβλίο των πειραμάτων	600
Ι. Δ. Ιωαννίδης Η ιστορία με το γαλάζιο μολύβι	500	Λεονάρ ντε Βρις Το τρίτο βιβλίο των πειραμάτων	600
Κιτσικοπούλου Μαίρη Ιστορίες των δερβισιάδων	500	Μ. Ε. Σαλτικόβ — Στσέντριν Πατέρας και γιος	600
Άντον Τσέχωφ Αστείες ιστορίες	500	Ιούλιος Βερν Οι πειρατές του Αιγαίου	600
Γιάννης Μπάρτζης Άργειος Εσπερινός	500	Ντίνος Δημόπουλος Τα δελφινάκια του Αμβρακικού	700
Νίτσα Τζώρτζογλου Τα Τρία Σίγμα	500	Ι. Δ. Ιωαννίδης Το παράξενο δώρο	500

Βιβλία για παιδιά από 12 ετών και άνω

Βίκτωρ Ουγκώ Απ' όσα έχω δει	600	Κίρα Σίνου — Ελένη Χουκ-Αποστολοπούλου Το χέρι στο βυθό	500
Χέντρικ Βαν Λουν Η ιστορία της ανθρωπότητας	900	Άλμπερτ Λιχάνοφ Η έκλειψη του ήλιου	500
Όσκαρ Ουάιλντ Το φάντασμα του Κάντερβιλ	500	Ιβάν Τουργκένιεφ Οι αφηγήσεις ενός κυνηγού	500
Τζακ Λόντον Αγάπη για τη ζωή	500	Μαρκ Τουέιν Οι περιπέτειες του Χακ Φιν	950
Τζακ Λόντον Πειρατικές ιστορίες	500	Αιμέ Σόμερφελτ Το χαμένο όνειρο	500
Κατερίνα Γλυκοφρύδη Μελησιππος	700	Μανόλης Κορνήλιος Πολύ ωραίο τ' όνομά σου, Ελευθερία!	500
Λίτσα Ψαραυτή Στα βήματα του Σαμοθήριου	500	Γιώτα Φωτιάδου-Μπαλαφούτη Ποτέ ξανά	400
Άννα Γκρέτα Βίνμπεργκ Μια Πέμπτη του Οκτώβρη	600	Λέων Τολστόι Ιστορίες	700
Νικολάι Βορόνοβ Μάσα, ένα σύγχρονο κορίτσι	500	Γκούντρουν Μερπς Το παιδί της Κυριακής	400
Χάρης Σακελλαρίου Η φωτιά που δε σβήνει	500	Ράντγιαντ Κίπλινγκ Δάιμονες των κυμάτων	700
Ράντγιαντ Κίπλινγκ Το ωραιότερο διήγημα του κόσμου	500	Τζακ Σέφερ Σέιν, ο άνθρωπος της χαμένης κοιλάδας	600
Ανατόλι Αλέξιν Η τρελή Ευδοκία	500	Μαρκ Τουέιν Οι περιπέτειες του Τομ Σόγιερ	950
Νίτσα Τζώρτζογλου ΣΟΣ — Κίνδυνος	500	Κίρα Σίνου Συνάντηση στους Δελφούς	500
Ανατόλι Αλέξιν Τηλεφωνήστε κι ελάτε	500	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι Α' Τόμος	950
Ράντγιαντ Κίπλινγκ Η εταιρεία Στάλκι & Σία	800	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι Β' Τόμος	950
Έρνεστ Χεμινγκουέι Ο γέρος και η θάλασσα	400	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι Γ' Τόμος	950
Τζ. Μιντ Φόκνερ Μούνφλιτ (Το μυστήριο του θρυλικού διαμαντιού)	700	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι Δ' Τόμος	950
Τζακ Λόντον Ο Ασπροδόντης	900	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι Ε' Τόμος	950

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα
Ζωοδόχου Πηγής 3, 106 78 Αθήνα, ☎ 360.32.34 — 360.13.31

Η εταιρία των πέντε ηπείρων

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ